

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**BALIKESİR MASALLARINDA MOTİF
VE TİP ARAŞTIRMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Satı KUMARTAŞLIOĞLU

Danışman

Prof. Dr. Ali DUYMAZ

BALIKESİR 2006

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**BALIKESİR MASALLARINDA MOTİF
VE TİP ARAŞTIRMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Satı KUMARTAŞLIOĞLU

200312511001

BALIKESİR 2006

ÖZET

BALIKESİR MASALLARINDA MOTİF VE TİP ARAŞTIRMASI

Satı KUMARTAŞLIOĞLU

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ali DUYMAZ

Temmuz 2006, 490 sayfa

Bu çalışma, Balıkesir’den derlenen 101 masal içinden seçilen 70 masal üzerine kurulmuş ve bu 70 masal çeşitli açılardan incelenmiştir. Masalların Antti Aarne-Stith Thompson’ın “The Types of The Folktale” adlı eserindeki tip numaraları verilmiş ve masallar motif sıralarına göre özetlenmiştir. Çalışmaya Thomson’un beşli tasnifi (havyan masalları, asıl halk masalları, fıkralar, zincirlemeli masallar, sınıflamaya girmeyen masallar) uygulanmıştır. Ayrıca, çalışmaya alınan masalların formelleri ile bu masallarda yer alan âdet ve inanmalar konusunda da inceleme yapılmıştır.

Bunların dışında çalışmaya, masallar hakkında genel bilgiler ile Balıkesir masallarının şekil ve muhteva özellikleri, derleme alanı hakkında genel bilgiler, derleme sırasında edinilen gözlemler ve bu sırada karşılaşılan sıkıntılar, Türk masalları üzerine ve Balıkesir masalları üzerine daha önceki yıllarda yapılmış olan çalışmalar, geçmiş yıllarda Balıkesir’de derlenen masallar ile bu çalışmada yer alan masalların motifleri açısından kıyaslanması dahil edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Masal, Balıkesir Masalları, Motif, Tip, Formel İfade.

ABSTRACT

THE MOTİF AND TYPE RESEARCH OF BALIKESİR TALE

Sati KUMARTAŞLIOĞLU

Ph. D. Thesis, The Turkish Language and Literature Depertmant

Supervisor: Prof. Dr. Ali DUYMAZ

July 2006, 490 page

This study, was based upon 70 folktales which were choosen out of 101 folk tales compiled from Balıkesir, and these 70 folk tales were analyzed from different points. Type numbers of folk tales were given in the work of Antti Aarne-Stith Thompson named “The Types of The Folktale”, and folktales were summarized according to their motif line. Thompson’s fivefold classification (animal tales, original folk tales, vertabras, folk tales with chaining, folk tales which did not take place in the classification) were appiled to the study. Furthermore, together with the formels of the folk tales which were taken in the study and customs and beliefs which took place in these folk tales were examined, also.

Apart from these, together with the general information about the folktales, the shape and content characteristics of Balıkesir folktales, general information about the compilation field, observations acquired during compilation and the difficulties come across at that time, the studies that were made upon Turkish folktales and Balıkesir folk tales in previous years, together with folk tales that were compiled in Balıkesir in previous years and comparison in the tales’ motifs which took place in this study were included.

Keywords: Folklore, Folktale, Balıkesir Folktales, Motif, Type, Formel Expression.

ÖN SÖZ

Masallar, sözlü halk edebiyatımızın en önemli mensur türlerindedir. Diğer sözlü ürünlerimiz gibi masallar da kültürümüzü bünyesinde yaşatan ve aynı zamanda gelecek nesillere taşıyıp yansıtan bir işleve sahiptir. Masallarda geçmişten bu yana yaşattığımız gelenek, görenek ve âdetlerimizin izlerini bulmak mümkündür. Fakat her geçen zaman, teknolojik gelişmelerin etkisiyle insanlar arasındaki sosyal paylaşımı zayıflatmakta, böylelikle insanların ortak değer taşıyıcıları olan sözlü kültür ürünleri de unutulup yok olmaktadır.

Masalların sözlü kültürümüzün en önemlilerinden biri olması nedeniyle şimdiye kadar masal türüyle ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Masallar derlenip yazıya geçirilmiş ve derlenen bu masal metinleri üzerinde bilimsel metotlarla incelemeler yapılmıştır. Türkiye’de masal konusundaki ilk doktora düzeyinde bilimsel çalışma, 1971 yılında Saim Sakaoğlu’nun hazırladığı “Gümüşhane Masalları-Metin Toplama ve Tahlil” başlıklı çalışmadır. Bu doktora çalışmasından sonra Türkiye’nin değişik yerlerinden derlenen masallarla ilgili bir çok yüksek lisans ve doktora tezi hazırlanmıştır.

Balıkesir ilinde Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren içinde masalların da yer aldığı sözlü kültür ürünleri derlenip yazıya geçirilmeye başlanmıştır. Bir çoğu dergi sayfalarında kalan bu çalışmaların yanı sıra müstakil olarak Balıkesir’den derlenmiş masal metinlerini içeren bir de kitap yayımlanmıştır. İsmail Hakkı Akay tarafından 1942’de yayımlanan “Balıkesir Halkiyatından Masallarımız” adlı bu kitaptan başka Metin Karadağ ile Mehmet Akkaya’nın birlikte hazırladıkları “Kazdağı Masalları İnceleme-Metinler” (1997) adlı bir yayın bulunmaktadır. Müstakil olarak Balıkesir masallarını ele alan kitap hacminde başka bir çalışma yapılmamıştır. Balıkesir’den derlenen masallar ya dergilerde ya da folklor alanında hazırlanan lisans, yüksek lisans ve doktora tezleriyle sınırlı kalmıştır. Bu nedenle tarafımızdan hazırlanan bu yüksek

lisans tezinde tümü derlemeye dayalı 70 masal metni ile bu masallar üzerinde incelemeler yer almaktadır.

Balıkesir Masallarında Motif ve Tip Araştırması adını taşıyan bu çalışma, masalların derlenip yazıya geçirilmesine ve bu masalların motif ve tip incelemesine dayanmaktadır.

Çalışma **Önsöz** ve **Sonuç** kısımlarının dışında yedi bölümden oluşmaktadır. Ayrıca **Bibliyografya** ve **Sözlük** kısımları da yer almaktadır. Çalışmanın başında **Kısaltmalar** listesi de yer almaktadır. Kısaltmalarda, Türk Dil Kurumu'nun 2005 tarihli Yazım Kılavuzu esas alınmıştır.

Çalışmanın **Giriş** kısmında araştırma alanının coğrafi, tarihi, sosyal ve ekonomik yapısı hakkında bilgi verildikten sonra Balıkesir'de halk bilimi faaliyetleri üzerinde durulmuştur.

Birinci Bölümde, Türk masalları üzerinde yapılan çalışmalar ile Balıkesir masalları üzerine yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Türk masalları üzerinde yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilirken, daha önceki yıllarda hazırlanan masal konulu çalışmalarda bu konu ile ilgili bilgiler yer aldığından dolayı ve aynı bilgileri tekrar etmemek için Esmâ Şimşek'in 1990 yılında tamamladığı "Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması" başlıklı doktora tezi esas alınmış ve bu bölümde 1990 yılından sonra hazırlanan masal konulu çalışmalar verilmiştir.

İkinci Bölümde, "Balıkesir Masallarının Derleme Şekli", "Yayınlara İncelenmesi", "Kaynak Şahıslara Ulaşmak Hususunda Öğrencilerle Görüşme", "Köy Muhtarları ile Görüşme", "Masalların Ses Kayıt Cihazı İle Tesbiti" ve "Derleme ile İlgili Bazı Hususlar" başlıkları altında incelenmiştir.

Üçüncü Bölümde, masal tarifleri verildikten sonra, masalların şekil ve muhteva özellikleri üzerinde durulmuştur.

Dördüncü Bölümde, Balıkesir masallarının tip ve motif sırası yer almaktadır. Balıkesir'den derlenip bu çalışmaya alınan 70 masalın Aarne-Thompson (AaTh) ve Eberhard-Boratav (EB) kataloglarındaki tip numaraları ile motif sıraları tespit

edilmiştir. Bu yetmiş masal, Aarne-Thomson tip tasnifine bağlı kalınarak beş grupta ele alınmıştır. Buna göre ele aldığımız masalarda 7 hayvan masalı, 57 asıl halk masalı, 4 fıkra ve 1 de zincirlemeli masal yer almaktadır.

Beşinci Bölümde, Balıkesir masallarının şekil özellikleri genel olarak maddeler halinde ifade edildikten sonra, yine şekil özelliklerinin bir kısmını kapsayan formel yapısı üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur.

Altıncı Bölümde ise, Balıkesir masallarının muhteva özellikleri maddeler halinde genel ifadelerle verilmiştir. Yine Balıkesir masallarının muhtevasının bir kısmını oluşturan âdet ve inanmalar ayrıntılı olarak maddeler halinde ortaya konulmuştur.

Yedinci Bölümde, Balıkesir'den derlenen 70 masal metni yer almaktadır. Masal metinleri mahalli kelimeler dışında ağız özellikleri korunmadan yazıya aktarılmıştır. Masallar anlatıcının ağzından yazıya aktarılırken bir takım dilbilgisi hataları düzeltilmiş ve gereksiz tekrarlar mahalli kelimeler ise italik olarak yazılmış ve çalışmanın Sözlük kısmında bu kelimelerin anlamları verilmiştir. Bu bölümdeki masalların isimleri iki yazı karakteriyle yazılmıştır; masal anlatıcısının kullandığı masal başlıkları normal olarak, masal anlatıcısının başlık vermediği, dolayısıyla bizim isim verdiğimiz masal başlıkları ise italik olarak yazılmıştır. Her masal metninin altında kaynak şahsın adı ve soyadı yer almaktadır. Kaynak şahıslarla ilgili ayrıntılı bilgiler ise II. Bölüm'de yer alan "Kaynak Şahıslar Hakkında Bilgiler" kısmında bulunmaktadır.

Metinlerde yer alan bazı mahalli kelimeler çalışmanın **Sözlük** kısmında alfabetik olarak sıralanmıştır.

Balıkesir Masalarında Motif ve Tip Araştırması isimli bu yüksek lisans tezi her geçen gün biraz daha kaybolup yok olan sözlü kültür ürünlerimizden masallar üzerine kurulmuş, en azından çalışmaya alınan 70 masal metni derlenerek yazıya aktarılmış ve kaybolmaktan kurtarılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasının her aşamasında büyük yardım ve desteklerini gördüğüm değerli hocam Prof. Dr. Ali DUYMAZ'a teşekkürlerim sonsuzdur.

Yine bu çalışmanın temelini teşkil eden masalları anlatan kaynak şahıslara, ayrıca çalışmanın başından sonuna kadar maddi ve manevi yardımlarını benden esirgemeyen eşime teşekkür ederim.

BALIKESİR 2006

Satı KUMARTAŞLIOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	xix
GİRİŞ	1
ARAŞTIRMA ALANI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER.....	1
A. Balıkesir'in Coğrafi, Tarihi, Sosyal ve Ekonomik Yapısı.....	1
B. Balıkesir'de Halk Bilimi Faaliyetleri.....	5
I. BÖLÜM	16
MASALLAR ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	16
A. Türk Masalları Üzerine Yapılan Çalışmalar	16
1. Tezler	16
a. Doktora Tezleri.....	17
b. Yüksek Lisans Tezleri	19
c. Öğrenci Tezleri	24
2. Masallarla İlgili Kitaplar.....	25
3. Diğer Çalışmalar	29
a. Dergiler	29
b. Seminer ve Kongrelere Sunulan Masal Konulu Bildiriler.....	29
B. Balıkesir Masalları Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	30
1. Kitap Haline Getirilen Masal Çalışmaları	30
2. Dergilerdeki Masal Çalışmaları	35
3. Halk Edebiyatı Sahasında Yapılan Öğrenci Tezlerindeki Masallar.....	42
II. BÖLÜM	50
BALIKESİR MASALLARINI DERLEME ŞEKLİ	50
A. Yayınların İncelenmesi	50
B. Kaynak Şahıslara Ulaşmak Hususunda Öğrencilerle Görüşme	51

C. Köy Muhtarları İle Görüşme	51
Ç. Masalların Ses Kayıt Cihazı İle Tespiti	51
D. Derleme İle İlgili Bazı Hususiyetler.....	52
1. Derleme Öncesi ve Derleme Sırasında Karşılaşılan Bazı Zorluklar	52
a. Derlemede Zaman Meselesi	54
b. Derlemede Mekan Meselesi.....	56
c. Kaynak Şahıslar Meselesi	56
ç. Kaynak Şahıslar Hakkında Bilgiler	58
III. BÖLÜM.....	67
MASAL NEDİR?	67
A. Sözlüklerde Masal	68
B. Araştırmacılara Göre Masal	68
C. Masalların Genel Özellikleri	71
1. Şekil Özellikleri.....	71
2. Muhteva Özellikleri.....	72
IV. BÖLÜM	75
BALIKESİR MASALLARININ TİP/KONU TASNİFİ VE MOTİF SIRASI ..	75
A. Balıkesir Masallarının Tip/Konu Tasnifi.....	75
B Balıkesir Masallarının Motif Sırası	78
1. Birinci Masal.....	78
2. İkinci Masal	79
3. Üçüncü Masal.....	80
4. Dördüncü Masal	80
5. Beşinci Masal	81
6. Altıncı Masal.....	81
7. Yedinci Masal	82
8. Sekizinci Masal	83
9. Dokuzuncu Masal.....	84
10. Onuncu Masal	85
11. On Birinci Masal	85
12. On İkinci Masal	86
13. On Üçüncü Masal.....	88
14. On Dördüncü Masal	88

15. On Beşinci Masal	89
16. On Altıncı Masal	89
17. On Yedinci Masal.....	90
18. On Sekizinci Masal.....	92
19. On Dokuzuncu Masal	92
20. Yirminci Masal.....	93
21. Yirmi Birinci Masal.....	94
22. Yirmi İkinci Masal	95
23. Yirmi Üçüncü Masal	96
24. Yirmi Dördüncü Masal	97
25. Yirmi Beşinci Masal.....	98
26. Yirmi Altıncı Masal.....	99
27. Yirmi Yedinci Masal	100
28. Yirmi Sekizinci Masal	101
29. Yirmi Dokuzuncu Masal.....	102
30. Otuzuncu Masal.....	103
31. Otuz Birinci Masal	104
32. Otuz İkinci Masal	105
33. Otuz Üçüncü Masal	106
34. Otuz Dördüncü Masal.....	106
35. Otuz Beşinci Masal.....	107
36. Otuz Altıncı Masal	108
37. Otuz Yedinci Masal	109
38. Otuz Sekizinci Masal.....	109
39. Otuz Dokuzuncu Masal	112
40. Kırkıncı Masal.....	113
41. Kırk Birinci Masal.....	114
42. Kırk İkinci Masal.....	115
43. Kırk Üçüncü Masal.....	117
44. Kırk Dördüncü Masal	118
45. Kırk Beşinci Masal	119
46. Kırk Altıncı Masal	120
47. Kırk Yedinci Masal	120

48. Kırk Sekizinci Masal	121
49. Kırk Dokuzuncu Masal.....	122
50. Ellinci Masal	123
51. Elli Birinci Masal	125
52. Elli İkinci Masal	126
53. Elli Üçüncü Masal	127
54. Elli Dördüncü Masal.....	128
55. Elli Beşinci Masal	128
56. Elli Altıncı Masal	129
57. Elli Yedinci Masal.....	131
58. Elli Sekizinci Masal.....	132
59. Elli Dokuzuncu Masal	133
60. Altmışınca Masal	134
61. Altmış Birinci Masal	135
62. Altmış İkinci Masal	136
63. Altmış Üçüncü Masal	137
64. Altmış Dördüncü Masal.....	137
65. Altmış Beşinci Masal.....	138
66. Altmış Altıncı Masal	139
67. Altmış Yedinci Masal	140
68. Altmış Sekizinci Masal.....	140
69. Altmış Dokuzuncu Masal	141
70. Yetmişinci Masal.....	142
V. BÖLÜM.....	144
BALIKESİR MASALLARININ ŞEKİL ÖZELLİKLERİ İLE FORMEL İFADELERİ.....	144
A. Şekil Özellikleri.....	144
B. Formel İfadeler	145
1. Başlangıç Formelleri	149
a. Sade Giriş Formelleri.....	149
1) Bir Varmış'lı Girişler.....	149
2) Bir Varmış Bir Yokmuş'lu Girişler.....	151
3) Evvel/Eski Zamanlı Girişler	151

4) Bir Varmış ve Evvel Zamanlı Girişler.....	151
b. Tekerlemeli Giriş Formelleri.....	152
1) Tekerlemenin Sona Getirildiği Giriş Formelleri	152
2) Tekerlemenin Başa Getirildiği Giriş Formelleri	152
2. Bağlayış (Geçiş) Formelleri.....	153
a. Masaldaki Olayın Geçtiği Yeri veya Kahramanı Değiştirmek İçin Kullanılan Bağlayış Formelleri	153
1) Bağlanılan Şahsın Hemen Söylendiği Geçiş Formelleri	153
2) Bağlanılan Şahsın Bir Soru İle Haber verildiği Formeller	153
b. Dinleyicinin Dikkatini Artırmak İçin Söylenen Bağlayış Formelleri	153
c. Uzun Zamanı Kısaca İfade Etmek İçin Kullanılan Bağlayış Formelleri	158
ç. Masal Ortasında Geçimi Sağlayan Tekerlemeler	160
1) Az Gitmek'le Başlayan Tekerlemeler	161
2) Az Gelmele Başlayan Tekerlemeler.....	161
3) Az Zaman (Gün) İle Başlayan Formeller	161
4) Diğer Formeller	161
3. Benzer Durumlarda Kullanılan Formeller	163
a. İki Varlığın Karşılıklı Konuşmaları.....	163
1) Soru-Cevap Şeklinde Olan Formeller	163
2) Normal Konuşma Şeklinde Olan Formeller	164
b. Bir Varlığın Tanımı ve Tasviri İle Bir Hareketin Yapılışını Anlatan Formeller.....	165
1) Bir Varlığın Tasviri	165
2) Bir Hareketin Tasviri.....	167
c. Masalın Kahramanlarından Birinin Konuşması	167
ç. Bir Olayın Masalcı Tarafından Anlatılması	169
4. Bitiş Formelleri	170
a. Çıplak Bitiş.....	171
1) Yiyip İçmekle İlgili Bitiş Formelleri.....	171
2) Muradına Ermekle İlgili Bitiş Formelleri	171
3) Yiyip İçip muradına Ermekle İlgili Bitiş Formelleri.....	171
4) Safa Sürmekle İlgili Bitiş Formelleri	171
5) Selamete Ermekle İlgili Bitiş Formelleri	171

6) Kırk Gün Kırk Gece Düğün Yapmakla İlgili Bitiş Formelleri	171
7) Katır-Satır Seçimiyle İlgili Bitiş Formelleri	172
8) Çeşitli Çıplak Bitişler	173
b. Devam Eden (İleriye Giden) Bitiş Formelleri.....	174
c. Özetleyen Bitiş Formelleri	175
ç. Ani Bitiş Formelleri	176
d. Şahsi Bitiş Formelleri	176
1) Gökten Elma Düşmesi.....	176
2) Olay Yerinden Gelmek (Teminat Formelleri)	176
3) Anlatıcının Kendisine veya Dinleyicilerine İyi Dileklerde Bulunması.....	177
5. Çeşitli Formel Unsurlar	177
a. Sayılar	177
1) 3 Sayısı.....	177
2) 7 Sayısı.....	179
3) 40 sayısı	179
4) Diğer Sayılar	180
b. Renkler.....	180
1) Kırmızı-al.....	180
2) Beyaz-ak	180
3) Kara-siyah.....	181
c. Zaman ve Yer Formelleri.....	181
1) Zaman Formelleri	181
2) Yer Formelleri.....	181
VI. BÖLÜM	183
BALIKESİR MASALLARININ MUHTEVA ÖZELLİKLERİ İLE ÂDET VE İNANMALARI.....	183
A. Muhteva Özellikleri.....	183
B. Âdetler ve İnanmalar	185
1. Doğum Ve Çocukla İlgili Âdet Ve İnanmalar	185
a. Çocuksuz Ailenin Çocuk Sahibi Olması:.....	185
b. Çocuğa Ad Koyma:	186
c. Hocaya Verme:.....	186

ç. Büyük Oğlun Her İşe İlk Olarak, Küçüğün İse Son Olarak Koşulması:	187
2. Düğün Ve Evlenmeyle İlgili Âdet Ve İnanmalar	187
a. Dünür Gitme-Kız İsteme:	187
b. Yüzük Takma:	188
c. Çeyiz:	188
ç. Düğün:	188
d. Düğünde Davul Çaldırmak:	189
e. Davulla Kız Götürmek:	189
f. Düğünde Koşuya Çıkmak:	190
g. Değnek Oynama:	190
h. Ok Atma:	190
ı. Tellal Bağırma:	190
i. Çöp Çatma-Nasip Bağlama:	191
j. Namus:	191
3. Ölümle İlgili Âdet Ve İnanmalar	192
a. Ölüm-Helalleşme:	192
b. Ölüye Saygı:	192
4. Büyü, Fal Ve Kaderle İlgili Âdet Ve İnanmalar	192
a. Büyü:	192
b. Sihir:	192
c. Fal bakma:	194
ç. Talih Kuşu Uçurarak Padişah Seçme:	194
5. Diğer Âdet Ve İnanmalar	194
a. Ava Çıkma:	194
b. Askere Gitme:	195
c. Bilmece:	195
ç. Kahve İçme:	195
d. Misafirperverlik:	196
e. Yardımseverlik-İkram:	196
f. Hastayı Ziyaret Etme:	197
g. Hamama Gitme:	197
h. Giyim Düzeni:	198

1. Dua:	198
i. Beddua:	198
j. Halı/Kilim Dokumak:	199
k. Yapağı:	199
l. Değiş-Tokuş:	199
m. Hayvanlara Çoban Tutulması:	199
n. Kervan:	199
VII. BÖLÜM	201
METİNLER	201
1. Aslan İle Tilki	201
2. Tilki Kısıkç Ve Tosbağa	203
3. Eşek Tilki Horoz	206
4. Koyunla Çakal	208
5. Tilki İle Yılan	210
6. Tilki	212
7. Küçük Tilki	214
8. Altınlı Horoz	215
9. Oduncu İle Oğlu	218
10. Geyik İle Fatma	220
11. Gençliğine Mi Kocalığına Mı	222
12. Yassıl Kavacığım Yassıl	227
13. Yasemin Çelebi	233
14. Horoz	236
15. Keçi Kız	238
16. Tan Tan Kabacık	240
17. Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan	243
18. Keçi Çobanı	249
19. Tereci Kızı	252
20. Borçlu Oğlan	254
21. Keloğlan	257
22. Süpürgecinin Kızı	260
23. Cingen Oğlu	264
24. Padişahın Oğlu	267

25. Yörükle Türk.....	271
26. Şah İsmail	276
27. Telli Kız.....	291
28. Şamdanlı Kız.....	300
29. Tosbağa Gelin	306
30. Arap Köleler.....	310
31. Neyidim Noldum Nolcam.....	314
32. Yapağı Eğiren İnek.....	317
33. Cimбек Lacimbek Lale Kadın	320
34. Kenan Vezirin Karısı.....	324
35. Padişahın Boynuzları Var	328
36. Cinnet Ali.....	330
37. İki Kardeş.....	334
38. Bostancı	336
39. Gülbeşer.....	360
40. Ayı Mehmet	368
41. Şeytanlı Değirmen	376
42. Keloğlan.....	379
43. Keloğlanla Peri Padişahının Kızı	392
44. Padişahın Canavarları	401
45. Ayı İle Üç Kız Kardeş	404
46. Ayı Kulak.....	406
47. Çıkrıkçı Kızı.....	408
48. Keçe Külah	409
49. Yılan Damat	413
50. Lark Lurk	415
51. Muradına Nail Olmayan Kız.....	421
52. Oduncu İle Şeytan	425
53. Rüzgaroğlu.....	427
54. Nohut Çocuk	429
55. Keçi Kız.....	431
56. Çobanın Karısı	434
57. Padişahla Zengin Adam.....	438

58. Helvacı Güzeli.....	440
59. Bıdıçık	444
60. Keçi Kızı	446
61. Peri Kızları.....	448
62. Bit Derisi.....	451
63. Takke İle Kese	453
64. Keloğlan.....	456
65. Tembel Kız	454
66. Keloğlan.....	455
67. Yazı Mı Seversin Kışı Mı	456
68. Papaz.....	457
69. Hoca.....	460
70. Çoban.....	463
SONUÇ	466
KAYNAKÇA	469
EK-1	484
ÖZGEÇMİŞ.....	485
SÖZLÜK	486

KISALTMALAR LİSTESİ

- AaTh** : Antti Aarne-Stith Thompson, **The Types of The Folk-Tale.**
- age.** : Adı geçen eser.
- bk.** : Bakınız.
- C.** : Cilt.
- Çev.** : Çeviren.
- D.T.C.F.** : Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi.
- EB** : Wolfram Eberhard-Pertev Naili Boratav, **Typen Türkischer Volksmärchen.**
- Hzl.** : Hazırlayan.
- S.** : Sayı.
- s.** : Sayfa.
- s.s.** : Sayfa sayısı.
- t.y.** : Tarih yok.
- yay.y.** : Yayımcı yok.
- y.y.** : Yayımlı yeri yok.

GİRİŞ

ARAŞTIRMA ALANI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

A. Balıkesir'in Coğrafi, Tarihi, Sosyal ve Ekonomik Yapısı

Balıkesir ili; Anadolu Yarımadası'nın kuzeybatısında yer almaktadır. İlin büyük bir bölümü Marmara bölgesinin güneyinde; diğer küçük bir bölümü ise Ege Bölgesi'nin kuzey kesiminde yer alır. Kuzeyinde Marmara Denizi, doğusunda Bursa ve Kütahya illeri, güneyinde İzmir ve Manisa illeri, batısında ise Ege Denizi ve Çanakkale ili bulunmaktadır.

Balıkesir ilinin yüzölçümü 14.292 km²'dir. Bu yüzölçümü içerisinde 18 ilçe ve merkez ilçeye bağlı üç belde bulunmaktadır. Bu ilçeler; Merkez ilçe (1466 km²), Savaştepe (425 km²), Sındırgı (1433 km²), Bigadiç (1007 km²), Dursunbey (1906 km²), Kepsut (894 km²), Susurluk (601 km²), Bandırma (599 km²), Erdek (260 km²), Manyas (589 km²), Balya (952 km²), İvrindi (751 km²), Havran (559 km²), Edremit (758 km²), Burhaniye (426 km²), Gömeç (181 km²), Ayvalık (266 km²) ve Marmara (117 km²)'dir. Ayrıca Merkez ilçeye bağlı Kocaavşar, Pamukçu ve Şamlı beldeleri bulunmaktadır.

2000 yılı verilerine göre Balıkesir ilinin nüfusu 1.076.347'dir. Nüfusun yaklaşık dörtte biri Merkez ilçede yaşamaktadır¹.

Balıkesir'in ekonomisi tarım, turizm, sanayi ve ormancılığa bağlıdır. Balıkesir, coğrafi konumu ve yapısı dolayısıyla zengin bir turizm potansiyeline sahiptir. Plaj turizmi başta olmak üzere termal turizm, dağ turizmi, av turizmi, doğal

¹, http://www.die.gov.tr/nüfus_sayimi/sosyal_yapı, (7 Temmuz 2006)

güzellikler ve mesire yerleri Balıkesir’de turizmin canlı kalmasını sağlamakta ve ekonomiye önemli bir katkı sağlamaktadır².

Balıkesir, üç iklim kuşağının tesiri altında kaldığı, verimli topraklara, zengin akarsu kaynaklarına sahip olduğu için, tarım ürünleri çok çeşitlidir. Nüfusun % 80’i tarımla uğraşır. Kıyılarda daha çok zeytin, narenciye, incir, pamuk, elma, armut, ayva ve üzüm yetişir. İç kısımlarda tahıl, baklagiller, pancar, tütün, ayçiçeği, susam, pirinç yetiştirilir. En çok yetiştirilen tarım ürünleri; buğday, arpa, mısır ve yulaftır. Türkiye’nin en geniş zeytinlikleri Balıkesir’dedir.

Balıkesir hayvancılığa müsait bir yerdir. Daha çok koyun, keçi ve sığır beslenir. Modern tavukçuluk oldukça ileridir. Arıcılık gittikçe gelişmektedir. Balıkçılık da oldukça ileridir. Marmara Adası’nda her çeşit balığın konserve yapılmaktadır. Konserve balık sanayi gelişmiştir.

Balıkesir orman ve orman ürünleri bakımından zengin bir ildir. Ormanlar daha çok dağlık bölgelerde ve kıyılarda toplanırlar. Dursunbey, Balya, Sındırgı ve Burhaniye’de orman ürünleri ön sırada yer alır.

Balıkesir, maden bakımından çok zengin bir ildir. Yalnız Türkiye’nin değil, dünyadaki bor madeni rezervlerinin % 52’si Balıkesir’dedir. Türkiye’nin en zengin mermer yatakları da Marmara Adası’nda bulunur. Granit taşı, zımpara taşı da oldukça fazladır. Balıkesir demir madeni bakımından da oldukça zengin olup, Eymir, Gönen, Şanlı, Balya ve Havran’dan demir madeni çıkarılmaktadır. Ayrıca linyit, taşkömürü, civa, alüminyum, manganez, krom, kur

şun, antimon, manyezit, dolomit, gümüş yatakları bulunmaktadır. Altınoluk’ta altın yatakları bulunmaktadır.

Balıkesir, sanayi bakımından gelişmiş ve önde gelen illerdendir. Yüze yakın büyük sanayi ve beş bin civarında küçük sanayi işletmesiyle tarıma dayalı sanayi, imalat, kimya ve her çeşit sanayi ile ilgili tesis mevcuttur. Başlıca sanayi tesisleri; zeytinyağı, sabun, meyve, sebze ve balık konserve, pamuklu dokuma ve iplik, şeker,

² **Balıkesir Bir Kentin Kimliği**, Ankara: 1997, s. 121.

çimento ve gübre, sülfirik asit, boraks ve asit, kâğıt, un, yem, süt, deri ve çorap, jeneratör, kereste ve mobilya fabrikalarıdır.

Balıkesir ili, Marmara, Ege ve İç Anadolu arasında bir geçit olduğundan karayolu, demiryolu, denizyolu ve havayolları bakımından kavşak noktalarından biridir³.

Balıkesir'in tarihi oldukça eski tarihlere kadar gitmektedir. Yapılan araştırmalara göre Balıkesir, M.Ö. 8000-3000 yılları arasında bir yerleşim alanı konumundadır. Hititler, Frigyalılar, Mısırlılar, Lidyalılar ve Persler'in egemenliğini gören bu bölge, Roma ve Bizans egemenliğine de tanık olmuştur. Mysia (Balıkesir), 1080'de Süleyman Şah tarafından fethedilince bölgede Türk egemenliği başlar. Süleyman Şah'ın oğlu I. Kılıçaslan'ın kayınpederi İzmir emiri Çaka Bey'in nüfuz sahasına verilir. Haçlı seferleri esnasında zaman zaman Türklerle Bizanslılar arasında bazı şehirler gibi burası da el değiştirir.

Danişment Hanedanından Karesioğulları Balıkesir'i fethederek beyliğin başkenti yapar. Karesioğulları Balıkesir, Çanakkale ve Bergama bölgesinde uç beyliği olarak ilk önce Selçuklulara, sonra da 1308-1335 yılları arasında İlhanlılara tabi olur. Kuvvetli bir donanması olan Karesi Beyliği 1336'da Orhan Gazi'nin emrine girip Osmanlı Devleti'ne katılır. Osmanlı Devleti'ne ilk katılan beylik, Karesi Beyliği'dir. Osmanlılar zamanında Balıkesir, Anadolu Beylerbeyliği'nin 14 sancağından biri, Tanzimat'tan sonra ise Bursa eyaletinin üç sancağından biri olur. 1881 yılından sonra da Balıkesir, vilayet olur. Birkaç isyan dışında Osmanlı devrinde Balıkesir, I. Dünya Savaşı'na kadar en sakin bölgelerdendir.

Balıkesir, Kurtuluş mücadelemizde de büyük rol oynamıştır. Ülkenin felaketli ve zor durumundan kurtarılması için halk teşkilatlanmıştır. 18 Eylül 1914'te Balıkesir Müdafası Milliye teşkilatı kurulmuştur. 14 Kasım 1914'te Cihad-ı Ekber ilan edilip seferberlik başlamıştır. 15 Mayıs 1919'da İzmir, Yunanlılar tarafından işgal edilince ertesi gün Okuma Yurdu toplantısında Balıkesirliler silahlı mücadele kararı almışlardır.

³ age.

Aznavur isyanı, İstanbul Hükümeti ve İtilaf devletlerinin karşı etkinlikleri, Rumlar ve Ermenilerin içerideki hareketleri, düşmanların bütün ümitleri hep bu tarihi karardan doğan kuvvetle dağıtılmıştır. Önce Redd-i İlhak adıyla cemiyetler kurulmuş, sonra daha geniş halk yığınlarının desteğini almak üzere kongreler tertip edilmiştir. Balıkesir’de oluşturulan bu hareketlerin Kurtuluş zaferimizin sonuçlanmasında büyük rolü vardır.

Cumhuriyet ilan edildikten sonra Atatürk, Balıkesir’i 7 kez ziyaret etmiştir. Atatürk, bu ziyaretlerinin ilkinde (7 Şubat 1923), Paşa Camii’nde okunan mevlitten sonra minbere çıkarak bir konuşma yapmıştır.” Balıkesir Hutbesi” diye anılan bu konuşmasında” Allah birdir, şanı büyüktür. Allah’ın selameti, atıfeti ve hayrı üzerinize olsun” diyerek söze başlamış ve kurulacak yeni devletin temel esasları ile devrimler ve cumhuriyete ışık tutan mesajlar vermiştir⁴.

⁴ **Balıkesir İl Yıllığı 1967**, Balıkesir: t.y., s.s. 130-135; **Balıkesir Bir Kentin Kimliği**, Ankara: 1997, s. 85.

B. Balıkesir’de Halk Bilimi Faaliyetleri

Avrupa’da halkbilimi çalışmalarının temeli 1800’lü yıllarda atılır. W. John Thoms, *The Athenaeum* adlı gazetede yazdığı yazıda halk kültürüne ait mahsullerin kayda alınması gerektiğini dile getirmiş ve bu malzemeleri incelemek üzere “Folklore” adıyla bir bilim dalı önermiştir⁵. Bizde de halk kültürünü araştırma çalışmaları, Tanzimat dönemindeki bir takım hareketleri bir kenara bırakırsak 1900’lü yıllardan sonra Ziya Gökalp, Rıza Tevfik Bölükbaşı, M. Fuat Köprülü gibi isimlerin çalışmaları ve Türk Yurdu, Türk Ocağı gibi derneklerin katkıları ile başlamıştır. Bu dönemde “Folklore”, *halkiyat*, *hikmet-i avam*, *halkbilimi*, *halk bilgisi* gibi terimlerle karşılanmaya çalışılmış ve folklor bir bilim dalı olarak kabul görmüştür⁶. Bunun sonucu olarak halkın maddi ve manevi kültürü araştırılıp derlenmeye başlanmıştır.

Balıkesir ili de folklor derlemeleri sırasında ihmal edilmeyen yerlerden biridir. Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren Balıkesir folkloruna ait ürünler de çeşitli kişi ve kurumlar tarafından derlenmiştir. Balıkesir’de folklor derlemeleri Cumhuriyet’in ilk yıllarında dergi ve gazeteler aracılığıyla, daha sonra ise büyük oranda Balıkesir Halk Evi’nin öndeliğinde yapılmıştır.

Dilek, Çağlayan, Irmak, Gençleryolu, Kaynak dergileri Balıkesir’in basın hayatında dikkati çeken dergilerdir⁷. 1926’dan itibaren çıkmaya başlayan **Türk Dili** gazetesi de bu dergiler gibi Balıkesir folkloru açısından önem taşır⁸. Folklorla ilgili derleme ve inceleme yazılarına ağırlık vermesi bakımından **Gençleryolu** ve **Kaynak** dergileri daha çok dikkat çekerler. **Gençleryolu**, 1929 yılında yayın hayatına geçer. **Gençleryolu** dergisinin 1932 yılında kapanmasıyla ortaya çıkan boşluk Şubat 1933’te yayına başlayan **Kaynak** dergisi tarafından doldurulur. **Kaynak**, Balıkesir Halkevi tarafından 168 sayı olarak çıkarılır. Balıkesir folkloruna ait pek çok derleme ve incelemenin yayımlandığı **Kaynak**, bu açıdan çok önemli bir dergi hüviyetini

⁵ Nail Tan, **Folklor (Halk Bilimi) Genel Bilgiler**, İstanbul: yay.y., 1997, s. 18; Sedat Veyis Örnek, **Türk Halk Bilimi**, Ankara: yay.y., 1995.

⁶ Dursun Yıldırım, **Türk Bitiği**, Ankara: yay.y., 1998, s.s. 37-61.

⁷ Abdullah Yurdakök, **Balıkesir Basın Tarihi (1886-1991)**, Balıkesir: yay.y., 1992.

⁸ **Türkiye Cumhuriyeti’nin 75 Yılında Balıkesir**, Balıkesir: 1999, s. 97.

taşımaktadır. **Kaynak**'ı çıkaran Balıkesir Halkevi'nin dergi dışında da derleme gezileri, konferanslar, derleme gezileri gibi pek çok faaliyetleri olmuştur⁹.

Balıkesir Halkevi, **Kaynak**'ta yayınlanan yazıların dergi sayfalarında kalıp araştırmacıların kullanımından uzak olmaması için bunları kitaplaştırmıştır. Bu kitap ve kitapçıklar arasında folklorla ilgili olanlar şunlardır:

Abdi-İbrahim Şevki, **Öz Türkçe Adlar**, Balıkesir 1934.

A. Osman Balkır, **Balıkesir'de Halk İnanmaları**, Balıkesir 1935.

A. Osman Balkır, **Balıkesir ve Köylerinde Özel Görenek ve İnanmalar**, Balıkesir 1935.

A. Osman Balkır, **Balıkesir Doğum Gelenekleri ve Çocuk**, Balıkesir 1935.

İsmail Hakkı Akay, **Çepniler Balıkesir'de**, Balıkesir 1935.

Sabur Şahin, **Atalarsözü**, Balıkesir 1936.

Mustafa Salman, **Öz Ses ve Zevk Kaynaklarımız**, Balıkesir 1937.

Mustafa Salman, **Yağcılar ve Savaştepe Manileri**, Balıkesir 1938.

Kamil Su, **Balıkesir ve Civarında Yörük ve Türkmenler**, İstanbul 1939.¹⁰

İsmail Hakkı Akay, **Balıkesir Halkıyatı C. I**, Balıkesir 1942.

İsmail Hakkı Akay, **Balıkesir Halkıyatından Masallarımız**, C. II, Balıkesir 1942.

Balıkesir folkloruyla ilgili olarak Balıkesir Halkevi'nin faaliyetleri dışında çeşitli yıllarda hazırlanan kitapların listesi ise aşağıda verilmiştir:

İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Karesi Vilayeti Tarihçesi**, İstanbul 1925.

Kemal Özer, **Balıkesir'de Halk Âdet ve İnanmaları**, İstanbul 1935.

⁹ **Bitek Kent: Balıkesir**, İstanbul: t.y., s. 144.

¹⁰ **Türkiye Cumhuriyeti'nin 75 Yılında Balıkesir**, Balıkesir: 1999, s. 98.

Kamil Su, **XVII. Ve XVIII. Yüzyıllarda Balıkesir Şehir Hayatı**, İstanbul 1937.

Kerim Kani Akpınarlı, **Balıkesir’de Yatırlar, Hasan Baba ve Diğer Türbeler I**, Balıkesir 1973.

Yeşim Öztürk, **Balıkesir-Sındırgı Yöresi Yağcıbedir Halıları**, Ankara 1992.

Muharrem Eren, **Kocaavşar Köyü ve Tarihte Avşarlar**, Ankara 1994.

Bu arada 1927’de kurulan **Türk Halk Bilgisi Derneği**’nin çıkardığı **Halk Bilgisi Haberleri** dergisinin Balıkesir muhabir ve temsilcileri, Balıkesir folkloru ile ilgili yazı ve incelemelerini bu dergide yayımlamışlardır. İstanbul Belediye Konservatuarı ile Türk Halk Bilgisi Derneği’nin birlikte düzenledikleri 5. derleme gezisi de 1932 yılının Ağustos ayında Balıkesir’de gerçekleştirilmiştir. Geziye konservatuar müdürü Yusuf Ziya Demircioğlu ile dernek üyelerinden Mehmet Halit Bayrı ve Hikmet Turhan Dağlıoğlu katılmışlardır. Bir aydan fazla süren bu gezi sırasında Sındırgı, Çağış, Dursunbey ile şehir merkezinde derleme yapılmış, özellikle Çepni (Çetmi) oymakları içinde derleme faaliyetlerinde bulunulmuştur. Daha sonra bu derlemeler, yazarları tarafından **Halkbilgisi Haberleri** dergisinde makale olarak yayımlanmıştır¹¹. Ayrıca bu geziye katılan Mehmet Halit Bayrı, Balıkesir’den derlemelerini de eklendiği **Halk Âdetleri ve İnanmaları** adlı bir kitap yayımlamıştır¹².

Balıkesir Halkevi dergisi **Kaynak**’ın 1948’de kapanması, sonra yeniden yeni seri olarak iki yıl çıkması, Balıkesir folkloru üzerindeki çalışmaların azalmasının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. 1950’den sonra Balıkesir folkloruyla ilgili olarak şahsi birtakım gayretler dışında düzenli bir faaliyete tesadüf etmek oldukça zordur¹³.

Folklor alanında uzun yıllar önemli bir boşluğu dolduran **Türk Folklor Araştırmaları** başta olmak üzere **Varlık, Folklorla Doğru, Türk Kültürü, Balıkesir Postası, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** gibi birçok dergi ve

¹¹ **Bitek Kent: Balıkesir**, İstanbul: t.y., s. 141.

¹² Mehmet Halit Bayrı, **Halk Âdetleri ve İnanmaları**, İstanbul: Burhaneddin Basımevi, 1939 Bu eserin 1-124. sayfaları arasında Balıkesir folkloruyla ilgili derlemeler yer almaktadır.

¹³ **age.**

mahalli gazetede **Kaynak** dergisi kadar olmasa da Balıkesir folkloruyla ilgili derlemeler ve yazılar yayımlanmıştır.

Ayrıca “**Balıkesir İl Yıllığı**”, “**Bitek Kent: Balıkesir**”, “**Türkiye Cumhuriyeti’nin 75 Yılında Balıkesir**” gibi çalışmalarda Balıkesir folkloru hakkında bilgi ve metinlere yer verilmiştir.

Bitek Kent: Balıkesir’de Ali Duymaz tarafından yazılan “Balıkesir Halk Kültürü” başlıklı bölümde¹⁴ Balıkesir’de hayatın geçiş aşamaları ile ilgili törenler; yarılarla ilgili, ateş ve ışıkla ilgili ve yapılarla ilgili inanmalar ve uygulamalar; hidrellez, yağmur duası ve köy hayırı gibi törenler; Ramazan ve Kurban Bayramları; bengi, değnek, kalkan gibi halk oyunları ve eğlenceleri; barana ve helva sohbetleri; yüzük oyunu, derdim var oyunu gibi oyunlar; abacılık, dabaklık, saraççılık, keçecilik gibi halk meslekleri ve zanaatlar hakkında bilgiler verilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti’nin 75 Yılında Balıkesir adlı kitapta yine Ali Duymaz tarafından yazılan “Kültür” başlıklı yazıda¹⁵ Balıkesir’de halkbilimi faaliyetleri hakkında bilgilerin yanı sıra Balıkesir’de halk şiiri, efsane, masal, türkü, mani, çocuk folkloru, atasözleri ile ilgili bilgiler ve örnekler yer almıştır. Ayrıca Balıkesir’de evlenme ve düğün gelenekleri, yağmur duası, Pamukçu bengisi, geleneksel yemekler hakkında da önemli bilgiler verilmiştir.

Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi’ndeki öğretim üyelerinin makale, bildiri ve kitap şeklindeki çalışmaları da Balıkesir folkloruna katkıda bulunmaktadır. Bu çalışmaların bir kısmı aşağıda verilmiştir¹⁶:

Selahattin Özcan, **Dursunbey Yöresi Halk Edebiyatı Ürünleri**, Balıkesir 1995.

¹⁴ **age.**, s.s. 215-247.

¹⁵ **Türkiye Cumhuriyeti’nin 75 Yılında Balıkesir**, Balıkesir: 1999, s.s. 97-141.

¹⁶ Metin Karadağ, “BAÜ Necatibey Eğitim Fakültesindeki Halkbilim Çalışmalarının Genel Değerlendirilmesi”, **I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri**, Balıkesir: 1999, s.s. 386-392.

Metin Karadağ, “Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi’nde Yapılan Folklorla İlgili Öğrenci Bitirme Tezleri”, **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakülteleri Dergisi**, C. 5, S. 2, 1988, s.s. 81-87.

Metin Karadağ, “Kazdağı Yöresi Efsaneleri Üzerinde Bir Araştırma”, **İpek Yolu Uluslar Arası Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri**, Kültür Bakanlığı, Ankara 1993, s.s. 293-311.

Metin Karadağ, “Sarıköz Efsanesi Varyantları ve Karşılaştırılması”, **I. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri**, C. I, Kültür Bakanlığı, Ankara 1996, s.s. 16-25.

Metin Karadağ, “Balıkesir ve Yöresi Yatır Efsaneleri Üzerinde Bir Araştırma”, **Uluslar Arası Türk Kültürü Sempozyumu**, Üsküp/Makedonya 23-25 Mart 1998.

Metin Karadağ-Mehmet Akkaya, **Kazdağı Masalları (İnceleme-Metinler)**, Ankara 1997.

Nevin Akkaya, **Balıkesir Yöresi Manileri**, Balıkesir 1988.

Nevin Akkaya, “Balıkesir Mahalli Yemekleri Üzerinde Bir Araştırma”, **I. Halk Bilimi Bilgi Şoleni Bildirileri**, Karşı Basım Yayın Matbaacılık, Ankara 1997, s.s. 276-283.

Nevin Akkaya, “Diyarbakır ve Balıkesir İllerimizde Evlenme Törenlerinin Karşılaştırılması”, **Erciyes**, C. 11, S. 130, Ekim 1998, s.s.17-20.

Nevin Akkaya, “Kazdağı Sarıköz Efsaneleri İle Alaşehir Efsanelerinin Karşılaştırılması”, **Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu**, 18 Mart Üniversitesi, 28-30 Haziran 1998.

Azat Kaya, **Balıkesir Folklor ve Etnografya Bibliyografyası**, Balıkesir 1991.

Azat Kaya, “Balıkesir’de Keçe Yapımcılığı”, **Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1993**, Kültür Bakanlığı, Ankara 1995, s.s. 155-168.

Azat Kaya, “Balıkesir’de Halk Kültürü Çalışmaları I-II”, **Kültürün Sesi**, S. 1-2, 1993.

Azat Kaya, “Balıkesir’de Köy Hayrı Geleneği”, **I. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri**, C. II, Kültür Bakanlığı, Ankara 1996, s.s 204-207.

Azat Kaya, “Balıkesir Yenice Köyünde Çırakman Geleneği”, **Annem Dergisi**, Yıl 1, S. 2, 1994.

Azat Kaya, **Balıkesir Halkbilim Bibliyografyası**, Kültür Bakanlığı, Ankara 1997.

Hülya Yeşil, “Balıkesir Merkez İlçedeki Cadde ve Sokak Adları Üzerinde Bir Araştırma”, **I. Halk Bilimi Bilgi Şöleni Bildirileri**, Karşı Basım Yayın Matbaacılık, Ankara 1997, s.s. 146-159.

Bütün bu faaliyetlerin yanı sıra 1992 yılında kurulan Balıkesir Üniversitesi bünyesinde ve daha önce Necatibey Eğitim Fakültesi’nin bağlı bulunduğu Uludağ Üniversitesi bünyesinde öğrencilere hazırlatılan bitirme tezleri de Balıkesir folklor ve halk edebiyatına katkıda bulunmaktadır. Bu tezlerin bir kısmı şunlardır:

Sıdıka Çınar, **Susurluk Yöresi Çerkezlerinin Folkloru**, Balıkesir 1982.

Münevver Diker, **Balıkesir İli Folklor Araştırmaları**, Balıkesir 1983.

Nevin Boyar, **Balıkesir Çocuk Oyunları**, Balıkesir 1983.

Münevver Diker, **Balıkesir Folkloru**, Balıkesir 1983.

Mine Kılıç, **Bandırma Folkloru**, Balıkesir 1983.

İrfan Ünsal, **Kürse Köyü Folkloru**, Balıkesir 1983.

Özcan Demiröz, **Pamukçu Köyü Folkloru**, Balıkesir 1984.

Meral Haney, **Dursunbey Yöresi Folklor Derlemesi**, Balıkesir 1984.

Metin Özgür, **Savaştepe Folkloru**, Balıkesir 1984.

Halis Türkmen, **Bandırma Ağzı ve Folkloru**, Balıkesir 1984.

- M. Hanife Özen, **Pamukçu Köyünün Halk Ürünleri**, Balıkesir 1984.
- Metin Özgür, **Savaştepe Yöresi Folkloru**, Balıkesir 1984.
- Tuncay Turhan, **Gönen ve Köyleri Halk Ürünleri**, Balıkesir 1984.
- Oya Sağlık, **Dereli Köyü Çerkezleri Derlemeleri**, Balıkesir 1985.
- Süleyman Kır, **Susurluk ve Yöresi Folklor Derlemesi**, Balıkesir 1985.
- Turhan Aygün, **Balıkesir-Armutalan Köyü Folkloru**, Balıkesir 1985.
- İnci Sezginler, **Bandırma Yöresi Folklor ve Ağız Özellikleri**, Balıkesir 1988.
- Şevket Saran, **İvrindi Yöresinin Masalları**, Balıkesir 1988.
- Naile Yılmaz, **Balıkesir Kaynak Dergisindeki Makale ve Çeşitli Yayınların Bibliyografyası**, Balıkesir 1989.
- Zehra Üzülmöz, **Burhaniye Folklorunun Özellikleri**, Balıkesir 1990.
- Yusuf Dur, **Konakpınar Folklor Derlemesi**, Balıkesir 1991.
- Saliha Tavşanlı, **Balıkesir İline Bağlı Dursunbey İlçesinin İncelenmesi**, Balıkesir 1991.
- Murat Çolak, **İrmak Dergisi Bibliyografyası ve Halk Edebiyatı Folkloru Yazıları**, Balıkesir 1999.
- Ali Ügüden, **Çağlayan Dergisi Bibliyografyası ve Halk Edebiyatı Folklor Yazıları**, Balıkesir 1999.
- Hacer Altınay, **Balıkesir’de Bulunan Bir Cönk Üzerine (İnceleme-Metin)**, Balıkesir 2000.
- Emine Konuk, **Balıkesir’de Bulunan Bir Cönk (İnceleme-Metin)**, Balıkesir 2000.
- Ali Yıldırım, **Dilek Dergisi’nden Seçme Yazılar ve Bibliyografya**, Balıkesir 2000.
- Mustafa Gültekin, **Balıkesir’in Dursunbey İlçesi ve Köyleri Ağız (İnceleme-Metin)**, Balıkesir 2001.

Ceren Erşahin, **Türk Dili Gazetesi Bibliyografyası ve Halk Edebiyatı-Folklor Yazıları**, Balıkesir 2003. (Seminer)

Son yıllarda Balıkesir Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi bünyesinde hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezleri de Balıkesir folkloruna geniş oranda katkıda bulunmaktadır:

Necmi Akyalçın, **Balıkesir Yöresinde Yatır Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma**, Balıkesir 1996. (Yüksek lisans tezi)

Başak Tekdurmaz, **Balıkesir Halkevi Çalışmaları ve Kaynak Dergisinin Sistematik İndeksi**, Balıkesir 2004. (Yüksek lisans tezi)

Halil İbrahim Şahin, **Balıkesir Çepni Kültürü**, Balıkesir 2004. (Yüksek lisans tezi)

Hülya Yeşil, **Balıkesir İli Türkali Köyü Halkbilim Ürünlerinin Derlenmesi ve Değerlendirilmesi**, Bursa 2000. (Doktora tezi)

Balıkesir Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi bünyesinde hazırlanan tezler dışında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde yapılan Balıkesir folkloru ve ağız çalışmaları ile ilgili lisans tezleri ise aşağıda verilmiştir¹⁷:

Ataman Aldemir, **Balıkesir Çevresinde Yaşayan Yörükler ve Ağzıları**, Ankara 1964.

Özbek Öрге Evren, **Sındırgı Ağzı**, Ankara 1952.

Yılmaz Karahan, **Bandırma Ağzı**, Ankara 1963.

Cahide Yormaz, **Edremit Şehir Coğrafyası**, Ankara t.y.¹⁸

Sema Dura, **Koçbayır Köyünün Maddi Kültürü**, Ankara 1966.

Göktürkün Tanyeri, **Kapaklı Köyü**, Ankara t.y.

¹⁷ Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Yapılan Folklorla İlgili Lisans Tezleri Bibliyografyası (1940-1980), y.y.: yay.y., t.y, C. I.

¹⁸ Bu bitirme tezinde yalnızca Edremit'in tarihi ve coğrafi konumunun yanı sıra Edremit efsaneleri (Sarı Kız, Durdağı, Şıpşıp Dede), mesken tipleri, halk sporları (cirit, cop) ve halk sağaltıcılığı ile ilgili de bilgi verilmiştir.

Ayrıca Balıkesir Üniversitesi'nde Balıkesir yöresi kültürü ile ilgili bir araştırma ve uygulama merkezi kurulmuş, 1998 ve 2000 yıllarında bilim adamlarının katılımlarıyla **Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumları** düzenlenmiştir. Sempozyumlarda mahalli konularla genel konular birlikte sunulmuştur.

I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu'nda sunulan **mahalli folklor ve halk edebiyatı alanındaki bildiriler** şunlardır¹⁹:

Prof. Dr. Muhan Bali, "Bir Kazdağı Masalının Halk Hikayesi Özelliği Var mıdır?"

Doç. Dr. Ali Duymaz, "Balıkesir'den Derlenen Atasözleri Üzerine Bir Değerlendirme"

Yrd. Doç. Dr. Abdülkerim Gülhan, "Balıkesir İl Halk Kütüphanesi'ndeki Bir Cönkün Tanıtılması Ve Cönkteki aşık Ömer'e Ait Şiirler"

Yrd. Doç. Dr. Aynur Ünlüyol, "XVIII. Yüzyılda Balıkesir'de Kullanılan Giyim Malzemeleri"

Azat Kaya, "Karagöz ve Balıkesirli Karagöz-Kukla Sanatçısı Hayali İbrahim Pirinç"

Doç. Dr. Özkul Çobanoğlu, "Halkbilimi Açısından Gelenek, Turizm Ve İcat Edilmiş Gelenek Bağlamında Ayvalık Şeytan Sofrası Örneği"

Yrd. Doç. Dr. Hamdi Güleç, "Balıkesir Manilerinde İnsan, Gurbet Ve Ayrılık Unsuru"

Prof. Dr. Metin Karadağ, "BAÜ Necatibey Eğitim Fakültesi'ndeki Halkbilim Çalışmalarının Genel Değerlendirilmesi"

Dr. Mehmet Önder, "Balıkesir Ve Yöresinden Bir Demet Efsane"

Doç. Dr. Ali Çelik, "Trabzon Ve Balıkesir Çepnileri'nin Türk Tarihi İçindeki Yeri Ve Trabzon-Şalpazarı Çepnileri'nde Doğumla İlgili Gelenek, Görenek ve inanmalar"

¹⁹ I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, Balıkesir: 1999, s.s. 331-431.

Doç. Dr. Metin Ergun, “Balıkesir’de Ağaç Kültü”

Dr. Yaşar Kalafat, “Balıkesir Ve Yöresi Örnekleri İle Halk İnançlarımızda (Basmak) Ve (Basılmak) Kavramları ve Mahiyetleri”

Yrd. Doç. Dr. İbrahim Altunel, “Balıkesir Ve Yöresi Halkiyatında Fıkra Türü Ve Bazı Fıkra Örnekleri”

Aydın Ayhan, “İvrindili Çolak Osman Bey’in Öldürülmesi Ve Yakılan Türkü”

I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu’nda sunulan mahalli basın alanındaki bildiriler şunlardır²⁰:

Abdülmecit Mutaf, “Osmanlı Dönemi Balıkesir Mahalli Basını Ve Kültür Hayatına Katkıları”

İbrahim Oluklu, “Balıkesir’de Yayınlanan İlk Ürünler”

Prof. Dr. Nesimi Yazıcı, “Örnekleriyle Balıkesir Folklorunun Kaynağı Olarak Karesi Gazetesi”

Yrd. Doç. Dr. Sebahattin Çağın, “Irmak Mecmuası”

Yrd. Doç. Dr. Zöhre Bilgegil, “Gençleryolu Dergisi Üzerine Bir İnceleme”

Doç. Dr. Nazım Hikmet Polat, “Balıkesir Basımından Bir Sayfa: Çağlayan Mecmuası”

I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu’nda sunulan **ağız araştırmaları alanındaki bildiriler** ise şunlardır²¹:

Yrd. Doç. Dr. Can Özgür, “Balıkesir Ve Yöresi Ağızları İle İlgili Tespitler”

Yrd. Doç. Dr. Nazmi Alp, “Derleme Sözlüğüne Balıkesir’den Katkılar”

II. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu ise 2000 yılında yapılmış, ancak bu sempozyumda sunulan bildiriler henüz yayınlanmamıştır.

²⁰ **age.**, s.s. 431-462.

²¹ **age.**, s.s. 245-264.

Bütün bunların dışında Balıkesir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü bünyesi içerisinde, proje yürütücüsü Prof. Dr. Ali Duymaz ve bölümün diğer öğretim elemanlarının ortak çalışmasıyla **Balıkesir Yöresi Halk Kültürü Derleme Projesi** tamamlanmıştır.

I. BÖLÜM

MASALLAR ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

A. Türk Masalları Üzerine Yapılan Çalışmalar

Türkiye’de Ziya Gökalp, Hamit Zübeyr Koşay, Eflatun Cem Güney, Pertev Naili Boratav gibi şahsiyetlerle başlayan masal çalışmaları günümüze kadar devam etmiş, pek çok masal kitabı yayınlanmış, masal konulu tez hazırlanmış, masal üzerine makaleler yazılmıştır. Şimdiye kadar yapılan masallarla ilgili çalışmalarda, özellikle doktora tezlerinde, aynı zamanda daha önceki yıllarla ilgili masal çalışmaları üzerinde durulmuştur. Bu araştırmaya bu şekilde bir çalışma dahil edilirken, aynı bilgileri yeni baştan tekrar etmemek ve bu bölümü çok uzun tutmamak adına Esmâ Şimşek’in 1990 yılında hazırladığı “Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması”²² başlıklı doktora tezi esas alınarak 1990 yılından itibaren yapılan masallarla ilgili yapılan çalışmalar burada sunulacaktır. Keza Esmâ Şimşek’in bu doktora tezinde 1990’a kadar yapılan masal konulu çalışmalara yer verilmiştir. Akademik çalışmalarla ilgili ayrıntılı bilgiler verilirken Ali Berat Alptekin’in tekrar üzerinde durulduktan sonra 2002 yılında yayınlanan doktora çalışmasından da faydalanılmıştır²³.

1. Tezler

Türkiye üniversitelerinde masal metinlerine karşı ilginin doğması, Mehmet Kaplan’ın Erzurum’a gelmesi ile birlikte Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nde Türk halk edebiyatı derslerinin okutulmaya başlamasıyla gerçekleşmiştir. Bu bölümde halk edebiyatı asistanlarının göreve başlaması (Muhan Bali, Bilge Seyidoğlu, Saim

²² Esmâ Şimşek, **Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması**, Ankara: T.C: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2001.

²³ Ali Berat Alptekin, **Taşeli Masalları**, Ankara: Akçay Yayınları, 2002.

Sakaoğlu, Fikret Türkmen, Umay Günay, Ali Berat Alptekin) ile birlikte halk edebiyatı mahsullerinin derlenmesine önem verilmiş, böylece masal metinlerine olan ilgi de artmıştır.²⁴ O yıllardan bu yana üniversitelerimiz bünyesinde masallar üzerinde pek çok doktora tezi ve yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. 1990 yılından sonra hazırlanan doktora ve yüksek lisans tezleri aşağıda verilmiştir:

a. Doktora Tezleri

Esmâ Şimşek, Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması (2 cilt), Elazığ 1990.

Prof. Dr. Ali Berat Alptekin'in danışmanlığında hazırlanmıştır. Çalışmaya 70 masal metni alınmış, tezdeki metinlerin tamamı Kadirli, Ceyhan, Osmaniye ve Kozan'dan derlenmiştir. Çalışmaya Thompson (Tarihi-Coğrafi) metodu uygulanmış ve masalların tip yapısı çalışmada incelenmiştir. Çalışma 2001 yılında yayınlanmıştır.

Mehmet Özçelik, Afyonkarahisar Masalları Üzerine Bir Araştırma, Konya 1992.

Pof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun danışmanlığında hazırlanan tezde 70 masal metni bulunmaktadır. Metinlerin tamamı Afyon ve çevresinden derlenmiştir. Araştırmaya Thompson (Tarihi-Coğrafi) metodu uygulanmıştır. Masalların Eberhard-Boratav ve Aarne-Thompson tip kataloglarındaki benzerleri araştırılmıştır. Tez, yayımlanmıştır.

Tülay Aksan, Popüler Kültür Yayılım Alanları: Masalın İmajinasyon Yaratma ve Sosyal Bilimlerin Gelişmesine Katkısı, İstanbul 1993.

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Prof. Dr. Alim Şerif Onaran danışmanlığında hazırlanmıştır.

Namık Aslan, Yozgat Masallarında Tip ve Motif Araştırması (İnceleme-Metinler), Kayseri 1994.

²⁴ age., s. 7; Esmâ Şimşek, **Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması**, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 2001, C.I, s. 30.

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr.Tuncer Gülensoy'un danışmanlığında hazırlanmıştır.

Behiye Köksel, Gaziantep Masalları Üzerine Bir İnceleme, Konya 1995.

Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun danışmanlığında hazırlanan tezde 70 masal metni vardır. Metinlerin tamamı Gaziantep ve çevresinden derlenmiştir. Tez, henüz yayınlanmamıştır.

Yılmaz Önay, Van Masalları Üzerine Bir Araştırma, Van 1995.

Pof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun danışmanlığında hazırlanan tezde 70 masal metni vardır. Metinlerin tamamı Van ve çevresinden derlenmiştir. Tez, henüz yayınlanmamıştır.

Muhsine Yavuz, Masalların Eğitim İşlevleri ve Dil Öğretimindeki Yeri, Diyarbakır 1996.

1997 (2. baskısı 2002 yılında) yılında yayınlanan bu çalışmada masallarla ilgili genel bilgiler verildikten sonra masalların iletileri ile çeşitli açılardan dil öğretimine katkıları ayrıntılarıyla ortaya serilmiştir. Çalışmanın son kısmında ise masal metinleriyle ileti dizinlerine yer ayrılmıştır.

Ruhi Kara, Erzincan Masalları (Metinler ve İncelemeler) (2 cilt), Erzurum 1996.

Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu danışmalığında hazırlanan çalışmaya 70 masal metni alınmıştır. Metinlerin tamamı Erzurum ve çevresinden derlenmiştir. Araştırmaya Thompson (Tarihi-Coğrafi) metodu uygulanmış ve masalarda Eberhard-Boratav, Aarne-Thompson tip kataloglarındaki tip numaraları araştırılmıştır. Tez, henüz yayınlanmamıştır.

Seyit Emiroğlu, Meram İlçesi (Konya) Masalları Üzerine Bir İnceleme, Konya 1996.

Pof. Dr. Saim Sakaoglu'nun danışmanlığında hazırlanan tezde 70 masal metni vardır. Metinlerin tamamı Konya'nın Meram ilçesi ve çevresinden derlenmiştir. Tez, henüz yayınlanmamıştır.

Şahin Köktürk, Azerbaycan ve Türkiye'den Derlenmiş Masalların Karşılaştırma Denemesi, Ankara 1996.

Prof. Dr. Umay Günay danışmanlığında hazırlanan çalışmada Azerbaycan ve Türkiye'den seçilen masallar çeşitli yönleriyle mukayese edilmiştir. Tez, henüz yayınlanmamıştır.

Ahmet Öcal, Karakuyu Köyü (Boğazlıyan-Yozgat) Çevresi Masalları (2 Cilt), Erzurum 1999.

Atatürk Üniversitesi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu danışmanlığında hazırlanmıştır.

Rabia Kocaaslan Uçkun, Gagauz Masallarının Tip ve Motif Yapısı Bakımından İncelenmesi, İzmir 2003.

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Prof. Dr. Fikret Türkmen danışmanlığında hazırlanmıştır.

b. Yüksek Lisans Tezleri

Emin Ulu, Tokat Çevresinde Cin Fıkraları ve Masalları (İnceleme-Metin), Sivas 1990.

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Doç. Dr. Turgut Karacan'ın danışmanlığında hazırlanmıştır.

Rasim Deniz, Kayseri Masalları, Kayseri 1992.

Prof. Dr. Tuncer Gülensoy'un danışmanlığında hazırlanan çalışmada çoğunluğu Kayseri merkezden olmak üzere 50 masal metni bulunmaktadır. Tez, Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından 1996'da yayınlanmıştır.

Mehmet Yardımcı, Yaşayan Malatya Masalları/Metinler ve İncelemeler, Malatya 1994.

Pof. Dr. Bilge Seyidoğlu'nun danışmanlığında hazırlanan çalışmada Malatya ve çevresinden derlenen masal metinleri vardır. Tez, 1996'da kısaltılarak İnönü Üniversitesi Vakfı'na yayınlanmıştır.

Meriç Güven, Binbir Gece Masalları Üzerinde Motif Araştırması (Metin-İnceleme), Balıkesir 1994.

Prof. Dr. Metin Karadağ'ın danışmanlığında hazırlanan çalışmada Binbir Gece Masalları'ndan seçilen örnek metinlerin motif yapısı araştırılmıştır.

Yusuf Terzi, Türk ve Alman Masallarında Sosyal Sorunlar ve Çözüm Yolları, Ankara 1994.

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Zeki Cemil Arda'nın danışmanlığında hazırlanmıştır.

Mustafa Sever, Erciyes Yöresi Masallarında Tipler, Ankara 1995.

Yrd. Doç. Dr. Ali Yakıcı'nın danışmanlığında hazırlanan çalışmada Erciyes ve çevresinden derlenen masalların tip yapısı üzerinde durulmuştur.

Suna Pamir Bildik, Yıldızlılı Atıfet Bildik'ten Derlenen Masallar Üzerinde Bir Araştırma, Elazığ 1995.

Tez, Doç. Dr. Esmâ Şimşek'in danışmanlığında hazırlanmıştır. Çalışmada Yıldızlılı masal anası Atıfet Bildik'ten derlenen 50 masal üzerinde durulmuştur.

Şaziye Şimşek (Demir), Ayaş Halk Masallarının Tip ve Motif Katalogu, Ankara 1995.

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Prof. Dr. Hasan Özdemir danışmanlığında hazırlanmıştır.

Ekrem Kırac, Divriği Masalları, Sivas 1996.

Arzu Dolu, Diyarbakır ve Yöresi Masallarında Motif İncelemesi, Diyarbakır 1997.

Halit Altay Göde, Yalvaç Masalları Üzerine Bir İnceleme, Isparta 1997.

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Özçelik'in danışmanlığında hazırlanan tezde Isparta ilinin Yalvaç ilçesinden derlenen masallar çeşitli yönlerden ele alınarak incelenmiştir.

Fevzi Sarıççek, Arapgir Masalları (İncelemeler-Metinler), Erzurum 1997.

Yrd. Doç. Dr. Dilaver Düzgün'ün danışmanlığında hazırlanmıştır.

Melek Kerte, Adana Masalları Araştırması, Adana 1998.

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Doç. Dr. Erman Artun danışmanlığında hazırlanmıştır.

Ahmet Gökçimen, Türkmen Masalları Üzerine Motif İncelemesi, Erzurum 2000.

Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Prof. Dr. Bilge Seyidoğlı danışmanlığında hazırlanmıştır.

Çiğdem Çorbacı, Türk Masalarında Yardımcı İhtiyar Motifi, Elazığ 2000.

Prof. Dr. Ali Berat Alptekin'in danışmanlığında hazırlanan teze bugüne kadar yapılmış olan doktora tezlerinden seçilen masal metinlerinden hareketle, masalarda işlenen yardımcı ihtiyar motifi mukayeseli bir şekilde incelenmiştir.

Nedim Bakırcı, Niğde Masalları, Niğde 2000.

Yrd. Doç. Dr. Faruk Çolak danışmanlığında hazırlanan tezde Niğde ve çevresinden derlenen 50 masal metni, tip, motif, formel ve folklorik unsurlar bakımından değerlendirilmiştir.

Ruhiye Eda Eser, Türk Masallarında Çocuk Motifi, Elazığ 2000.

Doç. Dr. Esmâ Şimşek'in danışmanlığında hazırlanan çalışmada bugüne kadar yapılmış olan doktora tezlerinden seçilen masal metinlerinden hareketle, masallarda işlenen çocuk motifi mukayeseli bir şekilde incelenmiştir.

Suzan Çelik, Türk Masallarında Ölüm Ve Yas, Elazığ 2000.

Doç. Dr. Esmâ Şimşek'in danışmanlığında hazırlanan çalışmada bugüne kadar yapılmış olan doktora tezlerinden seçilen masal metinlerinden hareketle, masallarda ölüm ve yas mukayeseli bir şekilde incelenmiştir. Henüz yayınlanmamıştır.

Yılmaz Akgün, Trabzon Masalları Üzerine Bir Araştırma, Van 2000.

Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yrd. Doç. Dr. Yılmaz Önay danışmanlığında hazırlanmıştır.

Yusuf Ziya Sümbüllü, Türkmen Halk Masalları Üzerine Motif İncelemesi (Hayvan Masalları), Erzurum 2000.

Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu danışmanlığında hazırlanmıştır.

Deniz Akça, Türkiye'de Yaşayan Yabancıların Çocuklarının Yabancı Dil Eğitiminde Masalın Etkisinin Araştırılması, Ankara 2001.

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Yrd. Doç. Dr. Ceyhan Aksoy bünyesinde hazırlanmıştır.

Ferit Ayyıldız, İspir ve Pazaryolu Yöresi Masalları (Metin ve İncelemeler) (2 cilt), Erzurum 2001.

Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu danışmanlığında hazırlanmıştır.

Hüseyin Doğramacıoğlu, Kilis Masalları (Derleme Ve Tahlil Çalışması), Gaziantep 2001.

Çalışma, Doç. Dr. Fuzuli Bayat danışmanlığında hazırlanmıştır.

İnci Çakmakçı, Düşsel İmgeler ve Masallar, Ankara 2001.

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Prof. Dr. Hasan Pekmezci danışmanlığında hazırlanmıştır.

Metin Eren, Bitlis Masalları Üzerine Bir Araştırma, Van 2001.

Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yrd. Doç. Dr. Yılmaz Önay danışmanlığı ile hazırlanmıştır.

Canan Soysal, Türk ve Alman Masallarından Örnek Metinlerde Motif Karşılaştırması, Eskişehir 2002.

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Doç. Dr. Yüksel Kocadoru danışmanlığında hazırlanmıştır.

Cihat Karasu, Bolu Masalları Üzerine Bir Araştırma, Van 2002.

Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Yrd. Doç. Dr. Yılmaz Önay danışmanlığında hazırlanmıştır.

Osman Alkan, Aksaray İlinde Anlatılan Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi, Konya 2002.

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yrd. Doç. Dr. Seyit Emiroğlu danışmanlığı ile hazırlanmıştır.

Serdar Derman, Anadil (Türkçe) Öğretiminde Masal Metinlerinin Kullanılması, Konya 2002.

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yrd. Doç. Dr. İbrahim Altunel danışmanlığında hazırlanmıştır.

Serpil Zengin, Kumuk Halk Masalları (Kumuk Halk Yomakları), Sakarya 2002.

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Doç. Dr. M. Mehdi Ergüzel danışmanlığında hazırlanmıştır.

Seyfullah Yaşar, Ağrı Masalları Üzerine Bir Araştırma, Van 2002.

Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Yrd. Doç. Dr. Yılmaz Önay danışmanlığında hazırlanmıştır.

Arif Can Güngör, Sözlü Masal Geleneğinden Grsel Masal Evresine Geçiş ve Masal Formunun Yeşilçam Sinemasına Etkileri, İstanbul 2003.

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo-Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı bünyesinde hazırlanmıştır.

Evrım ler, Türkiye Masallarında Toplumsal Cinsiyet ve Mekan İlişkisi, Ankara 2003.

Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Prof. Dr. Talat Hlman danışmanlığında hazırlanmıştır.

Magdalena Sodzawiczny, Türkiye Masallarında şamanizm ğeleri, Ankara 2003.

Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Prof. Dr. Talat Hamlan danışmanlığında hazırlanmıştır.

Zülfikar Bayraktar, Türkmen Masalları zerine Bir İnceleme, İzmir 2003.

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Prof. Dr. Metin Ekici danışmanlığında hazırlanmıştır.

c. Öğrenci Tezleri

Türkiye niversitelerinin Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerindeki Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı ğretmenliği ve Türkçe ğretmenliği Bölümlerinde yapılan halk edebiyatı, folklor ve dil tezlerinde çok sayıda masal metni bulunmaktadır²⁵. Bunlardan İstanbul Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakülteleri ile Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde hazırlatılan bitirme tezleri arasındaki masal metinleri geniş yer tutar.

Bunların dışında bazı bölgelerin folklor ve halk edebiyatı malzemeleri üzerinde yapılan tezlerde de pek çok masal metni yer almaktadır.

²⁵ Ali Berat Alptekin, **Taşeli Masalları**, Ankara: Akçağ Yayınları, 2002, s. 15.

Folklor ve halk edebiyatı tezlerinin dışında dil tezlerinde de pek çok masal metni yer almaktadır. Ali Berat Alptekin²⁶, dil tezleri üzerinde durduğu için burada tekrar üzerinde durulmaya gerek duyulmamıştır.

2. Masallarla İlgili Kitaplar

Azize Caferzade, Anamın Masalları, İstanbul 1990.

Kitapta Azize Caferzade'nin kendi annesinden dinlediği 25 Azeri masalı bulunmaktadır.

Ali Berat Alptekin, Hayvan Masalları, Ankara 1991.

Kitapta 79 hayvan masalına yer verilmiştir. Masalın alındığı yerler, kaynak şahıslar hakkındaki bilgiler de bulunmaktadır.

Sadık Yalsızuçanlar, Mavi Kanatlı Bir Kuş-Masallar, Ankara 1991.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınlarından çıkan bu kitapta 11 masal vardır.

Saim Sakaoğlu, Türkmen Halk Masalları, Ankara 1991.

Muhsine Helimoğlu Yavuz, Cigaramın Üstünde Bir Topal Karınca, Ankara 1992.

Muhsine Helimoğlu Yavuz, Kim Uyur Kim Uyanık, Ankara 1992.

Naki Tezel, Türk Masalları, Ankara 1992.

Mehmet Tekin-Bülent Nakip, Dr. Edip Kızıldağlı'nın Derlediği Hatay Masalları, Antakya 1994.

2. baskısı yayınlanan bu kitapta masallarla birlikte küçük hikayeler ve efsaneler de bulunmaktadır.

Muhsine Helimoğlu Yavuz, Şahmaran, Ankara 1994.

²⁶ age., s. 14.

Nuri Taner, Yalova Masalları, İstanbul 1995.

Mediha Gürgöze, Anadolu Masalları, İstanbul 1997.

Metin Karadağ-Mehmet Akkaya, Kazdağı Masalları, Ankara 1997.

Tahsin Yücel, Anadolu Masalları, İstanbul 1997.

Ahmet Ali Arslan, Kuzeydoğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatlarında Masallar (I. Cilt), Ankara 1998.

1976-1979 yılının sonuna kadar Kars ve civarından derlenen masallar ile Kuzey Britanya masalları çeşitli açılardan mukayese edilir. İngiltere, İrlanda, İskoçya, Türkiye ve Kars'ta yapılan masal çalışmaları hakkında kısaca bilgi verilir.

Saim Sakaoğlu, Masal Araştırmaları, Ankara 1999.

Türkiye'de masal araştırmalarına büyük katkısı olan Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun bu kitabında masalın tanımı, masalları sınıflandırma çalışmaları, yabancı kültürlerin önemli masal kitapları, Türklerde masal çalışmaları, formeller gibi genel bilgiler verildikten sonra değişik yıllarda çeşitli kaynaklarda yer almış olan makale ve yazıları toplu olarak bu kitapta yer almıştır. Ayrıca Türkiye'nin çeşitli yerlerinde değişik yıllarda derlenen 7 masal ile Türkiye dışından derlenen 4 masal metni bulunmaktadır. Kitabın son bölümünde masal derleyicileri için masal derleme ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir.

Ahmet Ali Arslan, Kuzeydoğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatlarında Masallar (II. Cilt), Ankara 2000.

I. cildi 1998 yılında yayınlanan kitapta İrlanda, İskoçya ve Kars halk masallarının İngilizce ve Türkçe metinlerine yer verilmiştir. Kitapta 30 Kars masalı Aath ve EB'taki tip numaraları ile birlikte verilmiştir.

Nurcan Öznel Güder, En Güzel Türkmen Masalları, Ankara 2000.

7 çocuk masalından oluşan kitabın sonunda masalda geçen bazı kelimelerin (bölencik, kavurga gibi) anlamları açıklanmıştır.

Ahmet Ümit, Masal Masal İçinde, İstanbul 2000.

Zeynelabidin Makas, Türk Dünyasından Masallar (Metin-İnceleme), İstanbul 2000.

Kitapta Anadolu, Azeri,Kazak, Kırgız,Özbek, Türkmen, Adıgey, Barabin/Tatar, Başkurt, Çalken/Tatar, Gagauz, Kabardin, Kalmuk, Karaçay-Malkar, Kumuk, Nogay, Salar, Sarı Uygur, Tatar, Tuva, Tuvin, Uygur ve Yakut-Saha sahalarından toplam 48 masal metni bulunmaktadır. Kitaptaki bütün metinler Türkiye Türkçesi'ne aktarılmıştır. Masal anlatıcıları ile ilgili bilgilerle beraber masalların Eberhard ile Thompson kataloglarındaki tip numaraları verilmiş, masalların motifleri sıralanmıştır. Kitabın sonunda motifler ve tipler hakkında genel bilgiler verildikten sonra kitaba alınan metinlerin başlangıç ve bitiş formelleri çıkarılmış, ardından masalların fonksiyon tablosu verilmiştir.

Alim Şerif Onaran, Binbir Gece Masalları, İstanbul 2001.

Esmâ Şimşek, Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması, Ankara 2001.

Aslında 1990 yılında savunulan bir doktora tezi olan kitap iki ciltten oluşmaktadır. Kitabın birinci cildinde masalın tanımı, özellikleri, diğer türlerle olan ilişkileri verildikten sonra Türk masalları ve Yukarıçukurova masalları ile ilgili yapılan çalışmalar hakkında geniş bilgi verilmiştir. Daha sonra Yukarıçukurova masallarının tip/konu tasnifi ve motif sırası üzerinde durulmuş ve Yukarıçukurova masallarında tespit edilen motiflerin Motif Index Of Folk-Literature'a göre tasnifi ve formel yapısı verilmiştir. Kitabın ikinci cildinde ise Yukarıçukurova'dan derlenen masal metinleri yer almaktadır.

Nil Ünsal, Kont Lucanor: Bir Masal Yumağı ve İletileri, Ankara 2001.

Kitabın "Giriş" kısmında masalın tarifi ve kaynağı hakkında genel bilgi verilmişti. Daha sonra masalların Ortaçağ İspanya'sındaki konumu üzerinde durulmuş, ardından 13. ve 14. yy.ların başarılı yazarı Don Juan Manuel'in yaşamı ve yapıtlarına

yer verilmiştir. En sonunda da Kont Lucanor'daki insan ilişkileri, soyluların toplumsal konumları ve işlevleri, eğitim, evlilik ve boş inançlar üzerine iletilere yer verilmiştir.

Pertev Naili Boratav (Yayına Hazırlayan: Muhsine Helimoğlu Yavuz), Masallar I: Uçar Leyli, İstanbul 2001.

Ülkü Önal, Kartallar Padişahı (Ardanuç Halk Masalları I), Ankara 2001.

Ali Berat Alptekin, Taşeli Masalları, Ankara 2002.

1982 yılında savunulan bir doktora tezi olan bu kitapta, masallar ve masal araştırmaları ile ilgili geniş çapta bilgi bulunmaktadır. Kitabın başında Taşeli Platosu ile ilgili genel bilgi verildikten sonra Türk masalları üzerine yapılan çalışmalar ile Taşeli Platosu masalları hakkında genel bilgiler bu masalların mukayesesi verilmiştir. Daha sonra bu masalların yapısı ve deleme şekli üzerinde durulmuş, tip yapısı ele alınmıştır. Sonra Taşeli Platosu masallarının tasnifi ve özeti ile motif yapısı üzerinde durulmuştur. En sonunda da Taşeli Platosu'ndan derlenen 70 masal metni yer almaktadır.

Muhsine Helimoğlu Yavuz, Masallar ve Eğitimsel İşlevleri, Ankara 2002.

Kitapta toplam 90 masal metnine yer verilmiştir. Başlangıçta masal hakkında genel bilgiler verildikten sonra masallar ve iletileri hakkında kitapta genişçe yer ayrılmıştır.

Saim Sakaoğlu, Gümüşhane ve Bayburt Masalları, Ankara 2002.

1971 yılında savunulan bir doktora tezi olan kitabın ilk baskısı 1973 yılında yapılmıştır. Pek çok yüksek lisans, doktora tezi ve diğer araştırmalara kaynak teşkil eden kitapta masallarla ilgili ayrıntılı bilgiler mevcuttur. Kitabın ilk bölümünde masallarla ilgili genel bilgiler verilmiş, çeşitli ülkelerdeki ve Türkiye'deki masal kitapları tanıtılmıştır. Ayrıca masallar üzerine yapılan ilmi çalışmalar üzerinde de durulmuştur. Daha sonra Gümüşhane masallarının derleme şekli ilgili bilgi verilmiştir. Gümüşhane masallarının tasnif ve tahlili üzerinde durulduktan sonra Gümüşhane masallarındaki ortak unsurlar (Temler, kahramanlar, çevre, eşya, şekil-epik kanunlar-formeller, âdetler ve inanmalar) ayrıntılı olarak ele alınmıştır. En sonunda da Gümüşhane ve Bayburt'tan derlenen toplam 70 masal metni yer almaktadır.

Mehmet Özçelik, Afyonkarahisar Masalları (Araştırma-İnceleme-Metin), Isparta 2004

Öcal Oğuz-Emine Aydoğan, Çorum'dan Derlenen Masallar, Çorum 2004.

3. Diğer Çalışmalar

a. Dergiler

Türkiye'de yayımlanan Alanya Folkloru, Akpınar, Azerbaycan, Burak, Çağrı, Çevren, Dil ve Tarih Coğrafya Dergisi, Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Emel, Erciyes, Fikirler, Folklor, Folklor Postası, Folklor Doğru, Folklor Edebiyat, Gaziantep Kültür, Gediz, Güney, Güneysu, Halay, Halk Bilgisi Haberleri, Halk Bilgisi Mecmuası, Halk Bilimi, Halk Kültürü, Harran, Hisar, İçel Kültürü, İnanç, Karacadağ, Karaelmas, Kardeş Edebiyatlar, Karseli, Kaynak, Köy Postası, Kuzey Kafkasya, Küçük Menderes, Mengüceli, Milli Folklor, Milli Kültür, Milliyet Sanat Dergisi, Muğla, Pazar Postası, Pınar, Sivas Folkloru, Türk Akdeniz, Türk Dili, Türk Dünyası Araştırmaları, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, Türk Folklor Araştırmaları, Türk Folkloru, Türk Folkloru Araştırmaları, Türk Folklorundan Derlemeler, Türk Kültürü, Türkoloji Dergisi, Türk Yurdu, Ülkü, Ün, Varlık, Yağmur, Yeditepe, Yeni Dergi, Yeni Erciyes, Ziraat Dünyası gibi dergilerde yüzlerce masal metni ve masal konulu inceleme yazıları yayınlanmıştır²⁷.

b. Seminer ve Kongrelere Sunulan Masal Konulu Bildiriler

8-14 Ekim 1973 tarihleri arasında Ankara'da toplanan seminerle başlayan ve günümüze kadar bazı dönemlerde neredeyse bir kongre ve seminerin düştüğü folklor ve halk edebiyatı kongrelerine sunulan bildiriler arasında masal konulu olanların sayısı onlardır. Bunlar içerisinde yurtiçinden ve yurtdışından sunulan bildirilerde orijinal olanların yanı sıra oldukça zayıfları da mevcuttur²⁸.

²⁷ Saim Sakaoğlu, **Gümüşhane ve Bayburt Masalları**, Ankara: Akçağ Yayınları, 2002, s. 47; Ali Berat Alptekin, **Taşeli Masalları**, Ankara: Akçağ Yayınları, 2002, s. 15; Orhan Acıpayamlı, **Türkiye Folklorunda Hikaye ve Masallar Bibliyografyası**, Ankara: yay.y., 1966) s.s. 122-140.

²⁸ Saim Sakaoğlu, **age.**, s. 15.

B. Balıkesir Masalları Üzerine Yapılan Çalışmalar

Araştırma alanında derlemeye çıkmadan önce yapılan incelemeler sonucunda, Balıkesir folkloru üzerindeki çalışmaların sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Sınırlı da olsa daha önceki yıllarda yapılan bu çalışmalar Balıkesir ve Türk folkloruna oldukça önemli katkılar sağlamıştır. Aynı zamanda bu çalışmalar, yapılan bu yüksek lisans tezine de kaynak teşkil etmiştir. Balıkesir folkloru ile ilgili bilgiler “Balıkesir’de Halkbilimi Faaliyetleri” başlıklı bölümde verilmiştir. Bu sebeple bu bölümde yalnızca Balıkesir masalları üzerinde durulacaktır. Bu masallar üzerinde durulurken, çalışmaya alınan yetmiş masal metni arasında tip yönünden benzerlik gösteren masallar kıyaslanacaktır.

Balıkesir masallarına yer veren kaynakları aşağıdaki şekilde sınıflandırmak yerinde olacaktır:

1. Kitap Haline Getirilen Masal Çalışmaları
2. Dergilerdeki Masal Çalışmaları
3. Halk Edebiyatı Sahasında Yapılan Öğrenci Tezlerindeki Masallar

1. Kitap Haline Getirilen Masal Çalışmaları

Balıkesir masalları ile ilgili ilk önemli çalışma **İsmail Hakkı Akay** tarafından yapılmıştır. Akay, 1942’de **Balıkesir Halkıyatından Masallarımız** adlı kitabı çıkarmıştır²⁹. Akay, kitabın başında “Masallar Hakkında” başlıklı yazısında masalların kültürümüz açısından önemini şu şekilde belirtmiştir: “*Masalların halk bilgilerinde büyük bir mevki vardır. Geçmiş devirlere ait gerek mani ve türkü, gerek hikaye ve masal -herhangi bir yazı- bugün ve yarın için fevkalade bir kıymeti haizdir.*”³⁰ belirttikten sonra ünlü müsteşrik I. Kunos’un 1925’te Ankara Türk Ocağı’nda verdiği konferansta dile getirdiği masallar ve Türk masalları hakkındaki görüşlerine yer vermiş, halkımızın dilinde ve gönlünde yaşattığı masalları toplamamız ve neşretmemiz gerektiğini ve bunun önemini belirtmiştir.

²⁹ İsmail Hakkı Akay, **Balıkesir Halkıyatından Masallarımız**, Balıkesir: Türk Dili Matbaası, 1942, C. II.

³⁰ **age.**

İsmail Hakkı Akay'ın "Balıkesir Halkıyatından Masallarımız" adlı kitabında toplam 10 masal vardır. Anlatıcının ağız özellikleri korunarak yazıya geçirilen bu masalların Balıkesir'in hangi yöresinden ve hangi kaynak şahıslardan toplandığı bilgileri eksiktir. Akay'ın masallarıyla bu araştırma için derlenen masallar arasında herhangi bir tip ve motif benzerliği yoktur. Kitapta yer alan masalların isimleri ve hangi şive ile söylendikleri şu şekildedir:

- ✓ Şah Memet (Yeni Türkler şivesiyle)
- ✓ Tavuz Kuşu (Yürük şivesiyle)
- ✓ Balıkçı (Yerli şivesiyle)
- ✓ Cevahir Kuşu (Yerli şivesiyle)
- ✓ Müneccim Başı (Yerli Türkler diliyle)
- ✓ Derviş Masalı (Yerli şivesiyle)
- ✓ Tahirle Zöhre (Yerli diliyle)
- ✓ Abalım Köbelim (Yerli diliyle)
- ✓ Toktur (Yerli diliyle)
- ✓ Arzı İle Kanber (Eski Muhacirler şivesiyle)

Balıkesir masallarıyla ilgili ikinci önemli çalışma da **Metin Karadağ** ve **Mehmet Akkaya**'nın beraber hazırladıkları **Kazdağı Masalları**'dır³¹. Kitap, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü'nde uygulamaya koyulan "Kazdağı ve Yöresi Halk Edebiyatı Ürünlerinin Derlenmesi ve Değerlendirilmesi" konulu araştırmanın bir bölümüdür. Kitabın başında araştırmanın konusu, amacı ve sınırlarından bahsedildikten sonra derleme ile ilgili bilgiler ile yöre ağızındaki bazı ses, hadise ve söyleyiş özellikleri üzerinde durulmuştur. Daha sonra kaynak kişiler hakkında bilgiler verilmiştir. Kaynak kişiler hakkında bilgi verilirken

³¹ Metin Karadağ-Mehmet Akkaya, **Kazdağı Masalları: İnceleme-Metinler**, Ankara: Balıkesir Rotary Kulübü Yayını, 1997.

anlatıcıların adı-soyadı, yaşı, okur-yazarlığı ve bulunduğu mevki aktarılmıştır. Ardından masalların sıralanışı ve tipler numaraları verilmiş, motif araştırması yapılmıştır.

Adı geçen kitapta toplam otuz yedi masal bulunmaktadır. Bütün masallar ağız özellikleri korunarak yazıya geçirilmiştir. Bu otuz yedi masal ile üzerinde durulan çalışmaya alınan yetmiş masal arasında üç metin, tip yönünden benzerlik göstermektedir.

Kazdağı Masalları'nda **Sihirli Yüzük** (2 numaralı masal) ile Balıkesir masallarında **Arap Köleler** (30 numaralı masal) tip yönünden benzerlik göstermektedir.

a) “Sihirli Yüzük” masalında olan, “Arap Köleler” masalında olmayan motifler

1. “Sihirli Yüzük” masalında olan bütün motifler, “Arap Köleler” masalında da mevcuttur.

b) “Arap Köleler” masalında olan, “Sihirli Yüzük” masalında olmayan motifler

1. “Arap Köleler” masalında kedi ile köpeğin denizde yüzüğü taşımak için kavga edip yüzüğü deniz düşürmeleri, sonra denizden çıkan bütün balıkların karnını kontrol edip yüzüğü bulmaları motifi “Sihirli Yüzük” masalında yoktur.

c) Her iki varyantta da olan, ancak farklılık gösteren motifler

1. “Arap Köleler” de oğlan; kedi, köpek ve yılanı odun getirmeye gittiğinde, “Sihirli Yüzük”te annesine sabun almaya gittiğinde bulur.

2. “Arap Köleler” de oğlan, yılanı yerine götürdüğünde yılanın annesinden parmağındaki yüzüğü diler; “Sihirli Yüzük”te ise yılanlar padişahının dilinin altındaki kara taşı diler.

3. “Sihirli Yüzük”te çocuk, kara taşı yalayınca etrafına milyonlarca asker toplanır; “Arap Köleler” de ise yüzüğü yaladığında Arap köleler çıkar.

4. “Arap Köleler” de oğlanın dünür gittiği kız bir zengin kızıdır. Kızın babası kızı vermek için bir takım şartlar öne sürer. Bu şartlar, kızın annesinin evinin altına bir

yol, üstüne de köprü yapılmasıdır. “Sihirli Yüzük”te ise kızın babası olan padişah, evinin karşısına bir gecede bahçesi yemişli bir saray yapılmasını ister.

Kazdağı Masalları’nda **Talih Kuşu** (17 numaralı masal) ile Balıkesir masallarında **Gençliğine mi Kocalığına mı** (11 numaralı masal) tip yönünden benzerlik göstermektedir.

a) “Talih Kuşu” masalında olan, “Gençliğine mi Kocalığına mı” masalında olmayan motifler

1. “Talih Kuşu” masalında olan bütün motifler, “Gençliğine mi Kocalığına mı” masalında da mevcuttur.

b) “Gençliğine mi Kocalığına mı” masalında olan, “Talih Kuşu” masalında olmayan motifler

1. “Talih Kuşu” masalında olan bütün motifler, “Gençliğine mi Kocalığına mı” masalında da mevcuttur.

c) Her iki varyantta da olan, ancak farklılık gösteren motifler

1. “Talih Kuşu”nda zengin olan bir adamın başına sebebi belli olmayan bir felaket gelir. “Gençliğine mi Kocalığına mı” masalında ise “Gençliğinde mi kocalığında mı zengin olmak istersin?” sorusuna “Kocalığımda” cevabını veren zengin adam, bütün varlığını kaybeder.

Kazdağı Masalları’nda **Tin Tin Kuzu** (21 numaralı masal) ile Balıkesir masallarında **Koyunla Çakal** (4 numaralı masal) tip yönünden benzerlik göstermektedir.

a) “Tin Tin Kuzu” masalında olan, “Koyunla Çakal” masalında olmayan motifler

1. “Tin Tin Kuzu” masalında olan bütün motifler, “Koyunla Çakal” masalında mevcuttur.

b) “Koyunla Çakal” masalında olan, “Tin Tin Kuzu” masalında olmayan motifler

1. “Tin Tin Kuzu” masalında olan bütün motifler, “Koyunla Çakal” masalında mevcuttur.

c) Her iki varyantta da olan, ancak farklılık gösteren motifler

1. “Koyunla Çakal”da koyunun kuzusunu çakal yer, “Tin Tin Kuzu”da ise ayı yer.

Kazdağı Masalları’nda **Çobanın Oğlu** (30 numaralı masal) ile Balıkesir masallarında **Keçi Çobanı** (18 numaralı masal) tip yönünden benzerlik göstermektedir.

a) “Çobanın Oğlu” masalında olan, “Keçi Çobanı” masalında olmayan motifler

1. “Çobanın Oğlu” masalında padişah, vezirlerini çobanın oğlunu öldürmeleri için gönderir. Çobanın oğlu vezirleri misafir edip ikramda bulunduğu için vezirler çobanı öldürmezler, çobanın gömleğini koyunun kanına bulayarak padişaha götürürler.” Keçi Çobanı” masalında bu motif yoktur.

2. “Çobanın Oğlu” masalında çobanın oğlu, bütün koyunlarını satın İzmir’e gidip bir apartman satın alır. Apartmanın altını kahvehane yapar. Padişah ile burada karşılaşır. “Keçi Çobanı” masalında bu motif yoktur.

b) “Keçi Çobanı” masalında olan, “Çobanın Oğlu” masalında olmayan motifler

1. “Keçi Çobanı” masalında padişah, çobanın oğlunu altın karşılığında satın alır, öldürmeye kıyamadığı için çocuğu bir ağacın kovuğuna bırakır. Çocuğu bulan köylüler onu zengin bir adama verirler. Bu adam çobanın oğlunu büyütür. “Çobanın Oğlu” masalında bu motif yoktur.

2. “Keçi Çobanı” masalında sarayına geri dönen padişah, kızının çobanla evlendiğini görünce çobanı fırına gönderir. Fırıncılara da padişah bile gelse onu fırına atmalarını emreder. Padişah sonunda çobanı öldürecekim derken kendi ölür. “Çobanın Oğlu” masalında bu motif yoktur. “Çobanın Oğlu” masalında padişah, en sonunda kızıyla çobanın evlenmesini kabullenir.

c) Her iki varyantta da olan, ancak farklılık gösteren motifler

1. Her iki masalda da bu tip farklılıklar yoktur.

Kazdağı Masalları'nda **Geçi Kızı** (32 numaralı masal) ile Balıkesir masallarında **Keçi Kız** (15 numaralı masal) tip yönünden benzerlik göstermektedir.

a) “Geçi Gızı” masalında olan, “Keçi Kız” masalında olmayan motifler

1. Kazdağı masalında çocuğu olmayan kadının çocuğum olsun diye dua etmesi motifi Balıkesir masalında yok.

2. Kazdağı masalında Beyoğlu, annesini keçi kıza dünür gönderdiğinde keçi kızın annesi mavi, pembe ve beyaz renkli üç kat elbise ister. Balıkesir masalında bu motif yoktur.

3. Kazdağı masalında kayınvalidesi kızın sırrını öğrenince eve gidip oğluyla beraber keçi kızın kürkünü yakar. Yanık kokusu kızın burnuna gelince kız ölür.

b) “Keçi Kız” masalında olan, “Geçi Gızı” masalında olmayan motifler

1. Balıkesir masalında olan bütün motifler, Kazdağı masalında da mevcuttur.

c) Her iki varyantta da olan, ancak farklılık gösteren motifler

1. Balıkesir masalında kayınvalidesi iş yaparken keçi kız üstünden atlar, kayınvalidesi keçi kıza kızıp oklava ile vurur. Kazdağı masalında ise keçi kızı iş yaparken kayınvalidesi sen anlamazsın diye ona kızıp vurur.

2. Dergilerdeki Masal Çalışmaları

Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren Balıkesir'de basın-yayın alanında ve halk folklorunu derleyip yayınlama alanında bir hareketlilik olur. Bu safhada dikkati çeken dergiler; Dilek, Çağlayan, Irmak, Gençleryolu, Halk Bilgisi Haberleri ve Kaynak dergileridir. Dilek, Çağlayan ve Irmak dergileri daha ziyade Cumhuriyet fikirlerini yaymak ve okuma-yazma oranını çoğaltmak maksatlı çıktıkları için bu dergilerde folklor derlemelerine çok fazla rastlanmamıştır. Nitekim bu masal araştırması için bahsedilen dergiler tarandığında hiçbir masal metnine ulaşılammıştır. Ancak Halk Bilgisi Haberleri dergisinde ise Balıkesir'den derlenmiş masal metinlerine rastlanmaktadır.

Balıkesir yöresinden derlenen masal metinleri açısından yoğun ve dikkate değer olan dergi **Kaynak** dergisidir. Kaynak dergisi, Gençleryolu'nun 1933'te kapanmasından sonra Şubat 1933'te yayınlanmaya başlar. Balıkesir Halkevi tarafından 168 sayı olarak çıkarılır. Dergide Balıkesir folkloruna ait pek çok derleme ve inceleme yayınlanır. Özellikle 1933-1940 yılları arasındaki dergi sayıları bu açıdan önemlidir³².

Kaynak dergisinin çeşitli sayılarında İsmail Hakkı Akay, Ali Osman Balkır, Niyazi Esen ve Zekai Eroğlu tarafından derlenen toplam 13 masal metni bulunmaktadır. Masal metinleri ağız özellikleri korunmadan dergide yayımlanmıştır. Derlenen bu masal metinlerinin Balıkesir'in hangi yöresinden, hangi kaynak kişiden derlendiği belirtilmemiştir. Derginin masal gibi kültürümüzün önemli öğelerini yazıya aktarıp korunmasını sağlaması açısından olumlu bir etki yaratmasına rağmen, bu öğelerin kaynağının belirtilmemiş olması da önemli bir eksikliktir.

Kaynak'ta yer alan on üç masal metninin isimleri, derleyen şahsın ismi, derginin çıktığı yıl ve sayısı aşağıdaki şekildedir:

- ✓ Dev Karları (Karlıları), Ali Osman Balkır, 4. yıl, 46. sayı.
- ✓ Akıllı Köylü, Ali Osman Balkır, 4. yıl, 48. sayı.
- ✓ Gece Gezen Kız, Ali Osman Balkır, 5. yıl, 50. sayı.
- ✓ İnan Hoca, Ali Osman Balkır, 5. yıl, 52. sayı.
- ✓ Şah Mehmet, İsmail Hakkı Akay, 4. yıl, 37. sayı.
- ✓ Tavus Kuşu, İsmail Hakkı Akay, 4. yıl, 39. sayı.
- ✓ Elmas Salkım, Ali Osman Balkır, 4. yıl, 41. sayı.
- ✓ Balık Bilmezse Halık Bilir Masalı, Niyazi Esen, 31. sayı.
- ✓ Avcı Mahmut, Ali Osman Balkır, 4. yıl, 43. sayı.
- ✓ Çengi Dilaver, Ali Osman Balkır, 4. yıl, 5. sayı.
- ✓ Kadın ve Şeytan, Zekai Eroğlu, 7. yıl, 84. sayı.

³² Abdullah Yurdakök, **Balıkesir Basım tarihi (1886-1991)**, Balıkesir: yay.y., 1992.

- ✓ Balıkçı, İsmail Hakkı Akay, 2. yıl, 6. -7. sayı.
- ✓ Cevahir Kuşu, İsmail Hakkı Akay, 3. yıl, 30. sayı.

Kaynak'ta yer alan on üç masal ile üzerinde durulan çalışmaya alınan yetmiş masal arasında dört metin tip yönünden benzerlik göstermektedir.

Kaynak'ta **Dev Karıları** masalı ile Balıkesir masallarından **Bostancı** (38 numaralı masal) tip yönünden benzerlik göstermektedir.

a) “Dev Karıları” masalında olan, “Bostancı” masalında olmayan motifler

1. “Dev Karıları”nda devin nasıl uçtuğunun sırrını öğrenen küçük oğlanla büyük ablası devden kurtulurlar. “Bostancı”da ise küçük oğlan, ablasını eniştesiyle bırakarak dedenin kaçırdığı kızı aramaya devam eder.

b) “Bostancı” masalında olan, “Dev karıları” masalında olmayan motifler

1. Babalarının hastalığının bir meyve (elma, nar vb.) ile geçeceği ve o meyveyi almak için üç erkek kardeşin ayrı ayrı devle mücadele etmesi motifleri “Dev Karıları”nda yoktur.

2. Babaları öldükten sonra üç oğlun babalarının mezarında bekleme motifi Kaynak'ta yoktur.

3. “Dev Karıları”, büyük ihtimalle kaynak şahıs tarafından karıştırılarak eksik anlatılmıştır; küçük oğlanın eniştesinden kaçırdığı ablası, dervişin kaçırdığı kız gibi gösterilmiştir. Bu sebeple masalın son kısımları eksiktir. Masalın son kısımları eksik olduğu için “Bostancı”da yer alan küçük oğlanın ortanca ve küçük ablasının eşlerinden dedenin kaçırdığı kızı bulmak için yardım istemesi, bir kuş yardımıyla kızın bulunduğu yere ulaşması, dedenin altındaki atın sülalesinden bir tane bulabilmek için yine kuş yardımıyla Afrika'ya gitmesi, Afrika'da Bostancı'nın uçan beygirinin annesini bulup kızın yanına gitmesi, kızı Bostancı'dan kurtarması, karşılaştıkları yılanın kızı rehin alıp oğlanı bir tılsımın sırrını öğrenmesi için göndermesi, yılanın sırrını bulmak için üç değirmencinin yardımıyla bir padişahın yanında üç yıl çalışması, padişahı aldatan karısından kurtarması, sırrı öğrenip yılanı anlatmasıyla yılanın güzel bir kıza dönüşmesi motifleri “Dev karıları” masalında yoktur.

c) Her iki varyantta da olan, ancak farklılık gösteren motifler

1. “Bostancı”da küçük kardeş narı kurtarmak için devle mücadeleye girer. “Dev Karıları”nda kardeşlerini aramak için yola koyulan kardeşlerden küçüğü bir viranede devle mücadele eder. Başka bir ıssız yerde küçük oğlan yine başka bir devle mücadele eder. Onların başlarını ve kulaklarını keser. Ulu bir ağacın altında konakladıklarında üçüncü olarak dev yerine bir ateşle mücadele eder. Kılıcını ateşin içine atarak kurtulur.

2. “Bostancı”da küçük oğlan babasının mezarında beklerken bir dağda kırk eşkıya görür. Kırk eşkıyayı başka bir padişahın kurtarmak için o padişahın sarayına gider. Sarayın avlusunda padişahın kızlarıyla karşılaşır. “Dev Karıları”nda da kız kardeşlerini aramak için çıktıkları yolda küçük kardeş yerden bir kapaktan aşağıya bir merdivenle inilen bir çukurda üç kızla karşılaşır. İki masalda da en küçük kız kardeş, küçük oğlan kardeşin nasibi olur.

3. “Dev Karıları”nda küçük kızı bir derviş, “Bostancı”da ise bir ihtiyar kaçıtır.

4. “Bostancı”da küçük oğlan, padişahı devden kurtararak kızları alır, “Dev Karıları”nda ise kızları devden kurtarır.

5. “Dev Karıları”nda yer alan bir ejderhanın karnından kılıç çıkarma motifi yerine “Bostancı”da yere saplanan ok motifi vardır.

6. “Dev Karıları”nda oğlanların ablalarının en büyüğünün kocası bir devken, “Bostancı”da bir peri padişahıdır.

Kaynak’taki **İnan Hoca** masalı ile Balıkesir masallarından **Helvacı Güzeli** (58 numaralı masal) tip yönünden benzerlik göstermektedir.

a) “İnan Hoca” masalında olan, “Helvacı Güzeli” masalında olmayan motifler

1. “İnan Hoca”da yer alan kızın kavağın tepesine tırmandıktan onu bir çobanın bulması, çobanın kızla birlikte olmak istemesi, kızın çobanın kıyafetlerini giyip kaçması “Helvacı Güzeli”nde yoktur.

b) “Helvacı Güzeli” masalında olan, “İnan Hoca” masalında olmayan motifler

1. “Helvacı Güzeli”nde yer alan kızın kavaktan inmesi için Beyoğlu’nun bir koca karıdan yardım istemesi, koca karının da hile ile kızı kavaktan indirmesi motifi “İnan Hoca”da yoktur.

c) Her iki varyantta da olan, ancak farklılık gösteren motifler

1. “İnan Hoca”da kız kardeşini ormana götüren oğlan kardeş, orada bir havyan vurarak kanını kardeşinin elbisesine batırır. “Helvacı Güzeli”nde ise yanına tavuk götürüp tavuğu keserek kardeşinin elbisesine batırır.

2. “Helvacı Güzeli”nde kızın Beyoğlu’ndan iki çocuğu varken, “İnan Hoca”da üç çocuğu vardır.

3. “İnan Hoca”da kızın kavağın tepesine çıktıktan sonra bir çobanla karşılaşması yerine “Helvacı Güzeli”nde Beyoğlu’mla karşılaşması vardır.

4. “Helvacı Güzeli”nde Arap’tan kaçan kız, yolda gördüğü bir çobanla kıyafetlerini değiştirirken, “İnan Hoca”da kıyafetleri yerde bulur.

5. Babasının yanına çoban kıyafetleriyle giden kız “Helvacı Güzeli”nde helva yaparak babasını ayarım ederken, “İnan Hoca”da kaz çobanlığı yapar.

Kaynak’taki **Çengi Dilaver** masalı ile Balıkesir masallarından **Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan** (17 numaralı masal) tip yönünden benzerlik göstermektedir.

a) “Çengi Dilaver” masalında olan, “Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan” masalında olmayan motifler

1. “Çengi Dilaver”de olan padişahın kızlarını kışkırtıp denizin ortasında bir saray yaptırması ve kızlarını o saraya kapatması motifi “Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan”da yoktur.

2. “Çengi Dilaver”de yer alan iki kardeşin tuttıkları evin duvarından altın çıkması, bu altınla büyük bir saraya yaptırılması motifi “Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan”da yoktur.

3. “Çengi Dilaver”de yer alan çocuğun Çengi Dilaver’i getirmesi için aslında Çengi Dilaver’in saçarlı olan gül dalı ile aslında insan olan sarayın önündeki dikli taşlara vurması motifi “Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan”da yoktur.

4. “Çengi Dilaver”de yer alan Çengi Dilaver’in camiden padişahın sarayına kadar bir altın köprü yaptırması motifi “Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan”da yoktur.

b) “Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan” masalında olan, “Çengi Dilaver” masalında olmayan motifler

1. “Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan”da gece evlerinde birbirlerinin yüzünü görmek için şavk yakan yeni evli karı koca motifi “Çengi Dilaver”de yoktur.

2. “Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan”da yer alan çocukların saçlarının dede tarafından mendille bağlanıp gizlenmesi motifi “Çengi Dilaver”de yoktur.

3. “Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan”da yer alan Arap kızının oğlanın kız kardeşini kandıran koca karyı taş yapması motifi “Çengi Dilaver”de yoktur.

4. “Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan”da yer alan Arap kızının yönlendirmesiyle oğlanın vücudu yere gömülü olan annesinin yüzünün tükürüklerini silmesi motifi “Çengi Dilaver”de yoktur.

5. “Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan”da yer alan kızın başına su dökülünce başından altın dökülmesi, oğlanın başına su dökülünce başından sırma dökülmesi motifi “Çengi Dilaver”de yoktur.

c) Her iki varyantta da olan, ancak farklılık gösteren motifler

1. “Çengi Dilaver”de şavklarını söndürmeyen üç kız kardeşten büyüğü kasap başıyla, ortancası simitçi başıyla, en küçüğü de padişahla evlenmek ister. “Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan”da ise en büyük kız padişahla evlense, koca çadır dokuyup içine bütün Türkiye’nin askerlerini koyacağını, ortanca kız padişahla evlense koca çadır dokuyup bütün askerleri içine alacağını, küçük kız da padişahla evlense altın saçlı kızla sırma saçlı oğlan doğuracağını söyler.

2. “Çengi Dilaver”de padişah üç kız kardeşin sadece en küçüğü ile evlenir. “Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan”da ise padişah, kız kardeşlerle sırayla evlenir.

3. “Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan”da küçük kız kardeş padişahla evlendiğinde biri kız, biri erkek iki çocuk doğurur. İki çocuk kız kardeşleri tarafından köpek enikleriyle değiştirilir. “Çengi Dilaver”de ise padişahın karısı bir çocuk doğurur, kardeşleri tarafından köpek enikleriyle değiştirilir. Padişah tarafından önce

cezalandırılır, sonra affedilir. Tekrar bir çocuğu olduğunda yine kadının kardeşleri tarafından çocuk köpek enikleriyle değiştirilir.

4. “Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan”da çocukları denizden, sandığın içinden bir dede kurtarıp onlara yardım eder. “Çengi Dilaver”de ise çocukları Fas padişahının kızları bulur ve büyütürler.

5. “Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan”da kız kardeş, oğlan kardeşinden denizin öte yanından ak nane ile gök naneyi ve Arap kızını getirmesini ister. Kız kardeşi bir koca karı kandırmıştır. Oğlan kardeşin bütün bunları getirmesinde onları denizde bulan dede yardımcı olur. “Çengi Dilaver”de ise Çengi Dilaver’in güllerini oğlan kardeşine getirtmesi için simitçi karısı, kız kardeşi kandırır. Oğlanın Çengi Dilaver’in güllerini getirmesine bir derviş yardım eder.

6. “Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan”da yer alan denizin ötesindeki köpek ile koyunun yerine “Çengi Dilaver”de kurt ile kuzu bulunmaktadır.

Halk Bilgisi Haberleri’nin IX. yılı, 98. sayısında çıkan “Avcı Mahmut” masalı³³ ve III. yılı 33. sayısında çıkan “Keloğlan” masalı³⁴ ile bu çalışmanın temelini oluşturan Balıkesir’den derlenen 70 masal arasında motif ve tip yönünden benzerlik bulunmamaktadır.

Kaynak dergisi dışında Balıkesir’de folklor malzemeleri açısından bir diğer önemli dergi ise **Gençleryolu** dergisidir.

Gençleryolu dergisinde masal türünde N. Nihat’ın “Budala Ferit” isimdeki parçasının dışında masallar, Batı edebiyatından alınmadır. Çevirisi belli olmayan “Ruhunu Şeytana Satan Balıkçı” masalı A. Süreyya tarafından nakledilmiştir. Ayrıca Grimm Kardeşlerden, Lure Rose, La Fontaine’den parçalara yer verilmektedir ki, dergide altı masal tespit edilmiştir³⁵. Gençleryolu dergisindeki bütün masallar çeviri masal olup, Balıkesir masalları olarak kabul edilmemektedir.

³³ Ali Osman Balkır, “Avcı Mahmut”, **Halk Bilgisi Haberleri**, IX. Yıl, S. 98, s.s. 33-41.

³⁴ Osman Nazif, “Keloğlan”, **Halk Bilgisi haberleri**, III. Yıl, S. 33, s.s. 264-267.

³⁵ Zöhre Bilgegil, “Gençleryolu Dergisi Üzerine Bir İnceleme”, **I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri**, Balıkesir: 1999, s. 465.

3. Halk Edebiyatı Sahasında Yapılan Öğrenci Tezlerindeki Masallar

Bu konudaki tezler üzerinde “Balıkesir’de Halkbilimi Faaliyetleri” bölümünde de durulmuştur. Bu bölümde ise halk edebiyatı sahasında yapılan öğrenci tezlerindeki masallar ile bu araştırma için derlenen masalları kıyaslamak açısından bu tezlerin üzerinde tekrar durulacaktır.

Bu sahada yapılan tezlerden biri 1978’de Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bünyesinde **M. Orhan Duran** tarafından yapılan **Pamukçu Köyü (Balıkesir) Folklorundan Örnekler** adlı tezdır. Bu tezde toplam dört masal vardır. Masalların kaynak şahıslarının isimleri, yaşları ve okur-yazarlıkları belirtilmiştir. Masallar, ağız özellikleri korunarak yazıya geçirilmiştir. Tezde yer alan dört masal ile üzerinde durulan çalışmaya alınan yetmiş masal arasında bir metin tip yönünden benzerlik göstermektedir. M. Orhan Duran’da yer alan metnin başlığı “**Keçi Kız**”, Bu araştırma için derlenen masalın başlığı ise “**Keçi Kızı**”(60 numaralı masal)dır.

a) “Keçi Kız” masalında olan, “Keçi Kızı” masalında olmayan motifler

1. Duran’da olan, Balıkesir masallarında olmayan motif yoktur.

b) “Keçi Kızı” masalında olan, “Keçi Kız” masalında olmayan motifler

1. Balıkesir masallarında olan çocukları olmayan bir karı kocanın “Allahım, bize bir evlat ver de nasıl olursa olsun” diye dua ederek keçi kıza sahip olmaları motifi Duran’da yoktur.

c) Her iki varyantta da olan, ancak farklılık gösteren motifler

1. Balıkesir masallarında Keçi Kız’a dünür yollayan Beyoğlu yerine, Duran’da padişahın oğlu vardır.

2. Duran’da düğün sırasında Keçi Kız’ı fırına bağlarlar. Herkes gidince Keçi Kız kıyafetlerini çıkarır, düğüne gidip kendini Köçeci köyünden bir kız olarak tanıtır. Padişahın oğlu kızın keçi kıyafetini fırında yakınca kızın kimliği ortaya çıkar. Padişahın oğlu ile keçi kıızı evlenirler. Balıkesir masallarında ise Beyoğlu, Keçi Kız’la evlenir. Annesi, kızının maharetlerini görmek için Beyoğlu ile pencereden kızına bakar. Keçi

Kızı telaştan kıyafetlerini ateşe değdirince kıyafetleriyle birlikte kendisi de odanın ortasında yanar.

İkinci alışma 1984 yılında Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakóltesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü bünyesinde **Özcan Demiröz** tarafından hazırlanan **Pamukçu Köyünün Halk Ürünleri** başlıklı tezdır. Tezde ağız özellikleri korunmuştur. Tezin “Masallar” bölümünde yer alan isimsiz tek masal, üzerinde durulan çalışmaya alınan yetmiş masal arasındaki **Yassıl Kabacığım Yassıl** (12 numaralı masal) ile tip yönünden benzerlik göstermektedir.

a) Demiröz’de olan, “Yassıl Kabacığım Yassıl” masalında olmayan motifler

1. Demiröz’de olan, “Yassıl Kabacığım Yassıl”da olmayan motif yoktur.

b) “Yassıl Kabacığım Yassıl” masalında olan, Demiröz’de olmayan motifler

1. “Yassıl Kabacığım Yassıl”da kavağın üstündeki kızı yere indirmeye çalışan padişahın oğlu, bir koca karıdan yardım ister. koca karı hile ile kızı kavaktan indirir. Kız da ondan parmağındaki yüzüğü ona takmasını ve ayağına halılar döşemesini ister. Demiröz’de ise bu motifler yoktur.

c) Her iki varyantta da olan, ancak farklılık gösteren motifler

1. “Yassıl Kabacığım Yassıl”da padişahın oğlu, Demiröz’de ise Beyoğlu vardır.

2. “Yassıl Kabacığım Yassıl”da padişahın oğlu atını sulamaya gidince suyun içinde bir kız görür, kız korkup kavağın tepesine çıkar. Demiröz’de ise Beyoğlu denizin içinde bulduğu kızı atına atıp üç gün üç gece yol gider. Kızı bir kavağın altına bırakıp ona altınlar,ü elmaslar getirmek için saraya gider. Kız da peri kızı olduğu “Eğil kavağım eğil” diyerek kavağın tepesine çıkar.

3. Demiröz’de kavağın tepesindeki kız, yanına Arap kızını çıkarır. Kavağın tepesindeki kızın sırrını öğrenen Arap kızı, kızın başındaki bene işaret parmağıyla dokunur, kız kuş olup uçar. “Yassıl Kabacığım Yassıl”da ise kız, yanın ingene kızını çıkarır. Kavağın tepesindeki kızın saçlarından bir tel koparan ingene kızı, öteki kızı kuş yapıp uçurur.

4. Demiröz'de Beyoğlu'nu evinin yanındaki yaşlı kadının evine misafir olan kız, Beyoğlu'nun Arap kızından olan kızının düğününde, kızın kopup dağılan incilerini toplar. Toplarken başından geçen bütün olayları, Arap kızının kendisine yaptığı kötülükleri anlatır. Beyoğlu Arap kızını cezalandırıp onunla evlenir. “Yassıl Kabacığım Yassıl”da ise yaşlı kadının evine misafir olan kız, padişahın oğlunun hasta olduğunu duyunca bir çorba yapıp içine padişahın oğlunun kendisine verdiği yüzüğü koyar, çorbayı yaşlı kadının eline verip padişahın oğluna gönderir. Gerçeği öğrenen padişahın oğlu, çingene kızını cezalandırır, o kızla evlenir.

Üçüncü tez çalışması 1979 yılında tamamlanan Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bünyesinde **Şerafettin Akkaş** tarafından yapılan **Belkis Köyü (Erdek) Folkloru** başlıklı çalışmadır. Çalışmaya yedi masal ağız özellikleri korunmadan alınmıştır. kaynak şahısların doğum tarihleri ve yerleri, okuma-yazma durumları ve meslekleri belirtilmiştir. Tezin “Masallar” bölümünde yer alan 6 numaralı masal olan **Üç Elma**, üzerinde durulan çalışmaya alınan yetmiş masal arasındaki **Keloğlan** (42 numaralı masal) ile tip yönünden benzerlik göstermektedir.

a) “Keloğlan” masalında olan, “Üç Elma” masalında olmayan motifler

1. “Keloğlan”da yerin yedi kat altında padişahın kızı kendini devden kurtaran Keloğlan’ı tanıyınca saraydan Keloğlan’a üç elma atar. “Üç Elma”da bu motif yoktur.

2. “Keloğlan”da küçük oğlunu dev öldürdü diye padişahın gözleri ağlamaktan kör olur. “Üç Elma”da bu motif yoktur.

b) “Üç Elma” masalında olan, “Keloğlan” masalında olmayan motifler

1. “Üç Elma”da yeryüzüne çıkan padişahın küçük oğlu yolda, ölmüş bir hayvanın içkembesini bulur, onu ters çevirip başına geçirir, Keloğlan olur. “Keloğlan”da en küçük oğlana Keloğlan denilir, ancak nasıl Keloğlan olduğu hakkında bilgi verilmez.

c) Her iki varyantta da olan, ancak farklılık gösteren motifler

1. “Üç Elma”da yerin yedi kat altına inen padişahın küçük oğlu *zümrane* kuşunun yavrularını yılandan kurtarır. “Keloğlan”da ise anka kuşunun yavrularını yılandan kurtarır.

2. “Keloğlan”da padişahın küçük oğlu Keloğlan olarak geçer.

Dördüncü tez çalışması 1983 yılında Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü bünyesinde **Mine Kılıç** tarafından hazırlanan **Bandırma Folkloru** başlıklı tezdır. Çalışmada dört masal metni ağız özellikleri korunmadan ele alınmıştır. Halk kültürü derleme çalışmalarında olmazsa olmaz olan kaynak şahıs bilgileri belirtilmemiştir. Tezde yer alan **Bit Masalı** başlıklı masal, üzerinde durulan çalışmaya alınan yetmiş masal arasındaki **Bit Derisi** (62 numaralı masal) ile tip yönünden benzerlik göstermektedir.

a) “Bit Derisi”nde olan, “Bit Masalı”nda olmayan motifler

1. “Bit Derisi”nde kızla abdal evlenir. Abdal, kızı sarayına götürür, sarayında yalnızca bir odanın anahtarını kıza vermez. O odada abdalın evlendiği gelinlerin lleri vardır. Abdal, kızı odaya kapatıp odun getirmeye gidince kız, bacadan çıkıp bir soğancıyla kaçar. Bu kısımlar “Bit Masalı”nda yoktur.

b) “Bit Masalı”nda olan, “Bit Derisi”nde olmayan motifler

1. “Bit Masalı”nda olan, “Bit Derisi”nde olmayan motif yoktur.

c) Her iki varyantta da olan, ancak farklılık gösteren motifler

1. “Bit Derisi”nde bir adam bit derisini soyar, onu kim bilirse kızını onunla evlendireceğini söyler. “Bit Masalı”nda ise bir bey bit derisini soyar, kapının önüne asar, tellal bağırtarak onu kim bilirse kızını onunla evlendireceğini belirtir.

2. “Bit Derisi”nde adamın kızı çamaşır yıkamaya gittiğinde bir abdalı görür, onu evlerine gönderir, babasının ona gösterdiği şeye “bit derisi” demesini söyler. Abdalla evlenir. “Bit Masalı”nda beyin sorusunu kimse bilemez. En son dilenci kılıklı bir Keloğlan gelip soruyu bilir, kızla evlenir. Aslında o da bir bey oğludur.

Beşinci tez çalışması 2004 yılında tamamlanan Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı bünyesinde Prof. Dr. Ali Duymaz danışmanlığında **Halil İbrahim şahin** tarafından hazırlanan **Balıkesir Çepni Kültürü** başlıklı yüksek lisans tezidir. Çalışmada altısı hayvan masalı, onu fıkra olmak üzere toplam on altı masal bulunmaktadır. Tezin” Masallar” bölümünde yer alan iki

masal, üzerinde durulan çalışmaya alınan yetmiş masal arasından iki masalla tip yönünden benzerlik göstermektedir.

Şahin'de yer alan **Eşek İle Ayı** masalı Balıkesir masallarında yer alan **Tilki İle Yılan** (5 numaralı masal) ile tip yönünden benzerlik göstermektedir.

a) “Eşek İle Ayı” masalında olan, “Tilki İle Yılan” masalında olmayan motifler

1. “Eşek İle Ayı” masalında da olan, “Tilki İle Yılan” masalında olmayan motif yoktur.

b) “Tilki İle Yılan”da olan, “Eşek İle Ayı”da olmayan motifler

1. “Tilki İle Yılan”da olan, “Eşek İle Ayı”da olmayan motif yoktur.

c) Her iki varyantta da olan, ancak farklılık gösteren motifler

1. “Eşek İle Ayı”da aç olan ayı, düğüne giderken karşısına çıkan eşeği kuzu eti yedireceğim diye kandırır. “Tilki İle Yılan”da tilki ile yılan sağdıç olurlar.

2. “Eşek İle Ayı”da çayı ayının sırtında geçen eşek, ayıya çifte atar ve onu öldürür. “Tilki İle Yılan”da ise dereyi geçerken tilkiyi öldürmeye kalkan yılan tilki tarafından öldürülür.

Şahin'de yer alan **Yusufçukla Fatmacık** masalı Balıkesir masallarında yer alan **Geyik İle Fatma** (10 numaralı masal) ile tip yönünden benzerlik göstermektedir.

a) “Yusufçukla Fatmacık” masalında olan, “Geyik İle Fatma” masalında olmayan motifler

1. “Yusufçukla Fatmacık”ta Yusufçuk ile Fatmacık, üvey annelerinin söylemesiyle babaları tarafından odun kesmeye diye ormana bırakılır. “Geyik İle Fatma”da bu motif yoktur.

b) “Geyik İle Fatma” masalında olan, “Yusufçukla Fatmacık” masalında olmayan motifler

1. “Geyik İle Fatma”da olan, “Yusufçukla Fatmacık”ta olmayan motif yoktur.

c) Her iki varyantta da olan, ancak farklılık gösteren motifler

1. Fatmacık, “Geyik İle Fatma”da Beyoğlu ile, “Yusufçukla Fatmacık”ta ise kralla evlenir.

2. “Yusufçukla Fatmacık”ta Fatmacıksın ortağı (kralın ilk karısı) Fatmacıktı kuyunun dibine atar. “Geyik İle Fatma”da ise Arap karısının suya ittirdiği kız, geyiğin yardımıyla Beyoğlu tarafından çıkarılır. Beyoğlu ile Fatmacık evlenir.

Altıncı tez çalışması 2000 yılında tamamlanan Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı bünyesinde Prof. Dr. Coşkun Ak danışmanlığında **Hülya Yeşil** tarafından hazırlanan **Balıkesir İli Türkali Köyü Ürünlerinin Derlenmesi ve Değerlendirilmesi** başlıklı doktora tezidir. Çalışmada Türkali köyünün tarihi, coğrafi ve sosyal yapısı, geleneksel yapı, dinsel törenler ve inançlar, Geçiş dönemi törenleri, halk inanışları, kalıplaşmış düzenli ilişkiler, halk edebiyatı ve iletişim konuları yer almaktadır. Halk edebiyatı konuları içerisinde de ağız özellikleri korunarak yazıya geçirilmiş toplam on masal metni bulunmaktadır. Bu on masalın motif incelemesi ile Propp yöntemine göre tahlili de yapılmıştır. Tezin “Masallar” bölümünde yer alan iki masal, üzerinde durulan çalışmaya alınan yetmiş masal arasından iki masalla tip yönünden benzerlik göstermektedir.

Hülya Yeşil’in hazırladığı doktora tezinde **Güçük Dilki (Gısa Guyruklu Tilki)** masalı, Balıkesir masallarında yer alan **Küçük Tilki** (7 numaralı masal) ile tip yönünden benzerlik göstermektedir.

a) “Güçük Dilki” masalında olan, “Küçük Tilki” masalında olmayan motifler

1. “Güçük Dilki”de olan, “Küçük Tilki”de olmayan motif yoktur.

b) “Küçük Tilki” masalında olan, “Güçük Dilki” masalında olmayan motifler

1. “Küçük Tilki”de olan, “Güçük Dilki”de olmayan motif yoktur.

c) Her iki varyantta da olan, ancak farklılık gösteren motifler

1. “Güçük Dilki”de tilki, kendisiyle alay eden arkadaşlarını kandırarak balık tutmaya götürür. Suyun içinde arkadaşlarının kuyruklarını dondurarak koparır. “Küçük

Tilki”de ise arkadaşlarını ahlata toplamaya götüren tilki, arkadaşlarının kuyruklarını ağaca bağlar, avcı ile *kopay* geliyor diye kuyruklarını kopartır.

Aynı doktora tezinde **Keloğlan** masalı, Balıkesir masallarında yer alan **Arap Köleler** (30 numaralı masal) ile tip yönünden benzerlik göstermektedir.

a) “Keloğlan” masalında olan, “Arap Köleler” masalında olmayan motifler

1.” Keloğlan”da olan, “Arap Köleler” de olmayan motif yoktur.

b) “Arap Köleler” masalında olan, “Keloğlan” masalında olmayan motifler

1. “Arap Köleler” de olan, “Keloğlan”da olmayan motif yoktur.

c) Her iki varyantta da olan, ancak farklılık gösteren motifler

1. “Arap Köleler” de oğlan, yılanın babasından aldığı yüzüğü yaladığında Arap köleler çıkar. “Keloğlan”da ise oğlan, yılanın babasından aldığı yüzüğü yaladığında ona yardım etmek ve her istediğini yapmak için bir cin çıkar.

2. “Arap Köleler” de oğlan, annesini zengin bir kıza dünür gönderir. “Keloğlan”da ise Keloğlan, annesini padişahın kızına dünür gönderir.

3. “Arap Köleler” de dünür gidilen kız, oğlandan annesinin evine doğru yer altında bir yol, üstünde de bir köprü yaptırmasını ister. “Keloğlan”da ise padişah, Keloğlan’dan denizin üstüne bir köprü ile saray yaptırmasını ister.

4. “Arap Köleler” de oğlan, beslediği kedi ile köpek sayesinde karısına kaptırdığı yüzüğü aldıktan sonra kendisini aldatan karısıyla tekrar yaşamaya başlar. “Keloğlan”da ise Keloğlan karısının yaptıklarını padişaha anlatır. Padişah, kızı ile kızının beraber yaşadığı Yahudi’yi öldürür, küçük kızını da Keloğlan’a verir.

Kısaca, ele alınan bu kitap, dergi ve öğrenci tezlerindeki masallar ile bu çalışmaya esas alınan 70 masal arasında motif ve tip yönünden benzerlik gösteren masal sayıları şu şekildedir: İsmail Hakkı Akay’ın “Balıkesir Halkıyatından Masallarımız”

adlı kitabında³⁶ yer alan 10 masal ile teze alınan 70 masal arasında motif ve tip benzerliği yoktur. Metin Karadağ ve Mehmet Akkaya'nın birlikte hazırladıkları "Kazdağı Masalları: İnceleme-Metinler" adlı kitapta³⁷ yer alan 37 masal ile bu çalışmaya alınan 70 masal arasında 3 metin motif ve tip yönünden benzerlik göstermektedir. Kaynak dergisinin değişik sayılarında yayınlanan 13 masal ile bu teze alınan masallar arasında 4 masal benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada değerlendirmeye alınan öğrenci tezlerindeki toplam 41 masal metni ile tarafımızdan Balıkesir'den derlenen 70 masal metni arasından 8 masal metni motif ve tip benzerliği bulunmaktadır.

Sonuç olarak; üzerinde durulan bu çalışmada değerlendirmeye esas alınan kitap, dergi ve öğrenci tezlerinde yer alan toplam 103 masal metni ile bu çalışmanın temelini oluşturan ve tamamı derleme olan 70 masal metni arasında motif ve tip yönüyle benzerlik gösteren masal sayısı 15'tir. Bu masalların bir kısmı ise birbirinin varyantıdır.

³⁶ İsmail Hakkı Akay, **Balıkesir Halkıyatından Masallarımız**, Balıkesir: Türk Dili Matbaası, 1942, C. II.

³⁷ Metin Karadağ-Mehmet Akkaya, **Kazdağı Masalları: İnceleme-Metinler**, Ankara: Balıkesir Rotary kulübü, 1997.

II. BÖLÜM

BALIKESİR MASALLARINI DERLEME ŞEKLİ

Zamanın akışı içerisinde her geçen gün teknolojik gelişme ve değişmelere ayak uyduramayan, ancak bu teknolojik gelişmelerin henüz tam ulaşmadığı köylerde yaşamaya çalışan sözlü kültür değerlerimiz artık yok olmaktadır. Bu değerlerin yok olmasını engellemek, en azından yazıya geçirmek büyük önem taşımaktadır. Masallar da sözlü kültür ürünlerimizin en önemlilerindedir. Bu sebeple araştırmacılar, masalları derleme ve yazıya geçirme üzerinde çok durmuşlardır. Bu araştırmacıardan Saim Sakaoğlu, masalın nasıl derlenmesi gerektiği üzerinde durmuş, masal derleyicileri için masal derlemeleri ile ilgili bilgiler vermiştir³⁸. Nail Tan ise “Folklor (Halkbilimi) Genel Bilgiler” adlı eserinde, derleme metodlarını açıkladıktan sonra, masallar için de bir anket örneği vermiştir³⁹.

Bu çalışmaya dahil edilen 70 masal metni, Balıkesir’den derlenirken şu yol takip edilmiştir:

A. Yayınların İncelenmesi

Derleme sahasına çıkılmadan önce bölgenin tarihi, coğrafi, idari, kültürel ve ekonomik yapısı ile ilgili eserler, bölge ile ilgili folklor ve halk edebiyatı alanında yayınlanmış kitaplar, dergiler ve öğrenci tezleri gözden geçirilmiştir. Gözden geçirilen kitap ve öğrenci tezleri ile ilgili bilgiler, üzerinde durulan tezin “Balıkesir’de Halkbilimi” ile “Balıkesir Masalları Üzerinde Yapılan Çalışmalar” kısımlarında yer

³⁸ Saim Sakaoğlu, **Masal Araştırmaları**, Ankara: Akçağ Yayınları, 1999) s.s. 336-334; Saim Sakaoğlu, **Gümüşhane ve Bayburt Masalları**, Ankara: Akçağ Yayınları, 2002, s.s. 61-79.

³⁹ Nail Tan, **Folklor (Halkbilimi)-Genel Bilgiler**, Ankara.: yay.y., 1997, s. 78.

almaktadır. Söz konusu olan çalışmalarda masal metinlerinin yoğunluğu açısından özellikle öğrenci tezleri dikkate değer durumdadır.

B. Kaynak Şahıslara Ulaşmak Hususunda Öğrencilerle Görüşme

Balıkesir'in İvrindi ilçesinde öğretmen olarak görev yaptığımız için kaynak şahıslara ulaşmak maksadıyla İvrindi Lisesi'nde bulunan öğrencilerden faydalanmaya çalışılmıştır. Özellikle İvrindi, Balya ve Savaştepe'den derlenmiş masallar bu yolla elde edilmiş olan masallardır. Savaştepe'nin Madenmezarı, Sarıpınar ve Esentepe köyleri, Balya'nın Habipler köyü, İvrindi'nin merkezi ile Sarıca ve Kocaeli köylerinden derlenmiş olan masallar, öğrencilerin bizi kaynak şahıslara yönlendirmeleri ve bizzat kendilerinin masal dinleyip yazıya geçirmeleri sonucu elde edilmiştir. 63, 64, 65 ve 67 numaralı masallar, İvrindi Lisesi öğrencileri tarafından derlenmiştir.

C. Köy Muhtarları İle Görüşme

Öğretmenlik yaptığımız, hafta içleri bu görevi icra etmemiz gerektiği ve masal derlemek için yalnızca hafta sonları zamanımız olduğu için köylere ulaşmak, köylere ulaştığımızda masal anlatacak kaynak şahısları bulmak hususunda çeşitli sıkıntılar yaşadık. Bu sıkıntılar çalışmanın” Derleme ile İlgili Bazı Hususlar” kısmında anlatılacaktır. Balıkesir'de masal derlemek maksadıyla köylere vardığımızda köylüleri en fazla tanıyabilecek ve bize yardımcı olabilecek düşüncesiyle muhtarlardan yardım istedik. Bazı muhtarlar bilinçli ve anlayışlı davranarak bize yardımcı oldukları halde, bu derleme işine çok kayıtsız davranan muhtarlar da oldu. Balya'nın Habipler ve Çakallar, İvrindi'nin Korucu, Susurluk'un Ömerköy, Kepsut'un Hotaşlar, Sındırgı'nın Süller köylerinde kendilerinden bize masal anlatacak kaynak şahıslara ulaşmak için yardım isteğimizde muhtarlar çok bilinçli davrandılar, hatta bu isteğimizi geri çevirmeyip kapı kapı yanımızda dolaştılar. Bu muhtarların bilinçli davranışları sayesinde bizim kaynak şahıslara ulaşmamız, kaynak şahısların ise bize güven sağlamaları daha kolay oldu.

Ç. Masalların Ses Kayıt Cihazı İle Tespiti

Bu çalışmaya alınan masalların dördü dışındaki tamamı anlatıcılardan bizzat ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Derlemeler sırasında 101 tane masal, 7 tane de halk

hikayesi ses kayıt cihazına aktarılmıştır. 101 masal içerisinde ise üzerinde durulan bu çalışmaya 70 masal alınmıştır. Çalışmaya alınacak 70 masal seçilirken, birbirinin varyantı olan masallar elenmiştir. Ancak motif zenginliği dolayısıyla bazı masalların varyantlarına da çalışmada yer verilmiştir.

Derleme esnasında ses kayıt cihazı çantaya koyulduğunda sesi daha az aldığı, cihazdan masalı tekrar dinleyip yazıya geçirmek konusunda zorlanıldığı için cihaz anlatıcıya gösterilerek masal derlenmiştir. Bazı anlatıcılar cihazdan hiç rahatsız olmadıkları halde bazı anlatıcılar ise cihazı gördüklerinde masal anlatmaktan vazgeçmişler veya anlattıkları masalı yarım bırakmışlardır. Savaştepe'nin Esenköy köyündeki bir anlatıcı çok masal bildiğini söylemiş, ancak ses kayıt cihazını görünce masal anlatmaktan çekinmişti. Israrlarımıza rağmen ancak bir masal anlatmış, onu da ses kayıt cihazını kapattığımızı ikna olduktan sonra razı olmuştur. Bu sebeple bazen, masalı tekrar dinlerken anlamakta zorlansak bile ses kayıt cihazını gizleyerek anlatıcıyı dinlemek zorunda kaldık. Ses kayıt cihazından çekinen anlatıcıların yanı sıra ses kayıt cihazının ne olduğunu merak eden, hatta masalı anlattıktan sonra cihazdan kendi seslerini dinlemek isteyen anlatıcılarla da karşılaşmıştır.

D. Derleme İle İlgili Bazı Hususiyetler

1. Derleme Öncesi ve Derleme Sırasında Karşılaşılan Bazı Zorluklar

Derleme sırasında karşılaştığımız ilk zorluk, derleme yerlerinin tespiti ile kaynak şahıslara ulaşımıydı. Balıkesir yöresine yabancı oluşumuz, derleme yerlerinin tespiti ve kaynak şahıslara ulaşım hususunda bize zorluk çıkartıp işimizi yavaşlatmıştır. Derlemeye çıkmadan önce saha hakkında tafsilatlı araştırma yapamadığımız için bazen tanıdıklarımızın bize verdiği tavsiye ve yönlendirmeler üzerine, bazen de elimize aldığımız bir Balıkesir haritasının kılavuzluğunda masal derlemeye çıktık. Bu yüzden ulaştığımız köylerden bazen hiç masal dinleyemeden ayrılmak zorunda kaldık.

Karşılaştığımız bir diğer zorluk, derlemeye ayıracak uzun bir vaktimizin olmayışı idi. Balıkesir'in İvrindi ilçesinde öğretmen olarak çalışmamız nedeniyle uzun süreli izin alamayışımız bizi sadece hafta sonları derleme yapmaya yönlendirdi. Derleme yapmak için oldukça kısıtlı bir zamanımız vardı. Bu yüzden de ulaşabildiğimiz

köylerde sadece gündüz kalabildik ve bu kısıtlı süre içerisinde araştırma yapabildik. Fakat elbette ki bütün hafta sonları derlemeye çıkamadık. Balıkesir yöresinin iklimi ve coğrafi yapısı, kış mevsiminin olumsuz şartlarında araştırma yapmamıza engel oldu. Yazın kavurucu sıcakları ise çiftçilikle uğraşan köylerde derleme yapmamız için uygun bir zaman dilimi değildi. Bu şartlar derleme yapmak için bizi ilkbahar ve sonbahar mevsimlerine yönlendirdi. Bu yüzden masal derlemelerimizin büyük bir kısmını ilkbahar ve sonbaharda yapmak zorunda kaldık. Önceden tespit ettiğimiz güzergahlara sabahın erken saatlerinde çıktık. Bu kısıtlı süre içerisinde bazen bir günde beşe varan köyü dolaşp yüzlerce kilometre yol aldığımız oldu. Ancak bir günde sekiz dokuz masal derlediğimiz olduğu gibi, yeri geldi hiç masal derleyemedi geri döndüğümüz de oldu.

Günümüzde teknoloji, insanoğluna birçok fayda getirdiği gibi zararlarını da göstermiştir ve göstermektedir. Teknolojinin zararlarından en büyük payı alan da elbette sözlü kültürümüz olmuştur. Şehir merkezlerinde televizyon, bilgisayar, sinema gibi teknolojik unsurlar masalları ve masal anlatıcılarını neredeyse yok etmiştir. Derlemelerimiz arasında Balıkesir merkezinden derlenen hiç masal yoktur. Köylerde de televizyonun etkisi, masalları büyük oranda yaşlı insanların hafızalarında bırakmıştır. Gençlerin ve çocukların diğer sözlü ürünlere olduğu gibi masallara olan ilgisi de sönüktür. Ancak eskisi kadar olmasa bile teknolojinin henüz tam anlamıyla esir alamadığı bazı yöre ve köylerde gençlerimizin ve çocuklarımızın, masallara olan ilgisi henüz kaybolmamıştır. Savaştepe'nin Tavşancık köyünde dedelerinin anlattığı masalları bizimle beraber saatlerce dinleyen çocuklara ve bana iki tane güzel masal anlatan İvrindili öğrencime değinmeden geçemeyeceğim.

Derleme esnasında en çok zorlandığımız noktalardan birisi de köylere ulaştıktan sonra bize masal anlatacak kaynak şahsı bulmakta zorluk çekişimiz oldu. Tanıdıklar vasıtasıyla ulaştığımız kaynak şahıslardan bazıları bile ilk önce masal anlatmaktan çekinip eskiden çok masal anlattıklarını, ancak şimdi çok fazla bilmediklerini söylediler. Köylere vardığımızda köylüleri en fazla tanıyabilecek ve bize yardımcı olabilecek düşüncesiyle muhtarlardan yardım istedik. Bazı muhtarlar bilinçli ve anlayışlı davranarak bize yardımcı oldukları halde, bu derleme işine çok kayıtsız davranan ve bizi tuhaf karşılayan muhtarlar da oldu. Gittiğim iki köyde de bazı

köylülerin daha önceki olumsuz tecrübelerinden dolayı bize karşı güvensizlikleri ve olumsuz tavırlarıyla karşı karşıya kaldık. Bigadiç'in Ahmetli köyünde yaşlı bir köylü daha önce köye tencere satmak için gelen kişiler tarafından kandırılmıştı ve bizi de bundan dolayı olumsuz bir tavırla karşılamıştı. İvrindi'nin Mallica köyünde de bir tanıdık vasıtasıyla ismini aldığımız kaynak şahsa ulaştığımızda ismini aldığımız kişiyi söylememize rağmen ulaştığımız yaşlı kadını ve etrafında yufka açan kadınları masal dinlemek için gittiğimize ikna edemedik ve yanlış anlaşıldık. Bunun gibi bazı köylerde de köylüler tarafından bir güvensizlikle karşılandık. Ancak bize yardım etmek için ellerinden geleni yapan, misafirperverlik gösteren köylüler de oldu.

Bazı köylerde masal dediğimizde, bize masal yerine bilmece ve türkü söyleyenlerle karşılaştık. Bu yüzden onlara istediğimizi anlatabilmek için önce bizim de masal anlattığımız gerekti.

Son yıllarda televizyonlarda gösterilen “Sır Kapısı”, “Sırlara Yolculuk” gibi programlar özellikle yaşlı kadınlarımızı etkisi altına almıştır. Masal dinlemek üzere yanlarına gittiğimiz bazı yaşlı kadınlar da bize bu programlarda izlediklerini anlatmışlardır. Biz de onları kırmamak, gönüllerini almak niyetiyle bizim vaktimizi alsa da anlattıklarını dinledik.

Derlemeye çıktığımız hemen her yerde ilk önce aynı tepkiyle karşılaştık: “Masal dinleyip de ne yapacaksınız? Bizim hayatımız masal.” Bu şekilde tavırlar sergileyip maksadımızı anlamakta zorluk çeken, bize şaşırıp bizi tuhaf karşılayan insanlar oldu. Çoğu köyde bu insanlara maksadımızı anlatabildiğimiz halde, düşüncelerinde ısrar edenler, bizi katiyen anlamayanlar da az değildi.

a. Derlemede Zaman Meselesi

Araştırmacılar, masal derlemek için en uygun zamanın kış mevsimi olduğunu belirtirler. Özellikle köylerde, uzun kış gecelerinde, kahvehanelerde veya köy odalarında toplanan erkek grupları ile evlerde toplanan kadın ve çocuk grupları arasında en başta gelen eğlence ve vakit geçirme unsuru masaldır. Fakat Balıkesir masallarını araştırmak için çıktığımız köy gezilerinde, masalın insanlar arasındaki eğlence ve vakit geçirme özelliği gerilerde kalmıştır. Televizyonun, bazen de bilgisayarın en ücra

köylerdeki evlerin baş köşelerine kurulmasından beri masallar anlatılmaz olmuştur. Köylerde ulaştığımız kaynak şahıslara anlattıkları masalları kimlerden öğrendiklerini sorduğumuzda aldığımız cevapların çoğu “Eskiden toplanır, bir araya gelir, masal anlatırdık. Oradan aklımda kalmış” şeklindeydi. Gelenekte anlatılarak sürekliliği devam eden masal kültürümüz maalesef yok olmaya başlamıştır. Artık çocuklar için de yegane eğlence aracı televizyon olduğu için dede ve ninelerinin hafızalarındaki masallar onların ilgilerini çekmemektedir.

Her ne kadar masal uzun kış gecelerinin eğlencesi olmaktan çıksa da masal derlemek için en uygun vakit kış mevsimidir. Yazın köylüler işle güçle uğraştıkları için bu mevsimde masal araştırmaya çıkmak araştırmacılar için kaynak şahısları bulmak veya kaynak şahıslara ulaşıldığında bile onlarla uzun süre vakit geçirmek zor olacaktır. Ancak kış mevsiminde köylere ulaşmak da araştırmacılar için ulaşım yönünden çok zordur. Bu yüzden biz de masal derleme çalışmalarımızı ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde yaptık. Bu mevsimlerde köylere gittiğimizde dikkatimizi çeken, bizim için bazen avantajlı bazen de dezavantajlı olan bir konu da şuydu: Balıkesir köylerinde bu mevsimlerde gerek yağmur duası için gerek de başka vesileler için insanların bir araya gelip hayırlar düzenlediklerini, hayır yemekleri verdiklerini gördük. Bu durum bazı köylerde kaynak şahıslara ulaşmamızı kolaylaştırdı. Balya'nın Çakallar köyünde biz de muhtarın eşliğinde hayır yemeğine katıldık. Derdimizi anlattığımızda topluluk arasında masal bilenler olmamasına rağmen, bizi tanıdıkları kaynak şahıslara ulaştırdılar. Akbaş köyünde kaynak şahıslara ulaşmamız ve onları masal anlatmaya ikna etmemizde köy muhtarının büyük etkisi oldu. Fakat yine Balya'nın Çakallar köyünde aynı durumda köy halkını toplu halde bilsak bile Akbaş köyündeki gibi verimli bir araştırma yapamadık. Masal, bu köyde bize anlatımı uzun süren ve sakin bir ortam gerektiren bir tür olduğunu gösterdi. Savaştepe'nin Mecidiye köyüne araştırma yapmak için gittiğimizde orada da hayır için hazırlıklar vardı. Fakat orada çalışan kadınlardan biri bizi bir kaynak şahsa yönlendirdi. Bu kaynak şahıs bize neredeyse iki saati bulan ve araştırmalarımız boyunca derlediğimiz en uzun masal olan “Bostancı”yı anlattı. Balya'nın Göktepe köyüne gittiğimizde köyde bir hayır yemeği verilmişti ve köylüler ortalığı toparlamakla meşguldüler. Onlara masal araştırmak için köyelerine geldiğimizi

anlattığımızda belki de yorgun olduklarından bize masal anlatmaya niyetli görünmediler; o köyden de masal dinleyemeden geri döndük.

Öğretmen olarak çalıştığımız için araştırma yapacağımız sahalara ancak hafta sonları çıkabildik. Fakat masal derleme için en uygun zaman herkesin evinde bulunabileceği kış mevsimidir.

b. Derlemede Mekan Meselesi

Masal derlemek için en uygun mekanlar, hane ve insan sayısının daha az olduğu, insanların birbiriyle etkileşiminin daha yoğun olduğu, teknolojinin henüz tam anlamıyla esir alamadığı köylerdir. Şehir merkezleri ise masal anlatmaya uygun mekanlar değildir. Tanıdıklar vasıtasıyla Balıkesir merkezinde kaynak şahıs aramamıza rağmen hiç kimseye ulaşamadık. Küçük ilçe merkezleri olan İvrindi ve Bigadiç'te bile kayda değer masallar bulamadık. Ancak bu, şehir ve ilçe merkezlerinde masal bilen yok anlamına gelmemelidir. Çünkü geniş çevrelerde kaynak şahısları tespit etmek oldukça zordur.

Daha önce de değindiğimiz gibi, televizyonun köyleri de etkisi altına alması yüzünden artık köylerde de masallar eskisi kadar anlatılmaz olmuştur. Teknolojinin bu olumsuz etkisi, masalları artık hafızalardan silmeye başlamıştır. Masal derlemek için Balıkesir yöresinde toplam 40 köye ulaşmamıza rağmen topladığımız masal sayısı ancak 101'dür. Topladığımız bu masallar arasında da birbirinin varyantları olan masallar vardır.

c. Kaynak Şahıslar Meselesi

Masal anlatmak başlı başına bir hüner ve sanat ister. Araştırmaya çıktığımız köylerin bazılarında masal anlatmayı hüner haline getirmiş anlatıcılara da rastladık. İsmi bir arkadaşımın aldığı Savaştepe'nin Tavşancık köyünden Adem Değirmen, bu hünerli anlatıcılardan biriydi. Onun masallarını dinlemek için bir günümüz yetmediği için Tavşancık köyüne tekrar gittik ve masallarını dinledik. Anlattıkları arasında Şah İsmail Hikayesi ile Köroğlu Hikayesi de vardı. İsmi öğrencilerimden alıp onların sayesinde ulaştığım İvrindi'nin Kocaeli köyünden Hayriye Gündoğdu da maharetli anlatıcılardan biriydi. Ancak ona ikinci defa ulaşmak kısmet olmadı. Ondaki masal

dinlemek için tekrar Kocaeli'ye gitme hazırlığı yaptığım sıralarda kaynak şahsımız hayatını kaybetmişti. Balya'nın Habibler köyünden Kezban Özçam da maharetli anlatıcılarımızdan biriydi. Derleme yaptığımız anlatıcıların bir kısmı da acemi idi.

Necatibey Eğitim Fakültesi öğrencilerinden Muharrem Güngör'ün 2002 yılında Savaştepe ilçesinden derlediği masalları inceleyerek ve başka bir arkadaşımın aynı kaynak şahsın ismini alarak Savaştepe'nin Tavşancık köyündeki Ümmühan Dağlı'ya ulaştığımızda zamanın ne kadar önemli olduğunu ve geçen her anın tekrar yakalanamayacağını bir daha anlamış olduk. Ümmühan Dağlı, Muharrem Güngör'ün masallarını incelediğimizde masallar için önemli bir kaynaktı. Biz Ümmühan Dağlı'ya ulaştığımızda kadın bir hastalık geçirmişti; yaşlılığın etkisiyle de aradan geçen zaman hafızasındaki masalları unutturmuştu. Bu yüzden önemli bir masal anlatıcısı olan Ümmühan Dağlı'dan masal dinleyemedik. Ama derlediğimiz en güzel masallardan bir kısmının anlatıcısı olan Adem Değirmen'le de aynı köyde karşılaşmıştık.

Derlediğimiz masalların çoğunun anlatıcısı yaşlı ve orta yaşlı kadınlardı. Ancak erkek anlatıcılar da azımsanacak kadar değildi. Erkek anlatıcılar arasında da yukarıda değindiğim gibi usta anlatıcılar vardı.

Masal derlediğimiz kaynak şahıslara anlattıkları masalları kimden dinlediklerini sorduğumuzda bir kısmı hatırlayamayarak "Bilmem, eskiden anlatırlardı" cevabını verdiler. Çoğu anlatıcı "Büyüklerimizden dinledik" karşılığını verdiler. Çok azı "Annemden, babamdan dinledim" cevabını verdi. Sındırgı'nın Süller köyünden Halil İbrahim Taş ise anlattığı masalı İvrindili asker arkadaşından dinlediğini söyledi. Bizi şaşırtan bir nokta da Sındırgı'nın dört tane köyüne gitmemize rağmen ancak Süller köyünden bir masal derleyebilmemizdi. Süller dışında gittiğimiz Sındırgı'nın diğer köyleri (Armutlu, Çakıllı, Eşmedere) küçük dağ köyleriydi. Bu köylere gittiğimizde ilk önce köy muhtarlarıyla irtibat kurduk. Muhtarların bizi yönlendirdiği şahıslara ulaştığımızda bize masal yerine bilmece ve mani anlattılar. Örnek olarak masal anlattığımızda da bizim anlattığımız şekilde masal bilmediklerini söylediler. Bu üç köyde de bizi Bigadiç'in Kayalıdere köyünden Çenesiz Musa isimli şahsa yönlendirdiler. Çenesiz Musa'ya ulaştığımızda oldukça şaşırdık; çünkü hakikaten çenesi yoktu ve zor konuşur durumdaydı. Sındırgı'nın köylerinden bizi Çenesiz Musa'ya

yönlendirmelerinin sebebi Çenesiz Musa'nın fotoğraf albümlerini incelediğimizde Yörük şenliklerine katılması idi.

Derlediğimiz kaynak şahıslarla ilgili dikkat çekici bir nokta da özellikle kadın anlatıcıların ses kayıt cihazını gördüklerinde bize masal anlatmaya çekinmeleri idi. Özellikle İvrindi'nin Sarıpınar köyünde bir kadın bize çok masal bildiğini, ama bize anlattırsa sesinin başkaları tarafından dinleneceğini söyledi. Ses kayıt cihazını kapatıp çantaya koyduğumuzda bile çantanın içinde cihazı açık bıraktığımızı söyleyerek bir türlü masal anlatmaya ikna olmadı. Israrlarımıza rağmen bize bir tane masal anlattı; biz de anlattığı masalı anlatıcının önünde kağıda yazarak kaydettik. Savaştepe'nin Esenler köyünde de bir topluluk arasında birkaç erkeğin olmasından dolayı Vadia Esmer adlı kaynak şahsımız ilk önce bize masal anlatmak istemedi. Daha sonra masal anlatması hususunda ısrar ettiğimizde beni evine götürerek yalnızca benim karşımda masal anlattı.

Masal anlatıcıları, masal anlatmak maksadıyla bir topluluk içinde olduklarında masalları daha güzel ve özenerek anlattılar. Savaştepe'nin Mecidiye köyünde Durmuş Şahin, "Bostancı" masalını anlatırken bizim dışımızda etrafında çocukları, torunları ve diğer yakınları olan kalabalık bir topluluğa hitap ettiğinden ifadelerine daha fazla özen gösterdi. Ancak Savaştepe'nin bir başka köyü olan Esenköy'de ise, kadınlı erkekli bir grup bahçede yufka açarken aralarından bir kadın bize masal anlatmaya çalıştı. Bu sırada her kafadan bir ses çıktığı ve anlatılan masala müdahale edildiği için kadının anlattığı masallar karman çorman oldu. Aynı problemler Balya'nın Çakallar köyünde yağmur duası sırasında da yaşandı. Bu nedenle masalın icra ortamının uygunluğu masal metinleri açısından önem taşımaktadır.

ç. Kaynak Şahıslar Hakkında Bilgiler

Masal anlatıcıları hakkında bilgi verirken aşağıdaki sıra takip edilmiştir:

1. Masalı anlatanın adı ve soyadı
2. Derleme Yeri
3. Yaşı
4. Öğrenin durumu

5. Masalı kimden dinlediği

6. Mesleği

7. Etnik kökeni

Buna göre kaynak şahıslarımız hakkındaki bilgiler şu şekildedir:

1. Halil İbrahim Büyükaslan

Savaştepe/Madenmezarı

28

Lise

Babasından

Mandıracılık

Klaz Yörüğü

3. Narin Aydın

Savaştepe/Esenköy

50

İlkokul

Büyüklerden

Ev hanımı

Karakeçili Yörüğü

2. Kezban Özçam

Balya/Habipler

63

İlkokul

Ninelerden

Bakkal

Manav

4. Vadia Esme

Balya/Akbaş

70

Okuma yazması yok.

Ninelerden

Ev hanımı

Manav

5. Ayşe Demiral

Balya/Akbaş

75

Okuma yazması yok.

Babasından

Ev hanımı

Manav

6. Kadriye Aydoğan

İvrindi/Kınık

71

Okuma yazması yok

Büyüklerinden

Ev hanımı

Manav

7. Kezban Demir

Savaştepe/Esenköy

55

İlkokul

Büyüklerinden

Ev hanımı

Karakeçili Yörüğü

8. Fadime Özkan

Susurluk/Ömerköy

57

İlkokul

Anne ve babasından

Ev hanımı

Manav

9. Ayşe Alçı

Susurluk/Ömerköy

73

Okuma yazması yok.

Anne ve babasından

Ev hanımı

Manav

10. Hanife Gölcük

Balya/Akbaş

77

Okuma yazması yok.

Çocukken öğrenmiş.

Ev hanımı

Manav

11. Hayriye Gündoğdu

İvrindi/Kocaeli

67

Okuma yazması yok.

Koca karılardan

Ev hanımı

Manav

12. Bedriye Atik

İvrindi/Kınık

51

İlkokul

Babasından

Ev hanımı

Manav

13. Emine Gün

Dursunbey/Naipiler

54

İlkokul

Yaşlılardan

Ev hanımı

–

14. Emine Durmuş

İvrindi/Korucu

70

Okuma yazması yok.

Ninelerden

Ev hanımı

Manav

15. Halil İbrahim Taş

Sındırgı/Süller

69

İlkokul

Büyüklerinden, arkadaşından

Çiftçi

Manav

16. Hanife Demirbey

İvrindi/Sarıca

40

İlkokul

Büyüklerinden

Tavuk çiftliğinde çalışıyor.

Manav

17. Mehmet Ali Bozok

Savaştepe/Söğütçük

75

Okuma yazması yok

Büyüklerinden

Çiftçi

Kubaş Yörüğü

18. Ömer Aktaş

Balya/Bengiler

71

İlkokul

Büyüklerinden

Çiftçi

Karakeçili Yörüğü

19. Ummuhan Duman

İvrindi/Korucu

84

Okuma yazması yok.

Ninesinden

Ev hanımı

4

20. Emine Özdemir

İvrindi/Korucu

78

İlkokul

Dedelerinden, ninelerinden

Ev hanımı

Manav

21. Mustafa Yörük

Sındırgı/Süller

55

Lise

Babasından

Eski muhtar

–

22. Şennur Filiz

İvrindi/Sarıca

17

Lise öğrencisi

Annesinden

Lise öğrencisi

Manav

23. Adem Değirmen

Savaştepe/Tavşancık

64

İlkokul

Büyüklerden

Çiftçi

Karakeçili Yörüğü

24. Durmuş Şahin

Savaştepe/Mecidiye

72

İlkokul

Babasından

Çiftçi

Kubaş

25. Necmiye Özdemir

Balya/Çakallar

52

İlkokul

Yengesinden

Ev hanımı

Manav

26. Fadime Karaavcı

Balya/Karaavcı

70

Okuma yazması yok.

Büyüklerden

Ev hanımı

Kocaavşar Yörüğü

27. Hatice Şahin

Kepsut/Keçidere

69

İlkokul

Büyüklerinden

Ev hanımı

–

28. Müzeyyen Karakoç

Kepsut/Hotaşlar

73

Okuma yazması yok.

Babasından

Ev hanımı

Manav

29. Fadime Dayı

İvrindi/Osmanköy

50

İlkokul

Büyüklerinden

Ev hanımı

Klaz Yörüğü

30. Mustafa Özboyar

İvrindi/Gökçeler

68

Okuma yazması yok.

Büyüklerden

Çiftçi

Manav

31. İdris Gürel

Bigadiç/Mecidiye

84

Okuma yazması yok

Arkadaşından

Çiftçi

Macır

32. Ulviye Yavaş

Balya/Çakallar

80

Okuma yazması yok.

Büyüklerinden

Ev hanımı

Manav

33. Vesile Yanmaz

Kepsut/Karaçaltı

40

İlkokul

Annesinden

Ev hanımı

–

34. Emine Dargın

Kepsut/Merkez

43

İlkokul

Yengesinden

Ev hanımı

–

35. Hüsniye Özenel

İvrindi/Osmanköy

63

Okuma yazması yok.

Koca karılardan

Ev hanımı

Klaz Yörüğü

36. Habibe Aslanyılmaz

İvrindi/Osmanköy

69

Okuma yazması yok.

Koca karılardan

Ev hanımı

Manav

37. Hanife Dülgeyer

İvrindi/Gökçeler

65

Okuma yazması yok.

Büyüklerden

Ev hanımı

Manav

38. Eşe Turgut

Bigadiç Merkez

64

Okuma yazması yok.

Büyüklerden

Ev hanımı

Manav

39. Ümmühan Dağlı

Savaştepe /Tavşancık

74

Okuma yazması yok.

–

Ev hanımı

Karakeçili Yörüğü

40. Meryem Çoban

İvrindi/Büyükyenice

40

İlkokul

Annesinden

Ev hanımı

Manav

41. Taliha Gün

İvrindi/Kayapa

45

İlkokul

Annesinden

Ev hanımı

–

42. Raşit Gülhan

İvrindi/Merkez

56

–

Büyüklerden

Öğretmen

Manav

43. Hasan Akdemir

İvrindi/Korucu/Küçükılıca

25

Lise

Büyüklerden

Çiftçi

–

44. Raziye Kandemir

İvrindi/Merkez

39

İlkokul

Ninesinden

Ev hanımı

Manav

Bu tez çalışmasına alınan masalların anlatıcılarından 11'i erkek, 33'ü kadındır. Toplam 44 anlatıcıdan 40 yaşının altında olan 17, 25, 28 ve 30 yaşlarında 4 kişi vardır. 40 ile 50 yaş arasında 5 kişi, 51 ile 60 yaş arasında 8 kişi, 61 ile 70 yaş arasında 10 kişi, 71 ile 80 yaş arasında 14 kişi, 80 yaşının üzerinde ise 3 masal anlatıcısı bulunmaktadır. Bu kaynak şahıslardan 1 kişi öğretmen, 1 kişi mandıracı, 1 kişi bakkal, 1 kişi muhtar, 1 kişi lise öğrencisi, 1 kişi tavuk çiftliğinde çalışan işçi, 8 kişi çiftçi, 30 kişi ise ev hanımıdır. Yine aynı kaynak şahısların 1'i öğretmen okulunda okumuş, 1'i lise öğrencisi, 3'ü lise mezunu, 20'si ilkokul mezunu, 19'u ise tahsilsizdir.

III. BÖLÜM

MASAL NEDİR?

“Masal” kelimesi dilimize Arapça’dan geçer. Aslı “mesel”dir. “Masal” kelimesinin bugünkü gerçek anlamında kullanılmasının tarihi oldukça yenidir. Belki 130 yıllık bir geçmişi olan bu terimin yeriğne daha önceleri başka ve kendilerine has anlamları da bulunan kelimelere kullanılıyordu: Kıssa, dastan, hikay vb. kalimenin zamanla “masal” şekline dönüşecek olan “mesel” şekli 19. yüzyılın başlarından itibaren görülmeye başlanır; böylece “mesel”e de eski anlamlarına ek olarak yeni bir anlam yüklenmiş olur.⁴⁰. Türk dünyasında bu kelimeye karşılık kullanılan kelimelerden bazıları da şunlardır: Çorçok (Teleütler), Ertek (Kazaklar, Kırgızlar), Imak (Sagaylar), Nıbah (Şorlar), Sersek (Şorlar), Nağıl (Azerbaycanlılar), Hallep (Çuvaşlar), Çocek (Doğu Türkistanlılar).⁴¹

Yapmış olduğumuz derleme çalışması için gittiğimiz yerlerde kaynak şahıslara “masal” dediğimizde bazen bilmece ve mani ile karşılaştık. Naki Tezel de “Türk Masalları” adlı eserinde Ankara’nın bazı köylerinde, masaldan başka türkü, mani ve hatta bilmecelelere de masal denmekte olduğunu tespit etmiştir⁴². Naki Tezel bu durumu “darb-ı mesel”e dayanarak, türkü olsun, mani ve bilmece olsun, sözlü(şifahi) edebiyatımızın ölçülü ve anlamlı değerlerine, halkın” darb-ı mesel” gibi bir hikmet ve kıssa değeri vermekte olduğunu gösterdiğini ifade eder⁴³.

Masal kelimesine bu şekilde yer verdikten sonra sözlüklerde yer alan ve araştırmacılarımızın verdikleri masal tariflerine geçmek istiyoruz.

⁴⁰ Saim Sakaoğlu, **Masal Araştırmaları**, Ankara: Akçay Yayınları, 1999, s.3.

⁴¹ **age.**, s. 4.

⁴² Naki Tezel, **Türk Masalları**, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1985, C.I, s.5.

⁴³ **age.**

A. Sözlüklerde Masal

“Masal” kelimesine pek çok sözlükte birbirinden farklı veya birbirine benzer özellikleriyle değinilmiştir. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Kamus-ı Türki: “Adab ve ahlak ve nasayihe müteallik küçük hikaye.”⁴⁴

Türk Lügati: “Arapça mesel, emsal muharrefi; hikaye, menkıbe, destan.”⁴⁵

Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat: “Terbiye ve ahlaka faydalı, yararlı olan hikaye.”⁴⁶

Türkçe sözlük: “Halkın ortak yaratısı olarak ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa aktarılan, cin, peri, dev gibi olağanüstü kişileri de olan, olağanüstü olaylara yer veren, genellikle bir tekerlemeyle ya da” bir varmış, bir yokmuş” gibi bir sözle başlayan bir tür halk öyküsü.”⁴⁷

Meydan Larousse: “Genellikle olağanüstü kahramanlara ve maceralara yer verilen, konusu hayali, kulaktan kulağa anlatılarak geçen halk hikayesi.”⁴⁸

İslam Ansiklopedisi: “Aslında iştikakına göre, Habeşçe mesl-messale, Aremice maslave İbranice maşal gibi, mukayese ve karşılaştırma ifade eder tabirler mutad olarak bu şekli aldıkları için, bu kelime de sonra umumi olarak, atalar sözü ve darb-ı mesel manasını almıştır.”⁴⁹

Ana Britannica: “Olağanüstü öge, kahraman ve olaylara yer veren öykü.”⁵⁰

B. Araştırmacılara Göre Masal

Masal hakkında pek çok yabancı ve Türk araştırmacının tarifi vardır. Türk masalları hakkında önemli çalışmaları olan Pertev Naili Boratav, masalı şu şekilde tarif

⁴⁴ Şemsettin Sami, **Kamus-ı Türki**, y.y. : Dersaadet Yayınları, Hicri 1317, s. 1288.

⁴⁵ Hüseyin Kazım Kadri, **Türk Lügati**, İstanbul: yay.y., 1945, C.IV, s.333.

⁴⁶ Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara: yay.y., 1993, s. 663.

⁴⁷ Ali Püsküllüoğlu, “Masal”, **Türkçe Sözlük**, Ankara: Angora Yayınları, 1994, s. 993.

⁴⁸ **Meydan Larousse**, “Masal”, C. VIII, s. 425.

⁴⁹ **İslam Ansiklopedisi**, “Masal”, C. VIII, s. 120.

⁵⁰ **Ana Britannica**, “Masal”, C. XV, s. 402.

eder: “Masal, nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı.”⁵¹

Yine masallar hakkında önemli çalışmaları olan değerli araştırmacı Naki Tezel masalı şu şekilde tarif eder: “Masal, olayların geçtiği yer ve zaman belirli olmayan, peri, dev, cin, ejderha, Arap bacı vb. gibi kahramanları, belirli kişileri temsil etmeyen hikayedir.”⁵²

Şükrü Elçin de *Halk edebiyatına Giriş* adlı eserinde şunları söyler: “...İşte, böyle bir zaman içinde, köklü geleneğe bağlı, kolektif karakter taşıyan,” hayali-gerçek,” mücerret-müşahhas,” maddi-manevi” konu, macera, vakfa, problem, motif ve unsurla, nesir diliyle, vakit geçirmek, insanları eğlendirirken terbiye etmek düşüncesinden hareketle, hususi bir üslupla anlatılır ve yazılır.”⁵³

Bilge Seyidoğlu, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* için hazırladığı *masal* maddesinde masalı şöyle tarif eder: “Masal kelimesi ile halk arasında, yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu,” bir varmış, bir yokmuş” gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda” yedi, içti, muratlarına erdiler” yahut” onlar erdi muratlarına, biz çıkalım kerevetine, gökten üç elma düştü, biri anlatana, biri dinleyene, biri de bana” gibi belirli sözlerle sona eren, zaman ve mekan kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türü kastedilmektedir.”⁵⁴

Saim Sakaoğlu, *Gümüşhane ve Bayburt Masalları* adlı kitabında masalı şu şekle tarif eder: “Kahramanlardan bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir anlatım türüdür.”⁵⁵

⁵¹ Pertev Naili Boratav, **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, İstanbul : yay. y., 1969, s. 80.

⁵² Naki Tezel, **Türk Masalları**, Ankara: yay.y., 1985, C. I, s. 26.

⁵³ Şükrü Elçin, **Halk Edebiyatına Giriş**, Ankara: yay.y., 1986, s. 369.

⁵⁴ Bilge Seyidoğlu, “Masal”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, İstanbul: yay.y., 1986, C.VI, s.s. 149-153.

⁵⁵ Saim Sakaoğlu, **Gümüşhane ve Bayburt Masalları**, Ankara: Akçay Yayınları, 2002, s.4.

Ali Berat Alptekin *Taşeli Masalları* adlı kitabının önsözünde masalı şu şekilde tarif eder: “Masalı, büyük ölçüde nesirle ve anlatılmış ve dinleyicileri inandırmak gibi bir iddiası bulunmayan, hayal ürünü olan nesir şeklindeki anlatımlar olarak tarif edebiliriz.”⁵⁶

Yukarıçukurova masalları hakkında bir doktora tezi yapan Esmâ Şimşek ise masalı şöyle tarif eder: “Genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus(olağanüstü) zaman, mekan ve şahıs kadrosu içinde, yaşanan hayat ile hayal edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp, yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türüdür.”⁵⁷

Biz de bütün bu tariflerin paralelinde bir tanım yapmak istiyoruz: *Halk arasında anlatıla gelen, sözlü edebiyatımızın, kolektif ruhumuzun önemli bir parçası olan; kahramanları hayali olan, olayların geçtiği yer ve zamanın gerçeğe ilgisi olmayan; olayların gelenekte belli bir sıra ve düzenle oluşturulduğu bir nesir türüdür.*

⁵⁶ Ali Berat Alptekin, **Taşeli Masalları**, Ankara: Akçay Yayınları, 2002, s. 11.

⁵⁷ Esmâ Şimşek, **Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2001, C.I, s.53.

C. Masalların Genel Özellikleri

Masallar sözlü kültürümüzün en önemli öğelerinden biridir. Ancak zamanın akışı içerisinde hayata dair pek çok gelişme ve değişme, söze dair olan her şeyi yazıya ve görsel olana taşımaktadır. Televizyon, bilgisayar gibi teknoloji ürünlerinin hayatımıza tam anlamıyla girmesinden ve hayatımızı tam anlamıyla yönlendirmesinden önce derlenen masallarımız ile teknolojinin ilerlediği ve televizyonun en ücra köşelere kadar yayıldığı günümüzde bizim derlediğimiz masallar arasında elbette bazı farklılıklar olacaktır. Bu farklılıkları ortaya koymadan önce genel olarak masalların özelliklerini sıraladıktan sonra, Balıkesir’den derlediğimiz masallardan hareketle günümüzdeki değişikliklere değinmek istiyoruz. Masalların şekil ve muhteva özelliklerini ortaya koyarken Saim Sakaoglu’nun “Türk Dünyası Edebiyat Tarihi” kitabı için hazırlamış olduğu “Masallar” başlıklı yazısı⁵⁸ ile Esmâ Şimşek’in “Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması” adlı kitabında⁵⁹ vermiş olduğu masalların şekil ve muhteva özellikleri ile ilgili bilgilerden faydalanılmıştır.

1. Şekil Özellikleri

- a) Hayvan masalları ve fıkralar hariç masallar, uzun metinlerdir. Anlatılması birkaç gece süren masallar vardır. Ancak bu tür örnekler, sadece asıl halk masalları ve peri masalları örneklerinde yer almaktadır.
- b) Hemen hemen bütün masallarımız mensur şekildedir. Ancak az da olsa içerisinde manzum parçalar olan masallar vardır. Bu manzum parçalar genellikle masalın aslında olmayıp, anlatıcı tarafından sonradan ilave edilen kısımlardır.
- c) Her masal bir tip olarak kabul edilir. Birkaç masal birleştirilerek tek bir masalmış gibi anlatılan masallar vardır. Bu tarz masalarda anlatıcı, konular arasında bağlantı kurarak, bir masalı başka bir masala rahatlıkla bağlayabilir.

⁵⁸ Saim Sakaoglu, “Masallar”, **Türk Dünyası Edebiyat Tarihi**, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2002, C. II, ss. 131-138.

⁵⁹ Esmâ Şimşek, **Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması**, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı, 2001, ss. 3-9.

- ç) Masalların belirli yerlerinde, belirli görevlerde ve şekillerde olan kalıplaşmış unsurlar (formeller) vardır (Bu konu “Formeller” bahsinde anlatılacaktır).
- d) Masal metinleri içerisinde halk edebiyatının diğer türlerinden efsane, fıkra, deyim, dua, beddua, atasözü gibi örneklere rastlanılır. Bunlar masalın aslında olmayıp anlatıcının bilgi ve kültürüne bağlı olarak sonradan eklenmiştir.
- e) Masallar sözlü edebiyat ürünleri oldukları için dilleri sade ve anlaşılırdır. Bu özelliğe bağlı olarak bölgesel ağızla söylenirler.

2. Muhteva Özellikleri

- a) Masallar, olağanüstü yerler, kahramanlar ve olaylarla doludur. Masal dünyası içerisinde kahramana yardım eden uçan at, dev, cin, peri, hayvan şeklindeki insanlar, parmak (nohut, mercimek vs.) kadar çocuk gibi kahramanlar her zaman karşımıza çıkar. Kaf dağı, yerin yedi kat altı, devler ülkesi, periler ülkesi gibi yerler masalların vazgeçilmez mekanlarıdır. Masalarda kahramanlar göz açıp kapayıncaya kadar istedikleri yerlere giderler. Kötülük yapan bir ansana beddua edince taş kesilir. Masal kahramanları, devlerle, cinlerle, perilerle konuşur.
- b) Masalların eğlendirici olmalarının yanı sıra eğitici ve ders verici özellikleri de vardır. Keloğlan, diğer insanlar arasında bir takım eksiklikleri olmasına rağmen, kurnazlığı ve akli ile tuttuğunu koparır. Karı kocanın arasına kurnazlık ve arabozculuk yaparak giren kötü karakterler, masalın sonunda belalarını bulurlar. Eğitici ve ders verici olması hasebiyle masal, dinleyicilerini iyilik yapmaya da sevk eder.
- c) Gerektiğinde padişaha yardım eden, karşılaştığı zor durumda olan bir ansana yardım eden kahraman ödüllendirilir. Genellikle padişahın kızı ile evlenip padişah olur.
- d) Masallar çoğunlukla mutlu sonla biter. İyiler mükafatlandırılır, kötüler ise cezalandırılır. İyi kalpli olan kahramanlar masal boyunca zorluk ve sıkıntı

çekseler de sonunda ödüllendirilirler. Kötüler ise genellikle kırk katırla cezalandırılırlar.

- e) Masalarda kahramanların yaptıkları dua ve beddualar genellikle gerçekleşir.
- f) Masalarda din arka plana büyük önem verilir. Dualara, namaz kılmaya, hacca gitmeye sık sık rastlanılır.
- g) Kahramanların yardımcıları bazen olağanüstü özellikler gösterirler. Yılan padişahı (Şahmeran) tarafından hediye edilen yüzük yalandığında ortaya bir Arap çıkar ve kahramanın her istediğini yapar. Uçan at, kahramanını istediği her yere götürür.
- h) Kahramanlar olağanüstü bir şekilde tedavi edilirler. Hastalanan padişah yılda sadece bir defa meyve veren ağacın elmasından yiyerek iyileşir. Gözleri kör olan kahraman, cinlerin söylediği kavak ağacının yapraklarını gözlerine sürerek iyileşir.
- i) Masalarda bazı tipler bazı karakteristik özellikleri temsil ederler:
 - ✓ Keloğlan: şans, kurnazlık, saflık, zekilik.
 - ✓ Köse: ikiyüzlülük.
 - ✓ Yaşlı adam: yardımseverlik.
 - ✓ Koca karı: kötülük, araboşculuk.
 - ✓ Küçük kardeş: doğruluk, akıllılık, şanslılık.
 - ✓ Üvey anne: kötülük, zulüm.
 - ✓ Üvey kız kardeş: kıskançlık.
 - ✓ Tilki: kurnazlık.
 - ✓ Aslan-Kurt: güç.
 - ✓ Ayı: aptallık.

- j) Masallarda Hint, Yemen, Kaf dağı, periler ülkesi gibi masal ülkeleri vardır. Ancak masal anlatıcısının çevresinde var olan gerçek yerler de masal mekanlarıdır.

IV. BÖLÜM

BALIKESİR MASALLARININ TİP/KONU TASNİFİ VE MOTİF SIRASI

A. Balıkesir Masallarının Tip/Konu Tasnifi

Masal tasnifindeki ilk önemli çalışmayı 1910 yılında Anti Aarne yapmıştır. Aarne masalları üç grupta ele almıştır:

1. Hayvan Masalları: 1-299
2. Asıl Halk Masalları: 300-1199
3. Fıkralar: 1100-1999⁶⁰

Bu tasnif çalışmasından 20 yıl kadar sonra Stith Thompson, aynı tasnifi genişleterek “The Types of The Folktale” adlı eserinde masalları beş ana başlık altında sınıflandırmış ve Aarne’nin tasnifini genişletmiştir:

1. Hayvan Masalları: 1-299.
2. Asıl Halk Masalları: 300- 1199.
3. Fıkralar: 1200-1999.
4. Zincirlemeli Masallar: 2000-2399.
5. Sınıflamaya Girmeyen Masallar: 2400-2499.⁶¹

Araştırmamıza konu olan 70 masal metni, Anti Aarne-Stith Thompson tasnifine göre sınıflandırılmıştır. Bu masalların sayı olarak dağılışı şu şekildedir:

⁶⁰ Esma Şimşek, **Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması**, Ankara: T.C. kültür Bakanlığı Yayınları, 2001, C.I, s.71.

⁶¹ **age.**, s. 71.

1. Hayvan Masalları: 8 tane.
2. Asıl Halk Masalları: 57 tane.
3. Fıkralar: 4 tane.
4. Zincirlemeli Masallar: 1 tane.

Balıkesir’de derlemiş olduğumuz masalların çoğunluğunu “asıl halk masalları” teşkil etmektedir. Halk arasında da asıl halk masalları, diğer masal türlerine göre daha yoğun anlatılmaktadır.

Bu çalışmaya alınan 70 masal arasından 4 masal metni fıkra türü içerisinde değerlendirilmiştir. Ancak bu 4 metin Nasrettin Hoca fıkraları gibi değerlendirilmemelidir. Nasrettin Hoca ve Karadeniz fıkraları gibi fıkralarda olaylar bir isim etrafında toplanır. Bu çalışmada masallar arasında değerlendirilen fıkralardan biri de Keloğlan ismi etrafında dönmektedir (66 numaralı masal). Keloğlan aslında bir masal kahramanıdır. 68 ve 69 numaralı masalarda ise olaylar bir papaz ve hocanın etrafında döner. Bu metinler herhangi bir toplum zümresini esas alan fıkralar içine dahil edilebilecekleri gibi bu çalışmada masallar içerisinde yerini almıştır. Çünkü fıkra türünde (Nasrettin Hoca gibi) nükte ve mizah unsuru yoğun olarak işlenmesine rağmen öğüt verme unsuru masallardaki gibi kuvvetli değildir. Masalların sonunda ise iyiler her zaman ödüllendirilir, kötüler ise cezalandırılır. Bu çalışmaya alınan 4 metinde mizah ve nükte unsurunun olmasının yanı sıra iyi olan masal kahramanı ödüllendirilir, kötü olan masal kahramanı cezalandırılır. Sadece 66 numaralı masalda Keloğlan, her zaman olduğu gibi kurnazlığını gösterir.

Masallar içerisine dahil edilen fıkralar hayvan masalları gibi kısıdılırlar. Fıkralarda formel unsuru yok denecek kadar azdır. Fıkralar asıl halk masallarından bir tip etrafında teşekkül etme ve gerçekçi olma yönüyle ayrılır.⁶² Bu tarz fıkralar “Taşeli Masalları” adlı kitap⁶³ ile “Gümüşhane ve Bayburt Masalları”⁶⁴ adlı kitapta da yer almaktadır.

⁶² Ali Berat Alptekin; **Taşeli Masalları**, Ankara: Akçay Yayınları, 2002. s. 37.

⁶³ **age**. Bu kitapta 67 ve 68 numaralı masallar, tasnif içerisinde fıkra türü olarak değerlendirilmiştir.

⁶⁴ Saim Sakaoğlu, **Gümüşhane ve Bayburt Masalları**, Ankara: Akçay Yayınları, 2002. Bu kitapta 61 ve 62 numaralı masallar, tasnif içinde fıkra türü olarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışmaya 8 hayvan masalı da dahil edilmiştir (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8 numaralı masallar). Ali Berat Alptekin hayvan masallarının özelliklerini şu şekilde tarif eder: “Diğer masallara göre daha kısadır. Genellikle hayvan masallarında formal unsurlara rastlanmaz. Olaylar, şahıslarla hayvanlar arasında geçer, bazen de kahramanların tamamı hayvan olabilir. Masal metinleri birden fazla olay üzerine kurulmuştur. Genellikle olağanüstü kahramanlar (Dev, cadı, cin vb.). Olaylarda bir bütünlük söz konusudur. Bu tür masal metinleri genellikle kısadır. Gerçekleri ilgisi yoktur. Hayvanlar sembolize edilerek insanlara ders verilir.”⁶⁵

Ali Berat Alptekin hayvan masalları üzerine önemli çalışmalar yapmıştır. 1991’de yayınlanan “Hayvan Masalları” adlı kitabında⁶⁶ toplam 79 hayvan masalına yer vermiştir. “Hayvan Masalları Tip ve Motif Kataloğuna Doğru” isimli çalışmasında⁶⁷ ise daha önceki çalışmasında yer alan 79 hayvan masalını 107 hayvan masalına tamamlamıştır. Ali Berat Alptekin bu çalışmayı yaparken yeni bir tip kataloğunun hazırlanması gerektiği düşüncesiyle hareket etmiş ve bu kataloğun hayvan masalları kısmını büyük ölçüde burada vermiştir. Çalışmaya esas aldığı 107 hayvan masalının dördü ise zincirlemeli masaldır⁶⁸.

Ali Berat Alptekin’in hazırladığı hayvan masalı kataloğunda yer alan “Vahşi hayvanlar” kısmındaki 13 numaralı masal (Tilki ile Yılan), bu çalışmada yer alan 5 numaralı masal (Tilki ile Yılan) ile motif ve tip yönünden aynıdır. Bu tezde yer alan 8 numaralı masal (Altınlı Horoz), kataloğun “Vahşi ve Evcil Hayvanlar” kısmında yer alan 41 numaralı masal (Horoz) ile tip ve motif yönünden benzerlik göstermektedir.

Üzerinde durulan bu tez çalışmasında 70 numaralı masal, zincirlemeli masaldır. Ali Berat Alptekin, zincirlemeli masalların özelliklerini şu şekildedir: “Birden fazla formel unsuruna rastlanır. Hayvan masallarında olduğu gibi, burada da şahıslarla hayvanlar iç içedir. Genellikle olağanüstü kahramanlar yoktur. Olaylar iç içedir ve birden

⁶⁵ Ali Berat Alptekin, **Taşeli Masalları**, Ankara: Akçay Yayınları, 2002, s. 38.

⁶⁶ Ali Berat Alptekin, **Hayvan Masalları**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1991.

⁶⁷ Ali Berat Alptekin, “Hayvan Masalları Tip ve Motif Kataloğuna Doğru”, **Prof. Dr. Saim Sakaoğlu’na 55. Yıl Armağanı**, Kayseri: Doğan Matbaası, 1994, s.s. 56-97.

⁶⁸ **age.** s. 57.

fazla vaka vardır.”⁶⁹Ali Berat Alptekin’in hazırladığı “Hayvan masalları tip ve Motif kataloğuna Doğru” isimli çalışmasında yer alın 4 zincirlemeli masal ile bu çalışmaya alınan zincirlemeli masal arasında motif ve tip yönüyle herhangi bir benzerlik yoktur.

Tasnifte her gruba giren masalların numaraları aşağıda gösterilmiştir:

1. Hayvan Masalları: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 numaralı masallar.
2. Asıl Halk Masalları: 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65 numaralı masallar.
3. Fıkralar: 66, 67,68, 69 numaralı masallar.
4. Zincirlemeli Masallar: 70 numaralı masal.

B Balıkesir Masallarının Motif Sırası

Balıkesir’den derlediğimiz ve incelememizde esas aldığımız 72 masal metninin tahlili yapılırken bazı masalların Eberhard-Boratav ve Aarne-Thompson kataloglarındaki tip numaraları bulunamamıştır. Bu yüzden bu hususlar boş bırakılmıştır. Tahlil yaparken aşağıdaki sıralama takip edilmiştir:

1. Masalın adı.
2. Masalın EB ve AaTh kataloglarındaki tip numaraları.
3. Masalı anlatanın adı ve bulunduğu yer.
4. Masalın temi.
5. Masalın motif sırası.

1. Birinci Masal

1. Aslan İle Tilki

⁶⁹ age. s. 56.

2. EB. -, AaTh. -
3. Halil İbrahim Büyükaslan, Madenmezarı-Savaştepe.
4. Kötü niyetle yapılan iyiliğin kötü sonucu.
5. Motif Sırası
 - 1) Köyün birinde aslan her gün köylünün bir hayvanını yer.
 - 2) Köylünün yardım isteğine karşılık tilki bir çuval tavuk ister ve kurnazlığıyla köylüyü aslandan kurtarır.
 - 3) Aslandan kurtulan köylü tilkinin haracıyla karşı karşıya kalır.
 - 4) Bu sefer de köylü kurnazlık yaparak tilkiye verecekleri çuvala tavuk yerine tazı koyarak, tazıya tilkiyi öldürtürler ve tilkiden kurtulurlar.

2. İkinci Masal

1. Tilki, Kısıklıç ve Tosbağa
2. EB. 4, AaTh. 275.
3. İdris Gürel, Mecidiye-Bigadiç.
4. Kurnazlığıyla açgözlülük yapmayı düşünen tilkinin cezası.
5. Motif Sırası
 - 1) Tilki, *kısıklıç* ve *tosbağa* birlikte ekin ekerler.
 - 2) Ekin ekerken tilki kurnazlık yaparak arkasını bir kayaya dayar; ötekiler ise çalışırlar.
 - 3) Ekin biçme zamanı gelince yine tilkinin kurnaz fikriyle yarış yapmaya karar verirler. Yarışta birinci gelen buğdayı, ikinci gelen samanı alacaktır, en son gelen ise hiçbir şey alamayacaktır.
 - 4) Koşu başlayınca *tosbağa* samanın içine saklanır; *kısıklıç* tilkinin üstüne çıkar. Tilki yarışı kaybeder.
 - 5) Bayıra çıkan tilki bir çiftçiden horoz ister. Oda bir çuvala köpeğini koyarak horoz diye tilkiye verir. Çuvaldan çıkan köpek yine bayıra kaçar.

3. Üçüncü Masal

1. *Eşek, Tilki, Horoz*
2. EB. 11, AaTh. 125-130.
3. Ulviye Yavaş, Çakallar-Balya.
4. Eşek, tilki ve horozun kurnazlık ederek karınlarını doyurmaları.
5. Motif Sırası
 - 1) Bir vilayete giden çocuk yolda gördüğü horozu, eşeği ve tilkiyi ardına takarak yanında götürür.
 - 2) İçinde yemek kazanı kaynayan bir eve vardıklarında yemeği yemek için hepsi evin çeşitli yerlerine saklanarak hep birden bağırlar.
 - 3) Evin insanları onların seslerinden kaçınca hem ev hem de yemekler onlara kalır.

4. Dördüncü Masal

1. Koyunla Çakal.
2. EB. 8 A-b, AaTh. 123.
3. Vesile Yanmaz, Karaçaltı-Kepsut.
4. Bir koyunun kuzusunu yiyen çakaldan intikamını alması.
5. Motif Sırası
 - 1) Kuzusu acıkınca koyun, etlenip sütlenmek için yayılmaya çıkar.
 - 2) Çakal gelerek kuzuya kapıyı açmasını söyler. Sesi ve elinin rengi değişik olunca kuzu kapıyı açmaz. Çakal elini çamura bulayarak gelir ve kuzuya kapıyı açtırır. Kapı açılınca kuzuyu yiyerek kemiklerini kapının arkasına bırakır.
 - 3) Koyun eve gelince kuzusunun kemiklerini görür ve “Kuzuyu yiyenle sağdıç olmak istiyorum” diye bağırlar. Çakal ortaya çıkar.

- 4) Koyun orta yere koyduğu odunların üstünü kapatır, çakalı da üstüne oturtur. Çakal dalınca odunları yakar ve çakaldan intikamını alır.

5. Beşinci Masal

1. Tilki İle Yılan.
2. EB. -, AaTh. -.
3. Hüsniye Özenel, Osmanköy-İvrindi.
4. Yılan ile tilkinin sağdıç olması.
5. Motif Sırası
 - 1) Bir tilki ile bir yılan sağdıç olup dolaşmaya çıkarlar.
 - 2) Gezerlerken karşılarına bir dere çıkar. Yılan tilkinin sırtına sarılır ve dereden geçmeye başlarlar. Tam derenin ortasına gelince yılan tilkiyi sıkıp öldürmek ister.
 - 3) Tilki de bunu fark edince yılanın gözlerini öpmek istediğini söyler; yılan kafasını uzatınca yılanın kafasını koparır.
 - 4) Dereden çıkıp yılanı yere uzatır ve “Ben eğri büğrü değil, dosdoğru sağdıç isterim” der.

6. Altıncı Masal

1. Tilki.
2. EB. 1, AaTh. 41.
3. Mustafa Özboyar, Gökçeler-İvrindi.
4. Bir tilkinin kurnazlığı sayesinde yolda karşılaştığı ayı ve kurdu kandırıp onlarla dalga geçmesi.
5. Motif Sırası
 - 1) Tilkinin biri bir tepede otururken adamın biri selelere balık koymuş gider. Adam selelerden balık döküldüğünü görmez. Tilki bu balıkları toplar.

- 2) Tilki balıkları yerken bir ayı gelip balıkların az olduğunu söyler. Tilki balık tutmak için ayı daha kuvvetli olduğundan ayının kuyruğuna sepeti bağlar, havuza sokar. Ayıyı kandırır. Ayının kuyruğu buz tutunca ayıyı çeker ve ayının kuyruğunu kopartır. Ayı tilkinin peşinden koşarken tilki bir dalın arasından geçer; ayı da geçeyim derken dalın arasında sıkışır. Böylelikle tilki ayıdan kurtulur.
- 3) Tilki bu sefer bir kurtla arkadaş olur. Bir üzüm bağına girip burunlarından gelinceye kadar üzüm yemek için anlaşırlar. Tilki kendi burnuna birer tane üzüm sokar. Kurt da burnundan gelecek diye ha bire üzüm yer. Bağın sahibi gelince tilki kaçır, kurt da sıkışıp kaçamaz.
- 4) Tilki yolda bir arı kovanına rastlar. Oradan bir tabak bal alır. Bir ayıya rastlar. Ayı balın az olduğunu söyleyince tilki ayıyı kovana götürür. Altlarından sızıncaya kadar bal yemeye sözleşirler. Yatınca ayının altından bal sızmaya başlar. Tilki de çomak alıp ayının arkasına vurup kaçır, dama çıkar. Ayı da yerde kalır.

7. Yedinci Masal

1. Küçük Tilki.
2. EB. 3, AaTh. -.
3. İdris Gürel, Mecidiye-Bigadiç.
4. Küçük kuyruğuyla arkadaşları tarafından dalga geçilen bir tilkinin hile yaparak arkadaşlarının kuyruklarını kopararak küçültmesi.
5. Motif Sırası
 - 1) Kuyruğu küçük bir tilki vardır. Arkadaşları ona “Küçük” diye dalga geçtikleri için onlara kızır.
 - 2) Bir gün onları bir ahlat ağacının yanına götürür. Ağacın tepesine çıkarak ahlatları silkeler. O silkeledikçe arkadaşları onu beklemeden yer. Arkadaşlarını onu beklemeleri için uyardıkça, arkadaşları onu dinlemez, ahlatları yerler.

- 3) Tilki de aşağı inerek hep beraber yemeleri için arkadaşlarının kuyruklarını bağlar, onlar da kabul eder. Tilki tekrar ağaca çıkararak ahlatları silkmeye başlar.
- 4) Tilki, “Bir avcıyla köpeği geliyor” diyerek ağaçtan inip kaçar. Arkadaşları da korkularından kuyruklarını kopararak kaçarlar. Böylece hepsinin kuyruğu kuk olur.

8. Sekizinci Masal

1. Altınlı Horoz.
2. EB. -, AaTh. -.
3. Eşe Turgut, Bigadiç-Merkez.
4. Bir horozun Beyoğlu’ndan ödünç verdiği altınları bir canavar, tilki ve çay yardımıyla alması, komşusunun da altın getirmesi için horozunu Beyoğlu’na göndermesi.
5. Motif Sırası
 - 1) Horozun biri altınlarını Beyoğlu’na verir. Beyoğlu’ndan altınlarını almak için yola koyulur.
 - 2) Yolda bir tilkiyle karşılaşır. Canavar yorulunca horoz tırnaklarını kesip arkasına girmesini söyler. Canavar horozun dediğini yapar.
 - 3) Horoz yola devam ederken yolda bir tilkiyle karşılaşır ve yola onunla devam eder. Tilki de yorulunca tırnaklarını kesip horozun arkasına girer.
 - 4) Horoz yola devam ederken karşısına bir çay çıkar. ay da horozla beraber altın istemek için yola koyulur. Aka aka çayın suyu bitince çay da horozun arkasına girer.
 - 5) Horoz Beyoğlu’na varınca ondan altınlarını ister.
 - 6) Beyoğlu ölmesi için horozu atlarının yanına attırır. Horozun arkasından canavar çıkararak atları yer.

- 7) Bu sefer Beyoğlu horozu ölmesi kazlarının yanına attırır. Horozun arkasından tilki çıkararak kazları yer.
- 8) En sonunda Beyoğlu horozu fırına attırır. Horozun içindeki çay çıkararak fırını söndürür.
- 9) Beyoğlu horozu altın dolu damına koyar. Horoz bütün altınları yutar.
- 10) Eve gittiğinde ablasına onu dövmesini söyler. Ablası horozu dövdüğünde bütün altınlar dökülür.
- 11) Bunu gören komşusu da kendi horozunu Beyoğlu'na gönderir. Horozu geldiğinde altın yerine kendi pisliğini döker.

9. Dokuzuncu Masal

1. *Oduncu ile Oğlu*
2. EB. 162, AaTh. 1049-1051.
3. Halil İbrahim Büyükaslan, Madenmezarı-Savaştepe.
4. En küçük kardeşin kurnazlığıyla beladan kurtulması.
5. Motif Sırası
 - 1) Oduncunun üç tane oğlu vardır.
 - 2) Babaları hastalanınca oduna gitmek zorunda kalan oğlanların karşısına dev çıkar.
 - 3) Devden korkan ağabeylerinden sonra oduna çıkan küçük oğlan yanına peynir, koynuna ekmek torbası alır.
 - 4) Kurnazlığıyla taşı sıkıyorum diye peyniri sıkıp devi korkutur.
 - 5) Devle yemek yiyen küçük oğlan yine kurnazlığını kullanarak lokmalarını koynundaki torbaya atıp devi kandırır; dev de onun söylediği gibi bıçağı karnına sokup ölür.
 - 6) Küçük oğlan topladığı odunlarla babasına bakar.

10. Onuncu Masal

1. Geyik ile Fatma
2. EB. 168, AaTh. 450.
3. Kezban Özçam, Habibler-İvrindi
4. Yapılan kötülüğün sonunda cezasını bulması.
5. Motif Sırası
 - 1) Anası babası olmayan iki kardeş yola çıkarlar. Kızın kardeşi geyik izinden gidip geyik olu; kız da bir kavağın üstüne çıkar.
 - 2) Beyoğlu kızı kavağın üstünde görüp aşık olur.
 - 3) Kız, bir koca karıya yardım etmeye aşağıya inince Beyoğlu'na yakalanır; Beyoğlu onu evine götürür.
 - 4) Beyoğlu'nun Arap karısı onu kıskanıp çamaşır yıkamaya götürüyorum diye pınara atar.
 - 5) Geyikle kardeşinin buluştuğunu bilen Arap karısı, Beyoğlu'nu kandırıp geyiği kesmesi için pınara gönderir.
 - 6) Geyik sayesinde kızı kurtaran Beyoğlu, eve gelip Arap karısını evine gönderir.

11. On Birinci Masal

1. *Gençliğine mi Kocalığına mı*
2. EB. 136, AaTh. 398-398 B.
3. Narin Aydın, Esenköy-Savaştepe.
4. Zengin bir adamın bütün mal varlığını ve ailesini kaybedip uzun yıllar böyle yaşadktan sonra, tekrar kaybettiklerine sahip olması.
5. Motif Sırası
 - 1) Evli ve iki çocuğu olan Mehmet Ağa zengindir.

- 2) Üç gece üst üste rüyasında “Gençliğine mi kocalığına mı çekmek istersin” sorusu sorulunca karısına durumu anlatan Mehmet Ağa, “Geçliğime” cevabını verince bütün mal varlığını kaybeder.
- 3) Yolda giderken bir çocuğunu sele, diğer çocuğunu kurda kaptırır. Kurda kaptırdığı çocuğunu avcı, sele kaptırdığı çocuğu da çırpı toplayan bir kadın kurtarır.
- 4) Gittiği köyde kendisi *sığırtaç* olur. Karısı da kervancılardan çamaşırlarını yıkayayım derken kervancılar kaçar, o da o köyü terk eder.
- 5) Vardığı köyde köylü kuş uçuruyordur. Kuş üç defa Mehmet Ağa'nın başına konduğu için onu padişah yaparlar.
- 6) Padişah oradan geçen bütün kervancılardan yolunun kesilip yanına getirilmesini emredince karısına ulaşır onu hapse attırır, başına da iki asker koyar.
- 7) Kadın, iki çocuğuyla sarmaş dolaş yakalanır; anne-evlat olduklarını anlamışlardır.
- 8) Padişah karısını yanına çağırır; karısı onu yüzüğünden tanır. Mutlu olurlar.

12. On İkinci Masal

1. Yassıl Kabacığım Yassıl
2. EB. 89, AaTh. -.
3. Kezban Özçam, Habibler-İvrindi
4. Güzel bir kızın bir sürü felaketlere uğradıktan sonra saadete ulaşması.
5. Motif Sırası
 - 1) Padişahın oğlu atını sulamaya gidince atı su içmez; suyun içinde kız vardır; kız da bunu fark edince kavağın tepesine çıkar.
 - 2) Padişahın oğlu kıza aşık olur, ama onu kavağın tepesinden indiremez.

- 3) Bir koca karı gözlerim görmüyor diye çamaşır yıkayacağı ocağı ters kapar, kız da buna yardım edeyim diye aşağı inice padişahın oğlu kızı yakalar.
- 4) Padişahın oğluna parmağındaki yüzüğü ona vermesini, ayağına da halılar döşemesine söyleyince padişahın oğlu yüzüğünü verir, halı döşemek içi gider; kız da tekrar kavağa çıkar.
- 5) O sırada suya çingene kızı gelir. O kızın güzelliğın kıskanıp elindeki bardakları kınca kız, onu kavağa çıkarır.
- 6) Kavağa çıkınca çingene kızı, o kızın saçından bir tel koparır; kız da güvercin olup uçar.
- 7) Padişahın oğlu halı döşeyip gelir, karşısında çingene kızını bulur; fakat çingene kızı onu kandırınca düğün yapar.
- 8) Kuş, padişahın bahçesindeki elma ağaçlarına konup ağaçları kurutur; kuşu üçüncü defada yakalarlar; padişahın oğlu kuşu yanına alır.
- 9) Çingene kızı kuşun aslını anlayınca hasta numarası yapar ve kuşu kestirir.
- 10) Kuşun kanı merdivenin köşesine damlar ve o kandan selvi ağacı olur.
- 11) Selvi ağacı padişahın oğlu oradan geçerken ona sarılınca çingene kızı selvinin aslını anlar ve hasta numarası yaparak selviyi kestirir.
- 12) Kesilen odun parçalarından birini yaşlı bir komşu kadın alır, güzel kokuyor diye sinisine atar.
- 13) Yaşlı kadın her gün çorbasının yendiğini anlayınca eve saklanıp kızı yakalar; kız da ona durumunu anlatır.
- 14) Padişahın oğlu hasta olunca ona çorba yapıp içine de yüzüğünü bırakırlar; yaşlı kadın çorbayı götürür.
- 15) Padişahın oğlu çorbanın içinden yüzüğü bulur ve kıza ulaşır.
- 16) Çingene kızını kırk katırla cezalandırırlar, bunlar da düğün dernek yaparak mutlu mesut yaşarlar.

13. On Üçüncü Masal

1. Yasemin Çelebi
2. EB. 277, AaTh. 844.
3. Kezban Özçam, Habibler-İvrindi.
4. Karısına sürekli dayak atan padişahın oğlunun sonunda karısını başka birine kaptırması.
5. Motif Sırası
 - 1) Padişahın oğlu karısını kırk odada kırk sopayla döver.
 - 2) Yaşlı bir kadının oğlu askerden annesine hiç merakı olmayan bir adamın karısından bir elbise diktirmesini söyler.
 - 3) Yaşlı kadın padişahın oğlunun karısına varıp onun durumunu görünce ona kocasını yedi dağın ardındaki Yasemin Çelebi'ye yollamasını söyler.
 - 4) Padişahın oğlu Yasemin Çelebi'nin yanına atıyla kırk günde vardıktan sonra, Yasemin Çelebi'ye durumu anlatır, karısının fotoğrafını gösterir; Yasemin Çelebi de kendi karısını onu aldattığı için öldürdüğünü, onun karısının ise çok güzel olduğunu söyler ve padişahın oğluna, karısına vermesi için bir tarak verir.
 - 5) Padişahın oğlu Yasemin Çelebi'nin verdiği tarağı karısının saçlarına takınca karısı bir kuş olur ve Yasemin Çelebi'nin yanına uçar; ondan sonra onunla beraber yaşamaya başlarlar.

14. On Dördüncü Masal

1. Horoz.
2. EB: 19, AaTh. 1655.
3. Kezban Özçam, Habibler-İvrindi.
4. Açgözlü, dalkavuk bir horozun kötü sonu.
5. Motif Sırası

- 1) Bir horoz ekmek yapan komşusundan pide ister.
- 2) Yolda karşılaştığı çobana pideyi yedirince karşılığında koyun ister.
- 3) Koyunu yolda karşılaştığı düğün alayına keşkeğe katmaları için verir ve karşılığında gelini ister.
- 4) Davulculara davul karşılığında gelini verir.
- 5) Çıktığı taşın üstünde davul çalarken bir sel gelir, horozu götürür.

15. On Beşinci Masal

1. Keçi Kız.
2. EB. 85, AaTh. 402.
3. Kezban Özçam, Habibler-İvrindi.
4. Keçi kılığında olan bir kızın kaynanası ile olan macerası.
5. Motif Sırası
 - 1) Bir kadının keçi kılığında bir kızı vardır; evde soyunur, dışarıda keçi kılığına bürünür.
 - 2) Bir oğlan derede onu görüp beğenir, annesinin karşı çıkmalarına rağmen keçi kılığında da olsa onunla evlenir.
 - 3) Kız evde keçi kız olur, kocasının yanında kılıfını çıkarır.
 - 4) Keçi kız kaynanası iş yaparken *yaslağacın*, sofranın üstünden atlar; kaynanası da ona oklava, ayakkabı, çamur atar.
 - 5) Kaynanasının gittiği düğünlere (üç defa) keçi kızı da kılıfını çıkararak gider. Kaynanası onu çok beğenir. Her gün kim olduğunu sorunca” Ben oklavacıların geliniyim”,” Ben ayakkabıcıların geliniyim”, “Ben çamur atanların geliniyim” deyince kaynanası onun kendi gelini olduğunu anlar. Onlar mutlu olsunlar diye yanlarından ayrılır.

16. On Altıncı Masal

1. Tan Tan Kabacık

2. EB. -, AaTh. -.
3. Bedriye Atik, Kınık-İvrindi.
4. Üvey annenin kötülüklerine maruz kalan bir kızın başından geçen olaylardan sonra padişahın oğluyla evlenmesi.
5. Motif Sırası
 - 1) Bir çocuğun babası, üvey annesi istemedi diye onu ormana hile ile bırakır.
 - 2) Çocuk yolda karşılaştığı çeşmenin pisliklerini temizler, su içer; derenin pisliklerini temizler, geçer; fırının küllerini temizler, ısınır ve Allah tarafından boğazı altınla doldurulur.
 - 3) Çocuk eve gelirken horoz, çocuğun geldiğini öterek müjdelir. Kadın da kocasına kendi kızını da aynı yere götürmesini söyler.
 - 4) Adam kadının kızını da aynı yere götürür; fakat o kız öteki kızın yaptıklarını yapmayınca boynuna kurbağa bokları dolandır.
 - 5) Yine horoz, kızın geldiğini öterek anlatır.
 - 6) Altınlı kıza padişahın oğlu dünür olunca kadın hocaya giderek okunmuş bir iğne getirir, onu kızın başına batırır; kız da kuş olup uçar. Kadın padişahın oğluna kendi kızını vermek ister.
 - 7) Kuş olan kız yaşlı bir ninenin asma ağacına konunca yaşlı nine ağaca katran sürerek kuşu yakalar; kuşun başındaki iğneyi çıkarınca kuş yine kız olur.
 - 8) Yaşlı nine padişahın oğluna durumu anlatınca padişahın oğlu bu kızla evlenir.

17. On Yedinci Masal

1. Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan
2. EB. 239-223, AaTh. 707.
3. Kezban Özçam, Habibler-İvrindi.

4. Altın saçlı kızla sırma saçlı oğlanın karşılıklarına çıkan insanların yardımlarıyla kendilerine yapılan kötülöklere karşı başarılı olmaları.

5. Motif Sırası

- 1) Çocuğu olmayan bir padişah gece evlerde hiç ışık yakılmamasını emreder.
- 2) Üç kız kardeşin bulunduğu evde ışık yanar. Padişahın askerleri kızları dinlerler. Padişahla evlendiği taktirde büyük kız, büyük bir çadır dikip bütün askerleri içine dolduracağını, yine de çadırın yarısının boş kalacağını; ortanca kız, Büyük bir halı dokuyup bütün askerleri içine dolduracağını, yine de çadırın yarısının boş kalacağını; küçük kız da altın saçlı kızla sırma saçlı oğlan doğuracağını söyler.
- 3) Padişah sırayla kızlarla evlenir. Büyük ve ortanca kız söylediklerini yerine getirmezler. Küçük kız ise altın saçlı kız ile sırma saçlı oğlan doğurur.
- 4) Küçük kızı kıskanan diğer kızlar yaşlı bir kadının aklıyla çocukları köpek enikleriyle değiştirirler. Çocukları da denize atarlar.
- 5) Padişah küçük kızı boğazına kadar gömdürerek gelen geçene tükürtür.
- 6) Çocukları bir derviş bulup büyütür. Alınlarını da mendille bağlar.
- 7) Dede ölünce dedenin paralarını alarak şehre gelirler.
- 8) Oğlan çocuğu kahvede padişahla ahbap olur. Kız çocuğunu da aynı yaşlı kadın kandırır, denizin öte yanından ak naneyle gök nane getirtmesini söyler.
- 9) Oğlan bir dervişin yardımıyla ak naneyle gök naneyi getirir. Dervişin verdiği mendili salları deniz açılır; koynun önündeki eti köpeğe, köpeğin önündeki eti koyuna verir; Arap'tan istediklerini alır.
- 10) Yine yaşlı ninenin kandırmasıyla kız, oğlandan Arap kızını getirmesini söyler; o da yine dervişin yardımıyla Arap kızını getirir.
- 11) Arap kızı, yaşlı kadını taş yapar.
- 12) Arap kızı, oğlanı annesinin yanına yollayarak yüzündeki tükürükleri sildirir. Padişaha da durumu anlatır.

13) Kızla oğlan alınlarındaki mendilleri çıkararak yıkanır; oğlandan sırma, kızdan da altın dökülür.

14) Kötü kızlar idam edilir. Bunlar da mutlu yaşarlar.

18. On Sekizinci Masal

1. Keçi Çobanı
2. EB. 125, AaTh. 930.
3. Ayşe Alçı, Ömerköy-Susurluk.
4. Kibirlik yapıp kadere boyun eğmeyen padişahın kötü sonu.
5. Motif Sırası
 - 1) Padişah bir gün dağa çıkınca orada kızının ileride bir keçi çobanıyla evleneceğini öğrenir.
 - 2) Keçi çobanının ailesini bularak altın karşılığında onu alır, bir ağacın kovuğuna bırakır.
 - 3) Oradan çocuğu zengin birisi alıp büyütür.
 - 4) Padişah bunu öğrenince o çocukla vezirlerine, onu hemen öldürmelerini emreden bir mektup gönderir.
 - 5) Bir ağacın gölgesinde uyuyan çocuğu gören padişahın kızı ona aşık olur. Mektubu evlenmelerini sağlayacak şekilde değiştirir. Padişah gelmeden evlenirler.
 - 6) Padişah gelince oğlanı fırına ekmek almaya gönderir. Fırıncılara da “Gelen padişahım dese bile onu fırına kakın” diye emir verir. Keçi çobanının yerine padişahın kızı gider; padişah da onun ardından gider. Fırıncılar padişahın emrini yerine getirirler ve padişahı fırına atarlar.
 - 7) Keçi çobanı da padişahın yerine geçer.

19. On Dokuzuncu Masal

1. Tereci Kızı

2. EB. 225, AaTh. -.
3. Ayşe Alçı, Ömerköy-Susurluk.
4. Gurur yapıp Tereci kızıyla evlenmek istemeyen padişahın oğlunun başına gelenlerden sonra pişman olması.
5. Motif Sırası
 - 1) Padişahın oğlu, tereci kızıyla “Ben seni alır mıyım?” diye dalga geçer. Tereci kızı da onu Allah’tan ister.
 - 2) Padişahın oğlu bir kızla evlenir. O kız da kendine güvenemediği için gerdeğe tereci kızını sokar. Padişahın oğlu gerdekte tereci kızına hediyeler verir.
 - 3) Tereci kızının padişahın oğlundan bir çocuğu olur.
 - 4) Padişahın oğlu bir gün tereci kızının evine gelince çocuğun yanındaki hediyeleri görür ve hediyeleri tanır. Çocuk da aynı kendisine benzer. Tereci kızından durumu öğrenir.
 - 5) Diğer kızı kırk katırla cezalandırırlar. Kendileri de mutlu yaşarlar.

20. Yirminci Masal

1. Borçlu Oğlan
2. EB. 62, AaTh. 507 C.
3. Ayşe Alçı, Ömerköy-Susurluk.
4. Borçlu ölmüş bir adamın borcunu ödeyen padişahın küçük oğlunun yaptığı iyiliğinin karşılıksız kalmaması.
5. Motif Sırası
 - 1) Padişah üç oğluna yüzer altın vererek bununla ne yaparlarsa yapmalarını söyler.
 - 2) Büyük ve ortanca oğlan yüz altının yanına yüz altın katarken, küçük oğlan da borçlu ve ölmüş bir adamın borcunu ödemediği için borçlu gelir.

- 3) Padişah oğullarını başka memlekete arpa getirmeye gönderir; küçük oğlanı da başlarına koyar.
- 4) Oğlanlar yolda bir ihtiyarla karşılaşır, onunla ortak olurlar. İhtiyar, büyükler uyurken küçük oğlanla bir yere gider ve ona iki deve yükü altın verir.
- 5) Gittikleri yerde ihtiyar küçük oğlana başka bir padişahın kızını ister ve evlenirler. Kızın evlendiği adamlar hep ölür.
- 6) İhtiyar gelinin yanına güveyiyle beraber girer, kızın ağzından çıkan yılanları öldürür.
- 7) Tekrar geri dönerlerken yanlarında gelini de götürürler. İhtiyar ortak oldukları için gelini de paylaşmaya kalkar. Gelini bir ağaca ters asarlar. İçindeki bütün yılanlar dökülür.
- 8) Gelini paylaşmaya kalkan ihtiyar, aslında küçük oğlanın daha önce borcunun ödediği adamdır. İhtiyar da böylece ona karşı borcunu ödemiştir.

21. Yirmi Birinci Masal

1. Keloğlan
2. EB. 69, AaTh. -.
3. Ayşe Alçı, Ömerköy-Susurluk.
4. Bir balık sayesinde her istediğini yapabilen Keloğlan'ın başına gelenler.
5. Motif Sırası
 - 1) Keloğlanın iki yengesine dereden su getirmeye gittiğinde kovasına bir balık girer.
 - 2) Balık kendisini bıraktığı taktirde ne isterse onun olacağını söyler. Keloğlan da balığı bırakır.
 - 3) Keloğlan, "Deredeki balığın emriyle, Keloğlan'ın isteğiyle" dediğinde istediği her şey olur ve bunu padişah duyar.

- 4) Padişah Keloğlan'ı yanına getirtince padişahın kızı Keloğlan'a aşık olur. Padişah buna kızınca ikisini bir sandığa koyup denize attırır.
- 5) Sandıktan çıkan Keloğlan padişahın sarayının karşısına daha güzel bir saray yapar, padişahinkilerden daha güzel eşyalar koyar. Kızın isteğiyle kendisi de civan gibi delikanlı olur.
- 6) Padişah Keloğlan'a kim olduğunu sorunca Keloğlan da kimliğini açıklar.

22. Yirmi İkinci Masal

1. Süpürgecinin Kızı
2. EB. 235, AaTh. 875.
3. Ayşe Alçı, Ömerköy-Susurluk.
4. Padişahın oğlunun sorduğu bilmecelelerin cevaplarını vererek iki kişinin hayatını kurtaran süpürgecinin kızının başından geçenler.
5. Motif Sırası
 - 1) Padişahın oğlu süpürgeciye bir soru sorar "Altından altın, gümüşten gümüş, bakırdan bakır nedir?", bilemezse cellat edeceğini söyler.
 - 2) Süpürgecinin derdiyle büyük ve ortanca kızı ilgilenmez. Küçük kızı sorunun cevabını söyler (Altından altın padişah, gümüşten gümüş vezirler, bakırdan bakır fakirler).
 - 3) Padişahın oğluna cevabı söyleyen süpürgeci, onu kızının bildiğini de söyler.
 - 4) Padişahın oğlu süpürgecinin kızına annesini dünür yollar. Annesi kıza annesinin ve kardeşlerinin nereye gittiklerini sorunca, annesinin biri iki yapmaya, büyük ablasının çirkini güzel yapmaya, ortanca ablasının lale, sümbül toplamaya gittiğini söyler. Kadın su istediğinde ise kız,içi,ne saman çöpü atıp da verir.

- 5) Kadın durumu oğluna anlatınca oğlan da kızın annesinin ebe olduğunu, büyük kardeşinin gelin süslediğini, küçük ablasının da oya yaptığını, onları da inek yerine koyduğunu söyler.
- 6) Süpürgecinin kızıyla evlenen padişahın oğlu onu kırk odalı sarayına götürür. Odanın birinde onun sorusunu bilemeyen ve cellat edilecek biri vardır.
- 7) Gece cellat edilecek adamın yanına giden süpürgecinin kızı, adamın bilemediği sorunun cevabını verir.
- 8) Bu duruma kızan padişahın oğlu kıza evde bulabildiği kıymetli şeyleri alıp gitmesini söyler. Kız da padişahın oğlunu karyolasıyla beraber alıp götürür.
- 9) Padişahın oğlu uyanınca süpürgecinin kızına kendisini getirdiği gibi götürmesini söyler. Geçinip dururlar.

23. Yirmi Üçüncü Masal

1. Cingen Oğlu
2. EB. 162, AaTh. 1049-1051.
3. Hanife Gölcük, Akbaş- Balya.
4. Bir çingene oğlunun kuvvetiyle değil de hileleriyle devleri korkutması.
5. Motif Sırası
 - 1) Odun getirmeye giden *cingen* oğlu karşılaştığı devı korkutmak için bağa yumurtasını sıkıp parçalar; dev de taşı sıkıp kum yaptığını zannedip korkar.
 - 2) Diğer devlerin yanına giden *cingen* oğlu, her defasında kendisini kuvvetli gibi göstererek devleri korkutur (Ağaçların hepsini kaldırmaya, çeşmeyi taşımaya, devlerin cuma taşını kaldırmaya kalkar.)
 - 3) *Cingen* oğlundan bıkan devler *cingen* oğluna altın vererek bir tane de devı uyanına katarak geri gönderirler.

- 4) Yolda karşılarına çıkan ayıyı hile yaparak öldüren *cingen* oğlu devleri yine korkutur.

24. Yirmi Dördüncü Masal

1. *Padişahın Oğlu*
2. EB. 72, AaTh. 301 A-B.
3. Vadia Esmer, Akbaş-Balya.
4. Padişahın küçük oğlunun kardeşlerinin kötülüğüne uğrayıp maceralar yaşadktan sonra amacına ulaşması, kardeşlerini cezalandırması.
5. Motif Sırası
 - 1) Padişahın elma dalını her sene bir dev yer.
 - 2) Padişahın iki oğlu devi yakalayamazlar. En küçük oğlu da devi yaralar.
 - 3) Küçük oğlan devin ardından bir kuyunun içine girer. Oradaki üç kızı devi öldürerek kurtarır.
 - 4) Büyük kızı büyük ağabeyi için, ortanca kızı ortanca ağabeyi için, küçük kızı da kendisi için kuyudan yukarıya çektirir. Fakat ağabeyleri küçük kızı da kendileri için alarak küçük oğlanı kuyuda bırakırlar.
 - 5) Küçük oğlan en küçük kızın kendisine verdiği yüzüğü yalar, bir ak koçla kara koç çıkar. Ak koçun üstüne bineceği yerde kara koçun üstüne biner ve yedi kat aşağı iner.
 - 6) Gittiği köyde çeşmenin suyunu kesen ve suya karşı her gün insan yiyen bir devi öldürür, padişahın kızını da devden kurtarır.
 - 7) Bir ağacın tepesindeki kuş yavrularını yılandan kurtarır. Buna karşı kuş da bir parça et, bir şişe suyla onu kuyudan çıkarır.
 - 8) Kuyudan çıkınca yüzüğünü yalar ve bir kır at gelir; atla kardeşlerinin düğününe yetişir. İki kardeşini de öldürdükten sonra küçük kızla evlenir.

25. Yirmi Beşinci Masal

1. Yörükle Türk
2. EB. -, AaTh. -.
3. Ayşe Demiral, Akbaş-Balya.
4. Sürekli birbirlerini aldatmaya çalışan ve hıyanetle uğraşan Yörük'le Türk'ün maceraları.
5. Motif Sırası
 - 1) Yörük'le Türk bayırda *kobakla* yosun toplarlar.
 - 2) Pazarda bunları birisi yapağı, diğeri de ceviz olarak satmaya çalışırlar. Görmeden satmaya çalıştıkları için kimse almaz. En sonunda pazarda birbirlerini görüp birbirlerine satarlar.
 - 3) Aldıklarını evlerine getirip karılarına gösterince çuvalın içindekilerin yosunla *kobak* olduğu anlaşılır.
 - 4) Ertesi hafta Yörük'le Türk bir papazın yanına işçi olarak girer. Her gün değiştirmek şartıyla biri öküzleri güder, biri de gübreleri atar.
 - 5) Bir gün gübreleri atan, değirmenin su yolağını gübreyle kapatır, su akmaz. Birbirlerine ne yaptıklarını sorduklarında biri öküzün bayırda yatıp durduğunu, diğeri de değirmencinin kendine bohça verip yediğini söyler.
 - 6) Ertesi gün görevleri değişirler. Öküzü güden öküzün ardından koşmaktan yorulur; gübreleri atan da değirmenciden sopa yer.
 - 7) Bunlar papazın bir küp altını olduğunu öğrenir. Birisi küpün içine girip altınları boşaltınca öteki de altınları alıp diğerini küpün içine kapatır, kaçar.
 - 8) Küpün içinden zorla çıkan, diğerinin nereye gideceğini tahmin eder, bulur. Mezarlıkta, çeşmenin başında dururken Kırk Haramiler gelir; onlardan kurtulurlar.

- 9) Paralarını paylaşır, kalan bir tek lirayı paylaşamazlar. Türk, parayı alıp pazarda bozdurmalarını söyler.
- 10) Pazar vakti gelince Yörük, Türk'e gider. Türk de öldü numarası yaparak mezara girer. Mezara giden Yörük, onun üstüne işer. Kalan paralarını paylaşır.

26. Yirmi Altıncı Masal

1. Şah İsmail
2. EB. 247, AaTh. 532.
3. Hayriye Gündoğdu, Kocaeli-İvrindi.
4. Şah İsmail'in başından geçen aşk ve kahramanlık hikayesi.
5. Motif Sırası
 - 1) Çocuğu olmayan bir padişah, dervişin verdiği elmayı karısıyla yiyip elmanın kabuklarını da atına yedirince bir oğlu olur; atının da tayı olur.
 - 2) Derviş gelene kadar çocuğa isim vermez. Çocuğu yer altında okutması için bir hocaya verirler.
 - 3) Yer altından çıkınca derviş gelip oğlana Şah İsmail, ata da Gemertay ismini verir.
 - 4) Üç arkadaş üç yola ayrı ayrı ava çıkar. İki av getirdiği halde şah İsmail av getirmez; çadırda gördüğü kıza aşık olur.
 - 5) Babasına Türkmen kızını istemeye gidince kızın annesi kızını alıp gider. Kız da bir mektup bırakıp Şah İsmail'e nereye gittiklerini söyler.
 - 6) Gülizar'ın peşinden giden Şah İsmail bir yede her tarafı kapalı bir evde yalnız başına ağlayan bir kıızı bulur. Gülperi adındaki kızın ağabeylerini devlerden kurtarıncı dönüşte o kıızı da almak üzere yoluna devam eder.
 - 7) Yolda bir çardakla karşılaşır; çardakta kanla kaynayan pilavı yemeye kalkışınca Arap Üzengi'yle mücadele edip onu yener. Arap Üzengi de aslında kızdır.

- 8) Yoluna Arap Üzengi'yle devam eden Şah İsmail köyün birine varır. Yaşlı bir kadından Gülizar'ın o gün evleneceğini öğrenen Şah İsmail Gülizar'ı kaçıtır.
- 9) Yolda Gülperi'yi de alan şah İsmail üç kızla babasının köyüne gelir. Babası Şah İsmail'i kıskanıp kızları kendisi almayı düşününce, hileyle gözlerini oydurup oğlunu kuyuya attırır.
- 10) Kervancıların kuyudan çıkardığı Şah İsmail'in gözleri kuş tüyüyle iyileşir.
- 11) Arap Üzengi de padişahın askerleriyle muharebe eder, kimse onu yenemez.
- 12) Şah İsmail, çobanla karşılaşır onun kıyafetlerini giyer. Bir dedeye yardım etmek isterken onu da askere alırlar.
- 13) Askerde Arap Üzengiyle mücadele edince; Arap Üzengi Şah İsmail'in gücüyle karşılaştığını anlar. Arap Üzengiy'le anlaşarak padişahı öldürürler. Padişah olan şah İsmail, kızların üçünü de alır.

27. Yirmi Yedinci Masal

1. Telli Kız

1. EB. 240, AaTh. -.
2. Hayriye Gündoğdu, Kocaeli-İvrindi.
3. Padişahın oğluyla evleneceği sırada yengesinin hilesine uğrayan telli kızın sonunda padişahın oğluna kavuşması.

4. Motif Sırası

- 1) Padişahın oğlu rüyasında yürüdükçe ayağının altında çimen biten, güldükçe yanağında gül açılan, saçlarından inciler dökülen, ağladıkça altınlar saçılan bir kız görür; aşık olur.
- 2) Köyün birinde o kızı bulup padişahın oğluna nişanlarlar. Kızı padişahın oğlunun yanına getirirken kızın yengesiyile kızı da yanına biner. Yengesi kızdan iki gül aldıktan sonra kızın gözlerini çıkarıp arabadan atar. Kendi kızını da telli kız diye padişahın oğluyla evlendirir.

- 3) Teli kız da yolda ağlayınca altınlar dökülür. Onu iki köylü yolda bulup evlerine götürürler.
- 4) Padişahın oğlu da evlendiği kızdan aldığı iki gülü kokladıkça telli kız hamile kalır.
- 5) Teli kızın babalığı kızdan iki gül alıp “Gülcü geldi” diye saraydaki kızın anasına gülleri satar, karşılığında telli kızın gözlerini alır. Telli kız gözlerine kavuşur, saraydakiler de padişahın oğluna gül verince yine rahata kavuşurlar.
- 6) Kızın yengesi yaşadığını öğrenince telli kızın evine misafir olur. Telli kızın kolunda dervişin verdiği bilezik vardır. Yengesi o bileziği kolundan alınca kız ölür.
- 7) Kıza bir tepede türbe yaparlar. Padişahın oğlu da her gün oradan geçer. Kız mezarda çocuğunu doğurur. Çocuğun sesini duyan padişahın oğlu onu alır, evine götürür.
- 8) Çocuk evde annesinin bileziğini bulur, sürekli ağlar. Padişahın oğlu da annesini özledi diye çocuğu yine mezara götürür. Bilezik koluna değince telli kız yine canlanır. Bütün olanları padişahın oğluna anlatır. Telli kızı evine götürür; evdeki kızı da cezalandırır.

28. Yirmi Sekizinci Masal

1. Şamdanlı Kız
2. EB. 244-189, AaTh. 510 B.
3. Hayriye Gündoğdu, Kocaeli-İvrindi.
4. Annesi öldükten sonra başına kötü şeyler gelen kızın sonunda muradına ermesi.
5. Motif Sırası
 - 1) Bir adamın karısı ölürken parmağındaki yüzük kime denk gelirse kocasının onunla evlenmesini ister.

- 2) Yüzük hiç kimseye uymaz, yalnız adamın kızına uyar. Kız babasından içeriden kilitli bir şamdan ister. Babası da alır. Kız düğün olacağı vakit şamdanın içine kilitlenip saklanır.
- 3) Adam şamdanı dükkan sahibi bir oğlana satar. Oğlan dükkanının bir köşesine şamdanı koyar. Kız oğlanın yemeklerinin yarısını yemeğe başlayınca bir gün oğlana yakalanır.
- 4) Nişanlısını unutan oğlanın kayınvalidesi dükkana gittiğinde bu şamdanı görür ve evine götürür. Kız, orada da yemekleri yiyince yakalanır. Oğlanın kayınvalidesi onun saçını ağılı tarakla tarayınca kız kuş olur ve bey oğlunun bacasına konar.
- 5) Bacadaki kuşun ötüşünü kıskanan bey oğlunun hamile karısı kuşu kestirir.
- 6) Kesilen kuşun kanı merdivenin önüne damlayınca orada bir servi ağacı biter.
- 7) Servi ağacını kıskanan Beyoğlu'nun karısı ağacı kestirir.
- 8) Ağacın kıymıklarını yaşlı bir kadın toplar. Yaşlı kadın evden gidince kız çıkıp evi temizler. Yaşlı kadın bir gün eve gelince kızı yakalar.
- 9) Bey oğlu hasta olunca yaşlı kadınla bey oğluna çorba gönderir. Bey oğlu, çorbayı içince iyileşir. Şamdanlı kızla evlenip eski karısını boşar.

29. Yirmi Dokuzuncu Masal

1. Tosbağa Gelin
2. EB. 86, AaTh. 402.
3. Hayriye Gündoğdu, Kocaeli-İvrindi.
4. Padişahın küçük oğlunun babasından gelen bütün kötülöklere rağmen tosbağa gelinin yardımlarıyla babasının kötölökllerinden kurtulması.
5. Motif sırası
 - 1) Padişahın iki oğlu vardır. Oğullarına ok-yay attırır. Sağ vezirin evinin üstüne atan sağ vezirin kızını, sol vezirin evinin üstüne atan sol vezirin

kızını alacaktır. Büyük oğlan sağ vezirin kızını alır. Küçük oğlan okunu bir çalının üstüne atar. O da çalının altındaki, tosbağayı alır.

- 2) Küçük oğlan her gün ava gidip kuş getirir. Akşam eve gelince kuşun hazırlanıp piştiğini görür. Bir gün kapının ardına saklanınca tosbağanın altındaki kızı yakalar.
- 3) Küçük oğlanın evine gelen padişahın karısı kızın güzelliğini görünce padişaha haber verir ve bir hile hazırlarlar. Küçük oğlan anadan doğma bir çocuğu getirip padişaha selam verdirtirse onu cellat etmeyecektir.
- 4) Tosbağa kız ona yardım eder. Tosbağayı bulduğu yere gidip bir tekme vurur. Tosbağa kızın yeni doğmuş çocuğunu getirir. Çocuk padişahın önüne gelince selam verir.
- 5) Padişah, gelinlerinin maharetlerini görmek için onları davete çağırır. Küçük gelin büyüğün saflığını kullanarak onu kandırır. Küçük gelin marifetlerini gösterince padişah gelini oğlunun elinden almak için karısıyla beraber hileye başvurur. Padişah oğlundan vakitsiz bir zamanda bir salkım üzüm getirip bütün köylüye yedirmesini, üzümü yetirmesini ister.
- 6) Tosbağa gelin yardım eder. Tosbağayı aldığı yere basar, kızın annesi çıkar. Ondan bir salkım zmle bir kutu alır. Gelirken kutuyu açar, kutunun içindeki dedenin tırnakları gğerir. Getirdiği zmle bütün köylüyü doyurur.
- 7) Kutunun içinden çıkan dede, oğlanla tosbağa kızın dışındaki bütün ahaliyi taş yapar.

30. Otuzuncu Masal

1. Arap Köleler
2. EB. 58, AaTh. 570.
3. Hayriye Gündoğdu, Kocaeli-İvrindi.
4. Yolda bulduğu  hayvan yardım edip besleyen bir oduncunun, beslediği hayvanlardan yardımlarının karşılığını bulması.

5. Motif Sırası

- 1) Yaşlı bir kadının oduncu oğlu yolda bir yılan, bir kedi ve bir köpek bulur. Bunları beslemeye başlar. Zamanla büyüyen yılan rahat vermemeye başlayınca oğlan yılanı aldığı yere götürür.
- 2) Yolda yılan dillenerek onu aldığı yere götürdüğünde annesinden parmağındaki yüzüğü dilemesini söyler. Oğlan da yılanın dediklerini yapar, yüzüğü alır.
- 3) Yüzüğü her yaladığında Arap köleler çıkararak onun istediklerini yaparlar.
- 4) Oğlan zengin bir adamın kızını istemeye gidince kız, annesinin evi ile kendi evi arasında, yerden bit yol yapmasını şart koşar. Oğlan da yüzüğünü yalayarak kızın istediklerini yapar, kızla evlenir.
- 5) Bir gün kız da yüzüğü yalar ve Arap köleler çıkınca oğlanın yaptırdığı evi denizin ortasına oturtur. Oğlanda uyanınca kendisini annesinin evinde bulur.
- 6) Beslediği kedi ve köpek, denizi yüzerek kızın parmağından yüzüğü oğlana götürür; oğlan da yüzüğü yalayarak Arap kölelere evini eski yerine taşıtır. Yine karısıyla yaşar.

31. Otuz Birinci Masal

1. *Neyidim Noldum Nolcam*

2. EB. 137, AaTh. 883 C.

3. Bedriye Atik, Kınık-İvrindi.

4. Kızını bir çobanla evlendirmek istemeyen bir padişahın kızından aldığı ders.

5. Motif Sırası

- 1) Padişah veziriyle dolaşırken çöp çatan bir dedeyle karşılaşır ve ondan kızının bir çobanla evleneceğini öğrenir, saraya varınca kızını saraya kapatır.

- 2) Canı sıkılan padişahın kızı sarayın avlusuna çıkınca bir rüzgar gelir ve kızı çobanın yanına götürür. Çobanla evlenir. Doğan çocuklarına da Neydim, Noldum, Nolcam isimlerini koyar.
- 3) Kızını arayan padişah, kahveni önünde top oynayan çocukları görür ve isimlerinin anlamlarını öğrenmek için evlerine misafir olur.
- 4) Padişahın kızı bir perdenin arkasından çocuklarının anlamlarını açıklar ve padişah kızını tanır.

32. Otuz İkinci Masal

1. Yapağı Eğiren İnek
2. EB. 60, AaTh. 510 A.
3. Bedriye Atik, Kınık-İvrindi.
4. Üvey annesinin kötülüklerinden bir ineğin yardımıyla kurtulan bir kızın muradına ermesi.
5. Motif Sırası
 - 1) Kızın birisi, üvey annesi tarafından kendi kızıyla beraber inek otlatmaya gönderilir. Kadın eğirmesi için kıza yapağı verir.
 - 2) Kız, kadının kendi kızını uyuttuktan sonra yapağıları ineğin önüne yığar; inek de yapağıları yedikçe arkasından ip çıkar.
 - 3) Bir gün kadının kendi kızı uyanınca ineğin yapağı eğirdiğini görür ve annesine haber verir. Kadın da ineği kestirir. Kız da ineğin dediği gibi kemiklerini bir kuyuya atar ve dara düştüğünde kuyuya gelip ağladığında inek ona yardımcı olur.
 - 4) Üvey anne kendi çocuklarını alıp düğüne giderken kıza bir sürü iş yığar. Kız da kuyuya varıp inekten yardım ister. İneğin gönderdiği yardımcıları bütün işleri gördükten sonra kızı düğüne götürürler.
 - 5) Düğünden dönerken kızın ayakkabısı düşer. Ayakkabıyı bulan zengin bir adam o ayakkabının sahibiyle evlenmek için dolaşır. Üvey annesi kızı

saklasa da horozun yardımıyla kız ayakkabıyı giyer ve zengin adamlarla evlenir.

33. Otuz Üçüncü Masal

1. Cimбек Lacimbek Lale Kadın
2. EB. 192, AaTh. 879.
3. Halime Akça, Korucu-İvrindi.
4. Padişahın kızının kurnazlığı ile Beyoğlu'na ders vermesi.
5. Motif Sırası
 - 1) Padişahın kızı Beyoğlu ile evlenir. Beyoğlu bir kuyu kazar ve kızı oraya oturtur, annesine göndermez.
 - 2) Beyoğlu çalışmaya gidince kız annesinin evine kadar yol kazar. Sonra Beyoğlu'nun çadırının karşısına çadır kurar. Beyoğlu onu tanımaz. Altından nalın, altından bakır ve bir beygirlik elbise alarak Beyoğlu ile yakın olur. Annesinin evine gider ve bir oğlan çocuğu doğurur, adını Cimбек koyar. Yine gider, ikincisi sefer de bir oğlu olur, adını Lacimbek koyar. Üçüncü seferde de bir kızı olur, adını Lale kadın koyar.
 - 3) Beyoğlu eve gelince kuyunun içinde duramaz, başka bir kızla evlenmeye kalkar. Köyün orta yerine saray yaptırır.
 - 4) Kız, çocuklarına kocasından aldığı kıyafetleri giydirip düğünden keşkek istetmeye gönderir. Kızın ayağına altın nalını, koluna da altın bakır takar. Düğüne giden çocuklar babalarına kendilerini tanıınca Beyoğlu düğünü durdurup çocuklarının analarını tekrar getirir.

34. Otuz Dördüncü Masal

1. Kenan Vezirin Karısı
2. EB. 234, AaTh. -.

3. Halime Akça, Korucu-İvrindi.
4. Gözü yükseklerde olan bir kızın kurnazlığı ve şansının yardımıyla zengin bir adamla evlenmesi.
5. Motif Sırası
 - 1) Bir yerde hizmetçilik yapan bir kadının kızı hamama giden bir kara kadını görünce kıskanır, o da annesiyle beraber hamama gider.
 - 2) Hamamda kara kadınla konuşup kendisini Zengin, bekar ve ayağına gelecek kadınla evlenmeyi bekleyen Kenan Vezir'in karısı olarak tanıtır. Kadını o gece evine misafir götürmeye kalkar.
 - 3) Kenan Vezir'in evine gelince kapıdaki bekçilere, evdeki hizmetçilere kendisini Kenan Vezir'in ailesi olarak tanıtır, kendisine ve misafirine hizmet ettirir.
 - 4) Kenan Vezir eve gelince hizmetçiler ona durumu anlatır ve evleneceği kadının ona kendi ayağıyla gelmesini bekleyen Kenan Vezir hizmetçinin kızıyla evlenir.

35. Otuz Beşinci Masal

1. *Padişahın Boynuzları Var*
2. EB. 242, AaTh. 782.
3. Mustafa Yörük, Süller-Sındırgı.
4. Boynuzları olan bir padişahın ne kadar çabalasa da boynuzlarını halkından saklayamaması.
5. Motif Sırası
 - 1) Hizmetçinin biri padişahın boynuzlarını görür ve kimseye söyleyemediği için bir kuyunun içine girip orada "Padişahın boynuzları var!" diye bağırır.
 - 2) Zamanla kuyunun içinden kamışlar biter ve çobanın biri o kamışlardan düdük yapar.

- 3) Çoban düdüğü her öttürdüğünde düdükten “Padişahın boynuzları var!”havası çıkar ve bu halk arasında yayılarak padişahın kulağına kadar gider.
- 4) Padişah kimin söylediğini araştırmaya başlayınca hizmetçi korkar ve padişahın yanına giderek durumu kendisi anlatır.

36. Otuz Altıncı Masal

1. Cinnet Ali
2. EB. 288, AaTh. 328.
3. Hanife Demirbey, Sarıca-İvrindi.
4. Bir nohut çocuk olan Cinnet Ali'nin karşılaştığı insanlarla olan maceraları.
5. Motif Sırası
 - 1) Fakir bir kadının hiç çocuğu olmaz. Komşusunun aklıyla bir kalbur nohudun üstüne oturur ve nohutların hepsi çocuk olur. Onları dereye dökeyim derken birisi ayakkabının içine düşer. Çocuğu büyütür.
 - 2) Çocuk arkadaşlarıyla komşunun öküzünü çalar. Arkadaşlarını kandırarak öküzün etini tek başına yer.
 - 3) Bir yolda beklerken sebze satıp parasını alan bir adamın evlatlığı olmak için cebine girer. Cebindeki cüzdanı alıp annesinin yanına gider; zengin olurlar.
 - 4) Cinnet Ali'nin fakir olan komşusu da ilerlemek için Cinnet Ali'yi evlatlık almak ister.
 - 5) Komşuları Cinnet Ali'yi kendilerini zengin yapacak diye pamuk içinde yatırır. Cinnet Ali de gece karı-kocanın arasına buzağı yatırır; kızların saçlarını birbirine bağlar; oğlanların yataklarını pisler; nineye de kaval bağlar.
 - 6) Sabah uyandıklarında perişan olurlar. Cinnet Ali hepsiyle dalga geçip kaçmıştır.

37. Otuz Yedinci Masal

1. *İki Kardeş*
2. EB. -, AaTh. -.
3. Şennur Filiz, Sarıca-İvrindi.
4. Üvey annenin zulmüne uğrayan iki kardeşin sonunda kötülüklerden kurtulması.
5. Motif Sırası
 - 1) İki kardeşi üvey anneleri istemeyince babaları oduna götürüyüm diye dağa bırakır.
 - 2) Çocuklar babalarının ne yapacaklarını bildikleri için gece pencereden çıkıp çakıl taşı toplarlar. Çakıl taşlarını takip ederek evlerini bulurlar.
 - 3) Babaları çocuklarının tekrar gelmemeleri için gece her yeri kilitleyip çocukları sabah dağa götürür. Çocuklar da aldıkları ekmekleri gittikleri yerlere iz olsun diye bırakırlar; ancak ekmekleri hayvanlar yer ve çocuklar yollarını kaybederler.
 - 4) Yolda bir ev görürler. Girdikleri ev cadının evidir. Cadı oğlanı besleyip yemek için hücreye hapseder; kıza ise odun toplatır.
 - 5) Oğlan kız kardeşinin getirdiği etlerin kemiklerini atmaz ve cadıya kendi kolları diye kemikleri verir. Bir gün cadı oğlanı kazanda kaynatıp yemek için hazırlık yaptığında iki kardeş bir yolunu bularak cadıyı kazana atıp öldürürler. Cadının bütün paralarını da alarak evlerine giderler.
 - 6) Üvey anneleri onlar gitmeden ölmüştür. Babaları ile mutlu yaşarlar.

38. Otuz Sekizinci Masal

1. Bostancı.
2. EB. -, AaTh. -.
3. Durmuş Şahin, Mecidiye-Savaştepe.

4. Padişahın en küçük oğlunun karşısına çıkan zorlukları başarıyla atlatması ve mutlu olması.

5. Motif Sırası

- 1) Üç kızı, üç oğlu olan bir padişah hasta olur. Her zaman gittiği bahçede yetişen narlardan yerse iyileşecektir. Bahçeye gittiklerinde hiç nar kalmadığını görürler. Üç sene beklerler, yine nar kalmaz.
- 2) Büyük oğlu ile ortanca oğlu art arda iki sene bahçeyi beklerler, ama narı yiyeni yakalayamazlar. Küçük oğlan eline okunu, gaz lambasını alır, bahçeye varır, Kuran'ını okur. Narı almaya geleni geceleyin yaralar; yaralanan kaçar. Ama narlar kalır.
- 3) Babaları narı yemeden önce vasiyet eder. Vasiyete göre babaları öldükten sonra üç kız kardeşe ilk dünür gelenlere kızları vermeleri, babaları öldükten sonra da mezarda birer gün beklemeleri gerekir.
- 4) Babaları narı yedikten sonra ölür. Kız kardeşlerine dünür gelenlere büyük ve ortanca kardeş, kızları vermemek ister. Ama küçük oğlan babalarının vasiyetini hatırlatınca sırasıyla üç kız kardeşi ilk isteyenlere verirler. Kızların nereye gittiklerini bilmezler.
- 5) Kızlar evlendikten sonra büyük ve ortanca kardeş sırasıyla birer gün babalarının mezarını beklerler. Ama babalarından onlara ses gelmez. Küçük oğlana sıra gelince yine ateşini alır; mezarın başında Kuran okur. Bir rüzgar gelip ateşi söndürdüğünde ateş aramak için bir tepeye varır.
- 6) Tepede kırk eşkıya ateş yakıp kazan kaynatırlar. Ateş alırken oğlanı görürler. Cesaretinden dolayı yanlarına alırlar.
- 7) Küçük oğlan kırk eşkıyanın hasımı olan bir padişahı öldürürse evine gidecektir. Padişahın sarayına gittiğinde padişahın uyuyan büyük kızının şerbetini büyük ağabeyi için, ortanca kızının şerbetini ortanca ağabeyi için, küçük kızının şerbetini de kendisi için içer. Uyuyan padişahı öldürmez. Kırk eşkıyayı padişahı öldürdüm diyerek kandırır, saraya teker teker alarak

onları öldürür; eşkıyaların kulaklarını keserek çantasına koyar, okunu sarayın avlusuna saplar, köpeği de ok atarak öldürür.

- 8) Saraydaki olanları gören padişahın oğulları bu kahramanlığı yapanı dünyalık vermek için her yerde ararlar. Sarayın avlusundaki oku çıkarana dünyalık vereceklerdir. Küçük oğlan oku çıkarır ve dünyalık olarak padişahın üç kızını ister. Büyük kızları ağabeylerine, küçük kızı kendisine alır.
- 9) Yolda giderlerken bir ihtiyarla karşılaşır. Karınlarını doyurduktan sonra arka arkaya yola koyulurlar. Dede, küçük oğlanın nasibi olan kızı kaçıtır. Küçük oğlan da onu aramaya koyulur.
- 10) Yolda bir saray görür; büyük ablasının sarayıdır. Büyük ablasının kocası peri padişahıdır. Peri padişahı elinden geleni yapar, ama yardım edemez. Bir başka saraya vardığında orada ortanca ablasını bulur. Onun kocası da yılanlar padişahıdır. O da elinden geleni yapar, ama yardım edemez. Başka bir sarayda da küçük ablasını görür. Onun kocası da şeytanlar şeyhidir. Onun kuşuna binerek kızı kaçıran dedenin yanına gider. Kuş, oğlanı bıraktığı yere ancak senede bir gelir.
- 11) Bir çardağın içinde kızı gören oğlan onu kaçırmak ister. Ama Bostancı Dede'nin atı uçtuğu için yakalanırlar. Uçan beygir, oğlanı yaralar; Bostancı onu öldü zanneder.
- 12) Bir yılın sonunda yine kuşa binerek küçük ablasının yanına gider. Uçan beygirin cinsini aramak için yine o kuşun yardımıyla Afrika'ya gider. Uçan beygirin annesi oradadır. Orada seyislik yaparak uçan beygirin annesini bulur, besler. Padişah'tan o beygiri ister, padişah verince beygirle beraber kızın yanına gelir. Uçan at annesini görünce Bostancı'ya yardım etmez. Oğlan, Bostancı'yı öldürür, kızı kurtarır.
- 13) Yolda çadır kurup yatarlar. Sabah uyandıklarında çadırın etrafını yılan sarar. Yılan "Gülü gülünü gülü dikenini neylesin" tılsımının anlamını bulmadıkça kızı salmayacaktır.

14) Bir değirmenciye varıp bu tılsımı sorar, değirmenci ortanca kardeşine gönderir; o da küçük kardeşine gönderir. Küçük değirmenci de oğlanı bir padişaha gönderir.

15) Padişah oğlana yanında üç sene hizmet ettirir. Padişah kendisine bu soruyu soranları karısının seyisi yapar. Karısı da yolsuzluk yapar. Oğlan, kadının ne yaptığını anlayınca padişaha seyis kıyafetlerini giydirir, kendisi de padişahın kıyafetlerini giyer. Padişah karısının ne yaptığını görürü. Oğlana tılsımı anlamını söyler.

16) Çadıra varıp yılan tılsımın anlamını söyler. Yılan da silkinip güzel bir kız olur. Kızları alıp köyde kırk gün kırk gece düğün yapar.

39. Otuz Dokuzuncu Masal

1. Gülbeşer.
2. EB. -, AaTh. -.
3. Adem Değirmen, Tavşancık-Savaştepe.
4. Karısının namussuzluğunu öğrenen birinin karısını öldürdükten sonra padişahın çalınan hazinesini bulması ve padişahın kızıyla evlenmesi.
5. Motif Sırası
 - 1) Bir adam köpeklerini satmak için Gülbeşer denilen Pazar yerine gitmek için yola koyulur. Karısını evde bırakır. Yolda bir bağda küfeyle üzüm satanlarla karşılaşır. Karısının namusluluğuyla övünür. Oradaki bir ihtiyar da bunun tam tersini savunur.
 - 2) İhtiyar, adamı üzüm küfesinin içine koyar, küfeyi alır ve kadının evinin önüne gelir. Kadının evine bir kız, kaz, hindi getirir.
 - 3) İhtiyar, kadının evine misafir olur. Küfeyi kapının ardına bırakır. Kendi de yüklüğün altına yatar.
 - 4) Kadının dostu gelince dede yüklükten çıkar. Küfedeki adam da çıkarak karısını öldürür.

- 5) İstanbul'a gider. Cuma namazında camide kırk tane tespihi şakırdatarak yürüyen bir *Şih* görür. Tellallar padişahın hazinesinin çalındığını bağırınca adam bu *şıhtan* şüphelenir. Padişahın yanına giderek kızının hasta numarası yapmasını söyler.
- 6) Camiye giderek *şih* saraya götürür, dua okutturur. Ertesi gün padişahın kızının yanına koymak için *şih*in tespihini ister. Muhafızlardan da *şih*in evin öğrenir.
- 7) *Şih*in karısına tespihi göstererek padişahın mücevherlerinin yerini öğrenir. Mücevherleri alıp padişaha verir.
- 8) *Şih*ı yakalarlar. *Şiha* yardım eden kırk eşkıyayla beraber *şih*ı asarlar. Padişah ona kızını verir ve onu büyük veziri yapar.

40. Kırkıncı Masal

1. Ayı Mehmet.
2. EB. -, AaTh. -.
3. Adem Değirmen, Tavşancık-Savaştepe.
4. Bir ayıdan dünyaya gelen Ayı Mehmet'in bir köylü ahalisini devden kurtarıp o köye muhtar olması.
5. Motif Sırası
 - 1) Bir çiftçinin kızı dağda eşek ararken onu ayı kaçıırır, mağaraya kapatır. Kızın ayıdan bir çocuğu olur; adını Mehmet koyarlar.
 - 2) Köylüler kızı ararken mağarada ayıyı öldürürler. Kızla çocuğu götürürken kız unuttuğu bir şeyi almak için geri döner. Unuttuğu şeyin ne olduğunu öğrenen köylüler kızı da öldürüp Mehmet'i çiftçiye teslim ederler.
 - 3) Ayı Mehmet köyde huzursuzluk çıkarınca köylü onu dağa çobanlık yapmaya gönderir. Dağda öküzlerini kurtlar yeyince kurtları arabaya koşarak köye tekrar varır. Köylü onu istemeyince oradan gider.

- 4) Bir yerde green  kişiyi görünce onlarla greerek üçünü de yener. Onlarla beraber gre yapılan diyara gider. Orada da karşısına çıkan bütün greileri yenince karşılığında deve, dana ve koç alırlar.
- 5) Ahalisi olmayan bir köye vardıklarında tavuk boldur. Bir tavuğ ocağa koyarlar. Ocağın başında  kardeş bekler, Ayı Mehmet de tavuk aramaya gider. Bir dev gelip kazanı götürür. Ertesi gün kazanın başında Ayı Mehmet bekleyince devi yakalayıp bir direğe bağlar. Ayı Mehmet uyuyunca dev kaçar.
- 6) Ayı Mehmet devin girdiği kuyuya iner. Orada  kapının ardında  kız vardır. Bunlar devin kızlarıdır. Kızlara sırayla devin yerini sorup öğrenir ve devi öldürür.
- 7) Devin yemek için topladıği köylüyü de mağaradan çıkartır. Devin kızlarından biriyle evlenir ve o köyün muhtarı olur.

41. Kırk Birinci Masal

1. Şeytanlı Değirmen.
2. EB. 67, AaTh. 671.
3. Adem Değirmen, Tavşancık-Savaştepe.
4. İş aramak için yola koyulan iki kardeşin balarından geçenler; kardelerden iyi olanın mükafatı, kötü olanın ise cezalandırılması.
5. Motif Sırası
 - 1) İki kardeş iş için yola çıktıklarında kardelerden biri acıkır, diğerinden ekmek isteyince gözünün biri karşılığında karnını doyurur. Sonra susayınca, kardeşi öteki gözünü oyması karşılığında suyunu verir.
 - 2) Kr kardeş bir yerde kalır, ötekisi ise yoluna koyulur. Kr, değirmenin duvarına çarpıp değirmenin sepetinin içine der.
 - 3) Gece, Şeytanlar gelip kendi aralarında konuşurlar. Şeytanların Őahı değirmende koca taşın altında bir heybe dolusu altın olduğunu, o taşın

yanındaki taşın altında su olduğunu, körlerin de kavak ağcının yaprağını gözlerine sürdüklerinde Allah tarafından gözlerinin iyileşeceğini söyler.

- 4) Sabah şeytanlar gidince kör de yerinden çıkıp şeytanların yaptığı yiyecekleri yer; kavak yaprağı bulup gözlerine sürer, gözleri iyileşir; taşın altındaki altınları alıp köyüne gider.
- 5) Diğer kardeşi de hiç para kazanamadan köye döndüğü için kardeşinden o altınları nereden aldığını öğrenir ve değirmene gider. Şeytanlar değirmene tekrar gittiklerinde yiyeceklerini ve altınları bulamazlar. Her tarafı arayıp değirmene saklanan kardeşi bulup öldürürler.

42. Kırk İkinci Masal

1. Keloğlan.
2. EB. 72, AaTh 301 A-B.
3. Adem Değirmen, Tavşancık-Savaştepe.
4. Padişahın en küçük oğlu olan Keloğlan'ın kendisine kötülük yapan ağabeylerini cezalandırması.
5. Motif Sırası
 - 1) Bir padişahın üç oğlu vardır. Padişahın elmasını her yıl bir dev yer. Padişahın oğulları her yıl sırayla elma ağacını beklerler, fakat devi yakalayıp elmayı alamazlar. Üçüncü yıl padişahın en küçük oğlu Keloğlan devi yaralayıp elmayı alır.
 - 2) Yaralanan dev bir kuyuya kaçar. Ağabeyleri kuyuya inemezler. Keloğlan kuyuya indiğinde üç kapının arkasında sırasıyla üç kız kardeşe devin yerini sorar ve devi öldürür.
 - 3) Büyük kızı büyük ağabeyi için, ortanca kızı ortanca ağabeyi için kuyudan çıkarır. Küçük kızı gören ağabeyleri ise Keloğlan'ı kıskanıp kuyuda bırakırlar.

- 4) Keloğlan küçük kızın verdiği kayışı yere vurduğunda ak koyunla kara koyun çıkar. Keloğlan ak koyuna bineceği yerde kara koyuna bindiğinde yedi kat yerin altına iner.
- 5) Yerin altında kasabalıya her gün bir insan karşılığında suyu salıveren devi öldürür, padişahın kızını öldürür. Padişahın kızı kanlı ellerini Keloğlan'ın sırtına sürer.
- 6) Padişah devi öldüren kişiye kızını vermek için tellal bağırtır. Padişahın kızı devi öldüren adamı tanıyınca adama yukarıdan üç elma atacaktır. Sırtındaki kanın da yardımıyla Keloğlan'ın devi öldürdüğu anlaşılır. Keloğlan padişahıtan kendisini yeryüzüne çıkarmasını ister.
- 7) Padişah keloğlan'ı anka kuşuna gönderir. Keloğlan, anka kuşunun yavrularını yılandan kurtarıncı anka, Keloğlan'ı kırk tulum et ve kırk tulum su karşılığında yeryüzüne çıkarır.
- 8) Keloğlan kendi vilayetlerine vardığında küçük kızı büyük ağabeyi almak üzeredir. Babalarının da gözü Keloğlan'ın acısından kör olmuştur.
- 9) Küçük kız büyük oğlanla evlenmek için bir fındık içinde gözle görülmedik, elle dikilmedik bir gelinlik ister. Keloğlan da terzinin yanında çalışmaya başlar. Keloğlan kayışı yere vurduğunda bir Arap çıkar ve kızın istediği gelinliği temin eder. Kız, bunu Keloğlan'ın yaptığını anlar.
- 10) Keloğlan yine kayışını yere vurur, Arap çıkar. Arap'tan at, kıl elbise ve kılıç ister. Bunları alarak değnek oynamaya gider ve değnekte büyük ağabeyini öldürür.
- 11) Kız, Keloğlan'ın ortanca ağabeyiyle evlenmek için içinde tavşan kaçacak, tazı kovacak, avcılar tüfek atacak bir altın tas şartını koşar. Keloğlan da kalaycılarının yanında çalışmaya başlar. Yine kayışı yere vurarak kızın isteğini temin eder.
- 12) Keloğlan kayışı yere vurup Arap'tan sarı at, sarı elbise ve kılıç ister. Değneğe gider ve ortanca ağabeyini de öldürür.
- 13) Babasına kendini tanıtır ve küçük kızla kendisi evlenir.

43. Kırk Üçüncü Masal

1. *Keloğlanla Peri Padişahının Kızı*
2. EB. 108, AaTh. 590.
3. Adem Değirmen, Tavşancık-Savaştepe.
4. Padişahın küçük oğlu olan Keloğlan'ın peri kızının yardımcılarıyla annesinin kötülüklerine ve dev kardeşine karşı verdiği mücadele.
5. Motif Sırası
 - 1) “Allah bana kız versin de nasıl verirse versin” diyen bir padişahın dev kızı olur.
 - 2) Dev, tavladaki atları yediği için padişahın büyük oğlu bir gün atları bekler, ama devi yakalayamaz. Küçük oğlan Keloğlan ise devi yaralar.
 - 3) Devden kurtulamayacaklarını düşünerek başka yere giderler. Çeşmenin önüne gelenler yesin diye üç hurma koyarlar. Yolda bir saray görürler. Keloğlan gece sarayı bekler; saraydan yedi dev çıkar. Keloğlan devleri teker teker öldürerek sarayın yanındaki kuyuya atar. Yedinci dev ölmez.
 - 4) Annesi ile babasını saraya kapatır ve yola koyulur. Başka bir saray görür. Saraydaki peri kızıyla görüşmeye başlar. Annesi de oğlundan anahtarı ister ve kuyudaki devi görüp onunla görüşmeye başlar.
 - 5) Devle Keloğlan'ın annesi Keloğlan'ı öldürme planları yaparlar. Annesi hasta numarası yaparak bir yerdeki bostan tarlasından yaralara deva olan bostan getirmesini ister. Keloğlan da kızın yanına giderek ondan yardım ister. Kızın dediklerini yapar ve bostanı kıza getirir; kızın verdiği bostanı da annesine verir.
 - 6) Keloğlan ölmeyince annesi yine hasta numarası yapar ve Keloğlan'dan peri kızının ölüyü canlandıran aynasını getirmesini ister. Keloğlan da yine kızıdan yardım ister. Kızın dediklerini yapar, aynayı kıza verip, kızın verdiği aynayı da annesine götürür.

- 7) Annesi bu sefer peri kızının kuyusundan su getirmesini ister. Keloğlan da yine kızın yardımıyla suyu getirir. Peri kızı suyu değiştirir, Keloğlan peri kızından aldığı suyu annesine verir.
- 8) Annesi banyo yaptırırken Keloğlan'ı bıçakla öldürür. Devi çıkartıp Keloğlan'ı kuyuya atar.
- 9) Peri kızı Keloğlan'ı kuyudan çıkartıp karpuzu yaralarına sürer, suyla yaralarını bitştirir, aynayla da Keloğlan'ı diriltir. Keloğlan devle annesini öldürür. Peri kızıyla evlenir.
- 10) Keloğlan babasının durumunu öğrenmek için köylerine gider. Dev kardeşi demirci dışında herkesi yemiştir. Keloğlan'ın atını da yer.
- 11) Keloğlan çeşme başındaki büyüyen hurma ağaçların tepesine çıkar. Dev kız ağaçları keserken peri kızının aslanla kaplanı gelerek dev kızı parçalarlar. Peri kızı ile Keloğlan kırk gün kırk gece düğün yaparlar.

44. Kırk Dördüncü Masal

1. Padişahın Canavarları.
2. EB. -, AaTh. -.
3. Ömer Aktaş, Bengiler-Balya.
4. Bir çobanın padişahı zor bir durumdan kurtarması.
5. Motif Sırası
 - 1) Padişah, kılık değiştirerek gezmeye çıkar. Yolda bir çobanın köpekleri onu ısırmaya kalkar. Çoban da padişaha, “Onlar seni ısırılmazlar, padişahın canavarları padişahı yiyecekler” der.
 - 2) Padişah çobanı saraya davet eder. Çoban saraya gidince padişah çobanı baş vezir yapar.
 - 3) Baş vezir olan çoban, padişahın on iki vezirini toplantıya çağırır. Toplantı yerinde sobacıya “Ateşi yakma” dedikçe yakmasını emreder. Orada iki

kapı vardır. Kapının birine cellat koyarak cellada da gönderdiği vezirleri öldürmesini emreder.

- 4) Toplantı yapılırken çoban sobacıya “Yakma!” dedikçe sobacı yakar. Bunalan vezirler boyunlarını açarlar ve boyunlarındaki haçlar ortaya çıkar. Çoban onları celladın olduğu kapıya gönderince cellat onları öldürür.
- 5) Padişah, kendisini hain vezirlerinden kurtaran çobanı sarayda baş vezir olarak devam ettirmek istese de çoban kabul etmez. Köyüne koyunlarının başına döner.

45. Kırk Beşinci Masal

1. *Ayı ile Üç Kız Kardeş.*
2. EB. -, AaTh. -.
3. Fadime Karaavcı, Karaavcı-Balya.
4. Üç kız kardeşin kendilerini kaçıran ayıdan intikam almaları.
5. Motif Sırası
 - 1) Üç kız kardeş dereye çamaşır yıkamaya gittiklerinde kızları ayı kaçıır ve inine götürür.
 - 2) Kızların karınları acıktığında büyük kız kardeş çalı çırpı toplamaya gider, kaçar. Ortanca kız da ablasını aramaya giderek kaçar. Küçük kız kaçamaz. Sonra ayıdan yarı insan kılığında, yarı ayı kılığında bir çocuğu olur.
 - 3) Küçük kız ailesini özleyince ayıyı bal aramaya göndererek, çocuğu da salıncağında bırakarak kaçar. Ablalarına olanları anlatır.
 - 4) Üç kız kardeş ayı için bir plan yaparlar. Ayının yanına giderek pişman olduklarını söylerler ve ayıyı evlerine götürürler. Ayı için koca bir ocakta çorba pişirirlere. Ocak iyice kaynayınca çorbayı alıp, saç ayağını da ayının kafasına geçirip ayıyı öldürürler.

46. Kırk Altıncı Masal

1. Ayı Kulak.
2. EB. -, AaTh. -.
3. Hatice Şahin, Keçidere-Kepsut.
4. Ayı tarafından kaçırılan bir kızın başından geçenler.
5. Motif Sırası
 - 1) Çeşmeye su doldurmaya giden bir kızı ayı kaçıır. Babası da kızını aramaya gider. Kızı taşın altında *kolaç* pişirirken babası taşın üstüne oturup *kolaç*lara kum serptirir. Kız babasını içeriye alır.
 - 2) Kız, ayıya sırayla annesi ve kardeşleri gelse ne yapacağını sorar. Ayı da “Baa!”diyerek yiyeceğini söyler. Babası gelse ne yapacağını sorunca ayı da “Kahve tütün, keyif bütün” diyerek babasına bir şey yapmayacağını söyler. Kızın babası bir süre orada kaldıktan sonra evine geri dönmek ister. Kızın ayıdan olan çocuğu Ayı Kulak dedesini evine götürür.
 - 3) Ayı Kulak, köyde çocukları dövünce dedesi onu odun kesmeye gönderir. Ayı kulak da meşeleri kökünden çıkartıp gelince dedesi Ayı Kulak’ı yerine geri götürür. Orada ayıyı öldürüp kızı da alırlar.
 - 4) Kız yolda tarağını unuttuğunu söyleyerek geri döner. Ağabeyleri de arkalarından gidince kızın ayıya sarıldığını görürler ve kızı da öldürürler.

47. Kırk Yedinci Masal

1. Çıkrıkçı Kızı.
2. EB. 225, AaTh. -.
3. Emine Dargın, Merkez-Kepsut.
4. Bir çıkrıkçı kızının kendisi ile dalga geçen Beyoğlu ile evlenmesi.
5. Motif Sırası

- 1) Beyoğlu her gün atını sulamaya giderken ip bükten çıkırkçı kızıyla dalga geçer. Çıkırkçı kız da bir gün Beyoğlu ile evleneceğini söyler.
- 2) Bir gün Beyoğlu, kendisi gibi zengin bir kızla evlenmeye kalkar. Evleneceği kız kendisine güvenemeyince Beyoğlu'nun yanına çıkırkçı kızını sokarlar. Kızı süslenince Beyoğlu onu tanıyamaz. Kasasının anahtarlarını o gece çıkırkçı kızına verir.
- 3) Ertesi gün Beyoğlu çıkırkçı kızıyla dalga geçince çıkırkçı kız da Beyoğlu ile evlendiğini söyler. Beyoğlu inanmayınca kız, kasanın anahtarlarını çıkarır, Beyoğlu'na gösterir.

48. Kırk Sekizinci Masal

1. Keçe Külâh.
2. EB. -, AaTh. -.
3. Müzeyyen Karakoç, Hotaşlar-Kepsut.
4. Babalarının mirasını paylaşamayan iki kardeşin maceraları.
5. Motif Sırası
 - 1) Babaları ölen iki kardeş babalarının mirasını paylaşamazlar. Babalarının mirası ise bir ok, bir külâh ve bir kuşaktır. Karşıdan gelen üç dev kardeşin de babaları ölmüştür ve kendilerine aynı şeyler miras kalmıştır. Dev kardeşler oka bindiklerini, külâhı giydiklerini ve kamçıyı denizi olan bir yere vurunca da istedikleri yere gittiklerini söylerler.
 - 2) Kardeşlerden biri oku, külâhı ve kamçıyı atar, diğeri de almaya gider. Oku, külâhı ve kamçıyı alan bunları kullanarak bir yere varır. Kadının biri ekmek yapar. O da dev karısıdır. Onun memesini emince kadın da bunu evlatlık yaparak evine götürür. Bir tokat vurup onu keçe külâh yapıp duvara asar. Kadının dev oğlanları akşam eve gelince adem etinin kokusunu duyarlar. Kadın bir kardeşleri olduğunu söyleyince küçük oğlan onu yiyeceğini söyler. Dev kardeşler ok, külâh ve kamçılarını alını tanıyınca dev kadın bir tokat vurarak onu yine keçe külâha çevirir.

- 3) Dev oğlanlar kırk gün olup gidince dev kadın buna yine tokat vurup insana çevirir. Onu ak gülle kırmızı gül toplamaya gönderir.
- 4) Ak gülle kırmızı gülü topladıktan sonra bir koca karının evine misafir olur. Orada bir tellal saati bir milyona dünya güzelinin bakılacağını söyler. Oğlan da dünya güzeline bakmaya gidip yanından hiç çıkmaz. Kimse onu çıkaramayınca kadının biri oğlanın para yuttuğunu içinde altın dolu olduğunu söyler.
- 5) Oğlanı ters kaldırıp içindeki altınları alırlar. Oğlan giderken yine bu dünya güzelinin yanına varır. Dev karısının toplattığı gülü kız koklatınca kız eşek olur.
- 6) Eşeği alarak şehre varır ve eşeği hükümetin önüne bağlar. Hükümetin sorumlusu da diğer kardeşidir. Onu eşeği öperken görür ve evine götürür, hocalara baktırır. Oğlan da kırmızı gülü eşeğe koklatınca eşek yine dünya güzeli bir kız olur ve mutlu mesut yaşarlar.

49. Kırk Dokuzuncu Masal

1. Yılan Damat.
2. EB. 106, AaTh. -.
3. Müzeyyen Karakoç, Kepsut-Hotaşlar.
4. Yılan kılığındaki padişahın oğlunun kirpi kılığındaki bir kızla evlenmesi ve daha sonra karısını bir şekilde başka birisine kaptırması.
5. Motif Sırası
 - 1) Bir padişahın yılan kılığında oğlu olur. Oğlan kiminle evlenirse ilk gecedan kızları sokup öldürür.
 - 2) Padişaha köyün birinde kimsesiz bir kız olduğunu ve o kızı almasını söylerler. Kız annesinin mezarına gidince annesi ona kirpi derisinden urbayı şart koşmasını söyler. Kız kirpi derisini giyince oğlan kıza yaklaşamaz.

- 3) Kız yine annesinin mezarına gidip durumu anlatır. Annesi de oğlanın yılan kıyafetini çıkarıp yakmasını söyler. Kız da padişahın oğluna eğer o urbasından çıkarsa kendisi de kirpi urbasından çıkacağını söyler. Padişahın oğlu yılan urbasını çıkarınca kız hemen onun kıyafetlerini yakar ve bu şekilde geçinmeye başlarlar.
- 4) Oğlan askere gidince karısına mektup gönderir. Evdeki hizmetçi de mektubu “Sen evden git” diye tersten yazar. Kadın da evi terk edip başka biriyle evlenir ve iki çocuğu olur.
- 5) Oğlan askerden gelince olanları öğrenir ve tekrar yılan olup karısını aramaya başlar. Karısını bulur ve tekrar insan kılığına girerek onun evine misafir olur. Kadının kocasına, hamamı yakmalarını ve kadın kime su dökerse onunla evli kalmasını teklif eder. Hamamı yakarlar. Kadın da ikinci kocasına su döker. Padişahın oğlu da tekrar yılan olup hamamın deliğinden çıkar ve yılan olarak hayatına devam eder.

50. Ellinci Masal

1. *Lark Lurk.*
2. EB. 72, AaTh. 301 A-B.
3. Hüsniye Özenel, Osmandköy-İvrindi.
4. Babasının elma ağacını bir devden kurtarıp devin ardına düştükten sonra ağabeylerin tarafından ihanete uğrayan küçük kardeşin ağabeylerinden intikam alması.
5. Motif Sırası
 - 1) Adamın birinin elmasını her sene bir dev ye. Adamın üç oğlundan en büyüğü devi yakalayamaz. Ertesi sene ortanca oğlu da devi yakalayamaz. En küçük oğlan devi küçük parmağından yaralar.
 - 2) Devi yere kan kandan takip eden küçük oğlan kardeşlerinin yardımıyla bir kuyuya iner. Kuyuda bir kapıdan altın tas içinde altın tavşan oynatan bir kız görür. İkinci kapıdan altın tas içinde altın civciv oynatan bir kız daha

görür. Üçüncü kapıdan da Kuran okuyan bir kız görürü. Küçük kızı kendisine ayırtıp büyük ve ortanca kızı ağabeylerine ayırtır ve onları iple kuyudan çektirir. Küçük kızı da kuyudan çektirince ağabeyleri kızı beğenir ve kardeşlerinin ipini keserler; küçük oğlan kuyudan çıkamaz.

- 3) Küçük kızın kendisine söylediği gibi ak koçun üstüne bineyim derken kara koçun üstüne biner ve yedi kat yerin dibine iner.
- 4) Gittiği yerde bir karganın yavrularını yilandan kurtarır. Karga da kendisine kırk tulum et, kırk tulum da su getirirse onu yeryüzüne çıkartacağını söyler.
- 5) Küçük oğlan karganın istediklerini aramaya gider. Yaşlı bir kadına misafir olur. Kadından su isteyince kadında suyu8n olmadığını, suyun başında her gün bir kız karşılığında bir devin beklediğini söyler.
- 6) Dev, suyun başında tam padişahın kızını yiyecekken küçük oğlan devi öldürüp kızı kurtarır.
- 7) Padişah kızını kurtaranı bulmak için tellal bağırır. Orada bulunan bütün yabancılar sarayın önünden geçecek, kızı da onu kurtaran kimse kafasına elma atacaktır. Bu yolla padişah, kızını kurtaranı bulur ve ona kızını başışlamak ister. O da kızın yerine kırk tulum etle kırk tulum su ister.
- 8) Etle suyu alan oğlan kargaya lark dedikçe et, lurk dedikçe su verir. Tam köyüne varacağı vakit et tükenir, ayağını keserek kargaya veriri. Varacağı yere çıktığı vakit, karga dilinin altına sakladığı eti oğlanın ayağına yapıştırır.
- 9) Büyük kız evleneceği, vakit altından sini içinde altından tavşan ister. Küçük oğlan da bir ustaya çırak olur ve kızın istediklerini yapar. Ortanca kız evleneceği vakit altından sini içinde altından civciv ister. Küçük oğlan da bir çuval fıstık karşılığında kızın istediğini yapar. Küçük kız da Kuran ister. bunun istediğini de yapınca küçük oğlan düğün derneğini basarak değnek oyununda kardeşleri ile babasını öldürür. Kızların hepsi ona kalır.

51. Elli Birinci Masal

1. Muradına Nail Olmayan Kız.
2. EB. 240, AaTh. 403.
3. Fadime Dayı, Osmanköy-İvrindi.
4. Üvey annesinin hilesi yüzünden muradına nail olmayan bir kızın sonunda muradına nail olması.
5. Motif Sırası
 - 1) Yoksul bir köylünün bir kızı olur. Üç Arap, kızın adını “Muradına Nail Olmayan Kız” koyarlar; kızın yürüdükçe ayağının altında altınlar bitmesini, ağladıkça gözünden inciler dökülmesini, güldükçe yüzünde güller açmasını ve başından altınlar dökülmesini dilerler. Koluna da bir bilezik takarlar.
 - 2) Kızın babası kızdan dökülen altın ve incileri satarak zengin olunca, padişahın oğlu bu kızla evlenmek ister.
 - 3) Kızın üvey annesi kendi kızını padişahın oğluya evlendirmek ister. Kızı padişahın oğluna götürürken ekmek ve su karşılığında kızın gözlerini çıkarır, kızın kıyafetlerini kendi kızına giydirir, kızı ormana atar. Kendi kızını da padişahın oğluna gelin eder.
 - 4) Ormana atılan kızı bir oduncu bulur ve kız sayesinde zengin olur.
 - 5) Padişahın oğlu da karısının güldükçe yüzünde güller açılmasını, ağladıkça gözünden inciler dökülmesini bekler. Ama onu oyalayıp kandırırlar.
 - 6) Muradına Nail Olmayan Kız bir gün güler ve yüzünde bir gül açar. Oduncu bunu bir göz karşılığında satmaya çıkar ve gülü üvey annesi kızın çıkarttığı gözlerini vererek satın alır. Muradına Nail Olmayan Kız'ın gözleri böylece açılır. Padişahın oğlu da gülü koklayınca Muradına Nail Olmayan Kız hamile kalır ve çocuğu olur.

- 7) Üvey annesi kızın ölmediğini anlayınca cadı olup kıza misafir olur. Gece olunca kızın kolundaki bileziği alır. Kızın canı bilezikte olduğu için kız ölür.
- 8) Oduncu bir tepede ona türbe yaptırır. Padişahın oğlu oradan geçerken “Muradına Nail Olmayan Kız” seslerini duyar. Kız da doğum yapmıştır. Padişahın oğlu türbedeki çocuğu alıp eve götürür.
- 9) Çocuk evde oynarken annesinin bileziğini alıp oynar. Bilezik elinden alınca sürekli ağlar. Bileziği verseler de yine ağlamaya devam edince padişahın oğlu çocuğu tekrar annesinin yanına götürür. Çocuğun elindeki bilezik annesine değdikçe kız canlanır. Padişahın oğlu ile Muradına Nail Olmayan Kız kavuşurlar. Üvey annesi ile kızı da kırk katırla cezalandırılırlar.

52. Elli İkinci Masal

1. Oduncu İle Şeytan.
2. EB. -, AaTh. -.
3. Fadime Dayı, Osmanköy-İvrindi.
4. Şeytandan yardım isteyen bir oduncunun pişman olup şeytandan kurtulması.
5. Motif Sırası
 - 1) Oduncunun biri kuyuya bir adam atıp öldürmek ister. Yoldan geçen şeytandan yardım ister. Şeytan da onu işsiz koymaması şartıyla oduncuya yardım eder.
 - 2) İhaleyle bir çiftlik alırlar. Oduncu şeytana iş vermek için çiftliğin etrafını taş duvarlarla ördürür, çiftliğin etrafına apartmanlar yaptırır, havuzlar yaptırır, çiftliğe çeşit çeşit meyve ağaçları diktirir. Şeytan da oduncunun verdiği işleri hemen yapar. Oduncu gün gelir, iş bulamamaya başlar.
 - 3) Karısı oduncuya akıl verir. Şeytan iş için tekrar geldiğinde oduncu, onu iş vermesi için ablasına gönderir.

- 4) Oduncunun ablası kıvrıcık saçlarından bir tel kopartıp düzeltmesi için şeytana verir.
- 5) Şeytan bir kuyunun dibinde saçları taşla düzelterek diye uğraşır. Bunu gören oduncu şeytana ablasının kıvrıcık saçlarının her telinin öyle düzeleceğini söyleyince şeytan oradan kaçıp bir daha yanlarına uğramaz.

53. Elli Üçüncü Masal

1. Rüzgaroğlu.
2. EB. 136, AaTh. 398-398 B.
3. Fadime Dayı, Osmanköy-İvrindi.
4. Zengin bir adamın zenginliği ihtiyarlığında istemesi üzerine gençliğinde bütün varlığını kaybetmesi ve ihtiyarlığında varlığına yeniden kavuşması.
5. Motif Sırası
 - 1) Rüzgaroğlu, zengin bir çiftlik ağasıdır. Evli ve iki çocuğu vardır. Bir gün ava çıktığında “Gençliğinde mi kocalığında mı zenginlik istersin?” diye bir ses duyar. Üç gün bu sesi arka arkaya duyunca karısına anlatır. Karısı da kocalığında zenginlik istemesini söyler.
 - 2) Rüzgaroğlu zenginliği ihtiyarlığında isteyince bütün malını kaybeder. Ailesiyle başka bir yere gitmek için yola koyulur. Yolda çocuklarını dereye kaptırır. Çocuklarını bir değirmenci bulup büyütür.
 - 3) Karısını da bir köyde çocuk bakıcılığı için bırakır.
 - 4) Kendisi de başka bir köye ulaşır. Artık ihtiyarlamıştır. Köyde padişahlık seçimi için devlet kuşu uçururlar. Kuş kimin başına konarsa padişah o olacaktır. Kuşu üç defa uçururlar; üçünde de Rüzgaroğlu'nun başına konar ve Rüzgaroğlu padişah olur.
 - 5) Padişah olunca ailesini aramaya başlar. Karsını köyde bir sandığa koyup dereye atarlar. Sandığı askerler bulur. Askerler kendi aralarında konuşup hayat hikayelerini anlatırken kadın sandığın içinden onları dinler.

Askerlerden biri Rüzgaroğlu'nun oğludur. Kadın askere annesi olduğunu söyler. Diğer çocuklarını da değirmencinin yanından alıp mutlu olurlar.

54. Elli Dördüncü Masal

1. Nohut Çocuk.
2. EB. 288, AaTh. 328.
3. Habibe Aslanyılmaz, Osmanköy-İvrindi.
4. Hiçi çocuğu olmayan bir kadının besmelesiz bir şekilde ıslattığı nohutların çocuk olup başlarına musallat olması.
5. Motif Sırası
 - 1) Bir kadının hiç çocuğu olmaz. Bir gün tarlada çalışan kocasına nasıl yemek götüreyim diye düşünürken komşusu ona akıl verir. Bir kaba besmelesiz olarak nohut ıslatmasını söyler.
 - 2) Kadın nohutları besmelesiz olarak ıslatıp yemek yapmaya koyulur. Islattığı bütün nohutlar çocuk olup sıçrar.
 - 3) Nohut çocuklardan birisi abasına yemek götürür.
 - 4) Nohut çocuklardan birisi de öküzün kulağına girer ve kulağında konuşarak öküzü delirtir. Adam öküzü kesmek zorunda kalır.
 - 5) Bir nohut da otun içine girer. Diğer öküz de otu yiyince nohut öküzün karnına girer. Nohut, hayvanın karnında konuşarak öküzü delirtir. Adam da onu kesmesi için cambaza verir. Cambaz öküzü kesince, nohut çocuk öküzün karnından çıkar.
 - 6) Adam nohut çocuklardan bıkip kendini yola atar. Karşıdan araba gelir. Nohut da araba bağırıp durmasın, geri kaçsın diye arabayı korkutmaya çalışır. Bu sefer de araba, adamın kolunu ezer.

55. Elli Beşinci Masal

1. Keçi Kız.

2. EB. 60, AaTh. 510 A.
3. Habibe Aslanyılmaz, Osmanköy-İvrindi.
4. Üvey annesi tarafından keçi kılığına sokulan bir kızın üvey annesinden zulüm gördükten sonra bir balıkçıyla evlenip mutlu olması.
5. Motif Sırası
 - 1) Adamın biri karısı ölünce tekrar evlenir. İlk karısından bir kızı varken ikinci karısından da bir kızı olur.
 - 2) İlk kız çok güzel olduğundan düğüncüler hep o kıza gelir. Üvey anne de bu kıza keçi kürkü giydirip kızı keçi kız yapar.
 - 3) Keçi kız kaz gütmeye gider. Üvey annesi ona yiyecek hiçbir şey vermez, ona zulmeder. Kız da mezardan annesinin kemiklerini alarak kaz güttüğü yerdeki çınarın kovuğuna koyar ve ona dertlenir; annesi de ona hep sabretmesini söyler.
 - 4) Bir gün dernek olur. Üvey annesi ve kardeşi derneğe giderken keçi kız kaz gütmeye gider. Keçi kızın annesi de ona güzel kıyafetler hazırlar ve derneğe gönderir. Dernekte güler oynar ve üvey annesinden önce eve gelir.
 - 5) Üvey annesi bir gün kocasına güzel olup olmadığını sorar. Kocasını da Nartanesi'nin güzel olduğunu söyler. Keçi kızın asıl adı Nartanesi'dir. Üvey anne de keçi kızı kasaya koydurup, babasına denize attırır.
 - 6) Kasayı iki balıkçı bulur. Balıkçılardan biri diğerine "İçti benim, dışı benim" der. Kasayı açtıklarında kasanın içindekini isteyen balıkçı kızla evlenip mutlu mesut yaşarlar.

56. Elli Altıncı Masal

1. *Çobanın Karısı.*
2. EB. 190, AaTh. -.
3. Hanife Dülgeyer, Gökçeler-İvrindi.

4. Bir padişahın oğlunun rüyasında gördüğü kızı aramaya çıkması, bulduğunda kendisini ona çoban diye tanıtır evlenmesi, kızı kendi köyüne kaz çobanının karısı olarak götürüp sonra hazırladığı bir oyunla onunla padişahın oğlu olarak evlenmesi.

5. Motif Sırası

- 1) Padişahın oğlu, rüyasında bir kız görür. Babasından izin alıp kızı aramaya koyulur.
- 2) Köyün birine vardığında pencerede bir kız görür, padişahın kızıdır. Kız onun yüzüne tükürüp elindeki elmayı oğlanın suratına atar. Oğlan kahveye gidip padişahın onu işe alıp alamayacağını sorar.
- 3) Padişah onu işe alır. Oğlan kendisini kimsesiz olarak tanıtır. Sonra padişahın kızıyla da evlenir. Evlendikten sonra ailesinin olduğunu söyleyerek gitmek ister.
- 4) Kendi köyüne gitmek için padişahın kızıyla yola koyulduğunda yolda, çöplükte kırık bir tas ile yorgan bulurlar; oğlan lazım olur diyerek karısına onları aldırır.
- 5) Oğlan babasının kümesine yerleşir, kaz çobanı olur. Babası olan padişahın yanına gidince de eski haline devam eder.
- 6) Babasına düğün yapıp evleneceğini, okuntu dağıtmasını söyler. Düğün hazırlıkları yapılırken çobanın karısını da çağırırlar. Çoban önceden ayıklayacakları pirinçten bir avuç alıp çorba yapmasını söylediği için kız da pirinç ayıklarken bir avuç pirinç alıp koynuna sokar. Yoklama olunca çaldığı pirinçler ortaya çıkar ve kızın yüzüne tükürürler.
- 7) Ertesi gün hoşaf yapılır. Çobanın karısı kocası tembihlediği için hoşafıktan da alır. Yakalanınca yine yüzüne tükürülür.
- 8) Ertesi gün çoban gelin hamamına çöplükte bulduğu tasıyla karısını da gönderir. Padişahın oğlu olarak da bir tasın içine toprak, altın ve kuru yaprak koyar ve o tası herkese gösterip ne olduğunu sormalarını ister.

9) Tasın içindekiler hamamdaki kadınlara gösterilir, kadınların hiçbiri bilemez. En son çobanın karısına gösterirler. Çobanın karı da, “Evvel ben anamın babamın kapısında sarı altın gibi parlıyordum. Ben buraya geleli kuru yapraklar gibi, kuru topraklar gibi kurudum” der, cevabı bilir.

10)Padişahın oğlu çobanın karısıyla evleneceğini söyler. Çobanın karısı da “Benim çobanım var” diyerek evlenmek istemez. Kızı zorla padişahın oğlunun yanına koyarlar. Padişahın oğlu olanları ona anlatır.

57. Elli Yedinci Masal

1. *Padişahla Zengin Adam.*
2. EB. 136, AaTh. 398-398 B.
3. Hanife Dülgeyer, Gökçeler-İvrindi.
4. Fakir bir oduncunun karısını zengin bir adama, çocuklarını da dereye kaptırdıktan sonra padişah olması, sonra karısı ve çocuklarına kavuşması.
5. Motif Sırası
 - 1) Köyün birinde fakir bir oduncu, karısı ve iki oğlu vardır. Adam odun satmaya giderken karısı da odun satmaya gider. Kadının temizliğe gittiği evdeki adam oduncunun karısını kaçıtır.
 - 2) Köyünde duramayan oduncu başka bir yere giderken oğullarını dereye kaptırır. Çocukları avcılar bulur.
 - 3) Tek başına yola devam eden oduncu bir köye varır. Köyde padişahlım seçimi için talih kuşu uçururlar; talih kuşu da oduncunun başına konunca, oduncu padişah olur.
 - 4) Karısını kaçıran zengin adamla dereye kaptırdığı çocukları da o köydedir. Padişah çocukları satın alır. Zengin adamla padişah otururken padişah zengin adamın karısını beklemeleri için çocukları gönderir. Çocuklar başlarından geçenleri birbirlerine anlatırken kadın onları duyar, çocuklara anneleri olduğunu söyler ve sarılırlar.

- 5) Zengin adam eve dönünce karısını çocuklarla sarmaş dolaş görünce padişaha şikayet eder. Padişah kadınla iki çocuğu astırmak için meydanı hazırlar.
- 6) Kadınla çocuklar olanları anlatınca padişah onları tanır. Sonra zengin adamı asıp mutlu olurlar.

58. Elli Sekizinci Masal

1. Helvacı Güzeli.
2. EB. 245, AaTh. 883 A.
3. Eşe Turgut, Bigadiç-Merkez.
4. Bir hocanın babasını kandırmasıyla evinden uzaklaşmak zorunda kalan bir kızın Beyoğlu ile evlenmesi, bir Arap'ın hilesi ile Beyoğlu'ndan ayrılıp bir çoban kılığı ile babasının evine gelmesi, daha sonra kızın kendine kötülük yapanlardan intikam alması.
5. Motif Sırası
 - 1) Bir adam karısı ve oğlunu alarak hacca giderken kızını da bir hocaya emanet eder.
 - 2) Hoca kıza aşık olur. Bir koca karıya bir heybe altın vererek kızı kandırmasını söyler.
 - 3) Koca karı kızı hamama götürerek hocayla kızı hamama kilitler.
 - 4) Kız, hocayı kandırarak hocayı döver ve hamamdan kaçar.
 - 5) Hoca da kızın babasına kızın bir adamla düşüm kalktığını yazarak kızın babasını kandırır.
 - 6) Kızın babası kızı öldürmesi için oğlunu gönderir. Oğlan kızı öldürmeye kıyamayarak kızın gömleğine tavuk kanı bulaştırarak babasına verir, kızı da serbest bırakır.
 - 7) Kız bir kavağın tepesine çıkar. Bir Beyoğlu ona aşık olur. Kızı kavağın tepesinden bir koca karı yardımıyla indirir. Beyoğlu kızla evlenir.

- 8) Kızın Beyoğlu'ndan iki çocuğu olur. Arap'tan da bir hizmetçisi olur. Beyoğlu karısını, iki çocuğunu Arap'la beraber karısının ailesinin yanına gönderir. Yolda Arap onunla beraber olmadığı için kadının çocuklarını keser.
- 9) Arap kızın ayağını bağlayarak derede abdest almaya gidince kız iplerden kurtularak kaçar.
- 10)Yolda bir çobanla karşılaşarak çobanla kendi kıyafetlerini değiştirir.
- 11)Kızın babası helva yapar. Babasının yanına vararak onun yanında işe girer. Helva yaptığı için ona helvacı güzeli derler.
- 12)Arap Beyoğlu'nun yanına vardığında karısının başka bir adamla gittiğini söyler. Beyoğlu karısını aramaya koyulur. En sonunda Helvacı Güzeli'nin olduğu yere varıp misafir olur.
- 13)Kız kendisini kandıran hoca, koca karı ve Arap'ın da misafir edilmesini söyler. Hepsi oraya toplanınca kimseyi dışarı çıkarmaz ve başından geçenleri anlatır.
- 14)Kızın babası hocayı, koca karıyı ve Arap'ı öldürür. Kız da kocasıyla beraber gider.

59. Elli Dokuzuncu Masal

1. Bıdıçık.
2. EB. 161, Aath. 1119.
3. Eşe Turgut, Bigadiç-Merkez.
4. Yedi cüce arkadaşın en akıllısı olan Bıdıçık'ın kendilerini yemeye çalışan cadıdan kurtulup cadıyı öldürmesi.
5. Motif Sırası
 - 1) Yedi cüce arkadaş çalışmaya giderken yolda bir yaşlı kadın görüp ona misafir olurlar. Yaşlı kadın da bir cadıdır.

- 2) Cadının evinde yer içer yatarlar. Cadı da dişlerini bilemeye gider. Cücelerden biri, Bıdııcık, cadının niyetini anlar.
- 3) Cadı eve geldiğinde cücelerin uyuyup uyumadığına bakar, Bıdııcık uyanıktır. Uyuması için cadıdan horoz ister. Cadı horozu getirir.
- 4) Cadı tekrar geldiğinde Bıdııcık'ı yine uyanık bulur. Bıdııcık uyuması için bir dana kesip getirmesini ister. Cadı danayı kesip getirir.
- 5) Cadı yine gelir, Bıdııcık'ı uyanık bulur. Bu sefer de cadıdan çaydan gözerle su getirmesini ister. cadı gözerin içini pisliğıyle sıvayıp su getirmeye gider.
- 6) Bıdııcık arkadaşlarını kaçırır. akı bıağıını unuttuğı için geri döner. Bıdııcık dama çıkararak katmer yapan cadının üstüne işer. Cadı Bıdııcık'ı bir çuvala koyar.
- 7) Cadı, dişlerini bilemeye gidince Bıdııcık akı bıçağıyla çuvalı kesip dışarı çıkar. Bir kavağın tepesine tünür. Eline de bir kese kum alır.
- 8) Cadı karısı gelip kavağın tepesine bakınca Bıdııcık kumları cadının gözlerine döker. Cadı düşüp ölür. Bıdııcık da arkadaşlarına yetişir.

60. Altmışıncı Masal

1. Keçi Kızı.
2. EB. 85, AaTh. 402.
3. Ümmühan Dağlı, Tavşancık-Savaştepe. (Muharrem Güngör-24 şubat 2002)
4. Keçi kılığındaki bir kızın Beyoğlu ile evlenmesi, hünerinin anne ve babası tarafından fark edilmesi ile kendini ocağına atıp yakması.
5. Motif Sırası
 - 1) ocuğı olmayan yaşlı bir karı koca Allah'tan nasıl olursa olsun bir evlat dilerler. Allah da onlara bir keçi kız verir.
 - 2) Kız on beş yaşına girince annesi kızından çamaşırları yıkamasını ister. Kız da keçi kılığın çıkarır, çamaşırları derede yıkar, gelir.
 - 3) Keçi kızın hünerini gören Beyoğlu onunla evlenir.

- 4) Kızın hünerini merak eden anası ile babası kızı pencereden gözetlerler. Bunu fark eden keçi kız, keçi kılığına bürünüp ocağın içine girer, yanar.

61. Altmış Birinci Masal

1. Peri Kızları.
2. EB. 83, AaTh. 400.
3. Ümmühan Dağlı, Tavşancık-Savaştepe.
4. Kuşlar tarafından altın dağına götürülen bir çocuğun yere indikten sonra bir dev karısının yanında kalması, orada bir peri kızına aşık olup onu yakalayıp evlenmesi.
5. Motif Sırası
 - 1) Köyün birinde bir eşek ölür. Çocuğun biri de kuş yakalamak için eşeğin kaburgalarının altına saklanır. Çocuğu kargalar alıp altın dağına götürürler. Oradan yere altın atar.
 - 2) Karnı acıkınca yerden bulduğu kaygan bir taş merdiven dayayarak iner.
 - 3) Yere inince dev karısının yanına varır. Dev karısı onu fırın ekmeği ile besler; birbirlerini ana-oğul bellerler.
 - 4) Dev karısının kocası dev gelince bir adem oğlu kokusu alır; dev karısı oğlanı ortaya çıkarır. Dev de onu çocuğu beller.
 - 5) Havuza peri kızları güvercin olup gelirler. Oğlan da bunlardan birine aşık olur.
 - 6) Dev karısı bir gülün içine saklanıp onların elbiselerinden birini almasını söyler. Oğlan da bunu yapınca peri kızını yakalar.
 - 7) Kırk gün kırk gece düğün yaparlar. Dev, peri kızının gitmemesi için oğluna kızın elbiselerini, duvarın dibini kazıp oraya saklamasını söyler. Oğlan babasının dediklerini yapar.
 - 8) Peri kızı elbiselerinin yerini koklar, duvarı yumruğuyla yıkıp elbiselerini alır. Oğlana da onu bulması için "Gök, dağ!"demesini ister ve kız gider.

9) Oğlan da kızı aramak için “Gök, dağ!” diyerek yola koyulur. Yollara dikilen periler oğlanı bularak peri kızının babasına götürürler.

10) Peri kızı oğlanı tanır. Orada da kırk gün kırk gece düğün yapılır. Oğlan peri kızını kendi evine götürür.

62. Altmış İkinci Masal

1. Bit Derisi.
2. EB. 1152, AaTh. 621-311.
3. Kezban Demir, Esenköy-Savaştepe.
4. Bir adamın kızını bit derisini bilen bir abdala vermesi, abdalın kızı sarayına kapatıp öldürmek istemesi üzerine kızın saraydan kaçması.
5. Motif Sırası
 - 1) Adamın biri bit besleyip bitin derisini soyar; kim bit derisini bilirse kızını ona vermeye niyetlenir.
 - 2) Kızı çamaşır yıkamaya gidince yanına bir abdal gelir. Kız, abdala evlerine gidip babasının gösterdiği şeye “bit derisi” demesini söyler.
 - 3) Abdal kızın evine gidip kızın babasının gösterdiği şeye bit derisi der. Adam da kızını abdala verir.
 - 4) Abdal kızı alıp saraya kapatır. Abdal oduna giderken kıza kırk odanın kapısından yalnızca birini vermez. Kız o anahtarı abdaldan odayı açmamak şartıyla alır.
 - 5) Abdal oduna gidince kız odayı açar; odadaki ölmüş gelinleri görür.
 - 6) Abdal saraya gelince kızın odayı açtığını öğrenir; kızını pişirip de yemek için odaya kapatır ve odun toplamaya gider.
 - 7) Kız odanın bacasından dama çıkar. Yoldan bir soğancı geçer. Kız soğancı ile kaçır.

63. Altmış Üçüncü Masal

1. Takke ile Kесе
2. EB. -, AaTh. -
3. Raşit Gülhan, İvrindi-Merkez
4. .
5. Motif Sırası
 - 1) Çiftçinin biri yılanın birini ateşten kurtarır.
 - 2) Yılan da çiftçiyi en eski sandığını istemesi için babasına götürür.
 - 3) Yılandan sandığı alan çiftçi evine gelip sandığı açtığında içinden bir para kesesi ile bir takke çıkar
 - 4) Çiftçinin on iki yaşındaki oğlu kazandığı parayı saklamak için keseyi alır. Paraları harcamak için çıkardığında paraların sarı lira olduğunu görür.
 - 5) Çalıştığı mağazadaki malları da bir kuruşa satıp, hepsini keseye koyarak sarı lira yapar.
 - 6) Çocuğu saraya çağırın padişahın kızı, keseyi alarak oğlanı saraydan attırır.
 - 7) Çocuk takkeyi alarak görünmez olur.
 - 8) Padişahın kızı onu yine saraya çağırarak elinden takkeyi alır.
 - 9) Yolda giderken çocuk beyaz elma ağacından yer, boynuzları çıkar; kırmızı elma ağacından yer, boynuzları yok olur.
 - 10) Beyaz elmalardan padişahın kızına yedirtir; kızın boynuzları çıkar.
 - 11) Padişah kızının boynuzlarını yok edenle kızını evlendireceğini söyler. Çocuk da kırmızı elmadan kızını yedirterek kızını iyileştirir. Padişahın kızı ile evlenir.

64. Altmış Dördüncü Masal

1. Keloğlan

2. EB. 365, AaTh. 1640.
3. Raşit Gülhan, İvrindi-Merkez.
4. Keloğlan'ın gözleri kör olan, bahçesindeki elmaları sayesinde gözleri açılacak olan bir padişahı, elmalarına musallat olan devden kurtarması.
5. Motif Sırası
 - 1) Keloğlan, yatağından kalkarken yanındaki yoğurt kabının içine düşer. Annesinin bıraktığı ekmeklerle yoğurdu yemeye başlar.
 - 2) Keloğlan'ın üstü başı yoğurt olunca üstüne sinekler konar. Keloğlan, bir tane tokat vurup beş tane sinek öldürür. Bir yumrukla da kediyi öldürür.
 - 3) Annesi eve gelince, keloğlan pencereden kaçır. Demirciye gidip bir kılıç yapmasını, kılıcın üstüne de "Bir tokatta beş insan, bir yumrukta bir aslan" yazmasını ister.
 - 4) Kılıcını alan Keloğlan, bir çeşme başınsa uyur, kılıcını da toprağı saplar. Kılıcından padişahın haberi olur.
 - 5) Padişah Keloğlan'ı yanına getirterek, senede bir defa olan elmalarını yiyen devi öldürmesini ister.
 - 6) Keloğlan, ağacın tepesine çıkarak, dev geldiğinde onun üzerine düşer, devin en hassas yeri olan kulaklarından tutarak devi yakalar.
 - 7) Elmayı yiyen padişahın kör olan gözleri açılır.
 - 8) Keloğlan'a bir at vermek isterler. Keloğlan da atlardan en cılız olanını seçer. Seçtiğı at, uçar.
 - 9) Bindiğı at, uçmaya başlayınca, padişahın savaştığı düşmanlarının üstüne düşer, askerleri harap eder.
 - 10) Padişah, Keloğlan'ı vezir yapar.

65. Altmış Beşinci Masal

1. Tembel Kız

2. EB. 332, AaTh. 1541.
3. Hasan Akdemir, Küçükılıca/Korucu-İvrindi.
4. Tembelliğe alışıp hiçbir iş yapmayan bir kızın başına gelen kötü bir olaydan sonra akıllanması.
5. Motif Sırası
 - 1) Bir karı koca, kızlarına hiç iş gördürmedikleri için, kız tembelliğe alışır, adını “Tembel Kız” koyarlar.
 - 2) Kız bir avcıyla evlenir. Avcı, bir ördek vurup, temizleyip tencereye koyar, karısına tencereye bakmayı tembihleyerek ava gider.
 - 3) Bir dilenci gelerek Tembel Kız’dan iki dilim ekmek ister. Tembel Kız da mutfaktan almasını söyler.
 - 4) Dilenci mutfağa girerek tenceredeki ördeği torbasına koyar, tencereye de çarıklarını koyar.
 - 5) Eve gelen kocası, durumu öğrenince karısını azarlar. Tembel Kız da tembellik yapmayı bırakır.

66. Altmış Altıncı Masal

1. Keloğlan
2. EB. -, AaTh. -
3. Raziye Kandemir, İvrindi-Merkez.
4. Köyün kadınlarına musallat olan Keloğlan’dan köylülerin kurtulmak istemesi, ancak Keloğlan’ın hilesiyle köylülerin yok olması.
5. Motif Sırası
 - 1) Keloğlan, köyün kadınlarına sarkıntılık edince köylü toplanıp Keloğlan’ı çuvala koyarak denize atmaya karar verir.
 - 2) Keloğlan, çuvalın içinden “Padişahın kızını istemem” diye bağırır.

- 3) Onu duyan çobanın biri, Keloğlan'a durumunu sorunca Keloğlan, padişahın kızını istemediği için onu denize atacaklarını söyler. Keloğlan'ın yerine çoban girer.
- 4) Köylü çobanı denize atınca, Keloğlan çobanın koyunlarıyla ortaya çıkar.
- 5) Keloğlan, denizden koyun verdiklerini söyleyince köyün erkekleri denize atlarlar. Köyün kadınları da Keloğlan'a kalır.

67. Altmış Yedinci Masal

1. *Yazı mı Seversin Kışı mı*
2. EB. -, AaTh. -.
3. Nemciye Özdemir, Çakallar-Balya.
4. Karşılarna çıkan gençlerin yazı mı kışı mı sevdiğini sormaları üzerine, her ikisini de sevdiğini söyleyen ninenin, gençlerden altın kazanması, sadece yazı sevdiğini söyleyen ninenin ise eşek pisliği kazanması.
5. Motif Sırası
 - 1) Ninenin biri yolda giderken karşılarna iki genç çıkıp yazı mı yoksa kışı mı sevdiğini sorarlar. Her ikisini de sevdiğini söyleyen nineye gençler bir çuval altın verir.
 - 2) Altınları gören gelini, ninenin gittiği yola kendi annesini de gönderir.
 - 3) Gelinin annesi gençlerin sorduğu soruya yazı sevdiğini söyleyerek cevap verir. Gençler de o ninenin torbasına eşek pisliği doldururlar.
 - 4) Ninenin kızı torbadaki eşek pisliğini görünce kavga eder.

68. Altmış Sekizinci Masal

1. *Papaz*
2. EB. 268, AaTh. -.
3. Halime Akça, Korucu-İvrindi.

4. Dükkanının önünden geçen bir kadını rahatsız eden bir Arap'ın o kadın ve kocasından aldığı ders.

5. Motif Sırası

1) Arap, kadının birine çeşmeye su doldurmaya giderken “Ne yapıyorsun?” diye seslenip kadını rahatsız eder.

2) Kadın durumu kocasına anlatır ve kocasıyla beraber Arap'a plan yaparlar.

3) Arap'a kaz getirten kadın onu evin altına dana diye bağlayarak kocasına dayak attırır.

4) Kadın bir daha çeşmeye su getirmeye giderken Arap onu rahatsız edemez.

69. Altmış Dokuzuncu Masal

1. *Hoca*

2. EB. 268, AaTh. -.

3. Bedriye Atik, Kınık-İvrindi.

4. Başka kadınlara yan gözle bakan bir hocanın aldığı ders.

5. Motif Sırası

1) Evli olan hoca bir kadına bakar, çeşme başında onu rahatsız eder. Kadın da ona hile yaparak evine çağırır. Ayaklarını bağlar, hocanın elbiselerin alır ve karısına götürüp gösterir.

2) Karısından sopa yiyen hoca, çıplak ayakları bağlı camiye gider, yatar. Ertesi gün bayram olacağından hoca vaaz verecektir. Köyün muhtarı başka bir köyden onun ayaklarını çözdürmek için birini getirir, hocanın ayakları çözülür.

3) Hoca namus üzerine vaazlar vermeye başlar. Başka köyden kadınlar buna oyun oynarlar; hoca eşeğine etleri yükleyip çeşme başına geldiğinde kadının biri soyunup kuma yatar. Hoca yanına vardığında hocaya sopa atarlar. Hoca eşeği ve etleri bırakıp kaçar.

70. Yetmişinci Masal

1. Çoban.
2. EB. 24-27, AaTh. 720-2031.
3. İdris Gürel, Mecidiye-Bigadiç.
4. Bir çobanın kavağa astığı ekmek torbasını almak için nacaktan, ateşten, sudan, mandadan, tüfekten, sıçandan, kediden ve en sonunda ablasından yardım istemesi, yardım istediklerinin yardımını geri çevirmesi ve en sonunda ablasından sopayı yemesi.
5. Motif Sırası
 - 1) Çobanın biri bayıra keçi gütmeye gittiğinde ekmek torbasını bir kavağa asar; kavak da büyüyünce torba kavağın tepesinde kalır.
 - 2) Çoban fındık toplamaya gittiğinde yanında tavukla pilici de götürür. Tavukla piliç, çobanın toplayıp yere attığı fındıkların hepsini yiyince, çoban gözlerine fındık atarak tavukla pilicin gözlerini kör eder.
 - 3) Tavukla piliç çobanı ablalarına şikayet ederler. Ablaları çoban neden tavukların gözlerini kör ettiğini sorunca çoban, fındığın elinden kaydığını söyler.
 - 4) Abla, fındığa neden çobanın elinden kaydığını sorunca, fındık, keçinin kabuğunu yediğini söyler.
 - 5) Abla, keçiye fındığın kabuğunu neden yediğini sorunca keçi, çobanın onu gütmemediğini söyler.
 - 6) Abla, çobana keçiye neden gütmemediğini sorunca çoban, gelinin ona ekmek yapmadığını söyler.
 - 7) Abla, geline neden ekmek yapmadığını sorunca gelin, ayının hamurunu yediğini söyler.
 - 8) Abla, ayıya neden hamuru yediğini sorunca ayı, onu da yiyeceğini söyler. Abla ayıya verecek bir cevap bulamaz.

- 9) oban astığı ekmek torbasını almak için kavağa gider ve kavak uzadığı için ekmeği alamaz. Kavağa yalvarır, ama kavak ekmek torbasını çobana vermez.
- 10)oban, nacaktan kavağı kesmesini ister. nacak kavağı kesmez.
- 11)Nacak kavağı kesmeyince oban, ateşten nacağın sapını yakmasını ister. Ateş nacağın sapını yakmaz.
- 12)oban bu sefer sudan ateşi söndürmesini ister, ama su ateşi söndürmez.
- 13)oban, mandadan suyu içmesini ister. Ancak manda suyu içmez.
- 14)oban bu sefer tüfeğe gider ve tüfekten mandayı öldürmesini ister. Tüfek, mandayı öldürmez.
- 15)oban, tüfeğin kayışını kemirmesi için sıçana gider; sıçan da tüfeğin kayışını kemirmez.
- 16)Bu sefer oban da kediye gidip kediden sıçanı yemesini ister. Kedi de yorganda sıcacık yatarken sıçan tutmayı istemez.
- 17)oban en sonunda ablasına gidip kedinin yorganda yatığını söyler. Ablası da sopayı alır. Kediyi kaçıınca sopayla çobana girişir.

V. BÖLÜM

BALIKESİR MASALLARININ ŞEKİL ÖZELLİKLERİ İLE FORMEL İFADELERİ

A. Şekil Özellikleri

- a) Masal anlatıcıları eskisi kadar masal anlatmadıkları için dimağlarındaki masallar kısalmıştır. Bazı masal anlatıcıları da boşa vakit geçireceklerini düşünerek veya aceleleri olduğundan masalları özetleyerek anlatmışlardır. Derlediğimiz masallar içinde en uzun olanı Savaştepe/Mecidiye'den derlediğimiz “Bostancı” masalıdır (bk. 38 numaralı masal). Masal anlatıcısı Durmuş Şahin, tam 2 saat boyunca bize bu masalı anlatmış, çok yorulduğu için bize başka bir masal anlatamamıştır.
- b) Derlediğimiz Balıkesir masallarının hemen hemen hepsi mensur şekildedir. Yalnızca bir masal içerisinde kahramanlardan bir tanesinin konuşması manzum şekildedir:
- “Senin gaga benim torba içinde
Benim çarık senin çorba içinde
Sen yat kaba yatak yorgan içinde
Ben yiyeceğim orman içinde”(bk. 65 numaralı masal)
- c) Bazı masal anlatıcıları birkaç masal tipini birleştirerek, yeni bir tipmiş gibi anlatmaktadırlar (bk. 22 numaralı masal).
- d) Masal anlatıcıları masalları kısaltınca formelleri de kısaltmışlardır. Özellikle tekerlemeli formeller terkedilmiş, giriş ve bitiş formelleri de oldukça kısaltılmıştır. Bazı masalarda anlatıcı, giriş formelini söylemeden önce masala geçmiştir (bk. 2,

30, 35, 43, 44, 55, 64, 68 numaralı masallar). Hatta zaman, mekan ve kahramanı değiştirmek için söylenen bağlayış formelleri de azalmış ve kısal mıştır. Balıkesir masallarının formelleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler “Formel İfadeler” başlıklı bölümde dir.

- e) Aynı kaynak şahışlar anlattıkları bütün masalarda hemen hemen aynı formelleri kullanmışlardır.
- f) Derlediğimiz Balıkesir masaları içerisinde halk edebiyatının diğer türlerine de rastlanmaktadır. 22 numaralı masalda bilme celere, 43, 46 ve 60 numaralı masalarda da alkış ve dualara, 17 numaralı masalda da kargış niteliğinde sözlere rastlanır.
- g) Masal metinlerinde bölge ağız özellikleri görölmektedir.

B. Formel İfadeler

Masallar sözlü kültürümüzün en önemli mensur ürünlerindedir. Bu kültür değerlerimiz kuşaktan kuşağa, dilden dile aktarılırken bazı unsurları bünyesinde taşır. Bir kısmı i kafiyeli söyleyişler olan bu unsurlar hem masalın anlatılıp aktarılmasında kolaylık sağlar hem de masal anlatıcısının da ustalığıyla masala güzellik katar, masalın akıcılığını sağlar. Formel dediğimiz bu unsurlar bir bakıma masalın iskelet unsurlarıdır. Ancak bu unsurlar masalın her yerinde alelade kullanılamaz, bir takım vazifeleri yerine getirmek için ve belli şekillerde kullanılırlar. Masal araştırmalarına çok önemli katkıları olan Prof. Dr. Saim Sakaoğlu bahsettiğimiz formel unsurları şu şekilde tanımlar: “Masalın bünyesinde muayyen vazifelere ve muayyen bir şekle sahip olan kalıplaşmış ifadelere formel denilmektedir. Bunlar masalın bünyesinden ayrılmayacak kadar onun malı olan ifadelerdir. Anlatıcı için bir yardımcı olduğu kadar ustalığını göstermesi bakımından da bir ölçüdür. Usta anlatıcılar, dağarcıklarında bulunan bu formelleri en uygun yerlere serpererek değerlerini ortaya koyarlar. Ayrıca sıkıştığı veya herhangi bir yeri hatırlayamadığında da bunlara başvurarak durumu idare edebilir.”⁷⁰

⁷⁰ Saim Sakaoğlu, **Gümüşhane ve Bayburt Masalları**, Ankara: Akçay Yayınları, 2002, s. 250.

Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, Türk masallarının formelleriyle ilgili bir plan çalışması yapmış ve 1973 yılında yayınladığı *Gümüşhane Masalları/Metin Toplama ve Tahlil* kitabında yapmış olduğu bu plana yer vermiştir. Formellerle ilgili aynı plan çalışması diğer çalışmanın daha genişletilmiş hali olan *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*⁷¹ ile *Masal Araştırmaları*⁷² kitaplarında da yer almıştır. Yine Saim Sakaoğlu, *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*⁷³ ansiklopedisinin “Masallar” kısmında masal hakkında genel bilgiler verdikten sonra formel planına da geniş bir yer ayırmıştır. Yapmış olduğu plan çalışmasına kadar bu kalıp sözlerle ilgili pek fazla çalışma yapılmamıştır. Daha önce formellerle ilgili yapılan çalışmalar Saim Sakaoğlu'nun bahsettiğimiz eserleriyle Esmâ Şimşek'in *Yukarıçukurova masallarında Motif ve Tip Araştırması*⁷⁴ adlı doktora tezinin *Formeller* bölümünde yer almaktadır. Bu yüzden bu çalışmamızda Saim Sakaoğlu'nun formel planından önce yapılan çalışmalara yer vermek istemiyoruz.

Balikesir yöresinden derlediğimiz masal metinlerinden hareketle tıpkı masalların kısalması gibi masal içerisindeki formellerin de azalıp kısaldığını söyleyebiliriz. Zamanın akışı ile beraber teknoloji de gelişmiş, teknoloji ile beraber insan hayatı da oldukça değişmiştir. Televizyon, radyo, bilgisayar gibi teknolojik aletlerin sosyal hayatta yaygınlaşmasıyla birlikte insanların da birbirleri ile olan bağları zayıflamış, uzun kış gecelerinde bir topluluk içinde anlatılan masallar, halk hikayeleri ve fıkralar yerini televizyon dizi ve filmlerine bırakmıştır. Bu yüzden masallar anlatılmaya anlatılmaya hafızalardaki yeri oldukça daralmış, dimağlarında hala masal bulunduran kaynak şahıslar da zaman geçtikçe azalmaya başlamıştır. Bu yüzden tek tük kalan masal anlatıcıları da ya masalı hafızalarında kaldığı haliyle anlatmaktalar ya da vakitlerinin olmadığı, masal anlatmak istemedikleri durumlarda masalı oldukça kısa anlatmaktadırlar. Bu yüzden masal anlatma geleneğinin yavaşlamasıyla birlikte masal metinleri kısalmış, masala çekicilik kazandıran, masalın zevkle dinlenmesini sağlayan formeller de kısalmış durumdadır.

⁷¹ *age.*, s.s. 250-265.

⁷² Saim Sakaoğlu, *Masal Araştırmaları*, Ankara: Akçay Yayınları, 1999, s.s. 56- 69.

⁷³ *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2004, C. II, s.s. 179-194.

⁷⁴ Esmâ Şimşek, *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 2001, C. I, s.s. 398-424.

Derlediğimiz Balıkesir masallarının çoğu, masal anlatma geleneğinin azaldığını ve formellerin de artık masalarda eskisi kadar yer almadığını veya kısaldığını ispatlar mahiyettedir.

Son yıllarda yapılan masalların formelleri ile ilgili çalışmalar Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun bu formel planına dayanılarak yapılmıştır. Biz de derlemiş olduğumuz Balıkesir masallarının formel unsurlarını bu plana dayanarak ortaya koyduk. Balıkesir masallarının formellerine geçmeden önce Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun formel planını ana hatlarıyla vermek istiyoruz.

1. Başlangıç (Giriş) Kalıp Sözleri

a) Sade Başlangıç (Giriş) Kalıp Sözler

aa) Bir Varmış'lı Başlangıç Formelleri

ab) Evvel/Eski Zaman'lı Başlangıç Formelleri

ac) Bir Varmış ve Evvel Zaman'lı Başlangıç Formelleri

b) Tekerlemeli Başlangıç (Giriş) Kalıp Sözleri

ba) Tekerlemenin Sona Getirildiği Başlangıç kalıp Sözleri

bb) Tekerlemenin Başa Getirildiği Başlangıç kalıp Sözleri

2. Bağlayış (Geçiş) Kalıp Sözleri

a) Masaldaki Olayın Geçtiği Yeri Veya Kahramanı Değiştirmek İçin Kullanılan Bağlayış Kalıp Sözleri

aa) Bağlanılan Şahsın Hemen Söylendiği Kalıp Sözler

ab) Bağlanılan Şahsın Bir Soru İle Haber Verildiği Kalıp Sözler

b) Dinleyicinin Dikkatini Artırmak İçin Söylenen Bağlayış Kalıp Sözleri

c) Uzun Zamanı Kısaca İfade Etmek İçin Kullanılan Bağlayış Kalıp Sözleri

ç) Masal Ortasında Geçiş Sağlayan Tekerlemeler

ça) Az Gitmek' le Başlayan Tekerlemeler

çb) Az Gelmek'le Başlayan Tekerlemeler

d) Diğer Formeller

3. Benzer Durumlarda Kullanılan Formeller

a) İki Varlığın Karşılıklı Konuşmaları

aa) Soru Cevap Şeklinde Olan Kalıp Sözler

ab) Normal Konuşma Şeklinde Olan Kalıp Sözler

b) Bir Varlığın Tanımı Ve Tasviri ile Bir Hareketin Yapılışını Anlatan Kalıp Sözler

ba) Bir Varlığın tasviri

I. Kadın Aya Benzetilir

II. Ay İle Konuşmalı benzetmeler

III. Ayla Konuşmalı Ve Tasvirli Benzetmeler

bc) Bir Hareketin Tasviri

c) Masal kahramanlarının Kullandığı Kalıp Sözler

ç) Bir Olayın Masalcı tarafından Anlatılması

4. Bitiş kalıp sözleri

a) Çıplak Bitiş

aa) Yiyip İçlek'le İlgili Bitiş Kalıp Sözleri

ab) Murada Erdek'le İlgili Bitiş Kalıp Sözleri

ac) Yiyip İçip Murada Erdek'le İlgili Bitiş Kalıp Sözleri

aç) Safa Sümek'le İlgili Bitiş Kalıp Sözleri

ad) Selamete Erdek'le İlgili Bitiş Kalıp Sözleri

ae) Kırk Gün Kırk Gece Düğün Yaprak'la İlgili Bitiş Kalıp Sözleri

af) Katır-Satır Seçimiyle İlgili Bitiş Kalıp Sözleri

b) Devam Eden (İleriye Giden) Bitiş Kalıp Sözleri

c) Özetleyen Bitiş Kalıp Sözleri

- ç) Ani Bitişle İlgili Kalıp Sözleri
- d) Şahsi Bitirişle İlgili Kalıp Sözleri
- da) Gökten Gökten Elma Düşmesi
- db) Olay yerinden Gelmek
- dc) Anlatıcının Kendisine veya Dinleyenlere İyi Dileklerde Bulunması

5. Çeşitli Formel Unsurlar

- a) Sayılar
- b) Renkler
- c) Zaman ve Yer Formelleri⁷⁵

1. Başlangıç Formelleri

Masal anlatıcısının asıl olaylara geçmeden önce dinleyicileri masala hazırlamak için ve etkileyici bir masal girişi yapmak için söylediği kalıp sözlerdir. Başlangıç formelleri anlatıcının kabiliyetine göre uzun veya kısa olur. Bazı masal anlatıcıları masala kısa bir girişe başlarken usta anlatıcılar ise tekerlemeli başlangıç yaparak masala daha etkileyici bir giriş yaparlar.

Derlediğimiz Balıkesir masallarında masal anlatıcıları, girişleri kısa tutmuşlar ve hatta bazı masalarda (2, 30, 35, 43, 44, 55, 64, 68 numaralı masallar) hiç başlangıç yapmadan, doğrudan olaya girmişlerdir.

a. Sade Giriş Formelleri

Genellikle “Bir varmış, bir yokmuş...” veya “Evvel zaman içinde...” şekliyle başlar; bazen de bu ikisi birleştirilerek masala giriş yapılır.

1) Bir Varmış’lı Girişler

⁷⁵ Saim Sakaoglu, *age.*, s.s. 56-69.

Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun yaptığı formel planında “Bir... varmış”lı giriş formeli yoktur. Televizyon gibi teknoloji ürünlerinin en ücra köşelerde bile yaygınlaşmasından sonra artık masallar da eskisi gibi anlatılmaz olmuştur. Eskiden bir masal anlatıcısının etrafında toplanıp masal dinleyen topluluklar kalmamış, usta masal anlatıcıları da bu duruma ayak uydurmuşlardır. Masallar kısaldıkça kısalmış, dolayısıyla giriş formelleri de kısalmıştır. Derlemiş olduğumuz Balıkesir masallarının çoğu bu şekilde bir girişle başladığı için formellerin içine “Bir... varmış”lı girişi dahil ettik.

Bir çocuk varmış. (3 numaralı masal)

Bir tilki varmış. (7 numaralı masal)

Bir horoz varmış. (8, 14 numaralı masallar)

Bir kızcağız varmış. (10 numaralı masal)

Bir kız varmış. (46 numaralı masal)

Bir kadın varmış. (15 numaralı masal)

Bir Keloğlan varmış. (21, 66 numaralı masallar)

Bir padişah varmış. (33, 38, 42 numaralı masallar)

Şimdi bir padişah varmış. (31 numaralı masal)

Bir padişahın iki oğlu varmış. (29 numaralı masal)

Bir padişahın oğlu varmış. (49 numaralı masal)

Bir Yörüük'le Türk varmış. (25 numaralı masal)

Bir adamın kızı varmış. (32 numaralı masal)

Bir koca karı varmış. (34 numaralı masal)

Bir ihtiyar adam varmış. (39 numaralı masal)

Şimdi bir çiftçi varmış. (40 numaralı masal)

İki kardeş varmış. (41 numaralı masal)

Bir Beyoğlu varmış. (47 numaralı masal)

Bir adamın iki oğlu varmış. (48 numaralı masal)

Köyün birinde muradına nail olmayan bir kız varmış. (51 numaralı masal)

Bir adam varmış. (58 numaralı masal)

İki nine varmış. (67 numaralı masal)

Bir hoca varmış. (69 numaralı masal)

Bir çoban varmış. (70 numaralı masal)

2) Bir Varmış Bir Yokmuş'lu Girişler

Bir varmış bir yokmuş, bir padişahın oğlu varmış. (19 numaralı masal)

Bir varmış bir yokmuş, padişahın bir oğlu varmış. (56 numaralı masal)

Bir varmış bir yokmuş, padişahın üç oğlu varmış. (20 numaralı masal)

Bir varmış bir yokmuş, bir padişahın üç tane oğlu varmış. (22 numaralı masal)

Bir varmış bir yokmuş, iki çocuk varmış. (37 numaralı masal)

Bir varmış bir yokmuş, birinin bir elma ağacı varmış. (50 numaralı masal)

Bir varmış bir yokmuş, bir oduncu varmış. (52 numaralı masal)

3) Evvel/Eski Zamanlı Girişler

Evvel zamanda bir cingen oğlu varmış. (22 numaralı masal)

Eskiden bir çiftçi varmış. (63 numaralı masal)

Zamanın birinde bir tilki varmış. (6 numaralı masal)

Vakti ile bir Mehmet Ağa varmış. (11 numaralı masal)

4) Bir Varmış ve Evvel Zamanlı Girişler

Evvel zamanda kalbur samanda, bir varmış bir yokmuş, bir padişah varmış. (26 numaralı masal)

Evvel zamanda, bir varmış bir yokmuş, padişahın bir oğlu varmış. (26 numaralı masal)

Evvel zamanda, bir varmış bir yokmuş, bir adamın bir kızı varmış. (27 numaralı masal)

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde, bir kadının hiç çocuğu olmuyormuş. (36 numaralı masal)

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde, bir zengin çiftlik ağası varmış. (53 numaralı masal)

Bir varmış bir yokmuş, evvelden bir kadının hiç çoluğu çocuğu olmuyormuş. (54 numaralı masal)

Bir varmış bir yokmuş, evvel zamanda bir fakir adam varmış. (57 numaralı masal)

b. Tekerlemeli Giriş Formelleri

Bu tip giriş formelleri sade başlangıç formellerinin tekerleme ile genişletilmiş halidir. Tekerlemeli giriş formelleri, masallardaki olağanüstü olaylara dinleyicileri hazırlamak içindir. Tekerlemeli giriş formellerinin bazılarında bir olay yalanlamalı olarak anlatılır, bazıları ise iç kafiyeli cümlelerden oluşan kalıplardır. Bu tip tekerlemeler bazen sade başlangıç sözlerinin başına, bazen de sonuna eklenir.

1) Tekerlemenin Sona Getirildiği Giriş Formelleri

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde, develer tellal, pireler berber iken bir aslan varmış. (1 numaralı masal)

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde, develer tellal, pireler berber iken bir adam varmış. (9 numaralı masal)

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, pireler berber iken, develer tellal iken, bir karı koca varmış. (65 numaralı masal)

2) Tekerlemenin Başa Getirildiği Giriş Formelleri

Evvel zamandayken,kalbur samandayken, develer tellalken, pireler berberken, mandalar hamalken, var varanın sür sürenin tezkeresiz bağa girenin hali budur yaren Mustafa. Masaldır adı, dinlersen çıkar tadı. Bir varmış bir yokmuş, bir padişah dağa çıkmış. (18 numaralı masal)

2. Bağlayış (Geçiş) Formelleri

Masallardaki olayları, kahramanları, mekanları değiştirmek için kullanılan, uzun zamanı kısaca ifade etmeyi sağlayan, dinleyenlerin dikkatini artırmak için söylenen formellerdir.

a. Masaldaki Olayın Geçtiği Yeri veya Kahramanı Değiştirmek İçin Kullanılan Bağlayış Formelleri

Anlatıcının ustalık gösterisi yapabileceği, dinleyicinin merakını cezp edeceği, dikkatini çekeceği bir anlatıma sahiptir. Bu tip bağlayış formellerine Balıkesir masallarında rastlanmamıştır.

1) Bağlanılan Şahsın Hemen Söylendiği Geçiş Formelleri

Şimdi İsmail'e gelelim. (26 numaralı masal)

Şimdi gelelim padişahın oğluna. (27 numaralı masal)

Biz kıza dönelim. (28 numaralı masal)

2) Bağlanılan Şahsın Bir Soru İle Haber verildiği Formeller

Bu tip bağlayış formellerine Balıkesir masallarında rastlanmamıştır.

b. Dinleyicinin Dikkatini Artırmak İçin Söylenen Bağlayış Formelleri

Masalın akışı içerisinde beklenilmeyen bir olay ortaya atmak veya masalın akışını dinleyenlerin beklediklerinin tam tersine yönlendirmek şeklinde ortaya çıkar.

Bir de bakmış ki o da ondan evvel gelmiş. (1 numaralı masal)

Kapıya bir bakmış, arkasında kuzunun kemikleri yığılmış. (4 numaralı masal)

O öyle geçti. Şimdi bir de kurtla arkadaş oluyor. (6 numaralı masal)

Bir de baksalar ki evleri tutuşmuş, hemen hayvan çobanları yanlarına gelmiş. (11 numaralı masal)

Adamlar baksa ki bu kadın görenekli, sığırtmaç karısına benzer biri değil. (11 numaralı masal)

Sulamaya gidince bir de bakıvermiş ki, suyun içinde dünya güzeli bir kız varmış. (12 numaralı masal)

Bir de görüyor gölgesini, güzel kız. (12 numaralı masal)

O kızın tepesinden bir saç koparıvermiş çingene kızı, o güzel kız da pırrradak kuş olmuş, uçmuş. (12 numaralı masal)

Orda padişahın oğlu kız getirmiş, kız getirmiş diye diye, bakmışlar ki, o da karaca bir kızmış. (12 numaralı masal)

Hay Allah, padişahın oğlu beri yandan aşık olmuş, kuş da gitmiş bir yandan padişahın oğlunun bahçesine konmuş. (22 numaralı masal)

Bir yemek yerlerken bir de bakmışlar, bir ihtiyar çıkmış gelmiş arkadan. (38 numaralı masal)

Nine bir kaşık çorba yer, gezmeye gidermiş. Bulaşığı da ocağın başına kapatır, gezmeye gidermiş. Bir de gelirmiş, çorba yenmiş, çanak yıkanmış, bir şey yok. (12 numaralı masal)

Bir de bakmış, yüzük çıkmış dibinden. (12 numaralı masal)

Bir de bakmış, bu ondan daha güzelmiş, zenginmiş, güzelmiş. (13 numaralı masal)

Karı da şimdi bakarmış benim kız da altınlu gelecek diye. Bir de bakıyor ki kurbağa boklarını dolamış, dere geçirmiş ormana, bu pislikleri boynuna dolayıvermiş. (15 numaralı masal)

Derken eline bir şey takılmış, bir de bakmış ki iğne. Asılıvermiş, çıkmış bir kız olmuş. (15 numaralı masal)

Bir de sandığa elini götürmüş, açmış ağzını. Bir de bakmış ki dede, iki çocuk yatıp dururmuş içinde. (17 numaralı masal)

Bir de açsa baksa babasının mektubunu, padişah “ Mektubu alır almaz bunu cellat et, öldür onu” demiş. (18 numaralı masal)

Bir de çocuğa bakıyor, görüyor, aynı kendi yüzü yapışmış gibi. (19 numaralı masal)

Bir de geliyor padişah, ne görürse böyle her şeyi ondan ala. (21 numaralı masal)

Masal bu ya, uyuyor, uyanıyor oğlan. Baksa ki bizim ev gibi takıl tukul bir evin içinde. (22 numaralı masal)

Şöyle yapmış da elini kaldırıvermiş, ayı bir korkmuş. Haydi asılıverdiğinden ipini koparmış. (22 numaralı masal)

Bir de elmanın üstünde duruyormuş, bir şey böyle öğürüp duruyormuş, bir yeri yerde, bir yeri gökte. (24 numaralı masal)

Bir de oraya varıyor, benim gibi bir koca karı oturup durur. (24 numaralı masal)

Bir de çıkmış, biraderleri düğün yapıyorlarmış. (24 numaralı masal)

Bir de bakıyor, hazinenin ağzı kapalı bir küpmüş, ağır bir koca taş varmış. (25 numaralı masal)

Bir de bakıyorlar ki, kırk haramiler geliyor. (25 numaralı masal)

Bir varmış, çardağın dibinde bir kız gezip durur sizin gibi. (26 numaralı masal)

Bir hücum ediyor, duvar kırılıyor. Hadi evin önüne giriyor atıyla. Bir de bakıyor, senin gibi bir kız gezip duruyor. (26 numaralı masal)

Bir de varıyorlar, ev yıkık. (26 numaralı masal)

Bir bakıyorlar, saçları bağlı. (36 numaralı masal)

Elini koymuş boynuna, kılıcı bir kaldırmış, keseceği zaman boynunu Arap Üzengi, hemen dağarcığını çıkarıvermiş, dünya güzeli bir kız olmuş. (26 numaralı masal)

Ondan sonra babası bakarken Arap Üzengi'yi yeniyor mu Şah İsmail. (26 numaralı masal)

Bir de yanına sokuluyorlar, hadi boyu gibi altın. (27 numaralı masal)

Bir de kızı sokuyor parmağına, anasının yüzüğü denk geliyor. (28 numaralı masal)

Bir de uyanmış, kız aş yiyip durur. (28 numaralı masal)

Küçük oğlan gelirmiş, bir bakarmış, asılmış kuş. (29 numaralı masal)

Koca gelin küçüğe gelmiş, tosbağa yok, dünya güzeli bir kız durup durur evinde. (29 numaralı masal)

Ucundan açivermiş hemen, içinde bir dede varmış. (29 numaralı masal)

O kız böyle ağız açarken ağız açarken açivermiş, dede bir fırlamış kutunun içinden, bütün harman yeri gibi insanların hepsi kara taş olmuş oturmuş. (29 numaralı masal)

Oğlan bir uyanıveriyor, anasının çürük evinde. Ev yok, dam yok, karı yok, hepsi gitmiş. (30 numaralı masal)

Oğlan bir de uyanıveriyor, karısı da içinde, ev de yerinde, kendi de içinde. (30 numaralı masal)

Eh bir gün olsa kızın canı sıkılmış. (30 numaralı masal)

Bir de açiveriyorlar teknenin altını, kız yatıp durur. (32 numaralı masal)

Bir de sabahleyin varmışlar, gene gitmiş nar. (38 numaralı masal)

Kalkmışlar, kandili yakmışlar, bir de bakmışlar ki, o nohut oradan uçup gitmiş. (36 numaralı masal)

Bir gün bir bakıyorlar ki, bir at çekilip gelir. (38 numaralı masal)

Ölüden hiç ses gelir mi? Sabah oluyor geliyor. (38 numaralı masal)

Padişahın sarayı yanıp durur, lambaları yangır yangır yanıp durur. (38 numaralı masal)

Tam ocağı almış, şöyle çekilmiş, birisi uyanmış. Bir bakmış, ocağı biri götürüyor. (38 numaralı masal)

Bir içeri giriyorlar, bir kapı açıyor, bir kız yatıp duru orada, padişahın odasında. (38 numaralı masal)

Bir de bakmışlarmış, dede kızı atmış beygirin tergisine, beygir iki minare, üç minare boyu yükselmiş. (38) numaralı masal

Bir de o saraya varıyor ki, çıka çıka ortanca kardeşi çıkıyor. (38 numaralı masal)

Bir de varıyor ki, derenin içinde bir çardak kurulmuş, ocak tütüp durur. Bir de çardağa varıyor ki, çıka çıka çıksa ki kız, dedenin elinden alıp gittiği kız. (38 numaralı masal)

Ondan kerı aliveriyor kırbacını, bir dayak bir dayak bir dayak, öldü diye bırakveriyor. (38 numaralı masal)

Bir bakıyor, oğlanla kız gidip giderler. (38 numaralı masal)

Kız bir kalkıyor, bir kalksa adam beygire binmiş gelmiş. (38 numaralı masal)

Çadırın ardına bir varıyor, bir yılan sarılmış amma çadırın etrafına, çıkmanın imkanı yok. (38 numaralı masal)

Bir de baksa ki adam, cumada bir zilli hoca, tokurdaklı hoca. (39 numaralı masal)

Karanlıkta bir biniyor eşek diye, o da ayı oluyor, erkek ayı. (40 numaralı masal)

Öte ararlarken beri ararlarken bir de bakıyorlar, bir taşın kovuğundan bir duman çıkıyor. (40 numaralı masal)

Bir kırıyorlar elmayı, hakikaten alma elmasla dolu. (42 numaralı masal)

Bir de baksa ki dev, aslanla kaplan geliyor. (43 numaralı masal)

Yedi kat yerin dibine gidince bir de baksa ki, pınarın başında bir adam var. (50 numaralı masal)

Bir de baksa ki koca yılanın biri çıkmış dala, yavrularını yiyormuş. (50 numaralı masal)

Bir de baksalar ki, kasanın içinden dünya güzeli bir kız çıkıp geliyor. (55 numaralı masal)

Bir de baksın ki, ayakları dışarıda hocanın, ayakları tıkalı. (69 numaralı masal)

c. Uzun Zamana Kısa İfade Etmek İçin Kullanılan Bağlayış Formelleri

Masal anlatıcısı bu tip formellere başvurarak anlatılması çok uzun sürecek bir olayı veya süreci için kısaltır. Böylece dinleyicilerin de sıkılması engellenmiş olur ve masal daha ilgi çekici olur.

Aradan baya bir zaman geçmiş, çocuk büyümüş, erişmiş, delikanlı olmuş. (18 numaralı masal)

Ondan sonra öyle böyle öyle böyle geçmiş baya bir zaman. (19 numaralı masal)

Sonra aradan baya bir zaman geçmiş. (19 numaralı masal)

Zaman gelmiş, gelmiş padişahın oğlu. (22 numaralı masal)

Böyle zamanı gelmiş. (22 numaralı masal)

Arası bir sene iki sene geçmiş. (26 numaralı masal)

Ay geçmiş, gün geçmiş. (26 numaralı masal)

Bunlar bir gün böyle, ertesi gün böyle, her gün birer kuş tutar, yer gelirlermiş. (26 numaralı masal)

E yine bu ay geçmiş, gün geçmiş. (26 numaralı masal)

Ertesi gün olmuş, gün, ay geçmiş. (26 numaralı masal)

Bir hafta durmuş, iki, hafta durmuş, kağıt gelmiş yine ona da. (26 numaralı masal)

Oğlan bugün dururken yarın dururken, bugün dururken yarın dururken tabi büyüyor. (26 numaralı masal)

Arası bir ay geçiyor, iki ay geçiyor, hadi düğüne geliyor sıra. (27 numaralı masal)

Şimdi yine ay olmuş. (27 numaralı masal)

Eh neyse, olmuş bitmiş, uzatmayayım. (28 numaralı masal)

Bir gün öyle, iki gün öyle. (28 numaralı masal)

Bugün böyle, yarın böyle derken gün geçmiş, ay geçmiş. (29 numaralı masal)

Bugün böyle, yarın böyle derken yılan gari kasaya sığmamış, kocaman olmuş. (30 numaralı masal)

Bir gün olmuş, hadi kendi kızını almış, adamı almış, oğlanı almış, başka bir köye düğüne. (32 numaralı masal)

Ama aradan belli bir zaman geçiyor. (35 numaralı masal)

Sonra bir gün oluyor, akşam oluyor. (36 numaralı masal)

Ondan sonra bir gün olmuş, padişah hasta olmuş. (38 numaralı masal)

İşte ölüverecek, geliverecek derken baya bir zaman sürmüştü. (38 numaralı masal)

Aradan bir zaman geçiyor. (38 numaralı masal)

Aradan beş on gün geçiyor. (38 numaralı masal)

Gidim zamanı geliyor. (38 numaralı masal)

*Ha bakalım de bakalım derken aylar geçmiş, yıllar geçmiş perperişan.
(38 numaralı masal)*

Bugün öyle yarın böyle. (49 numaralı masal)

Aradan kaç gün geçtiyse “ Kaçalım bugün, bugün gidelim, öldürürse öldürür” demiş. (38 numaralı masal)

Ha bakalım de bakalım, oğlan kaçıyor. (43 numaralı masal)

Aradan birkaç gün geçiyor. (44 numaralı masal)

Bir gün olmuş, iki gün olmuş, yok, gitmiyor. (46 numaralı masal)

Neyse, bir gün oluyor yine oğlanlar gidiyorlar, kırk gün gidiyorlar. (48 numaralı masal)

Böyle böyle böyle böyle gene gitmiş. (48 numaralı masal)

Aradan baya bir zaman geçmiş, seneler geçmiş. (53 numaralı masal)

Zengin olduktan sonra günler böyle geçiyor, çocuk büyüyor. (5 numaralı masal)

*Kız, bir gün öyle iki gün öyle, anası ölünce anasının mezarına varmış.
(55 numaralı masal)*

Bir gün öyle iki gün böyle derken analık bir gün bunu gizliyor. (55 numaralı masal)

Bunlar yine az duruyorlar uz duruyorlar ikisi beraber. (61 numaralı masal) numaralı masal

Bir gün öyle, iki gün böyle. (69 numaralı masal)

ç. Masal Ortasında Geçimi Sağlayan Tekerlemeler

Tekerlemeler masalın başından başka ortasında ada görülür. Bir yerden bir yere geçişi sağlamak için bu formellere başvurulur. Bu tip formellerde yapılan iş çok olmasına rağmen azmış gibi gösterilir.

1) Az Gitmek'le Başlayan Tekerlemeler

Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. (8, 64 numaralı masallar)

Az giderken çok giderken gelin susuyor. (27 numaralı masal)

Gidiyorlar, gidiyorlar, az gidiyorlar, çok gidiyorlar. (27 numaralı masal)

Az gidiyor uz gidiyor, git bakalım gel bakalım, aç, açık, zebil. (38 numaralı masal)

Az gidiyorlar uz gidiyorlar, kız yoruluyor. (51 numaralı masal)

Az gitmişler ve önlerine bir delik gelmiş. (63 numaralı masal)

2) Az Gelmele Başlayan Tekerlemeler

Bu tip formellere Balıkesir masallarında rastlanmamaktadır.

3) Az Zaman (Gün) İle Başlayan Formeller

Bu tip formellere Balıkesir masallarında rastlanmamaktadır.

4) Diğer Formeller

Gidiyorlar, gidiyorlar, buradan misal Sarıbeyler kadar gidiyorlar. (11)

Bu adam gidiyor, gidiyor, gidiyor, bir ufak köye varıyor. (11 numaralı masal)

Gitmişler, gitmişler, varmışlar çeşmenin yanına. (22 numaralı masal)

Gide gide gide bir köye varıyorlar. (26 numaralı masal)

Sabah yine gide gide gide o İsmail bir çiftçiye kavuşmuş. (26 numaralı masal)

Gitmişler, gitmişler, varmışlar bir eve. (36 numaralı masal)

Ondan sonra gidiyorlar, gidiyorlar, bir eve varıyorlar. (37 numaralı masal)

Perperişan git bakalım, git bakalım, git bakalım, aylar mı geçti, yıllar mı geçti, karşısına bir saray çıkıyor. (38 numaralı masal)

Ha şuracık ha buracık ha şuracık ha buracık derken Maraş ovası gibi bir ovaya düşüyorlar. (38 numaralı masal)

Ha şuracık ha buracık ha şuracık ha buracık derken yalnız şöyle bir mektup yazıvermiş. (38 numaralı masal)

Ondan keri kalkıyor, biniyor, ha bakalım ha bakalım ha bakalım Manisa gibi bir yerde. (38 numaralı masal)

Ha şuracık ha buracık ha şuracık ha buracık ha şuracık ha buracık bir yaylaya geliyorlar bunlar. (38 numaralı masal)

Ha şuracık ha buracık değirmenciye buluyor. (38 numaralı masal)

Çıkıveriyor gene, ha şurası ha burası ha şurası geliyor çadıra. (38 numaralı masal)

Ha bakalım de bakalım derken bu bir baksa ki, üç tane pehlivan güreşir durur bir çayırılıkta. (40 numaralı masal)

Ha bakalım de bakalım derken evveli orta yerde bir direk varmış. (40 numaralı masal)

Az daha gitmişler bunlar. (41 numaralı masal)

Ondan sonra anasıyla babası ha bakalım de bakalım bir çeşmenin başına varmışlar. (43 numaralı masal)

Gide gide gide bir köye varıyorlar. (48 numaralı masal)

Gezerken gezerken gene yolunu doğrultuyor oğlan, geliyor dünya güzelinin oraya. (48 numaralı masal)

Giderken giderken bir çöplüğe varmışlar. (56 numaralı masal)

Kız da gide gide bir çeşmenin başına varıyor. (58 numaralı masal)

Almış nine omzuna, gitmiş, gitmiş, gitmiş. (67 numaralı masal)

3. Benzer Durumlarda Kullanılan Formeller

Aynı olayın aynı masalda veya farklı masalarda benzer şekilde ortaya çıktığında, birbirine benzer kelimelerle ifade edildiği formellerdir. Bu tip formellerde kalıp aynı olmasına rağmen anlatıcının farklı olmasından kaynaklanan ufak tefek farklılıklar olabilir.

a. İki Varlığın Karşılıklı Konuşmaları

Bu tarz formellerde iki varlığın karşılıklı konuşması âdeta bir kalıptan çıkmış gibidir. Bazılarında da ilk konuşma soru şeklindedir.

1) Soru-Cevap Şeklinde Olan Formeller

Gençliğine mi çekeceksin, kocalığına mı çekeceksin?

Gençliğimize çekelim. (11 numaralı masal)

Ey Rüzgaroğlu, gençliğinde mi zenginlik istersin, kocalığında mı?

İhtiyarlığımda zenginliği istiyorum. (53 numaralı masal)

Uyur mu, uyanık mı?

Uyuyor.

Uyusun uyusun, üstüne güller büürsün. Benim konuştuğum dallar kökünden kurusun. (12 numaralı masal)

Oğlum, benden ne istiyorsun?

Ben senden hiçbir şey istemiyorum, ben senin sağlığını istiyorum. (24 numaralı masal)

İN misin, cin misin böyle gece vakti yolun üstünde?

Ne inim ne cinim, sizin gibi bir adam kuluyum. (27 numaralı masal)

İN misin, cin misin? Söyle, vuruyorum.

Vurma, canımı yakma. Ne inim ne cinim, senin gibi bir adam kuluyum. (27 numaralı masal)

İN misin, cin misin? İN aşağıya.

Ne inim ne cinim. İnemem ben aşağıya. (58 numaralı masal)

Hayır mı, şer mi?

Hayır. (38 numaralı masal)

Oğlum, benden ne diliyorsun?

Hükümdarım, ne dileyeyim? Sağlığını dileyeyim.

Oğlum, sağlığımdan sana bir fayda yok. Dile. (42 numaralı masal)

Babam gelse yer misin?

Kahve tütün, keyif bütün. (46 numaralı masal)

Ay mı güzel, gün mü güzel, sen mi güzel, ben mi güzel?

Ay da güzel, gün de güzel, ben de güzel, ama benim nar tanem daha güzel. (55 numaralı masal)

Nine, yazı mı seversin, kışı mı seversin?

Yazı da severim, kışı da severim. (67 numaralı masal)

Yazı mı seversin, kışı mı?

Kışlı sevmem, yazı severim. (67 numaralı masal)

Anne, etlendin sütlendin geldin mi?

Evet yavrum, etlendim sütlendim de geldim. (4 numaralı masal)

2) Normal Konuşma Şeklinde Olan Formeller

Erkeksen bir daha çek.

Ben anamdan bir kere doğdum. (24 numaralı masal)

Erkeksen bir daha vur.

Ban anamdan bir doğdum, bir daha doğmadım. (24 numaralı masal)

Bir daha vur, bir daha vur.

Beni anam bir kere dünyaya getirdi, bir daha getirmedi. (50 numaralı masal)

Ne dilersen dile bizden.

Ben sizden hiçbir şey dilemiyorum. Parmağındaki yüzüğü ver, yeter.
(30 numaralı masal)

Ne dilersen dile benden.

Senden ne dileyebilirim ki? Sen bir yılanısın, ben bir insanım. (63 numaralı masal)

Dile benden ne dilersen.

Senden en eski sandığını dilerim. (63 numaralı masal)

Oğlum, dile benden dileğini.

Ne dileyeyim hükümdarım, sağlığını dilerim. (39 numaralı masal)

Korkma oğlum benden. Dile oğlum benden dileyeceğini.

Senden ne dileyeyim ben? (42 numaralı masal)

Gideceksen madem ne isteyeceksen iste benden.

Valla padişahım, benim altına maltına pek ihtiyacım yok. Şu koca beygiri bana vereceksin, ben bineceğim, gideceğim. (38 numaralı masal)

Birader, azıcık suyundan bir yudum ver.

Veririm, ama gözünün birini bana oydurursan sana veririm. (41 numaralı masal)

Ben çok susadım.

Gözünün birini verirsen, su veririm sana. (51 numaralı masal)

b. Bir Varlığın Tanımı ve Tasviri İle Bir Hareketin Yapılışını Anlatan Formeller

1) Bir Varlığın Tasviri

Bu formellerde genellikle güzel kadınlar ve devler ifade edilir. Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun formel planında bu bölümde kadının aya benzetildiği, ay ile konuşmalı benzetmeler, ayla konuşmalı ve tasvirli benzetmeler alt bölümleri de vardır. Ancak

derlediğimiz Balıkesir masallarında bu tarz benzetmelere çok rastlamadığımız için varlıklarla ilgili yapılan benzetmeleri toplu olarak verdik.

Oğlan rüyasında, yürürken kız kuru yer olsun, tahta olsun, kız bastı mı çayır çimen parlarmış. Yürüdükçe, gezindikçe evin içinde çayır çimen parlarmış. Güldükçe yanaklarında birer kırmızıca gül açarmış. Ağladıkça mecidiyeler dökülürmüş. Başını taradıkça inciler dökülürmüş bit yerine, söz temsili. (27 numaralı masal)

Şimdi babalığı getiriyor gözleri. Bismillah deyip de ittirip takıveriyor, kız, bebek gibi kız oluyor. (27 numaralı masal)

Koca gelin küçüğe gelmiş, tosbağa yok, dünya güzeli bir kız durup durur evinde. (29 numaralı masal)

Bir de küçüğe bakıveriyor, bir dirhem bir çekirdek taksinin içinde. (29 numaralı masal)

Beyoğlu gelmiş, bir karı var ama dünya güzeli. (33 numaralı masal)

O da tatlı matlı bir ihtiyar. (38 numaralı masal)

Yılan bir silkiniyor, bir kız oluyor ama dünya güzeli. (33 numaralı masal)

Bir dünya güzeli de ona bakıp dururmuş. (50 numaralı masal)

İlerden bir dev geliyor, bir dal yerde, bir dal gökte. (42 numaralı masal)

Koca bir dev, bir yanı gökte, bir yanı yerde. (42 numaralı masal)

“Bu yürüdükçe ayağının altından çimenler bitsin. Başına dökülen sular altın olsun. Güldü mü yanaklarında gül açsın, ağladı mı gözlerinden inci dökülsün.” (51 numaralı masal)

“Abla, bugün bir kız vardı. Bir güzeldi, bir güzeldi, dünya güzeliydi.” (55 numaralı masal)

Sırma saçlı oğlanla altın saçlı kız. (17 numaralı masal)

2) Bir Hareketin Tasviri

Daha çok acele yapılan işlerde kahramanların hareketlerinin anlatılması için kullanılır.

Bir tek üstlerindeki çamaşırları, bir de yükte az bir para alıyorlar. (11 numaralı masal)

O da gidiyor, kurdele alıyor, bir de çan alıyor. Takıyor boynuna deve gibi kocaman. Küçük, elindeki çomağı çatıveriyor, taksi oluyor. Giyiveriyor kadifeleri buz gibi. Takıveriyor altınları zıngır zıngır. Beyi de alıveriyor yanı başına, taksiye de biniveriyor. (29 numaralı masal)

Adam gitmiş. Koca alan varmış köyün orta yerinde, oraya gitmiş. Bir saraylar kurdurmuş, camekanlı evler yaptırmış. Duvara halılar koymuş, koca kapılar asmış. Bir kıza nişan koymuş. (33 numaralı masal)

Okunu, mızrağını almış. Bir lamba gaz doldurmuş. Kur'an-ı Kerim'ini almış. Varmış akşamına yatsıdan sonra, lambasını yakmış, başlamış Kur'an okumaya. (38 numaralı masal)

c. Masalın Kahramanlarından Birinin Konuşması

Bir durumun açıklanması, bir durumun sezilişi, dua etme, beddua etme, emretme gibi durumlarda bu formellere başvurulur.

Yassıl kavacığım yassıl. (12 numaralı masal)

Tak tak kabacığım, beni sapitan babacığım. Tak tak kabacığım, beni aldatan babacığım. (15 numaralı masal)

Cansan beri gel, malsan öte git. (17 numaralı masal)

Taş ol da otur olduğun yere! Kara taş ol da otur yerine! (18 numaralı masal)

Seni senden istemiyorum, seni Allah'tan istiyorum. (19 numaralı masal)

Nehirdeki balığın emriyle, Keloğlan'ın dileğiyle. (21 numaralı masal)

Altından altın, gümüşten gümüş, bakırdan bakır olan nedir? (22 numaralı masal)

Erkekseniz, kocamansanız babam olun, küçükseniz kardeşim olun. (27 numaralı masal)

Uyu uyu Beyoğlu, üstüne güller bürüsün. (28 numaralı masal)

Kes, ağzıma kaşık, bebeme beşik. (28 numaralı masal)

Ulan karı, burada bir adem eti kokuyor. İnsan mı geldi buraya yabancı? (38 numaralı masal)

Karı, bu evde bir adem kokuyor. Saklıyorsun, saklama. Ben bunu bulacağım. (61 numaralı masal)

Hey benim tayım, sen gençsin, ben ihtiyarım. Sende var bir kişi, bende var iki kişi. Hala bu dedenin dediğini yapar da bizi burada öldürtürsen, mememden emdiğin haram olsun, dilinle emdiğin zehir olsun. (38 numaralı masal)

Gözleri fincan gibi yanıyorsa uyuyordur, böyle sönük sönük duruyorsa bakıyordur. (40 numaralı masal)

Gözleri fincan gibi şangır şangırsa uyuyordur, şöyle hafif sönükse bakıyordur. (42 numaralı masal)

Cenab-ı Allah bana bir kız versin de nasıl verirse versin. (43 numaralı masal)

Ey Allahum, bize bir evlat ver, ver de nasıl olursa olsun, bizim de dumanımız tütsün. (60 numaralı masal)

Nasibim birken iki olmuş, nasibim birken iki olmuş. (50 numaralı masal)

İçi senin, dışı benim. (55 numaralı masal)

Kim benim kızımı iyileştirirse kızımı onunla evlendireceğim. (63 numaralı masal)

ç. Bir Olayın Masalcı Tarafından Anlatılması

Yılanla sağdıç olunur mu avanak tilki? Neyin varsa iş karıştır. (5 numaralı masal)

Bu sefer adam ne yapsın? Çaresizlik, karısını alıp gidiyor. (11 numaralı masal)

Tabi o günüün zamanında padişahın emri, kestiği kestik, biçtiği biçtik. (11 numaralı masal)

Gelince kime gelecek, zenginlere gelecek tabi. (18 numaralı masal)

Hemen oraya bir saray dikiliyor. Masal bu ya, padişahın sarayından da ala. (21 numaralı masal)

Öyle ya, bunlar dururlar mı? Kalkıveriyorlar bunlar gece, papaz gidince. (25 numaralı masal)

Eyvah ne yapacaklar? Korkuyorlar, kalkıyorlar, kaçıyorlar. (25 numaralı masal)

Her gün bir tüfek, her gün ava giderlermiş. Eee ağaların, zenginlerin çocukları gari, padişahların çocukları. (26 numaralı masal)

Küçükler her zaman şeytan olur, kocamanlar ne zaman olsa avanak olur. (26 numaralı masal)

O Arap üzengi gitti mi kızlar da gitti. (26 numaralı masal)

E gari, eski don eski çorap, Keloğlan oldu gari. (26 numaralı masal)

E gari, yanın da kız varken oraya gider mi? Gitmiyor. Anneler de azcık cadı oluyor işte. (28 numaralı masal)

Kadın da ben gibi saf. Oğlanın haberi olsa, oğlanın da haberi yok. (28 numaralı masal)

Bir de böyle benim gibi bir dul karı geçiyormuş oradan. (28 numaralı masal)

Koca elti de benim gibi. İşte biz oturduğumuz kalktığımız yeri nasıl bilmiyoruz... O da gidiyor kurdele alıyor, bir de çan alıyor. (29 numaralı masal)

Ne yapsın, oturmuş ağlıyormuş kız. (31 numaralı masal)

Dünyayı dolaşmış karı, ama Beyoğlu'nun haberi yok. (33 numaralı masal)

Kamuş, o memlekette bulunmayan bir şey. Kamuş, o memlekette yokmuş. Ama nasılsa kuyunun içinde kamuş fışkırıyor. (35 numaralı masal)

Ne yapsın padişah, bunda da bir suç yok. (35 numaralı masal)

Dedenin de beygiri uçar dedim ya, dedenin beygiri başlamış kişnemeye. (38 numaralı masal)

Sabah olmuş, öğlen olmuş, ne gelin çıkmış meydana ne damat. (49 numaralı masal)

Şeytan bu ya, adam üç diyorsa beş diyor. (52 numaralı masal)

Hiç bu olacak iş mi? Ama bu bir masal. (54 numaralı masal)

Kazların yediği yenir mi? Kazlar ot da yer, bok da yer. Kazların yiyeceğini yedirmiş. (55 numaralı masal)

Allah tarafından giyinmiş kuşanmış. (55 numaralı masal)

Adam dışını güzel görüyor da içindekini görmüyor. İçindeki kız daha güzel. (55 numaralı masal)

Fakat Cenab-ı Allahım, keçi kılığını giydi mi keçi olurmuş, keçi haletine girermiş. (60 numaralı masal)

4. Bitiş Formelleri

Masalda olayların anlatılıp masala nokta koyma zamanı geldiğinde, masal anlatıcısı da masalını uygun bir bitişle kapatmak zorundadır. Masal, uzun veya kısa bir formelle kapatılabilir. Masalın uzun veya kısa bir formelle kapatılması anlatıcının ustalığına ve dinleyicinin dikkat ve ilgisine bağlıdır. Usta bir anlatıcı masalını zihninde

tuttuğu herhangi bir bitiş formeliyle kapatabilir. Ancak masal anlatıcısı ne kadar usta da olsa, masalın bittiğini anlayan dinleyici ilgisiz davranırsa anlatıcı masalı kısaca bitirmek zorunda kalır.

a. Çıplak Bitiş

Bu tarz bitişte anlatıcı masalı oldukça sade ve basit bir şekilde bitirir. Kahramanlara iyilik, çalışkanlık ve doğruluklarıyla ödüllendirilirken, kötüler cezalandırılır. Kahramana kırk gün kırk gece düğün yapılır. Fakir kahramanlar zenginleşerek memleketlerine geri dönerler. Dağılan aile fertleri tekrar birleşirler. Balıkesir masallarında en fazla rastlanan çıplak bitiş formelleri kırk gün kırk gece düğün yapmak ve katır-satır seçimiyle ilgilidir.

1) Yiyip İçmekle İlgili Bitiş Formelleri

Bu tip bitiş formeline Balıkesir masallarında rastlanmamaktadır.

2) Muradına Ermekle İlgili Bitiş Formelleri

Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine. (65 numaralı masal)

3) Yiyip İçip muradına Ermekle İlgili Bitiş Formelleri

Bu tip bitiş formeline Balıkesir masallarında rastlanmamaktadır.

4) Safa Sürmekle İlgili Bitiş Formelleri

Bu üç kız kardeş de Mutlu mesut geçinmişler. (45 numaralı masal)

Annesi, babası, hepsi beraber mutlu yaşamışlar. (53 numaralı masal)

Mutlu mesut yaşıyorlar. (55 numaralı masal)

5) Selamete Ermekle İlgili Bitiş Formelleri

Bu tip bitiş formeline Balıkesir masallarında rastlanmamaktadır.

6) Kırk Gün Kırk Gece Düğün Yapmakla İlgili Bitiş Formelleri

Kırk davulla kırk zurnayla düğün yapmışlar da geçinip dururlarmış (12 numaralı masal)

Üç gün üç gece üçüne de davul çaldırıyor. Geçinip dururlarmış (26 numaralı masal)

Beş gün beş gece düğün yapmışlar kıza. (32 numaralı masal)

Kırk gün kırk gece bir düğün yapmışlar bunlara. Bir ararken iki tane bulmuş, evlenmişler gitmişler. (38 numaralı masal)

Kırk gün kırk gece bir muhabbet bir düğün. Bu da burada bitiyor. (39 numaralı masal)

Kırk gün kırk gece bir davul bir zurna. Şimdi ben de oradan geldim. (42 numaralı masal)

Kırk gün kırk gece yine bir davul çaldırıyor. Keloğlan'la peri padişahının kızı evleniyor. Masal da burada bitiyor. (43 numaralı masal)

Kırk gün kırk gece düğün yapmışlar. (63 numaralı masal)

7) Katır-Satır Seçimiyle İlgili Bitiş Formelleri

“Sen Fatmacığı kuyuya kaktırdın. Ne istersen iste benden?” demiş. Arap karısı da kırk kulplu kazanla bir de katır istemiş. Buna kırk kulplu kazanla bir de katır almışlar, bindirivermişler, tangıdık tunguduk tangıdık tunguduk, götüne de bir çalı kıştırıvermişler, varmış gitmiş anasının evine. Güzel Fatma da Beyoğlu'yla yaşar gidermiş. (10 numaralı masal)

“Sen ne istiyorsun, kırk katır mı, kırk satır mı istiyorsun?”

“Ne yapayım kırk satır, kırk katır verin de bari odun çekeyim.”

Kırk katıra bağlayıvermişler. Bir şaplak vurmuşlar götüne, duman olmuş gitmiş. (12 numaralı masal)

“Ne istiyorsun sen? Kırk katır mı, kırk satır mı istiyorsun?”

“Satır olsa ölüürüm, katır olsun.”

Kızı bağlıyorlar da kırk katıra saliveriyorlar, paramparça oluyor kız. (19 numaralı masal)

“Hatır mı istiyorsun, katır mı istiyorsun?”

“Hatırı ne yapayım, katırı ver de bineyim, gideyim.”

Katırın üstüne bindiriveriyor karısını, parçalayıp gidiyor. Güzel kız kavuşmuş da geçinip dururlarmış. (27 numaralı masal)

“Kırk katır mı istersiniz kırk satır mı istersiniz?”

“Kızım, kırk satır alıp da ne yapacağız? Kırk katır alalım da odun çekeriz” demiş anası.

Kırk katırın kuyruklarına bağlamışlar bunları, sürüklemişler. (51 numaralı masal)

8) Çeşitli Çıplak Bitişler

Köylü tilkiden de kurtulmuş. (1 numaralı masal)

Aile de huzura kavuşmuş. (9 numaralı masal)

O zaman da bir koca sel gelivermiş, horozu almış götürmüş. (14 numaralı masal)

Geliyorlar. Bakıyor, nişanlısı orada durup durur. Yine öteki kız kalıyor, onu alıyor. (16 numaralı masal)

“Böyle böyle yaptı cingen oğlu. Ayının kafasını bir kapak kadar kopardı, gelmedi. Hemen kopardı, kaydıldı” demiş. (22 numaralı masal)

Arabayı korkutayım derken, hadi adamın kolunu ezip geçivermiş araba. Hadi araba kalıyor. (54 numaralı masal)

“Kaldır kafanı, bak bana. Ben kimim? Ben seni rüyamda gördüm. Köy köy gezdim, seni ben aradım. Sen bir pencerenin önünde oturup elma yiyordun. Sen tükürdüün yüzüme, elmayı yüzüme vurdun. Senden ben onu çıkardım. Sen benimsin, ben seninim” diyor. (56 numaralı masal)

Bunlar sarmaş dolaş. Zengin adamı asıyorlar. Bunlar kalıyorlar. (57 numaralı masal)

Ondan sonra orada hepsini babası öldürüyor. Kız da oradan kocasını alıp gidiyor. (58 numaralı masal)

Hadi aşağı düşüyor koca karı, ölüyor. Bıdıck da oradan çıkıp gidiyor, arkadaşlarına erişiyor. (59 numaralı masal)

“Soğanın kilosu beşe, soğanın kilosu beşe” diye diye uzaklaşmış. (62 numaralı masal)

Bütün köyün erkekleri denize dökülmüş. Kadınları da Keloğlan’a kalmış. (66 numaralı masal)

Eşeği de bırakmışlar, etler de kalmış. Hadi köye doğru. (69 numaralı masal)

“Bu burada yatarken sen neredeydin?” diye sopayı verivermiş çobana. (70 numaralı masal)

“Sen beni o adamın elinden kurtardın ya, işte ben o adamım. Ben de seni işte bunlardan kurtardım. Allah size geçim bahtı versin, güle güle geçinin.” (20 numaralı masal)

İkisi kalıyorlar yol üstünde işte. (46 numaralı masal)

b. Devam Eden (İleriye Giden) Bitiş Formelleri

Olayların bitişinde asıl kahramanın ve ikinci derecede rolü olanların geleceklerine bir göz atılır. Çocukları olup olmadıkları, mutlu mesut yaşamaya devam ettikleri belirtilir.

Güzel Fatma da Beyoğlu’yla yaşar gidermiş. (10 numaralı masal)

Ondan sonra güzel bir hayat yaşarlar. (11 numaralı masal)

Kırk davulla kırk zurnayla düğün yapmışlar da geçinip giderlermiş. (12 numaralı masal)

Onlar böyle geçinip dururlarmış. (13 numaralı masal)

Böyle geçinip dururlarmış. Öteki karıları da idam yapmışlar. (17 numaralı masal)

Padişahın yerine güveyisi kalıyor. Hala daha geçiniyorlarmış. Ötekiler de hala daha geçiniyorlarmış. (19 numaralı masal)

Hala daha geçinir giderlermiş. (21 numaralı masal)

Hala daha geçinir dururlarmış işte. (22 numaralı masal)

Geçinip dururlarmış. (26, 30 numaralı masallar)

Güzel kıza kavuşmuş da geçinip dururlarmış. (27 numaralı masal)

Düğün yapmış dümbek yapmış, evine getirmiş. Beyoğlu öteki karıya yol vermiş, eski karıya. O kızla geçinip dururlarmış. (29 numaralı masal)

Çıkmış gitmişler kuyunun dibine. Almışlar gelmişler, saraylara koyuvermişler. Gelin olan kıza da bir kınasıyla bir kırtması kalmış. Her şeyler evlere gelmiş, döşenmiş. O karı da, o kızlarıyla o sarayın içinde geçinip dururmuş şimdi. Burada da masal bitmiş. (33 numaralı masal)

Çocuklar başlarından geçenleri anlatıyorlar. Babalarıyla birleşiyorlar. Mutlu mesut yaşıyorlar. (37 numaralı masal)

Geliyorlar, orada geçinip kalıyorlar. (48 numaralı masal)

Yılan oluyor, çıkıyor hamamın kör deliğinden, gidiyor. Daha da gidiyormuş. (49 numaralı masal)

Hayatı öyle devam etmiş Keloğlan'ın. Masal da burada bitmiş. (64 numaralı masal)

c. Özetleyen Bitiş Formelleri

Bitmiş olan masalın sonuna ders verici bir görüş veya nasihat eklenir.

Buradan şu çıkıyor ki “Demek ki, nereye kadar gizlersek gizleyelim, bir gerçek bir gün muhakkak gün ışığına çıkacak” teşhisi koyuluyor. Gizlese de, kimseye söylemesek de “Yerin kulağı var” sözü, anlamı çıkıyor. (35 numaralı masal)

Hani o çıkırcı kızını küçük, kendini büyük görüyormuş ya, onun dediği olmuş. Çıkırcı kız, Beyoğlu'nun karısı olmuş. (47 numaralı masal)

ç. Ani Bitiş Formelleri

Masalın daha süreceği beklenirken masal, kısa bir cümle ile ani olarak bitiriliverir.

Masal da burada bitiyor. (3,25 numaralı masallar)

Burada da masal bitmiş. (8 numaralı masal)

Masal da burada bitmiş. (4, 36 numaralı masallar)

Ondan sonra bu da burada bitiyor. (41 numaralı masal)

Şeytan ondan sonra bir daha hiç onların yanına uğramamış. Böyle de masal bitmiş. (52 numaralı masal)

Bu yollara düşüyor. Burada da bitiyor. (60 numaralı masal)

Burada bitiyor. (61 numaralı masal)

Hayatı öyle devam etmiş Keloğlan'ın. Masal da burada bitmiş. (64 numaralı masal)

Masal da burada bitiyor. (67 numaralı masal)

d. Şahsi Bitiş Formelleri

Bazen çıplak bitiş cümlelerine anlatıcı tarafından ilaveler yapılır. Böylece anlatıcı masalın kahramanları içerisine kendisini de katmış olur. Gökten elma düşmesi, anlatıcının masal yerinden gelmesi, anlatıcının kendine ve dinleyicilere iyi dileklerde bulunması gibi özellikler bunlardandır.

1) Gökten Elma Düşmesi

Burada anlatıcı gökten düşen üç elmayı da kendine ayırabildiği gibi, bazen de elmalardan biri veya ikisini dinleyicilere verir.

Şimdi onlar geçinir dururlarmış. Onlar da yarın buraya gelecekmış. Onlar gelirken gökten üç elma düşecekmış. Birini ben yiyecekmışim, birini masal satan yiyecekmış, birini de dinleyenler yiyecekmış. (34 numaralı masal)

2) Olay Yerinden Gelmek (Teminat Formelleri)

Bu tarz bitişlerde anlatıcı masaldaki olayların daha inandırıcı olmasını sağlamak ve anlattığı masalın dinleyiciler üzerinde daha fazla etkili olmasını sağlamak amacıyla masalın sonunda masal kahramanlarının yanlarından geldiğini söyler.

Ben de karşı yakaya gidiyordum. Karşı yakada ben o yılanı gördüm. Tilki de geçmiş, koca taşlara dayanmış “Oh, bana kaldı dünya, dünya benim!”(5 numaralı masal)

Masal da orada bitiyor işte. Ben de onların düğünlerine gittim. (24 numaralı masal)

Bir de o köyün muhtarı olmuş. Ben de şimdi oradan geliyorum. (40 numaralı masal)

Şimdi ben de oradan geldim. (42 numaralı masal)

Şimdi geçinip dururlar. Ben de vardım düğünlerine, keşkeğini de yedim. (50 numaralı masal)

3) Anlatıcının Kendisine veya Dinleyicilerine İyi Dileklerde Bulunması

Bu tip bitiş formeline derlediğimiz Balıkesir masallarında rastlanmamaktadır.

5. Çeşitli Formel Unsurlar

Sayı, renk ve yerle ilgili olan formellerdir.

a. Sayılar

Masalarda genellikle 3, 7, 9 ve 40 sayıları formel sayılar olarak kabul edilir. Biz de derlediğimiz masalarda bu sayılarla birlikte sık karşılaştığımız diğer sayılara da bu bölümde yer verdik.

1) 3 Sayısı

üç hayvan (kaplumbağa, tilki, kısıkç) (1 numaralı masal)

üç hayvan (eşek, tilki, horoz) (3 numaralı masal)

üç oğlan (9, 20, 24, 38, 42, 48, 50 numaralı masallar)

üç gece (11 numaralı masal)
üç kız (16, 24, 26, 38, 40, 42, 50 numaralı masallar)
üç kız kardeş (45 numaralı masal)
üç arkadaş (26 numaralı masal)
üç çocuk (31 numaralı masal)
üç yol (26 numaralı masal)
üç taş (26 numaralı masal)
üç gün (26, 40 numaralı masallar)
üç gece (26 numaralı masal)
üç sene (38 numaralı masal)
üç kere bağırarak (17 numaralı masal)
üç defa kaldırmak (23 numaralı masal)
üç tane kurt (40 numaralı masal)
kuşun üç kere uçuşu (53 numaralı masal)
üç tane pehlivan (40 numaralı masal)
üç günlük yol (39 numaralı masal)
üç kızan (33 numaralı masal)
üç karış sakallı bir dev (40 numaralı masal)
üç tane urgan (40 numaralı masal)
üç tane kapı (40, 42 numaralı masallar)
üç tane elma (42, 50 numaralı masallar)
üç tane hurma (43 numaralı masal)
üç tane yavru (50 numaralı masal)
üç tane Arap (51 numaralı masal)

2) 7 Sayısı

yedi dağ (13 numaralı masal)

yedi kat yerin dibi (24, 42, 50 numaralı masallar)

yedi erkek kardeş (26 numaralı masal)

yedi dev (43 numaralı masal)

yedi cüce (50 numaralı masal)

yedi arkadaş (50 numaralı masal)

3) 40 sayısı

kırk davul (12 numaralı masal)

kırk zurna (12 numaralı masal)

kırk oda (13, 22 numaralı masallar)

kırk sopa (13 numaralı masal)

kırk gün (13, 32, 22, 42,43, 48, 51, 58, 61 numaralı masallar)

kırk gece (22, 43, 51, 58, 61 numaralı masallar)

kırk haramiler (25 numaralı masal)

kırk birinci gün (26 numaralı masal)

kırk tane tırnak (26 numaralı masal)

kırk çuval (26 numaralı masal)

kırk kadın (26 numaralı masal)

kırk erkek (26 numaralı masal)

kırk kulplu kazan (38 numaralı masal)

kırk tane eşkıya (38, 39 numaralı masallar)

kırk efe (38 numaralı masal)

kırk yaş (38 numaralı masal)

kırk zil (39 numaralı masal)

kırk milyar (39 numaralı masal)

kırk adım (42 numaralı masal)

kırk tulum et (42 numaralı masal)

kırk tulum su (42 numaralı masal)

kırk kilo et (50 numaralı masal)

kırk kilo su (50 numaralı masal)

4) Diğer Sayılar

Balıkesir masallarında 3, 7 ve 40 formel sayıları dışında bir de formel olarak sayılamayacak, anlatıcıya has olarak kullanılan sayılar vardır. Bu sayılar 2, 4, 10, 20 ve 100 sayılarıdır.

b. Renkler

Bu formeller genellikle sıfat olarak karşımıza çıkarlar.

1) Kırmızı-ak

kırmızı gül (27, 48 numaralı masallar)

kırmızı elma (63 numaralı masal)

ak beygir (43 numaralı masal)

2) Beyaz-ak

ak koç (24 numaralı masal)

ak nane (17 numaralı masal)

ak sıvalı iki kat ev (26 numaralı masal)

ak gül (27, 48 numaralı masal)

beyaz beyaz çakıl taşları (37 numaralı masal)

ak koç (50 numaralı masal)

beyaz elma (63 numaralı masal)

3) Kara-siyah

kara koç (24, 42, 50 numaralı masallar)

c. Zaman ve Yer Formelleri

1) Zaman Formelleri

üç gece (26 numaralı masal)

üç gün (40, 26, 39, 40 numaralı masallar)

üçüncü gün (53 numaralı masal)

üç ay (13 numaralı masal)

üç sene (38 numaralı masal)

kırk birinci gün (26 numaralı masal)

kırk gün (13, 22, 43, 48, 58, 51, 61 numaralı masallar)

kırk gece (22, 43, 58, 51, 61 numaralı masallar)

kırk birinci gün (26 numaralı masal)

kırk gün (48 numaralı masal)

kırk yaş (38 numaralı masal)

2) Yer Formelleri

Masallara has mekanlar Hint, Hindistan, Yemen, Mısır, Şam gibi gerçek hayatta var olan, ancak anlatıcı ve dinleyiciye uzak mekanlar ile Kaf Dağı gibi hayal unsuru mekanlardır. Balıkesir masallarında bu tip masal mekanları çok zikredilmez. Yalnızca 31 numaralı masalda *Hint Dağı* masal mekanı olarak geçer. Bunun dışında Balıkesir masallarında olayların geçtiği veya kahramanların ağzından zikredilen yerler

çoğunlukla gerçek hayatta var olan veya Balıkesir ve çevresinde yer alan mekanlardır.
Bu mekanlar aşağıda içinde buldukları masalların numaraları ile birlikte verilmiştir:

Türkiye (17, 26 numaralı masallar)

İstanbul (18, 63, 39, 44, 63 numaralı masallar)

Bursa (18, 38 numaralı masallar)

Ankara (38 numaralı masal)

Balıkesir (48 numaralı masal)

Akbaş (25 numaralı masal numaralı masal)

İvrindi (25 numaralı masal)

Gökçeyazı (25 numaralı masal)

Balya (25 numaralı masal)

Sarıca (26 numaralı masal)

Gölcük Dağı (38 numaralı masal)

Soma (38 numaralı masal)

Manisa (38 numaralı masal)

Maraş Ovası (38 numaralı masal)

Yunanistan (38 numaralı masal)

Bulgaristan (38 numaralı masal)

Afrika (38 numaralı masal)

VI. BÖLÜM

BALIKESİR MASALLARININ MUHTEVA ÖZELLİKLERİ İLE ÂDET VE İNANMALARI

A. Muhteva Özellikleri

- a) Masal metinlerinde olağanüstü yerlere, olaylara ve kahramanlara bolca rastlanılır. Dev (9, 38, 43, 48, 50 numaralı masallar), keçi kılığındaki kız (15, 55, 60 numaralı masallar), tosbağa kılığındaki kız (29 numaralı masal), uçan at (38 numaralı masal), peri padişahı (38, 43 numaralı masallar), peri kızları (61 numaralı masal), yarı ayı yarı insan olan adam (40 numaralı masal), yılan şeklinde dünyaya gelen padişahın oğlu (49 numaralı masal), saçına sihirli tarağı takan kadının kuş olup uçuşması (13 numaralı masal), balığın konuşması ve Keloğlan'a yardım etmesi (21 numaralı masal), kahramanın yüzüğünü yalamasıyla ortaya çıkan Arap kölelerin kahramanın isteklerini yerine getirmesi (30 numaralı masal), ineğin yapağı eğirmesi (32 numaralı masal), padişahın boynuzlarının çıkması (35 numaralı masal), nohutların çocuğa dönüşmesi (36 numaralı masal), yılanın güzel bir kıza dönüşmesi (38 numaralı masal), kör olan gözlerin şeytanların söylediği kavak yapraklarıyla iyileşmesi (41 numaralı masal), ayna, su ve bostanın ölen bir insanı diriltmesi (43 numaralı masal), kızın yüzünün gülmesiyle yüzünden dökülen gülün Beyoğlu'nun koklamasıyla kızın hamile kalması (51 numaralı masal), sihirli bir bileziğin ölen bir kızın koluna geldiğinde kızın tekrar dirilmesi (51 numaralı masal), keseye koyulan paraların altın olarak çıkması (63 numaralı masal), başa giyilen takkenin giyen insanı görünmez yapması (63 numaralı masal), yerin yedi kat altı (24, 26, 38 numaralı masallar) gibi olağanüstü kahramanlar, yerler ve olaylar masallarımızda mevcuttur.

- b) Belirli masal ülkeleri yerini, gerçekte var olan ve bölgeye yakın olan il, ilçe ve köylere bırakmıştır (Türkiye, İstanbul, Bursa, Ankara, İzmir-Menemen, Manisa, Soma, Balıkesir, Akbaş, İvrindi, Gökçeyazı, Balya, Gölcük dağı vb.). Masal ülkeleri ise oldukça kısıtlıdır: Hint Dağı (31 numaralı masal) gibi.
- c) Masallar arasında diğer sözlü ürünlerden olan alkış, kargış ve bilmecelelere de rastlanmaktadır (22, 43, 60 numaralı masallar)
- d) Gelişmekte olan teknoloji ve hayat şartları masallara da tesir etmiş ve metinlerde fotoğraf makinesi (13 numaralı masal), araba (21, 54 numaralı masal), taksi (29 numaralı masal), apartman (26 numaralı masal), hoparlör (32 numaralı masal), camekanlı ev (33 numaralı masal), telefon (26 numaralı masal) gibi yeni ve teknolojik unsurlar yer almıştır.
- e) Balıkesir masallarında kültürel arka plan olarak din önemli bir yer tutmaktadır. Metinlerde özellikle dua etmek (43, 60 numaralı masal), hacca gitmek (58 numaralı masal) ve namaz kılmak (26 numaralı masal), bir işe “Besmele” ile başlamak (38 numaralı masal) gibi dinî unsurlar yer almaktadır.
- f) Masal metinlerinde bölgenin sosyal ve kültürel hayatından etkiler görülür. Doğum, düğün, ölüm gibi etrafında gelenek ve âdetlerin yoğunlaştığı geçiş aşamalarına masallarda sık rastlanılır. Düğünlerde damadın değnek oyunu oynaması(24, 26 numaralı masallar), evlenme zamanı gelmiş olan erkeklerin evlenecekleri kızı seçmek için yayla ok atmaları (29 numaralı masal) masallarda dikkat çeken âdetlerdendir. Sosyal ve kültürel hayatın Balıkesir masallarına yansımaları ile ilgili daha ayrıntılı bilgi çalışmanın “Âdetler ve İnanmalar” başlıklı kısmında yer almaktadır.
- g) Bölgenin iklimi ve bitki örtüsü ile ilgili bazı özellikler masallarda kendini gösterir. Tütünün Balıkesir yöresinde yaygın olarak yetiştirilmesi, tütünün masallarda da yerini almasına neden olmuştur (27 numaralı masal).

B. Âdetler ve İnanmalar

Balıkesir masallarında bazı âdet ve inanmalara rastlanmaktadır. Bu âdet ve inanmalar, masalın bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır.

Masal metinlerinde karşılaşılan âdetlerin bir kısmı bugün tamamen terkedilmiştir. Bir kısmı ise ya bir takım değişikliklere uğramıştır ya da aynen korunmaktadır. Âdetler, genellikle doğum, düğün, ölüm gibi hayatın çeşitli safhaları ile ilgilidir.

Âdetlerin dışında Balıkesir masallarında iki türlü inanma vardır. Birincisi, sadece masala has dünyada olup, gerçek hayatta olmayan inanmalardır. İkinci tür inanmalar ise gerçek hayatta var olup az çok değişiklikle yaşayan inanmalardır.

Balıkesir masallarında rastlanılan âdet ve inanmalar şu şekilde sıralanabilir:

1. Doğum Ve Çocukla İlgili Âdet Ve İnanmalar

a. Çocuksuz Ailenin Çocuk Sahibi Olması:

Balıkesir masallarında beş yerde çocuksuzluk dolayısıyla acı çeken ve çocuk arayan ailelere rastlanmaktadır.

26 numaralı masalda çocuğu olmayan padişah karısıyla beraber kırlara gezmeye gider. Atlara binip söğüt dibine varırlar. Orada namaz kılarlar. Sonra karşılarına bir derviş çıkar. Derviş padişah bir elma vererek, padişaha elmanın içini karısına yedirmesini, kabuklarını ise tayına yedirmesini söyler. Padişah, dervişin dediğini yapınca bir çocuğu olur.

36 numaralı masalda çocuğu olmayan bir kadın çocuk sahibi olmak için komşusuna danışır. Komşusu da bir kalbur nohut alıp onun üstüne oturmasını söyler. Kadın da komşusunu dediklerini yapar, kalburdaki nohutların hepsi çocuk olur.

43 numaralı masalda hiç kızı olmayan bir padişah “Cenab-ı Allah bana kız versin de nasıl verirse versin” diyerek dua eder. Sonunda bir kızı olur, ama dev olur.

54 numaralı masalda çocuğu olmayan bir kadına komşusu, nohudu ıslatıp bir tencerenin içine besmelesiz olarak koymasını söyler. Kadın, komşusunun dediklerini yapınca nohuttan çocuk olur.

60 numaralı masalda evlatları olmayan bir karı koca “Ey Allahım, bize bir evlat ver, ver de nasıl olursa olsun, bizim de dumanımız tütsün” diye dua ederler. Allah da onlara keçiden bir evlat verir.

b. Çocuğa Ad Koyma:

Çocuğa ad koyma âdeti iki yerde rastlanmaktadır.

26 numaralı masalda dervişin verdiği elmayla çocuk sahibi olan padişah dervişin dediği gibi, oğluna derviş tekrar gelmeden ad koymaz. Çocuğu 20 yaşına kadar yeraltındaki hoca yetiştirir. Çocuk yeraltından çıktıktan sonra derviş gelerek çocuğa adını koyar.

51 numaralı masalda yoksul bir köylünün karısı doğum yapar, bir kızı olur. Üç tane Arap gelerek, yürüdükçe ayağının altından çimenler bitmesini, başına dökülen suların altın olmasını, güldü mü yanaklarından gül açmasını, ağladı mı gözlerinden inci dökülmesini söyleyerek kızın adını “Muradına Nail Olamayan Kız” koyarlar.

c. Hocaya Verme:

Türk kültüründe çocuk yetiştirmek, bir takım eğitimlerle çocuğu hayata hazırlamak büyük önem taşır. Çocuğu ergenlik dönemine gelmesiyle birlikte hocaya verme âdeti destanlarımızda da vardır.

26 numaralı masalda dervişin verdiği elmayla çocuk sahibi olan padişah dervişin dediği gibi, oğluna derviş gelmeden ad koymaz. Çocuk bir şeyler öğrensın, yetişsin diye yeraltındaki hocaya verirler. Çocuğu 20 yaşına kadar yeraltındaki hoca yetiştirir.

ç. Büyük Oğlun Her İşe İlk Olarak, Küçüğün İse Son Olarak Koşulması:

Büyük oğlun her işe ilk olarak, küçüğün ise son olarak koşulması, Türk kültüründeki âdetlerin sözlü kültür ürünlerine yansıyanlarından belki de en fazla rastlanılanıdır.

9 numaralı masalda oduncu hastalanınca ormandan odun getirmesi için büyük oğlunu görevlendirir, büyük oğlan devi görünce korkup kaçır. Ortanca oğlan da büyük gibi kaçınca, küçük oğlan devi yener.

24 numaralı masalda her sene elma dalını yiyen devi öldürmek için ilk önce padişahın büyük oğlu, sonra ortanca, sonra da en küçüğü gider. Ama devi küçük oğlan öldürür.

38 numaralı masalda hasta olan babalarını iyileştirecek olan narı yiyen devi öldürmek için ilk önce büyük oğul gider, sonra ortanca gider, en son küçük gider. Ama devi öldüren küçük oğul olur. Yine babalarının mezarını beklerken bu sıra takip edilir.

2. Düğün Ve Evlenmeyle İlgili Âdet Ve İnanmalar

a. Dünür Gitme-Kız İsteme:

Balıkesir masallarında dünür gitme ve kız isteme ile ilgili âdetler yoğun olarak bulunmaktadır. Bu âdetlerin çoğu bugün hala bazı değişikliklerle de olsa yaşamaktadır.

26 numaralı masalda padişah, oğlunun kuş vurmak için gittiği yerde gördüğü Türkmen kızına dünür yollar. Türkmen beyi kızını padişahın oğluna verir.

27 numaralı masalda padişahın oğlunun rüyasında gördüğü kızını istemek için iki kadın, padişahın oğlu için kızın evine dünür giderler.

28 numaralı masalda Beyoğlu'nu yaptığı çorbayla iyileştiren Şamdanlı Kıza Beyoğlu dünür yollar, Şamdanlı Kız ile evlenir.

38 numaralı masalda babaları öldükten sonra üç kız kardeşe sırayla dünür gelirler, kızları ağabeylerinden isterler. Büyük ve ortanca ağabeyleri kardeşlerini vermek

istememezler. Ama küçük oğlan kardeş babalarının vasiyetine dayanarak kız kardeşlerini evlendirir.

16 numaralı masalda derenin pisliklerini, fırının küllerini temizleyen kızın boynuna altınlar dolandır. Altınlı kıza padişahın oğlu dünür olur, kız padişahın oğluyla nişanlanır.

20 numaralı masalda padişahın küçük oğluna yardım eden ve ona ortak olan dede, başka bir padişahın kızını padişahın oğluna ister.

22 numaralı masalda padişahın oğlu, sorduğu bilmeceyi bilen süpürgecinin kızı için annesini dünür gönderir.

b. Yüzük Takma:

Yüzük takma âdetine bir yerde rastlanılır.

12 numaralı masalda Beyoğlu, kavağın tepesindeki kızın kendisiyle gelmesini isteyince, kız da parmağındaki yüzüğü çıkartıp kendi parmağına takmasını ister. Beyoğlu da yüzüğünü çıkartıp kıza takınca kızla sözlenmiş olur.

c. Çeyiz:

Gelin olacak kızın ailesi tarafından, kızın küçük yaşlarından itibaren evleneceği erkeğin evine götüreceği çeyizi hazırlaması âdetine bir yerde rastlanılır.

20 numaralı masalda padişahın oğlunun sorduğu bilmece yüzünden dertlenip düşünen süpürgeci için süpürgecinin ortanca kızı çeyizinin tam olmadığı için babasının üzüldüğünü zanneder.

ç. Düğün:

Masalarda düğünlerde yer alan âdetlere ayrıntısıyla yer verilmez. Yalnızca masaldaki olayı ilgilendirdiği kadarıyla âdetlere yer verilir.

33 numaralı masalda padişah, ikinci olarak evlenmek ister. Düğün hazırlığı yapar. Düğünde keşkekler pişer. Padişahın ilk karısı da padişahın hiç görmediği çocuklarını düğüne yollayarak keşkek almalarını söyler.

14 numaralı masalda köyde, düğünde yemek verilir. Yemekte de keşkek, pilav pişirilir.

56 numaralı masalda padişahın oğlu, başka bir padişahın kızıyla evlenir. Kızı kendi memleketine götürür. Kıza kendini çoban olarak tanıtır. Padişah olan babasına düğün hazırlığı yapmasını söyler. Düğün hazırlığı başlar. Kadınlar toplanarak piring ayıklarlar, daha sonra hoşaflık ayıklarlar; sonra düğün için topluca hamama gidilir. Çobanın karısı da yolda gelirken çöplükten buldukları tası alarak hamama gider.

d. Düğünde Davul Çaldırmak:

Son zamanlara kadar köy düğünlerinin olmazsa olmazı olan düğünde davul çaldırma âdetine üç masalda rastlanılır.

24 numaralı masalda padişahın en küçük oğlu yerin yedi kat dibinden çıkınca diğer kardeşleri en küçük oğlanın evleneceği kızı alarak düğün yaparlar. Düğünde davul çaldırırlar.

26 numaralı masalda Şah İsmail, üç kızı da alarak üç gün üç gece davul çaldırır.

42 numaralı masalda düğünün sonunda keloğlan için davul çaldırılır.

e. Davulla Kız Götürmek:

Gelini, kız evinden oğlan evine davulla götürme âdetine iki masalda rastlanılır. Bu âdet hala bazı köylerde yaşamaktadır.

12 numaralı masalda Beyoğlu parmağına yüzük taktığı kızı davulla memleketine götürür.

14 numaralı masalda köyde yapılan bir düğünde davullar çalar. Gelin kız evinden davulla alınır.

f. Düğünde Koşuya Çıkmak:

Eskiden düğünlerde damadın da katıldığı bir koşu yarışı yapılırmış. Bu âdetle bir masalda karşılaşılır.

24 numaralı masalda padişahın en küçük oğlu yerin yedi kat dibinden çıkınca diğer kardeşleri düğün yaparlar.

g. Değnek Oynama:

Eskiden düğünlerde oynanılan değnek oyunu artık masalarda kalmıştır.

42 numaralı masalda düğünde damat değnek oynar. Keloğlan kendisine ihanet eden iki ağabeyini de onların düğünlerinde değnek oynadıkları esnada öldürür.

h. Ok Atma:

Erkeklerin evlenecekleri kızları seçmek için ok atmaları âdetine bir masalda rastlanılır.

29 numaralı masalda padişah iki oğlunu evlendirmek için oğullarına ok attırır. Kim sağ vezirin evinin üstüne ok atarsa sağ vezirin kızını, kim sol vezirin evinin üstüne ok atarsa sol vezirin kızını alacaktır. Küçük oğlan da bir tosbağanın üstüne ok atınca, tosbağa ile evlenir.

ı. Tellal Bağirtma:

Genellikle padişahın kızını evlendirmek için tellal bağirtması, üç masalda karşımıza çıkar.

26 numaralı masalda oğlunun evlenmesi için kız arayan padişah tellal bağirtarak zenginlerin kızlarının ellerine birer gül alarak oğlunun önünden geçmesini, oğlu hangisini beğenirse o kızı oğluna alacağını söyler.

27 numaralı masalda padişahın oğlu rüyasında yürürken yürüdüğü yerde çayır çimen parlayan, güldükçe yanaklarında kırmızı gül açan, ağladıkça gözünden mecidyeler

dökülen bir kız ister. Hangi kızı gösterirlerse onlarla evlenmek istemez. Padişah, oğlunun rüyasında gördüğü kızı tellal bağırtarak arar.

42 numaralı masalda padişah, kızını devden kurtaran adamı bulmak için kıyıda köşede ne kadar adam varsa kızının önünden geçeceğini söyleyerek tellal bağırtır.

i. Çöp Çatma-Nasip Bağlama:

Sadece bir masalda karşımıza çıkar.

31 numaralı masalda padişah yanına vezirini alıp yola çıkar. Yolda bir dedeyle karşılaşır, dedeye ne yaptığını sorarlar. Dede çöp çattığını söyler. Padişah da kendi kızının nasibini kime bağladığını sorunca dede, bir çobana bağladığını söyler. Padişah kızını bir çobanla evlendirmek istemez, kızını saraya kapatır.

j. Namus:

Türk kültüründe erkek için “at, avrat, silah” üçlüsü namus simgesi olarak karşımıza çıkar. Dört masalda erkeğin, namusu için karısı ve kızını öldürmeyi göze alması karşımıza çıkar.

13 numaralı masalda Yasemin Çelebi, karısının kendisini aldattığını görünce, aldattığı erkekle birlikte karısını öldürür; ibret olsun diye kellelerini dolaba koyar.

19 numaralı masalda padişahın oğluyla nişanlı olan kız kendisine güvenemeyince, düğün gecesini yerine Tereci Kızını sokar. Gerçek ortaya çıkınca da padişahın oğlu, kızını kırk katırla cezalandırır.

39 numaralı masalda başka birinin haber vermesiyle karısını kendi evinde başka bir adamla yakalayan adam, karısını tabancayla öldürür.

58 numaralı masalda bir adam oğluyla beraber hacca gider, kızını da bir hocaya emanet eder. Hoca, kızını hile ile (bir koca karı yardımıyla) hamama götürerek onunla birlikte olmak ister. Kız da hocayı dövüp hamamdan kaçınca, hoca kızının başka bir herifle konuştuğunu yazan bir mektubu kızın babasına gönderir. Kızın babası da oğlunu,

kız kardeşini öldürmesi için gönderir. Kardeşini dağın başına götüren oğlan kardeş, ona kıyamaz, bir tavuk kesip onun kanını kardeşinin gömleğine batırarak babasına gösterir.

3. Ölümle İlgili Âdet Ve İnanmalar

a. Ölüm-Helalleşme:

Balıkesir masallarında az da olsa ölümle ilgili âdetlere rastlanılır.

28 numaralı masalda Beyoğlu hastalanınca, köylüler ölecek diye onunla helalleşirler.

b. Ölüye Saygı:

Kültürümüzde ölüye saygı gerçek hayatta olduğu gibi masalarda da kendini gösterir.

38 numaralı masalda babalarına öldükten sonra mezarını bekleyecekleri hususunda söz veren üç erkek kardeş sözlerine sadık kalırlar.

4. Büyü, Fal Ve Kaderle İlgili Âdet Ve İnanmalar

Balıkesir masallarında büyü, sihir, fal ve kaderle ilgili inanmalar oldukça yoğundur.

a. Büyü:

Büyüye bir masalda rastlanılır.

16 numaralı masalda üvey kızı padişahın oğluyla evlenince üvey anne bir hocaya giderek iğne okutup gelir. Üvey kızının tepesine iğneyi batırır, kız kuş olup uçar.

b. Sihir:

10 numaralı masalda iki kardeşten erkek olanı geyik suyundan içer ve geyik olur.

12 numaralı masalda kız, “Yassıl kavacığım yassıl” diyerek kavağın tepesine çıkar, çingene kızını da aynı yolla kavağın tepesine çıkarınca Beyoğlu'nun kendisine

verdiği yüzüğü çingene kızına kaptırır ve anında kuş olup uçar. Yine aynı kız, Beyoğlu'nun kavaklarının tepesine konar, çingene kızı kuşu kestirir. Kuşun kanının yere damladığı yerde bir kavak ağacı yetişir. Çingene kızı kavak ağacını da kestirince kız, kavak ağacının bir dalından yine ortaya çıkar.

13 numaralı masalda padişahın oğlu, Yasemin Çelebi'nin kendisine söylediklerini uygulayarak karısına gelinlik giydirir, başına Yasemin Çelebi'nin verdiği sihirli tarağı takar ve balkonda fotoğraf çektirir.

17 numaralı masalda sırma saçlı oğlana yardım eden Arap, "Açıl denizim açıl", "Kapan denizim kapan" diyerek sırma saçlı oğlanı denizden geçirir.

21 numaralı masalda Keloğlan, dere den bulduğu balığı serbest bırakınca balık ona bir sihir verir. Balığın verdiği sihirle Keloğlan, istediği her şeyi elde eder.

29 numaralı masalda padişahın iki oğlu ok atarak evlenecekleri kızları belirlerler. Padişahın küçük oğlu okunu bir tosbağanın üstüne atınca tosbağa ile evlenir. Fakat o tosbağa, çok güzel bir kız olur.

30 numaralı masalda bir oğlanın yardım edip büyüttüğü yılan, oğlanı Şahmeran olan babasına götürür. Oğlan, Şahmeran'ın karataşını alır, karataşı her yaladığında Arap köleler çıkar ve oğlanın her istediğini yerine getirirler.

32 numaralı masalda üvey annesi tarafından inek gütmeye gönderilen kız, üvey annesinin verdiği yapağuları ineğe eğirtir.

35 numaralı masalda vezir, padişahın boynuzları olduğunu kimseye söyleyemez, bir kuyunun içinde "Padişahın boynuzları var" diye bağırır. Çobanlar, kuyudan çıkan kamışlardan yapılan kavalları her öttürdüklerinde "Padişahın boynuzları var" diye ses çıkar.

41 numaralı masalda gözleri arkadaşı tarafından kör edilen kişi, şeytanların olduğu değirmene gider. Şeytanlar konuşurken duyduğu kavak yaprağının gözleri kör olan kişinin gözlerine sürüldüğünde gözlerinin iyileşeceğini öğrenir, kavak yaprağını gözlerine sürer ve iyileşir.

51 numaralı masalda yoksul bir köylünün karısı doğum yapar, bir kızı olur. Üç tane Arap gelerek, yürüdükçe ayağının altından çimenler bitmesini, başına dökülen suların altın olmasını, güldü mü yanaklarından gül açmasını, ağladı mı gözlerinden inci dökülmesini söyleyerek kızın adını “Muradına Nail Olamayan Kız” koyarlar. Üç Arap, kızın adını koyduktan sonra koluna bir bilezik takar. Bilezik sihirlidir. Cici annesi daha sonra kızın kolundan bileziği hile ile alarak kızı öldürür. Bilezik onun canıdır. Muradına Nail Olamayan kız, yine o bilezik koluna değince canlanır.

c. Fal bakma:

Sadece bir masalda rastlanılır.

24 numaralı masalda Şah İsmail’in yanına aldığı üç kızdan biri fala bakarak, babasının Şah İsmail’i yemeğine ağı katarak zehirleyeceğini söyler. Şah İsmail’i kurtarır.

ç. Talih Kuşu Uçurarak Padişah Seçme:

Talih kuşu uçurarak padişah seçme âdetine iki masalda rastlanılır.

11 numaralı masalda köy meydanında köylüler bir kuş uçururlar. Kuş kimin başına konarsa padişah o olur. O köye ilk defa giden Mehmet Ağa’nın başına köylülerin uçurdukları kuş konar. Köylüler padişahlığı ona yakıştıramazlar. Üçüncü defa da kış onun başına konunca padişah o olur.

57 numaralı masalda karısını zengin bir adam götüren ve iki çocuğunu dereye kaptıran bir adam başka bir köye gider. Orada da padişahlık seçimi için bir talih kuşu uçururlar. Talih kuşu da fakir adamın başına üç defa üst üste konunca halk onu padişah yapmak zorunda kalır.

5. Diğer Âdet Ve İnanmalar

a. Ava Çıkma:

Ava çıkma, Türk kültüründe destanlardan masallar kadar sözlü kültür ürünlerimizde karşılaşılan bir durumdur.

26 numaralı masalda padişahın oğlu (Şah İsmail) ile arkadaşı üç yolun başına üç taş dikerler. Üç arkadaş, o üç yoldan ayrılarak kuş vurmaya giderler. Kim kuş vurursa o yolun çatına gelip arkadaşlarını bekleyecektir.

b. Askere Gitme:

Askere gitme âdetine, sadece masaldaki olaylarla olan bağlantısına göre rastlanılır.

49 numaralı masalda yılan olan damat, düğün gecesini yılan urbasını üstünden çıkarır; kız da düğün urbasını çıkarır, birlikte olurlar. Oğlan sonra askere gider, askerden karısına mektuplar gönderir. Hizmetçi de mektupları alıp oğlanın yazdıklarının tam tersini yazar, kızın evden gitmesine sebep olur.

53 numaralı masalda bütün malını, varlığını kaybeden bir çiftlik ağası çocuklarını da dereye kaptırır. Oğlunun bulan değirmenci, onu besler, büyütür, askere gönderir.

c. Bilmece:

Bilmece sorma âdetine üç masalda rastlanılır.

22 numaralı masalda padişahın oğlu, sorduğu bilmeceyi bilemeyen bir adamı sarayının kırk odasından birine kapatır, onu cellat etmeyi düşünür.

62 numaralı masalda bir adam bit besleyerek bitin derisini soyar. Bit derisinin ne olduğunu bilenen kızını vereceğini söyler. Kız çamaşır yıkamaya gidince yanına giden bir abdala onların evlerine gitmesini, babasının ona göstereceği şeye “bit derisi” demesini söyler. Kızın dediklerini yapan abdal kızı alır.

22 numaralı masalda padişahın oğlu, süpürgeciye “Altından altın, gümüşten gümüş, bakırdan bakır olan nedir?” diyerek onun bilgisini ölçmek ister. Eğer 40 güne kadar bilemezse onu cellat edeceğini söyler.

ç. Kahve İçme:

Kahvenin misafirlikler sırasında önemi vardı. Hatta bunun üzerine bir atasözü bile vardır: “Bir fincan kahvenin kırk yıllık hatırı vardır.”

26 numaralı masalda 7 erkek kardeş, kendilerini ve kız kardeşlerini devden kurtaran Şah İsmail'i evlerine götürerek ona kahve ikram etmek isterler.

d. Misafirperverlik:

Türk kültüründe misafire verilen önem büyüktür. Bu önem, sözlü kültür ürünlerinde de kendini gösterir.

24 numaralı masalda padişahın en küçük oğlu yerin yedi kat dibine düştükten sonra orada bir ninenin evine misafir olur. O memlekette suyun başını bir dev tutmuştur ve köylüye su vermek için her gün suyun başında bir can alır. Padişahın oğlu misafir olduğu evde nineden su ister. Nine de misafire kabalık olur diye "Su yok" diyemez, çişini misafire su olarak ikram eder.

11 numaralı masalda bir köye giden ve orada geceleme için kalacak misafiri köylülerden ilk kim görürse, onu evinde misafir eder.

26 numaralı masalda çoban kılığına giren Şah İsmail, yolda çift süren bir çiftçiyle karşılaşır. Şah İsmail, karın tokluğuna çiftçinin yanında kalmak ister. İlk önce kabul etmeyen çiftçi, merhamete gelerek Şah İsmail'i misafir eder.

27 numaralı masalda Telli Kıza kötülük yapmak için kızın yerini bulan analığı kendini tanıtmadan kızın evine misafir olur. Kız da analığının karnını doyurur, çay içirir, gece de misafir eder.

42 numaralı masalda Keloğlan, yerin yedi kat dibine düştüğünde orada bir nineye misafir olur. Nineden su ister. Nine de suyun başında bir dev beklediği ve devin de suyun karşılığında halktan su istediği için su veremez, çişini verir.

e. Yardımseverlik-İkram:

İnsani bir değer olan yardımseverlik ve insanlara ikramlarda bulunma, masallarda da kendini gösterir.

24 numaralı masalda padişahın en küçük oğlu bir ağacın dibine dinlenmek için vardığında, bir yılanın kuş yavrularını yediğini görünce yılanı öldürür. Kuş da onun bu

yardımdan dolayı padişahın oğlunun yerin yedi kat dibinden yer yüzüne çıkmasına yardım eder.

38 numaralı masalda üç erkek kardeş başka bir padişahın üç kızını da yanlarına aldıktan sonra yola koyulurlar. Yolda durup yemek yerlerken bir ihtiyarın geldiğini görürler. Onu da sofraya davet edip yemek yerler. Ama ihtiyar onlara ihanet edip küçük kızı kaçıtır.

20 numaralı masalda padişah, üç oğluna yüzer altın verir, bunları çeşitli şekillerde değerlendirmelerini ister. Büyükler, paralarına para katarken küçük oğlan borçlu birinin borcunu öder ve kendi de borçlu olarak geri döner. Bu iyiliğinden dolayı padişah tarafından ödüllendirilir.

f. Hastayı Ziyaret Etme:

İnsani bir değer olan hastaları ziyaret etme, yine masalarda kendini gösterir.

12 numaralı masalda nine, hasta olan Beyoğlu'nu ziyaret etmek ister. Kız da çorba pişirir, içine parmağındaki yüzüğü koyar. Nine, çorbayı alıp Beyoğlu'nu hasta ziyarete gider.

28 numaralı masalda Beyoğlu hastalanınca yaşlı bir ninenin evine sığınan Şamdanlı Kız, bir çorba yapıp nineye Beyoğlu'na hasta ziyaretine gitmesini söyler. Nine, çorbayı alıp Beyoğlu'nu hasta ziyarete gidince kızın yaptığı çorba Beyoğlu'nu iyileştirir.

g. Hamama Gitme:

Türk kültüründe temizliğe verilen önem ve âdetlere yansıyan hamam kültürü masalarda kendini gösterir.

28 numaralı masalda Şamdanlı Kızı öldürmek için oğlanın nişanlısı ile kayınvalidesi kızı kandırıp hamama götürürler. Hamamda yıkanıp paklanırlar, giyinirler. Oğlanın kayınvalidesi kızın başını tarayacağım diye kızın başına bir ağılı tarak batırır, kız kuş olup uçar.

34 numaralı masalda hizmetçilik yapan fakir bir kadının kızı, yolda hamama giden kara, çirkin bir kadını görünce o da hamama gider. Hamamda etrafında gördüğü zengin kadınlara Kenan vezir'in karısı olduğunu söyler.

39 numaralı masalda padişah, huzuruna çıkacak olan adamı hamama gönderir. Hamama giden adam temizlendikten sonra üst-baş giyer, karnını doyurur, padişahın huzuruna çıkar.

44 numaralı masalda padişah, huzuruna çıkan bir çobanı önce hamama gönderir, çoban hamama temizlenir. Padişahın huzuruna çıkmadan önce karnı doyurulur, istirahata çekilir.

h. Giyim Düzeni:

Giyim düzeni ile ilgili âdetlere bir masalda rastlanılır.

11 numaralı masalda *sığırtmacın* karısı köye gelen kervandakilerin çamaşırlarını yıkar. Onun pantolonu alta, entariyi üste, külotu da en üste koyması masalda onun görenekli olduğunu gösterir.

i. Dua:

39 numaralı masalda padişahın kız hastalanınca Şih (hoca)'tan ağzı dualı olduğu için padişahın kızına dua edip onu iyileştirmesini isterler.

19 numaralı masada Tereci Kızı padişahın oğlunu Allah'tan isteyerek sürekli dua eder. Sonunda padişahın oğluna kavuşur.

i. Beddua:

17 numaralı masalda Arap kızı, yeni doğan çocukları köpek encikleriyle değiştiren çocuklara kötülük eden koca karıya “Taş ol da otur olduğun yere, kara taş ol da otur yerine!” diyerek beddua eder. Koca karı da taş olur.

j. Halı/Kilim Dokumak:

17 numaralı masalda gece ışıkların yanmaması padişah tarafından emredilmesine rağmen ışıklarını açıp sohbet eden üç kız kardeşten büyüğü padişahla evlenecek olsa bir halı dokuyup Türkiye'nin askerlerini içine dolduracağını, ortanca kardeş de bir halı dokuyup Türkiye'nin askerlerini koysa bile halının yarısının boş kalacağını söyler.

k. Yapağı:

25 numaralı masalda Yörük ile Türk, iki arkadaş, topladıkları *kobakları* çuvallara koyarlar; pazarda birisi çuvalı yapağı, diğeri de ceviz diye satmak ister. Birbirlerinin çuvalının içinde ne olduğunu bilmeyerek çuvallarını pazarda değiştirirler.

32 numaralı masalda üvey annesi zorluk çıkarmak için üvey kızını inek otlatmaya gönderir. Yanına da yapağı eğirmek için kirman koyar.

l. Değiş-Tokuş:

25 numaralı masalda Yörük ile Türk, iki arkadaş, topladıkları *kobakları* çuvallara koyarlar; pazarda birisi çuvalı yapağı, diğeri de ceviz diye satmak ister. Birbirlerinin çuvalının içinde ne olduğunu bilmeyerek çuvallarını pazarda değiştirirler.

m. Hayvanlara Çoban Tutulması:

11 numaralı masalda malı mülkü, hayvanı çok olan Mehmet Ağa, hayvanlarını gütmesi için bir çoban tutar.

25 numaralı masalda iki arkadaş olan Yörük'le Türk bir papazın yanına çalışmaya giderler. Biri öküzü güder, diğeri de ahırda gübreleri atar.

n. Kervan:

Kültürümüzde kervanlar ve kervanların konakladıkları hanlar büyük önem taşırlar. Kervanlar masallarda da yerlerini alırlar.

20 numaralı masalda üç kardeş arpa getirmek için develerle kervan kurarlar.

11 numaralı masalda develerle tütün getiren kervandakiler çamaşırlarını *sığıtmacın* karısına yıkatırlar.

VII. BÖLÜM

METİNLER

1. Aslan İle Tilki

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, develer tellal, pireler berber iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken, bir aslan varmış. Bir köyden devamlı haraç alıyormuş. Her gün bir koyun, bir kuzu, bir inek ne bulursa alıyormuş. Köylü artık bu aslandan bıkmış. Aslan da “Ormanların kralı benim.” diyormuş. Her gün bir kuzu, bir koyun, bir inek almaya devam ediyormuş. Bir gün köylülerden biri tilkiye gitmiş ve demiş ki:

“Bizim başımıza bir aslan musallat oldu. Bizi bu dertten kurtarsan kurtarsan sen kurtarırısın” demiş.

Tilki de:

“Bunun karşılığında bir çuval tavuk alırım” demiş.

Köylü bunu kabul etmiş. Artık aslanın haracını vermemeye başlamışlar. Aslan da köye inmiş, karşısına tilki çıkmış. Tilki aslana:

“Sen dağların kralı benim diyorsun, ama bir kral da burada var. Köylü artık sana haraç vermeyecek” demiş.

Aslan da:

“Nerede o kral?” demiş.

Tilki de kuyuyu göstererek:

“İşte kuyunun içinde” demiş.

Aslan da kuyudan aşağıya bakmış. Kuyudan aksini görmüş. Aslan kükremiş. Kuyudan yankı gelmiş. Kuyudaki aslanı öldürmek için kuyunun içine atlamış ve ölmüş. Böylece tilki köylüyü aslandan kurtarmış. Bu defa tilki haraca alışmış. Tilki köylüden her gün tavuk istiyormuş. Bu defa köylü tilkiden bıkmış. Köylü toplanıp tilkiye:

“Sana bir çuval tavuk verelim, alış verişi keselim” demiş.

Çuvalın içine tazı koymuşlar. Çuvalı tazıya vermişler. Tilki inmiş bayıra. Çuvalı bir açmış, tazı. Tazı tilkiyi kovalamış, yakalamış, öldürmüş. Köylü tilkiden de kurtulmuş.

Halil İbrahim BÜYÜKASLAN

2. Tilki Kısıkç Ve Tosbağa

Kaplumbağa ile tilki sağdıç olmuşlar. Bir de *kısıkç* varmış. O *kısıkçla* üçü arkadaş olmuşlar.

“Arkadaşlar, ne yapacağız böyle biz? Bir ticaret çalışalım, iş kuralım kendimize” demiş.

“Ne olacak?”

“Ekin ekelim” demişler.

“Tamam.”

Bir yere ekin ekmişler.

Tilki kurnaz. Tarlanın ortasını sürerlermiş ötekileri. Bu da sırtını kayaya dayarmış.

“Arkadaşlar, çabuk. Valla bu kayayı bir salıverirsem, bir tekerlenirse sizi çiğner” dermiş.

Onları korkuturmuş o. Tarlayı sürerler, ekerler, bitirdikten sonra bırakır kayayı giderlermiş.

Ta zaman geldi şimdi gari.

“Ekin biçmeye gidelim.”

“Gidelim.”

Varıyorlar şimdi. Ekini biçmeye başladıktan sonra tilki yine arkasını dayıyor kayaya.

“Hadi be arkadaş, valla bırakırsam kayayı, devrilecek bu. Çiğner sizi. Yazık olur, ölürsünüz.”

Biçmişler, dövmüşler, çiğnemişler.

“Nasıl yapacağız şimdi, nasıl üleşeceğiz?” demişler.

“Bir koşu koşalım. En önden gelen buğdayı alsın, sonraki gelen samanı alsın, ondan sonra gelen bıraksın gitsin” demiş tilki.

“İyi.”

Buğdayı yığmışlar, samanı bir tarafa yığmışlar, gitmişler koşuya. *Kıskıç* demiş ki:

“Ben tilkinin kuyruğuna yapıştıvereyim hadi deyince.” Kaplumbağa demiş ki:

“Ben de buğdayın içine gömüleyim, orada durayım, bekleyeyim sizi.”

Varmışlar şimdi.

“Hani kaplumbağa nerede ya?” demiş.

“Gelir o da şimdi ya.”

“Hadi” demiş tilki.

Bir koşmuşlar. Kaplumbağa çıkmış da başlamış çığrısmaya.

“Kile beş, kile beş!” diye buğday ölçermiş.

Bakıvermiş tilki, öte tarafa gitmiş. Hemen samanın üstüne oturmuş.

“Öte git ya, üstüme oturuyorsun!” demiş *kıskıç* da.

Bir de bakmış, o da ondan evvel gelmiş. Amanın ne yapacağız? Tilki bırakmış gitmiş. Bayıra tek başına çıkmış. Bakınmış bakınmış, biri buğdayı aldı, biri samanı aldı. Aşağıda da bir çiftçi varmış, çift sürermiş.

“Dayı, kolay gelsin” demiş çiftçiye tilki.

Şöyle bir bakmış, tilki:

“Dayı, seninle sağdıç olalım. Bana bir horoz getiriverir misin?” demiş.

“Valla dedemden kalma bir horoz var, ama kocaman” demiş.

“Getiriverir misin bana onu sen?” demiş.

“Getirivereyim. Yarın sabah çuvala koyayım, getireyim” demiş.

Onun da bir *kopayı* varmış. *Kopayı* koymuş çuvala. Götürmüş tarlaya koymuş. Öküzleri koşmaya başlamış.

“Dayı!” denmiş.

“Hoş geldin. Gel, gel!” demiş.

“Getiriverdin mi?” demiş.

“Getirdim” demiş.

Aman çuvalı severmiş.

“Ne de kocamanmış. Kaçırmayalım” dermiş tilki.

Çuvalın ağzını açıvermiş. *Kopay* da kaptığıyla bunu, aman bu da koştuğuyla bayırın tepesine. Çıkıyor bayırın tepesine. *Kopay* arkasından gidiyor biraz, dönüyor geri.

İdris GÜREL

3. Eşek Tilki Horoz

Bir çocuk varmış. Çocuk yolda giderken giderken yolda bir horoz görmüş.

Horoz:

“Nereye gidiyorsun sağdıç?” demiş.

“Ben bir vilayete gidiyorum” demiş.

“Beni de götürür müsün?” demiş horoz.

“Götürürüm, geç ardıma götüreyim” demiş.

Geçmiş ardına horoz. Giderken giderken bir tilki görmüş. Tilki:

“Nereye gidiyorsun sağdıç?” demiş.

“Ben bir vilayete gidiyorum” demiş.

“Beni de götürmez misin sağdıç?” demiş.

“Götürürüm ben seni. Geç ardıma, götüreyim” demiş.

Onu da götürürken yolda bir bağa rastlamışlar. Bağı bir çocuk bekliyormuş.

Çocuk:

“Nereye gidiyorsun sağdıç?” demiş.

“Biz bir vilayete gidiyoruz” demiş.

“Beni de götürür müsün?” demiş.

“Geç ardıma, seni de götüreyim” demiş.

Bir eve varmışlar. Evde kazan kaynayıp durur. Aşlar kaynayıp durur.

“Bunu biz yiyelim” demişler.

“Nasıl yiyelim?”

Bir de eşek geçmişmiş arkalarına.

“Sen kapının ardına dur” demiş eşeğe. Tilkiye demiş:

“Sen ocaklığın yanına geç.”

Horoz da tavana çıkmış. O da kazanın ardına geçmiş. Boyuna aş kaynar. Bir ötüyorlar bunlar, bir bağışıyorlar. İnsanlar bir kayboluyor, içinde aş pişirenler. Hadi artık hepsi kalıyor, aşlar kalıyor. Bir karınlarını doyuruyorlar, bir yiyorlar. Muhabbet ediyorlar. Varıyorlar, pencereden bakıyorlar. Alem yemiş yiyeceğini, oraya bakacak yok.” Edemeyeceğiz, giremeyeceğiz” diye kimse giremiyor. Orası onlara kalıyor. Masal da burada bitiyor.

Ulviye YAVAŞ

4. Koyunla Çakal

Bir varmış, bir yokmuş. Bir koyunun kuzusu varmış. Koyunun kuzusu acıkmış. Demiş ki:

“Sen burada dur. Ben senin üstünden kapıyı kapatayım. Ben de etlenip sütlenip geleyim, seni besleyeyim” demiş.

Kuzuyu bırakmış eve, kapıyı da kapatmış. Etlenip sütlenmeye gitmiş. Sonra kapıdan takırtı gelmiş. Kuzu,

“Anne, etlendin sütlendin geldin mi?” demiş.

Meğer gelen annesi değilmiş. Gelen bir çakalmış.

“Evet yavrum, etlendim sütlendim de geldim” demiş.

Sesi biraz değişikmiş.

“Anne senin sesin değişik geliyor” demiş.

Bir de elini görmüş çakalın.

“Anne senin elin kınalı gibi değil miydi?” demiş.

Çakal da anlamış durumu. Gitmiş, elini çamura mamura bulamış. Bir şekilde elini kınalamış gelmiş.” Bak benim elim de kınalı” diye göstermiş. Kuzu da inanmış, açmış kapıyı. Çakal da kuzuyu görünce yemiş yemiş, bir güzelce karnını doyurmuş. Kapının arkasına kemiklerini yığıvermiş. Sonra annesi gelmiş. Annesi,

“Aç kapıyı yavrum, ben etlendim sütlendim geldim, etlendim sütlendim geldim” demiş.

Açan olmamış. Sonunda kendisi kapıyı açmış. Bir bakmış kuzu ortada yok. Kapıya bir bakmış, arkasında kuzunun kemikleri yığılmış. Koyun bağırmış:

“Benim kuzumu yiyele ben sağdıç olacağım, çık ortaya! Benim kuzumu yiyele ben sağdıç olacağım, çık ortaya!”

Bunu duyunca çakal ortaya çıkmış. Saklanmış meğer orada. Koyun:

“Ben seninle sağdıç olmak istiyorum” demiş. O da:

“Tamam, olalım” demiş.

Koyun ortaya odun modun getirmiş. Üstüne sacı kapatmış.

“Sağdıç olmamız için senin oraya oturman gerekiyor” demiş.

Çakalı odunun üstüne oturtmuş. Çakal oturunca konuşmaya başlamışlar. Konuşurken çakal dalmış. Çakal dalınca da sacın altındaki odunları yakıvermiş. Çakal hoplayıp zıplamaya başlamış. Koyun bağırmaya başlamış:

“Kuzuyu yemek mi daha iyi, bacaklarının yanması mı? Kuzuyu yemek mi daha iyi, bacaklarının yanması mı?” diye dalga geçmiş onunla. Masal da burada bitmiş.

Vesile YANMAZ

5. Tilki İle Yılan

Bir varmış bir yokmuş. Bir tilkiyle bir yılan ikisi sağdıç olmuşlar. Yılanla sağdıç olunur mu avanak tilki? Neyin varsa iş karışır.

“Sağdıç, seninle nereye gidelim?” demiş.

“Nereye gidelim?” demiş.

“Seninle geziye gidelim.”

Hazırlanmışlar, gitmişler. Dere boyuna varmışlar. Varınca da tilki demiş ki:

“Yılan, ben geçerim.” Yılan demiş ki:

“Sağdıç, sen geçersin, ama ben geçemem. Nasıl yapacağız?”

“Beraber geçeriz” demiş.

“O zaman ben senin beline dolanayım. Beni şu çaydan geçir, benden ne istersen iste” demiş.

“Tamam, arkadaş olur” demiş.

Yılan şimdi tilkinin sırtına dolanıyor, kafasını da tilkinin kafasından yana koyuyor. Geçiyorlarmış. Tam derenin ortasına varınca,

“Nasıl olsa sen beni geçiriyorsun. Ben seni şimdi sıkıştırıyım da kemiklerini kırıvereyim” demiş.

Tilkinin kemiklerini sıkıştırıvermiş. Çatır çatır çatır.

“Ah, şimdi bu beni öldürecek” demiş.

“Arkadaş, böyle olmayacak. Sen beni nasıl olsa öldüreceksin. Uzat gözlerini de öpeyim *bicik*” demiş.

Tilki de bak nasıl kurnaz. Öyle deyince kafasını uzatıveriyor yılan. Hemen tilki de kafasını harttak ısırtıveriyor yılanın. Hadi yılanın kafasını koparıveriyor. Geçiriyor öteki yakaya.

“Şöyle seni ben bir uzatayım” diyor.

Güzelce yılanı tilki uzatıyor.

“Ben eğri meğri sağdıç istemem. Olacaksan böyle düpdüzgün ol” demiş.

Yılanı tilki böyle yapmış. Ben de karşı yakaya gidiyordum. Karşı yakada ben o yılanı gördüm. Tilki de geçmiş, koca taşlara dayanmış.

“Oh, bana kaldı dünya. Dünya benim!”

Hüsniye ÖZENEL

6. Tilki

Zamanın birinde bir tilki varmış. Tilki böyle bir taşın tepesine çıkmış otururken yoldan birisi balık koymuş sevelere giderken tilki görüyor. Arabacı görmüyor, tilki çıkıyor, bir tane ata ata yolda gidiyor. İniyor, onları topluyor tilki. Giriyor bir yere, oturuyor. Yerken bir ayı geliyor. Ayı diyor:

“Ne yapıyorsun arkadaş?”

“Valla şurada göle girdim. Biraz balık tuttum. Onları yiyorum” diyor.

“Bunlar az gelir. Bir daha girelim” diyor.

“Sen kuvvetlisin. Bu sefer senin kuyruğuna bağlayalım sepeti. Sen gir. Sepet dolsun, ben çekeyim” diyor.

Şimdi bağlıyorlar sepeti ayının kuyruğuna, ayı giriyor havuza.

“Arkadaş, çekeyim mi?” diyor.

“Arkadaş tepinme, az daha var” diyor.

Bu sefer ayının kuyruğunu buz tutuyor.

“Arkadaş, çekeyim mi?” diyor.

“Çek” diyor.

Tilki bir çekiyor, ayının kuyruğu kopuyor. Şimdi tilki kaçıyor, ayı tilkinin ardından koşuyor. Tilki bir yerden, daldan tüyüvereyim diyor. Tilki geçiyor. Ayı da dalın arasından geçerken sıkışıveriyor. Kurtulamıyor.

“Arkadaş, kurtar!” diyor.

“Arkadaş, kaçmaya bak, kurtaramam” diyor.

O öyle geçti. Şimdi bir de kurtla arkadaş oluyor. Kurt:

“Arkadaş, şurada bağ var. Gidelim de biraz üzüm yiyelim” diyor.

Bağın içine giriyor bunlar.

“Yalnız bir şartımız var. Burnumuzdan gelinceye kadar yiyeceğiz” diyorlar.

Şimdi tilki birer tane bunun burnuna sokuveriyor. Öteki adam burnundan gelecek diye boyuna yemiş, boyuna yemiş, boyuna yemiş, şişmiş. Tilki:

“Arkadaş, sahibi geliyor, kaç” demiş.

Tilki aradan kaçiveriyor. Kurt da orada sıkışiveriyor.

“Arkadaş, tapuyu göster” diyor kurt.

“Arkadaş, tozdan dumandan ferman okunmuyor. Tapuya falan bakma, kaçmana bak” diyor.

Şimdi tilki gezerken bir kovan arıya rastlıyor. Oradan bir tabak bal alıyor. Gidiyor. Yerken ayı geliyor.

“Arkadaş ne buldun?” diyor.

“Şurada bal vardı bir kovan, ondan bir tabak bal aldım. Onu yiyorum” diyor.

“Bu yetmez” diyor.

“Alır geliriz” diyor.

Oraya gidiyorlar. İki tabak bal yiyorlar. Yemişler, yatmışlar.

“Yalnız götümüzden sızıncaya kadar yiyeceğiz” demişler.

Yemişler yemişler, sızmamış. Şimdi yatıncaya kadar başlamış ayının götünden sızmaya bal. Tilki çomağı alıp da ayının götüne dokunuvermiş. Oradan ayı kovarken kovarken tilkiyi tutamıyor. Tilki kaçıyor, dama çıkıp kurtuluyor. Ayı da yerde kalıyor.

Mustafa ÖZBOYAR

7. Küçük Tilki

Bir tilki varmış. Kuyruğu küçükmüş. “Küçük” derlermiş ona. O da kızarmış Küçük dediklerine. Bir gün:

“Arkadaşlar, ben bir yerde *alhad* buldum. Aman bir yavuz, bir yavuz. Gidelim, yiyelim mi?” demiş.

“Hemen gidelim” demişler.

Başına toplanmışlar. Varıyorlar *alhadın* yanına.

“Ben silkivereyim” diyor.

Çıkıyor üstüne. Tilki çıkıyor üstüne, bir silkiveriyor. Kapşıyorlar.

“Yahu yemeyin hemen, ben ineyim, beraber yiyelim” diyor.

“Tamam” diyorlar şimdi.

Bir daha silkiliyor, yine kapşıyorlar. Dinlemiyorlar onu. İniyor aşağı.

“Ben de sizinle beraber yiyeceğim. Sizi bağlayacağım. Silkeceğim, ineceğim aşağı. Sonra sizinle beraber yiyeceğiz” diyor.

“Olur” diyorlar.

Kuyruklarından bağlayıveriyor. Bir *alhadın* fidanına bağlıyor onları. *Alhad* silkiliyor, ama gidemiyorlar, kuyrukları bağlı. Çıkmış yine *alhadın* üstüne, bir silkeleyivermiş.

“Hih, bir avcıyla bir *kopay* geliyor ya, ne yapacağımızı bilmiyoruz” demiş.

Bir inmiş de bir kaçırvermiş. Avcıyla *kopay* geliyor diye kuyruğunu koparan kaçarmış, kuyruğunu koparan kaçarmış. Hepsi küçük olmuşlar. Ağacın tepesine çıkmışlar, bakmışlar.

“Vay anasına, sen de küçük, ben de küçük, sen de küçük, ben de küçük” demişler.

İdris GÜREL

8. Altınlı Horoz

Bir horoz varmış. O horozun altını varmış. Beyoğlu'na vermiş. Beyoğlu da almış gitmiş başka yere.

“Ulan gideyim de Beyoğlu'ndan altınımı alayım geleyim” demiş.

Düşmüş yola. Gidiyormuş, gidiyormuş, bir canavar denk gelmiş. Canavar demiş ki:

“Arkadaş, nereye gidiyorsun?”

“Beyoğlu'ndan altınımı istemeye gidiyorum” demiş.

“Beni de götür” demiş.

“Sen gidemezsin, gidemezsin” demiş. O da:

“Giderim, giderim” demiş.

Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Oradan canavar yorulmuş.

“Arkadaş, ben gidemeyeceğim” demiş.

“Tırnaklarımı kes de benim götüme gir” demiş.

Oradan onun götüne girmiş. Giderken giderken bir tilki denk gelmiş. Tilki demiş ki:

“Arkadaş, nereye gidiyorsun?” demiş.

“Beyoğlu'ndan altınımı istemeye gidiyorum” demiş.

“Beni de götür” demiş.

“Sen gidemezsin, gidemezsin” demiş.

“Giderim, giderim” demiş.

Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Tilki yorulmuş.

“Arkadaş, ben gidemeyeceğim” demiş.

“Tırnaklarımı kes de benim götüme gir” demiş.

Onu da koymuş. Gide gide gide bir çaya denk gelmiş. Çay akıp gidiyormuş. Çay gidiyormuş, o da gidiyormuş. Çayın suyu bitmiş. Çayın suyu bitti mi,

“Arkadaşlar, ben gidemiyorum, kalıyorum” demiş.

“Hadi sen de benim götüme gir de beraber gidelim” demiş çaya.

“Olur” demiş.

Gitmiş, Beyoğlu’na varmış. Beyoğlu’nun masasının üstüne uçmuş, oturmuş.

“Beyoğlu altınımı ver! Beyoğlu altınımı ver!”

“Şu ocağı sönesiceyi atların önüne koyun da atlar çiğnesin de öldürsün” demiş.

Atların önüne atmışlar. Canavarı çıkarıvermiş, atları yedirmiş. Bunun kazları varmış bir sürü.

“Bunu kazların damına atın da yesin de öldürsün” demiş.

Kazların damına atmışlar. Ona da tilkiyi çıkarıvermiş. Hep kazları öldürmüş. Yine varmış, Beyoğlu’nun masasının üstüne oturmuş.

“Beyoğlu, altınımı ver!”

“Fırını yakın yakın, içine bir atın bunu, yansın; ondan sonra etini yiyelim” demiş.

Fırını yakmışlar. İçine bunu atmışlar. Çay çıkıvermiş, fırını söndürmüş. Yine gelmiş masanın üstüne.

“Bunu ne yapalım, ne yapalım?” demiş.

Bir dam altını varmış Beyoğlu’nun da.

“Onu altınların içine atın da, beğendiğinden bir altın alsın da gitsin” demiş.

Altınların içine atmışlar bunu.

“Hap götüm yut götüm, bir dam altını yut götüm!”

Bir dam altını yutturmuş. Oradan gelmiş evlerinin önüne.

“Abla beni aç, abla beni aç, abla beni aç!”

Açmış.

“Abla, beni döv!”

Vurdukça altın sıçmış, vurdukça altın sıçmış. Bir komşusu gelmiş, bir koca karı.

“Kız ne yapıyorsun komşu?” demiş.

“Beyoğlu, altınlarını vermiş de oradan altın almış gelmiş. Altın sıcıyor” demiş.

“Beyoğlu neredeyse söyle de, ben de horozumu göndereyim” demiş. Göndermiş horozunu. Gelmiş horozu. Bununki de bok sıçmış.

“Aaa senin horoz altın sıcıyor, benimki de bok sıcıyor” demiş.

İkisi bir kavga horozların başında. Burada da masal bitmiş.

Eşe TURGUT

9. Oduncu İle Oğlu

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde develer tellal, pireler berber iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken, bir adam varmış. Üç tane de oğlu varmış. Adam dağdan odun kesiyormuş. Eşekle gütürüp satıyormuş. Odunculuk yapıp ailesine öyle bakıyormuş. Adam bir gün hasta olmuş. Büyük oğluna demiş ki:

“Bugün de oduna sen git.”

Oğlan odun kesmek için dağa gitmiş, karşısına bir dev çıkmış. Devden korkmuş, odun kesmeye gidememiş, geri dönmüş. Oduncu bu sefer odun getirmeye ortanca oğlunu göndermiş. Ortanca oğlanın da karşısına dev çıkmış. O da korkmuş geri dönmüş. Bu sefer küçük oğlan dağa odun kesmeye gitmiş. Küçük oğlan geri dönmüş. Annesine demiş ki:

“Anne bana taze peynir ver” demiş.

Taze peyniri almış dağa tekrar gitmiş Karşısına tekrar dev çıkmış. Dev küçük oğlana:

“Bu dağ benim, kimse buradan bir şey kesemez” demiş.

Küçük oğlan yerden bir taş alıyormuş gibi yapıp peyniri sıkmış, suyunu çıkarmış. Karşısındakini gören dev de yerden bir taş almış, sıkmış, fakat suyunu çıkaramamış. Karşısındakinin ne kadar güçlü olduğunu anlamış. Devle birlikte akşama kadar odun kesmişler. Akşam dev oğlana demiş ki:

“Gel bir yemek yapıp yiyelim.”

Sonra beraber yemeğe oturmuşlar. Oğlan tabi uyanıkmış. Boynuna astığı ekmek torbasının bir ucunu kesmiş. Bir lokma ağzına atıyorsa beş lokma torbaya atıyormuş. Dev doymuş, sonra sofradan kalkmış. Bakmış oğlan sofradan kalkmıyor.

“Ben bile koca devken doydum, sen nasıl oluyor da doymadın?” demiş.

“Ben karnımı deldim oradan yemek çıktı” demiş.

Dev de karnını delmek için bıçağı karnına saplamış, sonra ölmüş. Küçük oğlan topladığı odunlarla da babasına baktırmış. Aile de huzura kavuşmuş.

Halil İbrahim BÜYÜKASLAN

10. Geyik İle Fatma

Bir kızcağız varmış. Anası yokmuş, öksüzmüş. Kızın da bir kardeşi varmış, geyikmiş. Kardeşi bir geyiğin izinden gitmiş, geyik suyu içmiş, geyik olmuş. Kızcağız da dağın tepesine, bunların başına çıkmış. Dağın tepesinde öyle kardeşini ararmış. Kimse yerini bilmezmiş. Orada kavaklar gürmüş. Bir Beyoğlu varmış, beygir sulamaya gelmiş. Aharın içinden, kavağın gölgesinden kızı görmüş. Bey orada beygirini sulasın.

Bir kocakarı varmış. Bu kocakarı pınarın önüne tarhanayı koymuş, salçayı koymuş. Bu kız bakmış bakmış.

“Nine öyle etme, tarhanayı şöyle koy, salçayı böyle koy” demiş. Nine de:

“A kızım, gözüm görmüyor. Bicik gel de yapıver” demiş.

Kız salçayı şöyle koyayım tarhanayı böyle koyayım derken, Beyoğlu tutuvermiş. Beyoğlu kızı almış, gitmiş evine. Beyoğlu’nun da bir Arap karısı varmış. Bu arada kızın adı da Fatma’ymış. Akşam olunca:

“Kardeşim geliyor, kardeşim geliyor” diye uzağa gidermiş.

Kardeşi kızın yanına gelirmiş. İkisi yatarlarmış. Arap kadın:

“Benim canım geyik istedi. İlle bana geyiği kesiver” demiş.

Geyiği kesmeden Arap kadın ile Fatma çamaşıra gitmişler. Suya bakmışlar. Arap karısı Fatma’ya:

“Sen çok güzelsin” demiş. O da:

“Yok, ben güzel değilim” demiş.

Suya bakarken Arap karısı onu kaktırıvermiş, Beyoğlu onu alacak diye. Beyoğlu da geyiği kesmek için su başına getirmiş. Ustura bıçağı biliyorken geyik ağlamaya başlamış. Beyoğlu:

“Niye ağlıyorsun?” demiş. Geyik de:

“Burada benim ablam var. Adı Fatmacık, buradan çıkamıyor. Arap karısı onu ittirdi” demiş.

Fatmacığı oradan çıkarmışlar. Arap karısı:

“Geyiği keselim” demiş.

Fakat Beyoğlu kesmemiş. Beyoğlu Arap karısına:

“Sen Fatmacığı kuyuya kaktırdın. Ne istersen iste benden” demiş.

Arap karısı da kırk kulplu kazanla bir de katır istemiş. Buna kırk kulplu kazan ile bir de katır almışlar, bindirivermişler, tangıdık tunguduk, tangıdık tunguduk, götüne de bir çalı kıştırıvermişler. Varmış gitmiş anasının evine. Güzel Fatma da Beyoğlu'yla yaşar gidermiş.

Kezban DEMİR

11. Gençliğine Mi Kocalığına Mı

Vakti ile bir Mehmet Ağa varmış. Bir karısı ile iki de çocuğu varmış. Zengin mi zenginmiş. Bunların malı mülkü çokmuş. Fakat bunu üç gece üst üste:

“Gençliğine mi çekeceksin,kocalığına mı çekeceksin?” diye sorguya çekmişler. Adamcağız öte döner, beri döner, üçüncü gün son gün karısı:

“Yeter artık Mehmet Ağa, yat yerine” demiş.

Mehmet Ağa sıkışır:

“Son günün bugün, söyle diyorlar” demiş. Karısına:

“Bana üç günden beri geliyorlar. ‘Gençliğine mi çekeceksin, kocalığına mı?’ diyorlar. Ne yapayım ben?” deyip şaşmış. Kadın da:

“Gençliğimize çekelim de” demiş.

O da mecbur kalıp,

“Gençliğimize çekelim” demiş. Bu sefer soran kişiler:

“Evin yanacak, hemen toplan çıkın!” demişler.

Bunlar da hiçbir şey alamamış. Bir tek üstlerindeki çamaşırları, bir de yükte az bir para alıyorlar. Bir de baksalar ki, evleri tutuşmuş. Hemen hayvan çobanları yanlarına gelmiş:

“Mehmet Ağa, Mehmet Ağa! Ver bizim hesabı, hayvanların kökünü kurt yedi.”

“Koyun çobanları?”

“Onlar da ölü.”

Hepsinin hesabını görür. Mehmet Ağanın hiçbir şeyi kalmamış. İki oğlan çocuğuyla karısı kalmış. Gidiyorlar, gidiyorlar, buradan misal Sarıbeyler kadar gidiyorlar. Adamın işeyeceği tutmuş. Karısına:

“Sen Şu dereden çocukları geire koy. Ben bir kk su dökeyim” demiş.

Adam ufak su dökmeye başlamış. Dereye varırken kadın çırpınıp dururmuş.

“Adam gel!”

“Ne oldu, ne oldu?”

“ocuğun birini karşıya koydum. Karşıya koyduğumu kurt kaptı gitti. Birini de sele kaptırdım” demiş.

Adam karıŐıyla baş başa kalıyor. Bu sefer adam ne yapsın, çaresizlik karıŐını alıp gidiyor. Karşıya koyduğu çocuğu bir avcı bulup gidiyor. Sele kaptırdığı çocuğu da ırpı toplayan bir kadın kurtarıyor. Bu adam gidiyor, gidiyor, gidiyor bir ufak köye varıyor. Bu ufak köyde de onları ilk kim gördü, onları misafir olarak alıyor. Misafir alan adam:

“Ben sizi misafir olarak alıyorum. Bizim köyün âdeti böyle” diyor.

Misafir kalıyor orada. Bu sefer camide odaya gidiyorlar. O günün zamanında *sığırtmaç* arıyorlar. Mehmet AĞa eskiden patrondu, ama Şimdi bir Őeyisi yok.

“Hadi durayım *sığırtmaç* olarak” diyor.

Sığırtmaç olarak duruyor. O günün zamanında oradan kervanlar geçiyor.

“Biz bitlendik, biz kirlendik, bizi yıkayacak yok mu?amaŐırmızı yıkayacak yok mu?”

Köylüler diyor:

“Dur dur dur! *Sığırtmacın* karıŐı amaŐırmızı yıkar.”

Bu sefer kadına soruyorlar.

“Tamam yıkarım” diyor.

Yıkıyor. Bu sefer pantolonu alta koyuyor, entariyi üste koyuyor,iç atleti onun üstüne, külotu en üste koyuyor. Adamlar baksa ki, bu kadın görenekli. Sığırtmaç karısına benzer biri değil. Bu sefer,

“Alıp kadını götürelim” diyorlar. Kadın:

“Etmeyin benim kocam var” diyor.

Devenin üstüne atıp kadını götürüyorlar. Sığırtmaç gelir evde kadın yok.

“Eyvah ben bitkin haldeyim.”

Kaldı tek başına. Sonra,

“Ben buraları terk edeceğim, artık hem karım yok” diyor.

Gidiyor Bergama gibi büyük bir şehre. Varmış bir alana. Oradakiler Allah Allah, Hu Hu diyip kuşları uçuru uçuruveriyorlarmış. Bu toplumun içine adamda karıştırmış. Bu sefer kuş geliyor, o sığırtmaç adamın tepesine konuveriyor. Oradakiler bir bakıyorlar.

“Ulan biz burada neyiz? Bu kadar katip, zabıt, öğretmen amir mamiriz. Bu saçlı sakalı kıllı adamın başına nasıl kuş konar? Gelme buraya, git, çevreden çık!”

Adamı çevreden çama yolluyorlar. Yine Allah Allah Hu Hu deyip kuş uçuruyorlar. Kuş dönüp dolaşıp yine çama uçuyor. Bakmışlar, kuş adamın tepesine yine konmuş. Bu sefer,

“Seni hakiki öldürürüz, girme toplumun içine” diyorlar.

Bir hamama kapatıyorlar adamı. Yine Allah Allah Hu Hu deyip kuş uçuruveriyorlar. Kuş öte dönüp beri dönüp hamamın bacasından içeri girip adamın başına yine konuyor. Bu sefer akıllanıyorlar.

“Biz hata mı ediyoruz? Bunda bir iş var.”

Adamın saçını sakalını yıkayıp tertemiz ediyorlar.

“Bugünün berinde sen padişahsın, gir saraya emret” diyorlar.

Giriyor adam.

“Var mı isteğin?”

“Evet var. Önce dünyada ne kadar kervan varsa buradan geçecek deveçiler.”

Kadını bulacak adam. Tabi adam emrediyor. Emirciler geçiyor, deve geçiyor, deve geçiyor, deve yok. En son karşıdan karanlıkta bir deve geliyormuş.

“İşte padişahım padişahım! Bir tane deve geliyor, üstünde tek bir kadın var.”

“Tutun kadını, atın zindana!” diyor.

Tutturuyor kadını, attırıyor zindana.

“Önüne iki asker dikin” diyor.

İki asker diktiriyor.

“Az ekmek verin! Zamanı gelince kadın ölmesin.”

Ekmek veriyorlar. Bu sefer askerın birisini ünlettiriyor. Tabi o günün zamanında padişahın emri, kestiği kestik biçtiği biçtik. Asker diyor:

“Padişahım! Askerler o kadının dizinin üstünde uyuyor” diyor.

Birisi birine birisi diğerine. Bir güzel sıvayıslayıp duruyor kadın.

Padişah askerleri çağrttırıyor.

“Niye yattınız kadının dizinin üstüne? Sen kimsin?” diyor padişah.

“Biz çok küçük yaşta çok zengindik. Babamın adı Mehmet Ağaydı. Bizim malımız mülkümüz çoktu, fakat evimiz yandı. Beni sel götürdü, bir kocakarı buldu. Annem öldü şimdi” diyor.

“Tamam, git sen şimdi” diyorlar. Ötekine gel diyorlar. O da:

“Çok küçük yaşta evimiz yandı. Kurt kaptı beni, bir avcı buldu.”

“Sen de git” diyor. Kadını ünlüyor.

“Gel bakalım sen!”

Kendini göstermeden parmağını kapıdan sokuyor. Kendisini yüzükle tanıtacak tabi. Karısı tan tan tan gelip kapıyı vuruyor:

“Ey Mehmet Ağa! Allah bizi gençliğine mi çekeceksin, kocalığına mı çekeceksin diye sındı. Allah bizim evimizi yıktı, yaktı. Malımızı mülkümüzü kurt çakal yedi, ton ton dağıttı. Yirmi dört sene sonra bizi burada buluşturdu. Sonra ben kendi rızamla gitmedim, beni deveciler zorla ite kaka attı gitti. Ben senin hanımınım. Bu askerler de bizim çocuklarımız” diyor.

Ondan sora güzel bir hayat yaşıyorlar.

Narin AYDIN

12. Yassıl Kavacığım Yassıl

Padişahın bir oğlanı varmış. Onun da bir tane beygiri varmış. Bu kır beygirine binmiş, sulamaya gitmiş. Sulamaya gidince bir de bakıvermiş ki, suyun içinde dünya güzeli bir kız varmış. Beygir:

“Hiiii” demiş.

Gerisin geri çekilmiş, suyu içmemiş..

“Allah Allah ! Bu beygir nasıl da su içmiyor” demiş.

Bir de bakmış suyun içinde bir güzel kız varmış.

“Haayt” demiş kız.

Yukarıya kavağın tepesine çıkmış.

“İn kız aşağıya” demiş.

“İnmem” demiş.

“Seni beygirle götüreyim” demiş. O da:

“İnmem” demiş.

Padişahın oğlu gitmiş beygirle gerisin geriye. Oraya bir çingene kızı gelmiş, suya. Bir de bakmış ki, gölgesini görmüş içinde.

“Ay ben bu kadar güzelim” demiş de bardakları kırıp da geçivermiş.

Padişahın oğlu da bir kocakarıya varmış.

“Bir güzel kız var kavağın tepesinde. Ben yukardan indiremedim. Bana indiriver” demiş.

“Ben sana indirivereyim” demiş o da.

Gitmiş bunların önüne, tava getirmiş çamaşır yıkayacaktı. Ters koyarmış üstüne, su dökmüş ocağı söndürmüştü. Kız:

“Nene, tavayı ters çevirme, öyle koyma, düz koy” demiş.

“Kızım koyamıyorum, gözlerim görmüyor. Sen in de sen koyuver” demiş.

“Yassıl kavacığım yassıl!” demiş kız.

Kavak yassıvermiş yukarıdan. Kız inmiş. Tavayı koyarken padişahın oğlu *sinleniyormuş*, çıkıverince de hemen kızı yakalamış.

“Koyuver beni” demiş kız.

“Koyuvermem” demiş.

“Madem koyuvermeyeceksin, parmağımdakini çıkart da bir de önüme halı döse, öyle al beni” demiş.

Gitmiş parmağındaki yüzüğü çıkartmış. Kızın parmağına takmış. Kız yine yukarı kavağın tepesine çıkmış. Padişahın oğlu a yollara halı döşemeye gitmiş. Çingene kızı da suya gelmiş. Bir de görüyor gölgesini, güzel kız.

“Ben böyle güzel kız olayım da.” demiş, bardaklarını kırıvermiş.

“Kırma kardeş, kırma, demiş yukarıdaki, bardaklarını kırma” demiş.

“Hay kardeş, beni de çıkartsana yanına” demiş.

“Yassıl kavacığım yassıl!” demiş.

Yassılmış.

“Padişahın oğlu gelecek buraya, beni almaya. Yüzüğünü takacak. Sen de benim hizmetçim oluver. Şimdi halı döşemeye gitti” demiş.

O kızın tepesinden bir saç koparıvermiş çingene kızı. O güzel kız da pırrradak kuş olmuş, uçmuş. Güvercin olmuş, uçmuş gitmiş. O çingene kızı da kalmış orada. Padişahın oğlu da yollara halı döşeye döşeye gelmiş.

“Yassıl kavacığım yassıl” demiş.

Yassılmış.

“Vay, sen benim yüzük taktığım kız değilsin” demiş.

“Yüzük taktığın kız olmaz mıyım? Senin yollarını bekleye bekleye karara kaldım buralarda” demiş.

O da davulla almış, götürmüş bunu. Orda padişahın oğlu kız getirmiş kız getirmiş diye diye, bakmışlar ki, o da karaca bir kızmış. Hay Allah, padişahın oğlu beri yandan aşık olmuş. Kuş da gitmiş bir yandan padişahın oğlunun bahçesine varmış. Elmalar varmış sıralı. Şimdi bu bir elma ağacının tepesine konmuş. Padişahın hizmetkarı da kuşu öldürecek olmuş. Kuş da pırrradak kaçmış. Kaçıncaya kadar o dal kökünden kurumuş. Ertesi gün o kuş bir daha gelmiş. Hizmetkar bakmış, kuş yine oraya gelmiş. Öldürecek olmuş kuş yine kaçmış. O dal yine kurumuş. Padişahın oğlu:

“Getireyim geleyim, yakalayalım bunu” demiş.

O ağacı ilaçlamışlar. İlaçlayıncaya kadar padişahın oğlu da gelmiş. Kuş gelmiş. Padişahın oğluna:

“Uyur mu, uyanık mı?” demiş. Padişahın oğlu da:

“Uyuyor” demiş.

“Uyusun uyusun, üstüne güller bürsün. Benim konduğum dallar kökünden kurusun” demiş kız.

Pırrradak uçacak olmuş, uçamamış dala yapışakalmış. Hemen kuşu yakalamışlar. Oradan getirmişler kafese koymuşlar. Eve getirmişler, güvercin cır cır cır

cır ötermiş orada. Çingene kızı bunu anlamış. Kuşun o kız olduğunu anlamış. Onu anlayınca da çingene kızı hastalanmış.

“Kuşu keserseniz, bana da getirir yersen, iyileşeceğim” demiş.

Kuşu kesmişler. Kuşu keserken kanı merdivene damlamış. Çingene kızı düzelmiş. O merdivenin ucundaki kan selvi ağacı olmuş, akasya ağacı olmuş. Padişahın oğlu girerken, çıkarken akasya ağacı sarılı sarılıverirmiş ona. Çingene kızı yine bunu anlamış. Hastalanmış.

“Bu dal kesilirse ben iyileşeceğim” demiş.

Akasyayı kesmişler, yongası kaymış komşunun odunluğunun bir kenarına. Odunların bir parçası kaymış. Çingene kızı yine düzelmiş. Padişahın oğlu hasta olmuş. O ninecik de yonga toplarken kırmızı bir burçak varmış. Burcu burcu kokuyormuş çıralı çıralı. Onu da eteğine koymuş da,

“Sininin içine atıvereyim, burcu burcu kokuyor” demiş,atmış.

O da yine aynı kız olmuş. Nine bir kaşık çorba yer gezmeye gidermiş. Bulaşığı da ocağın başına kapatır, gezmeye gidermiş. Bir de gelirmiş, çorba yenmiş, çanak yıkanmış, bir şey yok.

“Allah allah, her gün böyle oluyor” demiş.

Bir gün kapının arkasına sinlenmiş. Kız da fırradak çıkmış. Çorbayı yerken nine bunu yakalamış.

“Sen kızım nereden geldin?”

“Böyle oldum böyle oldum ben” demiş.

“Kızım, padişahın oğlu bugünlük yarınlık hasta. Ben bugün hastalığına gideceğim. Beni yanına koymazlar, ama yine de gideceğim” demiş.

“Nine, bir çorba pişir de götür. Ben sana bir çorba pişirivereyim de, çorbayı götür de içsin” demiş.

“Kızım bizim çorbayı yer mi o?” demiş.

“Yer yer nine, o yer. Yemezse yemesin, kaşıkla bir çorbayı karıştırıversin” demiş.

Kız çorbayı pişirmiş. Parmağındaki yüzüğü de çıkarmış, çanağın dibine atmış. Almış götürmüş bunu. Hizmetkarlar:

“Girme nine, girme nine! Seni padişahın oğlu içeriye koymaz, demişler. Öyle ya onlar padişahın oğlu, bizi koyarlar mı?”

“İlle gireceğim. Çorba getirdim, içsin” demiş.

“Çorbayı içmez o” demişler. Oğlan da içerden:

“Gelsin gelsin. Kimin ne olacağı belli olmaz” demiş.

İçeri girmiş.

“Oğlum sana çorba getiriverdim, ye” demiş.

“Yiyeyim nine” demiş.

Kaşığı bir salmış, çorbadan almış.

“Çok tatlıymış nine çorban” demiş.

Bir daha almış tıkrırtı olmuş dibinde. Bir de bakmış yüzük çıkmış dibinden.

“Nine bu yüzüğün sahibi nerde?” demiş.

“Benim evde” demiş.

“Ben de onu arıyordum” demiş.

Bir de ninenin evine varıyorlar, kız ordaymış. Kırk davulla yollara halı döşemişler. Kırk davulla, kırk zurnayla düğün dernek yapmışlar. Padişahın oğluyla o güzel kız artık öyle yaşıyorlarmış. Çingene kızına da:

“Sen ne istiyorsun, kırk katır mı kırk satır mı istiyorsun?” demişler.

“Ne yapayım kırk satırı, kırk katır verin de bari odun çekeyim” demiş.

Kırk katıra bağlayıvermişler. Bir şaplak vurmuşlar götüne, duman olmuş gitmiş.
Kırk davulla kırk zurnayla düğün yapmışlar da geçinip dururlarmış.

Kezban ÖZÇAM

13. Yasemin Çelebi

Padişahın bir oğlu varmış. Oğlan da bir güzelmiş bir güzelmiş. Pek güzelmiş. Evermişler. Everinceye kadar oğlanın kırk odası varmış. Kırk oda da halı ile döşeliymiş. Üç aylık evliymiş. Kırk evde kırk sopa varmış. Karısını her gün bu sopalarla dövermiş o. Her gün dövermiş karıyı. Gece dövermiş karıyı, karı da yatarmış. Karının birisinin oğlu da askerdeymiş. Çok harbe gidiyormuş.

“Anne, hiç çocuğu, merakı, tasası olmayan bir kadından bir gömlek diktir de yolla, giyeceğim. Hiç merakı, tasası olmadık bir kadından” demiş.

Şimdi ona varmış,

“Benim merakım var” demiş. Buna varmış,

“Benim merakım var” demiş. Nine:

“Padişahın oğlunun merakı yok ya. Varayım ona varayım” demiş Yasemin Çelebi’ye.

Varmış ona.

“Nine! Bak benim kırk odam var, kırkı da halı döşeli. Kırk tane de sopa var içinde, dikenli. Beni bunlarla dövüyor bu” demiş.

Vücudunu gösterivermiş. Her yanları böyle yaraymış.

“Kızım bırak, bilmem nerde dağın ardında, yedi dağın ardında Yasemin Çelebi var. Sen adamını o Yasemin Çelebi’ye yolla bakalım, seni bir daha dövmez o” demiş.

Oraya da kırk günde varılacakmış atla. Karı demiş ki:

“Sen beni böyle her gün dövüyorsun. Bir Yasemin Çelebi varmış, çok güzelmiş. Sen oraya git. Onun yanına var gel” demiş.

“Tamam” demiş oğlan da.

Ata binmiş. Bir heybe para koymuş. Evvelden sarı lira olurmuş ya, bir heybe sarı lira koymuş. Bir heybe de arpa koymuş beygire. Git allah, git allah, git allah Yasemin Çelebiyi bulmuş. Bir salım varmış. Kapının birini vurmuş. Orada bekçi

varmış. Birini daha vurmuş, bekçi varmış. Kırk odası varmış, bir de karısı varmış. Kendi karısının da fotoğrafını götürmüş.

“Benim kadın beni sana yolladı. Bu da fotoğrafı” demiş.

Balkona oturmuşlar. Onunla konuşturlarmış.

“Ulan senin karı bu kadar güzel olsun da, sen bu karıyı döv. Neden dövüyorsun? Bak benim karıya bak” demiş.

Karısının da kellesi dolaptaymış.

“Benim karı bu. Bu da oynası. Ben her gün akşam işe gidiyorum, benim karı da armudun dalının dibine gidiyor. Odun çengelli bir Arap geliyor. Arapla yatıyor kalkıyor. İkisini de vurdum, kelleleri burada” demiş.

“Eyvah! Benim karının hiçbir suçu yok” demiş adam da.

Bir de bakmış. Bu ondan daha güzelmiş, ondan daha güzelmiş. Zenginmiş, güzelmiş. Binmiş beygire geri gelmiş.

“Niye dövüyorsun karıyı ?” demiş o.

“Karı, seni hiç dövmeyeceğim” demiş.

Ama o Yasemin Çelebi onun karısına böyle bir tarak yollamış, saçına taksın diye.

“Şimdi gelinlikleri giyeceksin, aynı nikah yapacağız, bu tarağı da takınacaksın, balkonda fotoğraf çekineceğiz” demiş.

Bu padişahın oğlu karısına gelinlikleri giydirmiş, süslemiş. Onun verdiği tarağı da saçına takmış, balkona sandalyelere oturmuşlar. Oturunca balkonda, saçına tarağı takınca da, böyle sokulunca da pırrrrrrradak kuş olup gitmiş gelinliği ile beraber. Doğru Yasemin Çelebi'nin evine varmış oturmuş. Öteki kalmış, öteki çırpınmış kalmış.

“Gitme hanımım, gitme hanımım!” demiş, ama gitmiş gayri. Padişahın oğlu,

“Güzel karım gitti” diye ağlamış kalmış.

O karı da gitmiş,Yasemin Çelebi'nin evine oturmuş. Onlar böyle geçinip dururlarmış.

Kezban ÖZÇAM

14. Horoz

Bir horoz varmış: Komşunun biri ekmek yapıyormuş. Horoz da kapının ardına gelmiş de,

“Gıygı gıygı” diye ötermiş. “Kıışş” demiş kadın da horoza.

Kovalamış. Fırının önüne varmış. Yine,

“Gıygı gıygı” diye ötermiş.

Yine oradan da kovalamış. Horoz da:

“Bir pide ver” demiş.

Pide vermiş. Yalnız giderken bir çobana rastlamış. Çobana:

“Ekmeği kuru kuru yiyeceğine süt sağ da pideyi yumuşacık yiyelim” demiş.

Gitmiş çoban da süt sağmış. Pideyi de yumuşacık yemişler.

“Ya pideyi ver ya da kısır koyunu ver” demiş horoz çobana. Çoban da:

“Ben yediğim pideyi nerde bulayım?” demiş.

Bir koyun vermiş. Koyunu almış gitmiş, bir köye varmış. Köyde de bir düğün varmış. Davullar vurup dururmuş. Gitmiş davulcuya:

“Davulcu, bende bir kısır koyun var. Ben bu koyunu vereyim, keşkeğe katın da hep beraber yiyelim” demiş horoz.

Gitmiş koyunu düğüne vermiş. Keşkeğe, pilava katmış yemişler.

“Gıygı gıygı ! Ya bana koyunu vereceksiniz ya da gelini vereceksiniz” demiş.

“Biz koyunu nereden bulalım şimdi? Hadi gelini verelim” demişler.

Saf oranın da insanı, gelini vermişler. Gelini almış da davulcular gidiyormuş. Davulculara demiş ki:

“Gıygı gıygı! Bana davulu verin de size gelini vereyim.”

Davulu vermişler, gelini almışlar. Bir koca taşın tepesine çıkmış da:

“Gıygı gıygı! Bir pideye bir koyun. Gıygı gıygı! Bir koyuna bir gelin. Gıygı gıygı! Bir geline bir davul” diye dan dan davul çalar dururmuş.

O zaman da bir koca sel gelivermiş, horozu almış götürmüş.

Kezban ÖZÇAM

15. Keçi Kız

Bir kadın varmış. Bir de kızı varmış. Keçi kılıfı giyermiş. Evde soyunurmuş, gezmeye giderken keçi kılıfı giyermiş. Dereye çamaşır yıkamaya gitmiş. Dereye çamaşır yıkamaya gidince oraya da güzel bir oğlan gelmiş beygirle beygir sulamaya.

Kıza:

“Kız, benle gelir misin?” demiş.

“Gelirim” demiş.

“Ama ben keçi kızım” demiş.

Keçi kılıflarını giyivermiş keçi kızı olmuş.

“Böyle alır mısın?” demiş.

“Alırım” demiş.

Şimdi bu oğlan kızı almış. Anası da:

“İlle o keçi kızını almayalım” demiş.

“Alalım, alacağız! İlle alınacak o kız” demiş.

Kız evde keçi kız olurmuş, adamın yanına varınca da keçi kılıflarını çıkarıverirmiş. Boynuzları varmış. Kaynanası makarna börek seriyormuş. Keçi kız da yanından *tüyleyivermiş*. Kaynanası da bir oklava vurmuş.

“Ne vuruyorsun oklavayı?” demiş geçmiş.

Kaynanası düğüne gitmiş, oyuna gitmiş. Orda güzel bir gelin oynamış. Oynamış oynamış oynamış.

“Vay benim böyle bir gelinim olsa, her şeylerimi veririm. Kız sen kimin gelinisin? Pek güzelsin” demiş. O da:

“Ben oklavacıların geliniyim” demiş.

Ertesi gün yine kaynanası makarna pişiriyormuş. Evin içinde hizmet yapıyormuş. Hızla kaynanasının kıyısından geçivermiş. Kaynanası da bir pabuç atmış ardından.

“Dün *yaslağaç* üstünden geçtin, bugün de sofranın üstünden mi geçiyorsun?” demiş.

Ertesi gün akşam yine oyuna gitmiş. Orda yine kız oynamış.

“Kız sen kimin gelinisin? Pek güzelsin” demiş.

“Ayakkabıcıların geliniyim” demiş.

Kadın yine anlamamış. Şimdi yine bu oyuna gidecekmiş. Kadın yine *hizmetleniyormuş*. Keçi kız yine yanından geçivermiş. Geçiverince de bir çamur atmış bunun ardından. Yine oyuna gitmiş bu.

“Kız kızım sen kimin gelinisin?” demiş.

“Çamur atanların geliniyim” demiş.

Anlamış artık kaynanası hemen. Bunu anlamış.

“Kızım, benim bir gelinim var, keçi gelinim. Sen pek güzeldin ya keçi kızı, ben bilemedim seni” demiş. Gelini de:

“Ben senin gelinimim, bilemedin mi?” demiş.

Artık oğluyla gelinine de:

“Geçinin durun Yiyin için durun. Ben buradan çıkayım gideyim” demiş.

Kezban ÖZÇAM

16. Tan Tan Kabacık

Bir adamın karısı ölmüş, hanımı. Hanımı ölünce bir hanımın da beyi ölmüş. Bunlar ikisi bir araya gelmiş. İkisinden de birer çocuk kalmış. Olunca şimdi demiş ki hanımı adamdan olan çocuğa:

“Bunu ben kabul etmiyorum. Git, bayıra *sapıt* da gel bunu” demiş.

Tamam. Götürüyor. Bu da önceden susak derlerdi, götürüyor, bir ağaca bağlıyor.

“Hadi oğlum, odun çırpı toplayalım seninle” diye dağa götürüyor.

Bir rüzgarlı havada ağaca bağlıyor. Şimdi babası odun kesiyor diye rüzgar ağaca böyle vurmuş susak, tak tak tak. Çocuk gelmiş.

“Baba, baba!” Yok. Ağlayarak:

“Tak tak kabacığım, beni *sapıtan* babacığım. Tak tak kabacığım, beni aldatan babacığım.”

Bir çeşmeye gelmiş.

“Çeşme, bana bir su içirir misin?” demiş.

“Kurbağa boklarımı paklayıverirsen içiririm” demiş.

Onları temizlemiş. Oradan su içmiş. Yine:

“Tak tak kabacığım, beni *sapıtan* babacığım. Tak tak kabacığım, beni aldatan babacığım.”

Bir dereye gelmiş.

“Dere, beni geçirir misin?” demiş.

“Kurbağa boklarımı paklayıverirsen geçiririm” demiş.

Onu da temizlemiş. Oradan geçirmiş. Yine:

“Tak tak kabacığım, beni *sapıtan* babacığım. Tak tak kabacığım, beni aldatan babacığım.”

Bir fırına gelmiş. Orada da kömür varmış.

“Fırın, beni ısıtır mısınız?” demiş.

“Külümü paklayıverirsen ısıtırım” demiş.

Onu da temizlemiş. Orada ısınmış. Onları da yapınca Cenabı Allah tarafından kız çocuğunun boğazına bir katar altın takmışlar. Takıyor. Şimdi köyün kenarına gelmiş. Eve geliyormuş. Horoz:

“Gı gı gıık, altınlı ablam geliyor” demiş.

Susturmuş kadın da.

“Kızı mı sapıttın? Sus.” horoza.

Oradan bir de baksa ki kız altınlarla gelip gelir. Eve geliyor. Ertesi gün karı diyor:

“Hadi, benim kızı da sapıt da gel kendi kızını sapıttığın yere.” diyor.

Şimdi ertesi gün diyor ki adam:

“Hadi kızım, seninle odun getirmeye gidelim dağa” diyor.

Gidiyor. Onu aynı yere yine sapıtıyor. Sapıtınca kaçıyor adam oradan. Kız:

“Tak tak kabacığım, beni *sapıtan* babacığım. Tak tak kabacığım, beni aldatan babacığım.”

Aynı çeşmeye geliyor.

“Çeşme, bana su içirir misin?” diyor.

“Kurbağa boklarımı temizlersen içiririm” diyor.

“Ben güzel ellerimi batıramam” diyor.

“O zaman ben de sana içirmem” diyor. Yine:

“Tak tak kabacığım, beni aldatan babacığım.” Dereye geliyor.

“Dere, beni geçirir misin?” diyor.

“Bu kurbağa boklarımı temizlersen geçiririm. Öyle olmazsa geçirmem” diyor.

“Nasıl pis burası. Ellerimi batıracak” diyor.

Biraz şey ediyor. Oradan geçiyor. Fırına geliyor.

“Fırın, beni ısıtır mısınız?” diyor.

“Külümü temizlersen ısıtırım” diyor.

Külünü temizlemiyor. O da ısıtmıyor. Karı da şimdi bakarmış benim kız da altınlı gelecek diye. Bir de bakıyor ki kurbağa boklarını dolamış, dere geçirmiş amma bu pislikleri boynuna dolayıvermiş. Anam horoz:

“Gı gı gıık pislikli ablam geliyor” dermiş.

“Sus. Benim kız da altınlı gelecek” dermiş.

Bir de bakıyor kız öyle. Sonra bir padişahın oğlu o altınlı kıza dünür çıkıyor. Dünür çıkıyor ona, padişahın oğluna nişanlıyorlar. Nişanlayınca bu bir hocaya gidiyor, bir iğne okutup geliyor.” Dur kızım, başında ne var, ne var?” derken kızın tepesine bir iğne saplıyor. Kız kuş olup uçuyor.

“Sizin nişanlınız kaçtı. Hadi küçük kıızı vereyim size” diyor.

Buna küçük kıızı nişanlıyor. Bir gün bir ihtiyar ninenin bir asma ağacı varmış. Onun tepesine gelirmiş kız, cık cık cık ötermiş.

“Hay komşular, benim her gün konacağı yere bir kuş geliyor konuyor. Ben bunu tutacağım.”

“Nasıl tutacaksın?”

“Bir katran süreceğim her gün konduğu yere.”

Katran sürmüş. Kuş gelmiş yine aynı yere. Gelince varmış nine, tutmuş.

“Ay ne güzel, ne güzel.”

Derken eline bir şey takılmış. Bir de bakmış ki iğne. Asılıvermiş, çıkmış, bir kız olmuş. O gün de öbür kızın düğünü oluyormuş. Nine şimdi varmış damada.

“Damat, senin nişanlın kuş olmuş uçmuş, benim evde. İsterse gidelim bakalım.”

Geliyorlar, bakıyor. Nişanlısı orada durup durur. Yine öteki kız kalıyor, onu alıyor.

Bedriye ATİK

17. Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan

Bir evde üç kız varmış. Padişahın da çocuğu olmuyormuş. Karı demiş ki:

“Sen padişah olmuşsun da sözünü dinletemezsin. Ben bir karyken sözümü dinlettiririm, sen sözünü dinlettiremezsin” demiş.

“Dinlettiririm” demiş artık adam da.

Şimdi bir hoparlör bağirtmiş.

“Bugün kimsenin evinde şavk yanmayacak” demiş.

Şimdi korucular köylere çıkmışlar, şavk yanmıyor yanmıyor yanmıyor, bir evde şavk yanıyormuş. Pencereden dinlemişler. Bir gelinle bir oğlan öyle birbirlerine bakarlarmış.

“Neden söndürmediniz şavkınızı?” demiş.

“Biz yeni evlendik. Karanlıkta birbirimizi göremiyoruz da, aydınlıkta birbirimizi özlüyoruz, ondan söndürmüyoruz şavkınızı” demişler.

Şimdi bir eve de varmışlar. Üç kız varmış. Üç kızlar da söndürmemiş şavkını. Onlar da konuşmuş. Koca kız:

“Ben padişahın hanımı olsam, koca çadır dokurum, koca Türkiye'nin askerini alır da daha yarı yeri boş kalır” demiş. Ortanca kız demiş ki:

“Ben padişahın hanımı olsam, bir koca halı dokurum, bütün askeri alır da daha yarı yeri boş kalır” demiş.

Küçük kız da demiş ki:

“Ben padişahın hanımı olsam sırma saçlı oğlanla altın saçlı kız doğururum, demiş. Alınlarında ay yıldızlı kız doğururum, oğlan doğururum.”

Şimdi gitmiş padişah bu koca kızı almış.

“Hadi, demiş. Sen çadır dokuyacaktın ya. Çadırı doku” demiş.

“Boş ver adam, dalgamıza bakalım, çadır kayırsın” demiş.

Şimdi, ondan sonra gitmiş, ortanca kızı almış.

“Sen halı dokuyacaktın ya. Halıyı doku” demiş.

“Boş ver koca adam. İşimize bakalım” demiş.

Bunu da bırakmış. Küçük kızla evlenmiş. Küçük kıza:

“Sen alınları ay yıldızlı oğlan, kız doğuracaktın ya. Hadi doğur. Dokuz ayla on günü saydır” demiş.

Dokuz ayla on günü saymışlar, kızın ağrısı gelmiş, doğuracak olmuş. Şimdi öteki kızlar da biz padişahın istediklerini yapmadık diye bir koca karıya:

“Şimdi bu bugün doğuracak. Biz ne yapalım? Şimdi bu kızla oğlanı doğurursa biz aşağılık oluruz, ne yapalım?” demişler.

Koca karı da doğum yaptırmış.

“Ben bunun yanına giderim. Falancanın köpeği bugün doğuracak, gidin onun eniklerini getirin gelin, doğurmuş. İki tane eniği varmış, biri kancık, biri erkek. Onları alın gelin” demiş.

Koca karı gitmiş, köpek eniklerini getirtmiş, almış. Öteki kadın da doğuracakmış, *dadalar* olacakmış, olmuş. Biri kız, biri oğlan. Koca karı da padişahın karısının altına köpek eniklerini sürüvermiş.

“Padişahın karısı köpek eniği doğurdu, köpek eniği doğurdu” diye nam vermiş. *Dadaları* da getirmiş, bir sandığın içine koymuş koca karı, öteki karılara vermiş. Onlar da denize atıvermişler. Sandık gitmiş denize. Şimdi padişah da:

“Götürün bu karıyı çadırın önüne gömün. Boğaz çukuruna kadar gömün. Gelen geçen, padişahın karısı köpek eniği doğurdu diye, alem yüzüne tükürsün” demiş.

Şimdi götürmüşler, alem yüzüne tükürüyormuş.

Bir derviş de denizin kıyısında namaz kılıyormuş. Sandık da öyle geliyormuş. O dede de demiş ki:

“Cansan beri gel, malsan öte git” demiş.

Ta dedenin kıyısına gelmiş çıkmış sandık. Bir de sandığa elini götürmüş, açmış ağzını. Bir de bakmış ki dede, iki çocuk yatıp dururmuş içinde. Çocuklar serçe

parmaklarını sora sora yaşamışlar, serçe parmakları da ondan ince kalmış. Şimdi bunları büyütmiş dede.

“Ben bugün öleceğim. Benim burada bir torba param var. Bu parayı alın da şehre çıkın. Buraya beni kaldırmaya gelirler, hiç korkmayın. Bakın durun yatağın içinde” demiş.

Kim gelirse gelmişler, dedeyi kaldırmışlar. Buncağızlar gitmişler, parayı almışlar oradan. Şehre çıkmışlar, bir ev kiralamışlar.

Alınları böyle sarılıymış. Dede bunların alınlarını birer çaputla sarmış. Hani böyle artistler alınlarını bağlıyor ya, koca karılar kafası ağrıdı mı kafasını bağlıyor ya, oradan kalmış o alını bağlamak. Dede bunların alınlarını mendille bağlamış.

“Bunları hiç çıkarmayın” demiş.

Bunlar bir eve kiracı gitmişler. Kız evde dururmuş, oğlan kahveye gidermiş. Kahveye gelirmiş gidermiş. Padişahla ahbap olmuşlar bunlar. Padişahın camı varmış onda. Şimdi babası o, bilmiyor.

Bir koca karı gelirmiş kızın evine.

“Kızım, aç kapıyı. Ben de sana arkadaş geleyim” demiş.

Gelirmiş, gidermiş bu. Bir gün padişah:

“Kardeşini al da bir gün, bize gelin” demiş.

O zaman koca karı:

“Kızım, denizin öte yanında ak nane gök nane vardır, onları sen getirt” demiş.

Koca karı, aynı karı yine. Oraya girmiş. O kızlar yollamış yine, bunları kaybet diye. Anlamışlar onlar. Kardeşi:

“Abi, denizin öte yanında bir ak naneyle gök nane var. Bana onları getirir misin?” demiş.

“Getireyim” demiş.

Getirmeye gitmiş. Denizin kıyısında dedenin biri namaz kıılıp duruyormuş.

“Oğlum nereye gidiyorsun?” demiş.

“Denizin öte yanında bir ak naneyle gök nane var. Ben onları almaya gidiyorum” demiş.

“Oğlum gitme, oraya giden gelmez” demiş.

“Aa, dede gideceğim” demiş.

“Al şu mendili” demiş.

Dede çıkarmış, bir mendil vermiş.

“Salla şu mendili. Deniz açılır, denizden geç. Oraya var, bir köpek vardır, bir de koyun vardır. Köpeğin önünde ot vardır, koyunun önünde et vardır. Eti al köpeğin önüne ver, otu al koyunun önüne ver, geç. Orada bir sivri taş vardır, sivri taşın üstüne çık. Oradan “Araap” diye bağır, üç kere bağır, demir kapı açılır” demiş.

Üç kere bağırması, demir kapı açılmış. Orada bir Arap varmış. Arap’a demiş ki:

“Ak naneyle gök nane varmış. Ben bu naneye geldim, bana bunu verir misin?”

“Vereyim” demiş.

Ak naneyle gök naneyi vermiş. Gerisin geri gelmiş. “Açıl kapım açıl” demiş, kapı açılmış. Köpek ısırمامış, koyun ısırمامış. Köpeğe “İsır!” demiş Arap. “İsırmam. Köpek ot yemez, et yer” demiş. Geçmiş. Denize “Kapan!” demiş. Deniz “Kapanmam!” demiş. Mendili sallamış, geçmiş yine. Dede demiş ki:

“Bir daha gelme oğlum, seni buralarda bırakırlar.”

O dede yine aynı dedeymiş halbuki.

Eve varmış, getirivermiş ak naneyle gök naneyi. Kızcağız deyiivermiş bunu. Nene anlamış. Oğlanın geldiğini anlamış, yine varmış.

“Bir de orada bir Arap kızı vardır, onu da getirsene. Arap kızı sana arkadaş olur” demiş.

Oğlan yine gitmiş Arap kızını getirmeye. Dede yine oradaymış.

“Arap kızını getireceğim” demiş.

“Gitme oğlum” dediyse de:

“A a! İlle gideceğim” demiş.

Yine koyunun önüne ot, köpeğin önüne et vermiş. Orada Arap kızına :

“Ben seni götüreceğim. Hadi gidelim” demiş.

Giderken “Kapan kapım!” demiş, kapanmamış. Arap, “Kapan denizim kapan!” demiş, kapanmamış. Oğlan onu geçirmiş. Şimdi gitmiş, evine varmış. Kızla ikisi oturuyorlarmış. Oğlan gayrı gelip gidiyormuş. Bu koca karı yine geliyormuş. Hemen koca karı:

“Kızım, ben geldim, aç!” demiş. Hemen Arap kızı:

“Taş ol da otur olduğun yere! Kara taş ol da otur yerine!” demiş.

Nine de taş olmuş, oturmuş. Şimdi kız:

“Bu böyle mi duracak?” demiş.

“Böyle olacak o” demiş. Arap demiş ki oğlana:

“Dört yolun çatında bir annecik var. Var, var da yüzünün tükürüklerini sil. Gelen geçen tükürüyor onun yüzüne, sen de var sil” demiş.

Oğlan gider gider kadının tükürüklerini silermiş. Ama artık ölecekmiş neredeyse. Dura dura buraya kadar gömülmüş, ölecekmiş. Şimdi o Arap demiş ki, oğlan da gelmiş kahveden:

“Yarıl taşım yarıl!”

Taş yarılmış, altınları içinden çokmuş. Nineye demiş:

“Bu bizim eve geliyor gezmeye” demiş. Padişah da demiş:

“Benim karı köpek eniği doğurdu. İki tane. Bir insan köpek eniği doğurmaz. Köpeğe karılırsa doğurur, köpeğe karılmazsa doğurmaz” demiş. O Arap:

“Dört yolun çatındaki karı, senin karın. Bu oğlan da senin, kız da senin.” Mendilleri kaldırıvermiş Arap.

“Ayla yıldızı gördün mü? O kadın doğurdu ayla yıldızı” demiş. Hemen oradan padişah:

“Götürün bu nineyi, taşın içindeki karyı getirin” demiş hizmetkarlara.

Taşın içindeki karyı getirmişler. Oradan kızla oğlan :

“Bugün biz bir suya dökünelim” demişler.

Kızdan altın dökülmüş su yerine, oğlandan da sırma dökülmüş. Ondan sonra gitmişler. Arap:

“Senin bu kızın, bu oğlun, bu da karın” demiş.

Karyı getirmişler, yıkamışlar, padişaha teslim etmişler. Kızla oğlanı da teslim etmişler. Alınlarını da böyle sarmışlar. Ayla yıldız varmış alınlarında. İkisinin alnında da ayla yıldız varmış. Böyle geçinip dururlarmış. Öteki karıları da idam yapmışlar.

Kezban ÖZÇAM

18. Keçi Çobanı

Evvel zamandayken, kalbur samandayken, develer tellalken, pireler berberken, mandalar hamalken, var varanın, sür sürenin, tezkeresiz başa girenin hali budur yaren Mustafa. Masaldır adı, dinlersen çıkar tadı. Bir varmış bir yokmuş, bir padişah bir dağa çıkmış, bayıra. Bu şimdi böyle bir şeye çat çat çat vururmuş böyle. Bir ses gelirmiş.

“Heyt!” demiş.

“Heyt!” demiş o da.

“Kimsin sen? Ne yapıyorsun orada?” demiş.

“Falan yerdeki padişahın kızını keçi çobanının oğluna çatıyorum.”

“Çatamazsın” demiş.

“Çattım bile” demiş.

Hemen padişah iniveriyor, biniveriyor atına, hadi gidiyor oradaki keçi çobanının evine varıyor. Ondan sonra buluyor keçi çobanının hanımını.

“Bu çocuğu bize satsanız ya” diyor.

“Ay, hiç evlat satılır mı? Ama bakalım beyim gelsin de sorarız” diyor.

Adam geliyor. Bir tarafına altın koyuyorlar, bir tarafına çocuğu koyuyorlar. Padişah alıp çocuğu gidiyor.

“Ben bunu kessem katil olurum. Ne yapayım ben bunu, ne yapayım ben bunu?”

Bir dağın içinde bir ağacın kovuğuna koyuyor çocuğu. Alıp kendini gidiyor. Sabah olunca o köyün insanları ava çıkıyorlar. Çocuğu orada buluyorlar. Ondan sonra zengin birisi varmış.

“Bunu ben bakarım, büyütürüm, eriştiririm” demiş.

Aradan baya bir zaman geçmiş. Çocuk büyümüş, erişmiş, delikanlı olmuş, oğlan çocuğuymuş.

Padişah şimdi yine gezmeye çıkmış. Gelince kime gelecek, zenginlere gelecek tabi. Yine o adama misafir olmuş, o bulan adama. Bakmış çocuk, öyle fir fir dönüyormuş padişahı başında.

“Ya arkadaş, amma evlat yetiştirmişsin ha” demiş. O da:

“Çok iyidir. Kendi evladım gibi” demiş.

“Bu senin kendi evladın değil mi?” demiş.

“Değil. Ben bunu bir gün dağa çıktık, bayıra, ağaç kovuğunda buldu arkadaşlar, bana verdiler. Ben de büyüttüm, eriştirdim” demiş.

“Bunu bana satmaz mısınız?” demiş padişah yine.

“Yok. Ben baktım, büyüttüm, eriştirdim, ayrı yuva kuracağım ona” demiş.

“Ben bir mektup yazsam acaba benim vezirlerime götürmezler mi?” demiş.

“Götürür” demiş.

Bir mektup yazıyor. Çocuk biniyor ata, doğru götürüyor işte nereyi istiyorsa, İstanbul, Bursa, neyse nereyse... Götürüyor, ama çok yorulmuş çocuk. Padişahın evinin yanına varmış. Çok yorulmuş, yatmış bir ağacın dibine, oraya çınar ağacının dibine. Ondan sonra kız da görmüş onu camdan. Hemen varmış oğlanın yanına. Açmış bakmış, cebinde bir mektup var. Bir de açsa baksa babasının mektubu. Padişah” Mektubu alır almaz hemen bunu cellat et, öldür onu” demiş. Kız da şimdi alıyor mektubu, bir mektup yazıyor:” Ben varana kadar nişanını, nikahını, düğününü yapın.” Yazıyor kız mektubu, koyuyor cebine. Öteki mektubu alıyor, atıyor. Ondan sonra oğlanın aklı başına geliyor.

“Ben vezirleri göreceğim” diyor.

“Sen vezirleri göremezsin” diyorlar.

Oğlan mektubu çıkarıyor, veriyor. Hemen vezirler böyle kap kucak yapıyorlar onu. Ondan sonra hemen bir nişan, bir nikah, bir düğün everiyorlar onları. Padişah yok evde. Ondan sonra “Padişah geliyor, padişah geliyor!”, karşılamaya çıkmışlar. Atı süslüyorlar püslüyorlar, oğlanı da üstüne bindiriyorlar, çıkıyorlar padişahı karşılamaya.

“Yahu, ne yaptınız siz? Ne oldu? Ben mektuba yazdım, ben varana kadar bunu öldürün. Siz ne yapmışsınız.”

“Ama bizim mektup böyle, önümüze gelen mektup” diyorlar onlar da.

Sonra kız demiş ki oğlana:

“Bak, babam seni bir yere yollayacak olursa bana sormadan hiç bir yere gitmeyeceksin. Bana soracaksın, ondan sonra” demiş. Padişah şimdi demiş ki güveyiye:

“Git fırından ekmek al gel” demiş. Kıza gitmiş:

“Baban beni fırına ekmek almaya yolladı” demiş.

“Ben gideyim” demiş kız da.

Hemen kız gidiyor fırına. Padişah demiş:

“Ben fırıncıya, buraya bir insan yollayacağım. Ben padişah güveyisiyim, ben padişahım dese bile hemen fırına kakacaksınız bunu” demiş.

Ondan sonra hemen kız gitmiş. Padişah:

“Ulan sen ekmek almaya gitmedin?” demiş. Oğlan da:

“Kız yollamadı beni, kendi gitti” demiş.

Kız dolanıp da gidene kadar padişah varmış fırına.

“Ben padişahım dese bile dinlemeyin” demiş ya. Hemen padişahı kakıyorlar fırına. Padişahın yerine güveyisi kalıyor, hala daha geçiniyorlarmış.

Ayşe ALÇI

19. Tereci Kızı

Bir varmış, bir yokmuş. Bir padişahın oğlu varmış. Bir de fakir kız varmış. Fakirmiş, böyle bahçe yaparlarmış, bahçıvan bahçesi gibi. Sebze yetiştirirlermiş. Padişahın oğlu da orada çeşme varmış, oraya atını sulamaya gidermiş.

“Ne yapıyorsun tereci kızı?” dermiş.

“On paralık tere ver” dermiş kendi dilince. Kız da dermiş ki:

“Allah seni bana versin” dermiş.

“Hadi, ben padişah, sen bir tereci kızısın. Ben seni alır mıyım?” dermiş.

“Ben seni senden istemiyorum, seni senden istiyorum” dermiş.

Ondan sonra öyle böyle öyle böyle geçmiş baya bir zaman. Padişahın oğlu evlenmiş. Yine gelmiş oraya beygir sulamaya.

“Ne yapıyorsun tereci kızı? On paralık tere ver” demiş yine.

“Allah seni bana versin” demiş.

“Ben nişanlandım, evleneceğim” demiş.

Evlenmemişmiş daha.

“Seni alır mıyım, ben nişanlandım” demiş. O da:

“Ben seni senden istemiyorum ki, seni Allah’tan istiyorum” demiş.

Ondan sonra bir düğün olmuş, bir düğün olmuş böyle padişahın oğlu evleniyor diye. Gelin ağası gelmiş, gelin gelmiş. Kız kendinden şüpheliymiş, padişahın evleneceği kız.

“Ne yapalım, ne yapalım. Şurada fakir bir kız var, tereci kızı. Onu alalım, getirelim. Sabahleyin veririz parasını, alır gider.”

Almışlar, getirmişler kızı. O gelin olmuş o akşam.

“Seni senden istemiyorum, Allah’tan istiyorum” demişmiş ya. Sonra almış karısını gitmiş. Ama kız hamile kalmış o gece. Ama kıza bir hediyeler vermişler. Sonra aradan baya bir zaman geçmiş. Tereci kızının yanına gitmiş.

“Tereci kızı ne yapıyorsun?” demiş.

Kız yine bahçede çalışıyormuş. Yine bakmış.

“Tereci kızı ne yapıyorsun? On paralık tere ver” demiş.

“Allah seni bana versin” demiş.

“Ben evlendim gayrı. Nerde Allah seni bana verecek?” demiş.

Kızın da oğlu olmuş. Büyümüş böyle, salıncakta sallanırmış, ama oğlanın verdiği hediyeleri atmış oraya, oynarmış. Ondan sonra hemen atlamış gelmiş. Çocuk da ağlamaya başlamışmış.

“Ne var tereci kızı orada?” demiş.

“Gel de gör” demiş.

Bir de çocuğa bakıyor, görüyor, aynı kendi yüzü yapıştırmış gibi.

“Tereci kızı, nerede buldun bu çocuğu böyle?” diyor. O da diyor ki:

“Ben seni Allah’tan istedim. Senin hanımının kendinden korkusu varmış, beni götürdüler. Seni senden istemedim, ben Allah’tan istedim” diyor.

Hemen gidiyor padişahın oğlu.

“Ne istiyorsun sen? Kırk katır mı, kırk satır mı istiyorsun?”

“Satır olsa ölürüm. Katır olsun” diyor.

Kızı bağlıyorlar da kırk katıra salıveriyorlar, param parça oluyor kız. Ötekiler de hala daha geçiniyorlarmış.

Ayşe ALÇI

20. Borçlu Oğlan

Bir varmış, bir yokmuş. Padişahın uç oğlu varmış. Birine vermiş padişah yüz altın, birine vermiş yüz altın, birine vermiş yüz altın.

“Gidin bunlarla kar yapın, zarar yapın, ne yaparsanız yapın.”

Büyük oğlan yüz altının yanına yüz altın daha kazanmış. Ortanca yine yüz altının yerine yüz altın daha kazanmış. Küçük borçlu gelmiş.

“Ne oldu? Hani sen ne kazandın?” demiş padişah.

“Ben borçlu geldim” demiş.

“Neden borçlu geldin?”

“Adamın birisi ölmüş de, borçlu ölmüş. Birisi de onu sürüklermiş. Borcunu vermedi, ölüsünü sürüklermiş adamın.”

“Neden sürüklüyorsun bunu?” demiş.

“Bunun borcu vardı sağlığında. Vermedi. Ben de ölüsünü sürüklüyorum onun.”

Padişahın oğlu hemen onu alıyor elinden. Yıkattırıyor, paklattırıyor, gömdürüyor, geliyor. Ama borçlu geliyor çocuk. Yetmiyor parası.

“Böyle böyle yaptım baba da ondan borçlu geldim” diyor.

Sonra babası büyüklere:

“Başka memleketten arpa getireceksiniz bizim memlekete” demiş:

“Bak bu ne derse bunun dediği olacak” demiş küçükten ötürü.

En öne onu bindirmiş, develerle gitmişler arpa getirmeye. Bir yere durmuşlar, kervan kurmuşlar. Yatmışlar orada. Ötekiler uyumuş. Bir ihtiyar çıkmış gelmiş yanlarına.

“Nereye gidiyorsunuz ?” demiş.

“Arpa getirmeye” demişler.

“Ben de gideyim sizinle. Ama ne kazanırsak ortak olacak” demiş ihtiyar.

Küçük:

“Ne kazanırsak ortak olacak. Yarısı senin olacak, yarısı bizim olacak” demiş.

Sonra bu ötekiler uyurken:

“Hadi gel biz gidelim senle bir yere” demiş ihtiyar.

Gidiyorlar. O adam iki dev yükü altın, varıyorlar iki deve yükü altın, hadi gidiyorlar iki deve yükü altın getirmeye. Orda da padişahın kızı var. O da başka padişahın kızıymış. O padişahın da güveyileri yaşamazmış, hep ölmüş. Hep ölmüş güveyileri. Gitmiş bu, o padişahın kızını istemiş o dede padişaktan. İsteyince vermiş padişah. Düğün olmuş, gelin olmuş neyse.

“Güveyiyle beraber ben de gireceğim” demiş o dede.

“Olur mu?” demişler.

“Olur, ben de gireceğim” demiş.

Sonra gelinin yanına güveyi de giriyor, adam da giriyor, dede de. Ondan sonra kızın ağzından bir yılan çıkıyor, güveyiyi öldüreyim diyor. O güveyiler ondan ölüyor. O güveyiler ölmüş yilandan. Onunla adam yılanı öldürüyor. Sabah oluyor, güveyi çıkıyor. Şaşırıyorlar.

“Ya bu güveyi nasıl çıktı burada?”

Dede öldürmüş yılanı. Ondan sonra orada durmuşlar ne kadar durdularsa.

“Hadi, dönelim, gidelim” demişler.

Dönmüşler gerisin geriye. Gelini de götürürlermiş. Padişahın kızını da götürüyorlar giderken. Dede:

“Hadi gari, ayrılalım burada” demiş.

“Ayrılalım” demişler.

“Dedim ben size, ne kazanırsak yarı olacak diye” demiş.

“Dedin, ben de razı oldum.”

“Şimdi gelini de üleşeceğiz” demiş dede.

“Olur mu?”

“Olur.”

“Nerden üleşeceğiz?”

“Buradan böleşeğiz” demiş.

Çocuk arkasını dönmüş.

“Önünü dön, arkanı dönme. Sen de göreceksin.”

Adamın elinde kılıcı varmış, dedenin. Bir sallıyor kılıcını, yapıveriyor kız, hemen ağzından bir koca kese yılan yavrusu. O yılanlar çıkıyor oradan.

“Tamam, üleştik. Ben seni bunlarda kurtarmak için dedim” diyor. O da diyor:

“Hayır, üleşeceğiz. Sen üleşeceğiz dedin ya” diyor.

“Sen beni nasıl kurtardın o adamın elinden?”

Sürüklermiş ya dedeyi, ölüyü.

“Sen beni o damın elinden kurtardın ya, işte ben o adamım. Ben de seni işte bunlardan kurtardım. Allah size geçim bahtı versin. Güle güle geçinin” diyor.

Ayşe ALÇI

21. Keloğlan

Bir Keloğlan varmış. Keloğlan'ın da iki tane yengesi varmış, iki de abisi. Keloğlan'a demişler ki yengeleri:

“Keloğlan bize su getirsene.” O da:

“Keyfim yok benim” demiş. O da çok haylazmış.

“Ama abilerine sana hiç hediye getirtirmeyiz” demişler.

Boğazını da çok severmiş.

“Fındık fıstık getirtirmeyiz.”

Almış bakırları, gitmiş suya, dereye. Öyle derken kovanın içine bir balık girivermiş. Girince hemen yakalamış Keloğlan balığı.

“Keloğlan, sal beni” demiş.

“Salmam” demiş.

“Sal” demiş.

“Sana bir yardımım dokunur” demiş.

“Yengeme pişirtirim ben seni, yardımın dokunur” demiş.

“Ama ne dileğin varsa hemen benden dile” demiş. O da:

“Nehirdeki balığın emriyle, Keloğlan'ın dileğiyle kovalar eve marş marş” demiş.

Evvel kovalar nden, Keloğlan arkada. Kovalar yerişmiş yengelerine. Yine yatmış.

“Keloğlan, bizim odunumuz yok” demişler. Keloğlan hemen:

“Nehirdeki balığın emriyle, Keloğlan'ın dileğiyle balta odunları kes, odunlar sen buraya yerleş” diyor.

Balta kesiyor, odunlar yerleşiyor yerlerine.

“Keloğlan, bizim evde de odunumuz kalmadı.”

“Deredeki balığın emriyle, Keloğlan'ın dileğiyle bir araba.” Yine:

“Deredeki balığın emriyle, Keloğlan’ın dileğiyle araba bayıra marş marş.”

Gidiyorlar bayıra. Hiç önüne geçilmezmiş Keloğlan’ın arabasının

“Balta sen odunları kes deredeki balığın emriyle, Keloğlan’ın dileğiyle.”

Odunlar kesiliyor, araba doluyor.

“Hadi eve marş marş Keloğlan’ın dileğiyle.”

Ondan sonra bunu padişah duyuyor.

“Nasıl şey bu böyle” diye hayret edip kalıyor herkes.

Sonra bunlar neyse, padişah diyor:

“İlle getir onu buraya” diyor.

“Gitmem, ben gitmem” diyor Keloğlan.

“Keloğlan neyi seviyor?”

“Kırmızıyı seviyor. Kırmızı balığı seviyor, kırmızı elbiseyi seviyor.”

Giydiriyorlar, kuşatıyorlar kırmızı elbiseyi, ama yine gitmiyor adam. Biraz içki miçki içiriyorlar buna, alıp götürüyorlar. Ama karyoladan inmezmiş Keloğlan.

“Deredeki balığın emriyle, Keloğlan’ın dileğiyle, padişahın evine karyola marş marş.”

Karyola gidermiş. Bir de bakmış padişah bir karyola geliyor ama, ondan sonra padişahın kızı görüyor, bu Keloğlan.

“Keloğlan’a gideceğim de Keloğlan’a gideceğim” diyor padişahın kızı.

“Olur mu? Sen padişahın kızıydın. Ben seni Keloğlan’a nasıl vereceğim? Olmaz” diyor. Kızına kızıyor.

Kızını fiçinin içine koyuyor, Keloğlanı da koyuyor fiçinin içine. Atıyorlar denize. Dalga vura vura vura kıyıya çıkarıyor bunları. Keloğlan’ın yanında bir çakı varmış. Böyle yapa yapa yapa açmış.

“Ben nerdeyim?” demiş. Keloğlan’ın aklı başına gelmiş.

“Ben nerdeyim? Çok dar yerdeyim.” Kız:

“Fıçıya koydurdu babam bizi, attırdı” demiş. Sonra çıkmışlar bir kıyıya.

“Keloğlan, istesen sen bir ev yapamaz mısın?” demiş kız. Ama padişahın sarayı da böyle karşılarında duruyormuş, kızın babasının sarayı.

“Deredeki balığın emriyle, Keloğlan’ın dileğiyle padişahın sarayından ala bir saray” demiş.

Hemen oraya bir saray dikiliyor. Masal bu ya. Padişahın sarayından ala. Allah Allah, padişah bakmış bakmış:

“Kim bu benim toprağıma gelip de bu sarayı konduran?” demiş. Çağırılmış onu, davet etmiş.

“Padişah kendi gelsin. Her ne konuşacaksa padişah kendi gelsin” demiş Keloğlan. Çağırılmış padişahı, o davet etmiş, yemeğe çağırılmış. Ama padişah bakmış.

“Deredeki balığın emriyle, Keloğlan’ın dileğiyle padişahın eşyasından daha ala eşya, yemek takımından daha ala yemek takımı.”

Bir de geliyor padişah ne görürse böyle her şeyi ondan ala.

Kız padişahın sarayından iyi, ala her şeyi görmüş, ama Keloğlanı güzel görmemiş kız. Babasının önüne çıkarmaya utanmış yani.

“Keloğlan, her dediğimi yapıyorsun. Bunu da yapabilirdin. Daha bir ala, daha bir güzel olabilirsin.”

“Deredeki balığın emriyle, Keloğlan’ın dileğiyle, kendimi şöyle civan gibi bir delikanlı istiyorum” demiş.

Olmuş civan gibi bir delikanlı. Padişah geliyor:

“Sen kim oluyorsun? Kendin gençsin, kuvvetlisin, güçlüsün. Sarayın benden ala, eşyaların benden ala, kim oluyorsun sen?” demiş.

“Hani bir kızını fıçıya koydurup da denize attırdın ya. Benim işte, Keloğlanım ben” demiş.

Hala daha geçinir giderlermiş.

Ayşe ALÇI

22. Süpürgecinin Kızı

Bir padişah, bir de oğlu varmış. Bir de süpürgeci varmış. Padişahın oğlu, süpürgeciye:

“Altından altın, gümüşten gümüş, bakırdan bakır olan nedir? Bunu bilersen bilirsin, kırk güne kadar bulamazsan seni cellat edeceğim” demiş.

Adam evine gitmiş, ağlarmış, dövünürmüş. Koca kız gelmiş:

“Ne oldu baba? Neden ağlıyorsun, neden üzülüyorsun?” demiş.

“Ne olsun kızım. Padişahın oğlu geldi, ‘Altından altın, gümüşten gümüş, bakırdan bakır nedir?’ dedi. Ben de bilemedim. Beni cellat ettirecek” demiş.

“Aman baba, ben de zannettim dünürçüler geldi de vereyim mi vermeyeyim mi diye düşünüyorsun sandım” demiş. Ortanca kız gelmiş:

“Baba, ne ağlıyorsun, ne üzülüyorsun?” O da demiş:

“Kızım böyle böyle. Padişahın oğlu geldi, ‘Altından altın, gümüşten gümüş, bakırdan bakır nedir?’ dedi” demiş.

“Aman baba, ben de benim çeyizim tam değil de ondan üzülüyorsun sandım” demiş. Küçük kız gelmiş:

“Baba niye üzülüyorsun?”

“Kızım, ablangile söyledim de iki derdim üç oldu. Bir de sana söylersem dört olur, beş olur.”

“Ya baba, sen de hiç üzülecek şey mi buldun? Diyemedin mi ona, altından altın oğlum sizsiniz, gümüşten gümüş sizin vezirleriniz, bakırdan bakır da bizim gibi fakirler diyemedin mi baba?” demiş.

Adam böyle uçmuş sevincine. Zaman gelmiş, gelmiş padişahın oğlu.

“Bilebildin mi?” demiş.

“Bildim. Altından altın oğlum sizsiniz, gümüşten gümüş sizin vezirleriniz, bakırdan bakır da bizim gibi fakirler” demiş.

“Dede, sen bunu nasıl bildin? Kim bildi bunu, nasıl bildi?”

“Ben nereden bileceğim oğlum bunu. Benim bir kızım var, o bildi bunu” demiş. Demesin mi bu:

“Ben süpürgecinin kızını alacağım.”

Gidiyor, görüyor, beğeniyor kızı.

“Süpürgecinin kızını alacağım ben” diyor.

“Aman oğlum, sen padişah oğlusun. Süpürgecinin kızı alınır mı?”

“Hayır, ille gidin görün. Ben gittim, gördüm, beğendim. İlle siz de görün.”

Gidiyor kaynana, görünce işte neyse, toplaşıyorlar, gidiyorlar. Evde de kimse yokmuş, bir kız varmış.

“Anan nerde ?” diyorlar.

“Anam biri iki yapmaya gitti” demiş.

“Ablan nerde?”

“Ablam çirkini güzel yapmaya gitti.”

“Ortanca ablan nerde?”

“Lale sümbül toplamaya gitti” demiş.

Hiçbir şeycik anlayamamışlar.

“Kızım, bana bir su versene” demiş kaynana.

Yıkamış, paklamış bardağı. Su koymuş ama, içine bir de saman koymuş. Sonra içmişler artık suyu gitmişler.

“Ne yaptınız? Gördünüz mü?” demiş.

“Gördük” demiş.

“Beğendiniz mi?” demiş.

“Neresini beğeneceğim. Anan nerde dedik, biri iki yapmaya gitti, büyük ablan nerde, çirkini güzel yapmaya gitti, ortanca ablan nerde, lale sümbül toplamaya gitti dedi” demiş. Oğlan da:

“Anası ebeymiş, biri iki yapmaya gitmiş, ablası gelin süslüyormuş, çirkini güzel yapmaya gitmiş, ablası oya yapıyormuş, lale sümbül oyası, oya yapmaya gitmiş. Bir de sizi hayvan yerine koymuş da bir de saman yedirmiş size. İlle alacağım ben bunu.”

Almış. Bir düğün yapıyorlar, bir düğün bir düğün kırk gün kırk gece. Kırk da odası varmış apartmanın da. Ondan sonra gezmişler gezmişler, kızı gezdirmiş odaları. Birisi kapalıymış.

“Burada ne var?” demiş.

“Burada da birine soru sordum. Bilemedi, o da bilemedi, cellat kesecek” demiş.

Akşam olmuş, yatmışlar. Yattıktan sonra güya uyumuş padişahın oğlu. O gidiyor odaya.

“Ne sordu sana?” diyor.

“Cennette yerler içerler de pisliğini yapmazlarmış mesela, dünyada temsili var, bir. Ne o? Ondan sonra üç bacaklı yürümez, üstüne binen yorulmaz, kısır karılar doğurmaz, bunu da bileceksin” demiş. Kız demiş ki:

“Dünyada temsili ana rahminde çocuk, yiyor, içiyor, şeyini yapmıyor. Üç bacaklı yürümez sacayak, üstüne binen yorulmaz tencere, kısır karılar doğurmaz, o da katır” demiş.

Sabah oluyor. Gidiyor padişahın oğlu. Soruyu soruyor. Oğlan cevabını veriveriyor. Veriverince diyor ki:

“Bunu sen söyledin buna.”

Hemen oğlan yatmış karyolasına, çekmiş üstüne yorganı.

“Bu evin içinde ne kadar kıymetli şey varsa al git, benim gözüme gözükme bir daha” diyor.

Kız ondan üste çıkmış. Kız da bakmış bakmış bakmış, padişahın oğlundan kıymetli bir şey görememiş evin içinde. Çağırıyor dört tane hizmetçi.

“Hadi, alın tıngır tıngır,karyolasını alın padişahın oğlunu götürün” diyor.
Anasının babasının evine.

Masal bu ya, uyuyor, uyanıyor oğlan. Baksa ki bizim ev gibi takıl tukul bir evin içinde.

“Ben nasıl geldim buraya? Ben sana ne bulursan bul kıymetli bir şey, onları al git demedim mi?” diyor.

“Ben de baktım baktım, senden kıymetli bir şey göremedim. Ben de seni aldım geldim” diyor kız. Oğlan:

“Beni nasıl getirttiysen geri öylece götür” diyor.

Yine üstüne çekiyor yorganı. Hadi dört kişi gidiyorlar. Hadi yine götürüyorlar padişahın oğlunu evine. Hala daha geçinir giderlermiş işte.

Ayşe ALÇI

23. Cingen Oğlu

Evvel zamanda bir *cingen* oğlu varmış. Oduna gitmiş. Byale bir devler varmış. Onların korkusundan odun keseyim demiş. Orda da bir dev varmış. Dev:

“Bura bizim. Buradan alamazsın” demiş.

“Alırım” demiş. Giderken de bir *bağa* yumurtasını şuraya koynuna sokmuş. Yumurtayı sıkıvermiş.

“Seni de byale su yaparım” demiş. Dev *cingen* oğlundan korkmuş.

“Kes, kes” demiş. Kesmiş, kesmiş, kesmiş. Binmiş üstüne devin *cingen* oğlu. Gelmişler. Taşı sıkımiş, kum yapıvermiş, suyunu çıkarmış.

“ok kuvvetliyimdir” demiş. Bunların hepsi korkmuşlar. Korkunca da:

“Hadi gidelim de odun getirelim” demişler.

Cingen oğlunun da bir hizmetçisi varmış. *Cingen* oğlunun da bir örtmesi varmış, beline dolarmış. Dolamış, kostur kostur kostur gitmişler. Devler nden o arkadan varmışlar. Varınca da şimdi devler odunu kaldır dese bu götüremeyecek. Düşünmüş *cingen* oğlu. Daldan dala, daldan dala, daldan dala örmüş bu, dolaştırmış, bağlamış.

“Hadi sen ne yapıyorsun bakalım? Hadi kes de sarın, gideceğiz” demişler.

“Ben sizin gibi deli miyim? İşte ben bunun her yanını kaldıracadığım, götüreceğim evime, oturacadığım. Biz oradan alır yakarız” demiş. Onlar korkmuşlar.

“Aman aman aman elleme. Dursun bizim şeyimiz. Odun da istemiyoruz biz senden” demişler. Oradan gitmişler.

Suya gidecek olmuşlar. Kalkmışlar su getirmeye. *Cingen* oğlu:

“Ben de gideceğim” demiş.

“Hadi git” demişler. Onlar ileriye varmış, byale varmışlar evvel zamanda. *Cingen* oğlu eline ateş almış. Gitmişler gitmişler, varmışlar çeşmenin yanına. *Cingen* oğlu bakmış, köprü ortadan bölünmüş. Gitmiş, yine taşları öte beri akmaya, rmeye.

“Ne yapıyorsun sen?” demişler.

“Ne yapayım ben. Bu çeşmeyi kaldırıp eve götürüp evin yanına oturturum. Siz ne yapacaksınız? Siz de doldurup da öyle götüreceksiniz, benim öyle yaptığım gibi” demiş. Neyse onlar da:

“Aman dursun, biz suyu taşırız, bırak” demişler. Neyse bırakmış bu *cingen* oğlu yine. Gitmişler, varmışlar. Varınca da onlar bir cuma kırlarmış, bir cumaları varmış. Bir göbek taşı gibi bir de taş varmış. O taşı korlarmış, üç defa kaldırır indirirlermiş, ondan sonra Cuma kırlarmış bunlar. Şimdi bunlar *cingen* oğluna:

“Hadi sen de kıl da gidelim” demişler.

“Tü, tü! Ne yapayım ben bunu” demiş. Onlar da:

“Aman aman, bizim cuma taşımız. Bir yere atma dursun” demişler.

Neyse bırakmışlar, gitmişler yine bunlar. Gidince de ne yapsınlar bunlar, bunu getirene çekişirlermiş bunlar:

“Bunu neden getirdin başımıza” demişler. *Cingen* oğluna:

“Sana öte bete verelim de git çadırına. Olur mu?” demişler.

“Olur” demiş. Neyse bunun çadırının üstüne altın vermişler, bir de yiyecek, içecek vermişler. Devlerin birini de arkasına salmışlar. *Cingen* oğlunu da bindirmişler üstüne. Gidiyorlarmış bunlar. Giderken bir ayıya rast gelmişler.

“Ne yapıyorsun?” demişler.

“Nereye gidiyorsun?” demiş.

“Nereye gideceğiz. Biz taşı kum yapıyoruz, suyunu çıkartıyoruz. Buraya gittik, işte şöyle yaptı, böyle yaptı” demiş. Dev korkmuş ayıdan. *Cingen* oğlu demiş ki:

“Sen, ip ver, ipi böyle boynuna bağla. Birini de elime bağlayayım ben” demiş. Şimdi bu ipi boynuna bağlamış ayının. *Cingen* oğlu da ipi eline bağlamış. Öyle olunca da *cingen* oğlu gitmiş, varmış, ipi çekmiş, ateşi çakmış. Gali türkü söylemiş çok gali kendi kendine. Ayı demiş ki:

“Ben gidiyorum. Gidebilir miyim?” demiş.

“E gidebilirsin” demiş.

Şöyle yapmış da elini kaldırıvermiş, ayı bir korkmuş. Haydi asılıverdiğinden ipini koparmış, ayının boynunu koparmış, almış gitmiş. Ayı kalmış. Öteki de devlerin yanına gitmiş.

“Böyle böyle yaptı *cingen* oğlu. Ayının kafasını bir kabak kadar kopardı, gelmedi. Hemen kopardı, kaydırıldı” demiş.

Hanife GÖLCÜK

24. Padişahın Oğlu

Bir varmış, bir yokmuş. Bir padişahın üç tane oğlanı varmış. Bir elma dalları varmış. Her sene gelir, bir şey yiyiverirmiş elma dalını. Böyle zamanı gelmiş.

“Şunu gidelim, bir bekleyelim birimiz” demişler.

En büyük oğlan gitmiş, beklemeye gitmiş. Bir de elmanın üstünde duruyormuş, bir şey böyle öğürüp duruyormuş, bir yeri yerde, bir yeri gökte.

“Eyvah! Beni de yiyecek” demiş, koymuş kaçmış. Öteki oğlan, ortanca oğlan:

“Sen iş yapmazsın, ben gideyim” demiş. Ertesi gün ortanca oğlan gitmiş. Ortanca oğlan bir de bakmış ki, bir yönü yerde, bir yönü gökte bir şey dönüp duruyor. O da koymuş kaçmış. Küçük oğlan:

“Sen iş yapmazsın. Ben gideyim” demiş. Küçük oğlan gitmiş. Küçük oğlan gidince bir kıl çekmiş, kılını çekmiş.

“Erkeksen bir daha çek” demiş.

“Ben anamdan bir kere doğdum” demiş küçük oğlan. Öteki kanını akıtarak gitmiş.

Bunlar üç oğlan gitmişler. Bu kanını akıtarak bir kuyunun içine girmiş. Bunlar da biz bunu bulacağız, öldüreceğiz diye bunlar da giriyor kuyunun içine, küçük oğlan da giriyor. Küçük oğlan da arkasından kanını akıtarak gidiyor ya, küçük oğlan da gidiyor. Kuyu dibine iniyor. Orada üç tane güzel kız varmış. Orada durup dururlar.

“Ana, bizim devin yiyeceği geldi” diyorlar kızlar oğlana.

“Deviniz de mi var?” diyor.

“Devimiz de var” diyorlar.

Şimdi bunlar otururken dev her gün dev bir insan yiyormuş. Geliyor dev. Oğlan ona bir yumruk vuruyor.

“Erkeksen bir daha vur” diyor.

“Ben anamdan bir doğdum, bir daha doğmadım” diyor. Neyse kızlar orada kalıyor. Kızlar diyor ki:

“Bizi kurtardın” diyor oğlana.

Şimdi oğlanlara, büyük oğlana, üç tane kızmış ya, büyük oğlan büyük kızı. Biraderlerine bağlıyor kızı.

“Çekin siz” diyor. Ama kız diyor ki ona, küçük kendine kalan kız:

“Evvla sen çık da, arkadan ben çıkayım. Seni bak kuyunun dibinde bırakırlar” diyor küçük kız.

“Yok canım sen de, benim biraderler öyle birader değildir” diyor oğlan. Neyse bu büyük kızı bağlayıveriyor.

“Bu büyük biraderin” diyor. Çıkıyorlar bunu, çekiyorlar. Arkadakini de çıkarıyorlar.

“Orta biraderin bu” diyor. Onu da çıkarıyorlar. Şimdi küçük kıza geliyor sıra. Küçük oğlan da onu kendine alacak. Kız diyor ki:

“Seni çıkarmazlar ben çıktıktan sonra. Evvla sen çık, arkadan ben çıkayım” diyor. O da sanıyor oğlan:

“Beni aldatacak, kalacak” diyor.

“Evvla sen çık. Benim biraderler öyle değil” diyor. Neyse bunlar bunu bağlıyor. Çekiyorlar yukarı. Bakıyorlar, o kız çok güzel. Ama küçük oğlana o kız çıkmadan bir yüzük veriyor.

“Eğer onlar çıkarmazlarsa seni, bu yüzüğü yalayiver. Bu yüzükten bir ak koç çıkar, bir de kara koç çıkar. Ak koçun üstüne bin, kara koçun üstüne binme. Kara koçun üstüne binersen yedi kat yerin dibine gidersin, ak koçun üstüne binersen gökyüzüne çıkarsın” diyor.

Neyse kızı görünce oğlanı çıkarmıyorlar.

“Kendi kızın en güzelini alıyor. Bunun çıkarmayalım, kuyunun dibinde kalsın” diyorlar. Oğlan bir de yüzüğü yalıyor. Bir kara koçla bir ak koç çıkıyor.

Oğlan ak koçun üstüne bineceği yerde kara koçun üstüne biniyor. Oğlan hadi yedinci kat yerin dibine gidiyor. Bir de oraya varıyor, benim gibi bir koca karı oturup durur.

“Selamün aleyküm” diyor.

“Aleyküm selam.” Önüne sofrayı koyuyor işte, yemek yiyor.

O köyde de her gün bir dev bir insan yermiş de bir çeşme varmış. Çeşmenin başında her gün bir insan yerken çeşmenin kurnasını açıveriyormuş da alem çanağını çömleğini dolduruyormuş, su yokmuş.

“Suyun yok mu nine?” diyor.

Yokmuş ama, işemiş de nine tanrı misafirine yok olmaz diye sidiğini getirmiş. Neyse bu bilmiş ama, ağzında tutuyormuş suyu. Sonra yemeğini yedikten sonra demiş:

“Nine, sizin köyünüzde akarsu yok mu?” demiş.

“Oğlum, akarsu var, ama her gün bir dev insan yiyor. Bugün falan padişahın kızını yiyecek. Güya ben tanrı misafirine su yok demek olmaz diye işedim de getirdim, yalanı yok” demiş.

“E hadi oraya gidelim” demiş.

Nine çanaklarını çömleklerini toplamış. Varmışlar, bir *bunarın* önünde kız oturup durmuş, bu yenecek kız oturup durmuş. Alem çanağını çömleğini toplamış, oraya *bunarın* başına toplanmış. O bunarın başını açıverirmiş. O kız, neyse yiyeceği insanı yiyene kadar insanlar çanaklarını çömleklerini, doldururlarmış. Neyse tam kurnayı açmış bu. Onlara kurnayı açınca, oğlan bir kılıç sallıyor.

“Erkeksen bir daha vur” diyor. O da:

“Ben anamdan bir defa doğdum, bir daha doğmadım” diyor.

Padişah o gün kendisi gelmemiş suya. Padişaha müjdeye gidiyorlar.

“Vay senin kız geldi, bir delikanlı, onu, devi öldürdü” diye.

Geliyor padişah. “Oğlum, benden ne istiyorsun?” diyor.

“Ben senden hiçbir şey istemiyorum. Ben senin sağlığını istiyorum” diyor.

“Ben senin istediğini biliyorum” diyor.

O bir dalın dibine varıyor. Dalın dibine vardktan sonra orada bir kuş varmış. Her sene yuvasını bir şey yiye yiyiveriyormuş, yavrularını bir şey yiye yiyiveriyormuş. Bir de bakmış yavrular cik cik cikleşip dururlarmış. Bir yılan yavrularını yiyormuş. O yılanı öldürmüş oğlan. Oğlan yılanı öldürünce de kuş gelmiş o vakit.

“Her sene bir şey benim yavrularımı yiye yiyiveriyordu, sen benim yavrularımı kurtardın, benden ne istersen iste” demiş.

“Hiçbir şey istemiyorum” demiş oğlan.

“Sen benden bir parça et, bir şişe su istiyorsun” demiş.

Getirmiş bir parça et, bir şişe su. Neyse kuyunun dibinden bu oğlan çıkıyormuş. “Lark” dedikçe et veriyormuş, “gark” dedikçe su veriyormuş. “Lark” dedikçe et veriyormuş, “gark” dedikçe su veriyormuş. Oğlan gökyüzüne çıkmış. Bir de çıkmış, biraderleri düğün yapıyorlarmış. Kendi nişanlısını almışlar, ama kaç seneler geçtiyse işte.

Yirmi gün mü ne kadar günse işte, davul çaldırıyormuş padişah. Öncelerden koşu koşuluyordu ya, atlar koşuluyordu ya, şimdi böyle koşuya çıkmışlar. Koşuya çıkınca da bir kere kızın yüzüğü varmış onda ya, yüzüğü yalamış o, bir kır at çıkmış. Binmiş kırata, bir kere varmış gelmiş, ikincide padişahın koca oğlanı vurmuş. Yine yeniden gelmiş. O vakit padişah demiş ki:

“Benim oğlan bir daha var” demiş. Davulu kesmek istemişler.

“Çalın davulu” demiş.

Onda sonra yüzüğü yalamış. Bir de kahverengi at çıkmış. Ondan sonra yine bir daha varmış gelmiş. *Ortan* oğlanı da vurmuş. Padişahın o vakit diyeceği kalmamış. O vakit demiş ki, inivermiş attan da:

“Çalın davulu, ben de padişahın küçük oğlanıyım” demiş.

Masal orada bitiyor işte. Ben de onların düğünlerine gittim.

Vadia ESMER

25. Yörükle Türk

Bir Yörük'le Türk varmış. Şimdi bunlar hep gidiyor gidiyor bayıra. Meşelerde böyle yosun oluyor ya, topluyor, çuvala dolduruyor. Türk gidiyor, Türk de *kobaklarını* topluyor meşelerin, koyuyor çuvala, dolduruyor.

Akşam olunca eve getiriyor. Kadın diyor ki:

“Nereden buldun bunu?”

“Bayırdan topladım.”

“E ne yapacaksın bunu?”

“Yaktığımı yakacağım, gerisini satacağım.”

“Nerede satacaksın bunu?”

“Pazarda” diyor.

“Kim alır bunu?”

“Alan olur” diyor. Öteki de:

“*Kobakları* ben ceviz diye satacağım” diyor.

Akşama kadar gezdiriyor “Hadi ceviz ceviz” diye. Bakan,

“Bakalım bir” diyor.

“Görmeden alırsan al, almazsan geç.”

Beriki de “*Yapağı* geldi *yapağı*, *yapağı*” diye gezdiriyor. Gelen,

“Bakalım bir *yapağına*.”

“Görmeden alırsan al, almazsan geç,”

Akşam oluyor. İki de satamıyor. Birbirlerini bekliyor bunlar. Gelince,

“Len senin çuvalında ne var?”

“Yapağı var. Seninkinde ne var? Seninki de yapağı mı?”

“Yapağı var.” Görmez ya, veriyor ötekine. Gidiyorlar evlerine.

“Ulan karı, bir çuval *kobağa* karşı bir çuval *yapağı* getirdim. İşle de işle” diyor. Öteki de diyor:

“Ulan karı, al şunları ya, bir çuval ceviz aldım. Yaza kadar ye de ye” diyor.

Bir de açıyor, biri yosun biri *kobak*. Ondan sonra ertesi hafta birbirlerini bunlar yine buluyor.

“Sağdıç olalım mı seninle?”

“Olalım.”

Sağdıç oluyor bunlar. İş aramaya gidiyorlar. Giderken bir papazın yanına yemekçi giriyorlar. Papazın da bir öküzü varmış. Biri öküzü güdecekmiş, biri ahırda gübrelerini atacakmış. Bir gün şimdi Türk alıyor bunu, götürüyor. Öküz de buradan çıkıverdi mi, ne bileyim nereleri dolaşüyor, buradan ta Akbaş’tan, İvrindi’den, Gökçeyazı’dan dolaşıyor. Akşama geziyor. Yoruluyor, akşam geliyor. Oturuyor, neyse ertesi gün değışecekler. O öküzü götürecektir, öteki de gübreleri atacaktır. Bir gün evvel evde kalan gübreleri almış, değirmen varmış, değirmenin ardına atıvermiş. Doluyor, doluyor o da, su geçmiyor. Gidiyor öteki de:

“Ulan sağdıç ne yaptın?” diyor.

“Ulan ya, şöyle köyün alanına çıktım. Koca öküz bir yattı.

“Sen ne yaptın?” diyor.

“Ulan sorma, dün öküzün şeyi doldu. Götürdüm, değirmenin ardına döktüm. Değirmenci de bana bir bohça yapıverdi, yedim, gövde mövde soluk alacak halim yok” diyor. Sopayı yemiş.

Ertesi gün değışiyorlar. Omzunda bir yastık, öküz yatacak diye. Gez allah, gez allah öküz yatmıyor. Hep geziyor. Öteki de öküzün artığını değirmenin ardına götürüyor.

“Hadi bakalım değirmenci, poğaçaya doldur da götüreyim ben” diyor.

Sopayı takı takıveriyor buna.

“Daha ben seni dün dövdüm. Bugün niye döktün değirmenin ardına?” diyor.

Şimdi akşam geliyor öküz güden.

“Ulan sağdıç, ne oldu?” diyor.

“Bir öküzü bile güdemedim sağdıç, ne olacak. Seni namussuz pezevenk seni. Yatmıyordu bu öküz madem, bu yastığı niye verdin?” diyor.

“Ulan namussuz, sen değirmenin ardına döktün de, neden bana sopayı yedirdin?” diyor.

Bunları papazın kızı duyuyor. Hemen koşuyor.

“Baba, baba, hizmetçiler hazineyi soyuyorlar” diyor.

Hemen bunlar yatıyorlar. Çakal öldü yapıyorlar, kovalıyorlar. Geliyor papaz uyuyup dururlar. Bir de bakıyor, hazinenin ağız kapalı bir küpmüş, ağır bir koca taş varmış.

“İmkânı yok” diyorlar.

Öyle ya, bunlar dururlar mı, kalkıveriyorlar bunlar gece, papaz gidince. İkılaya ikılaya açıyorlar ağızını. Biri içine giriyor. Dolduruyor heybenin içine paraları, altınları. Tam çıkacağı vakit, öteki ittiriyor, onu kapatıyor içine, gidiyor. Alıyor altınları, paraları bu, gidiyor. Giderken, epey gidiyor, para çok ama ekmek yok. Buradan Balya’ya doğru gidiyor, çıkıyor, çalı. Uğraşa uğraşa çıkıyor. Şimdi ben nereden gideceğim, nereden gideceğim diye, “Bu buradan buradan buradan gitmiştir.” diyor. Oraya varıncaya kadar,

“Hadi simitçi geldi, hadi!” diyor. O da tepeden bağırıyor:

“Dur simitçi dur, hepsini alacağım ben” diyor. Simitlerle geliyor, para.

“Ulan pezevenk, niye beni kapattın?” diyor.

“Ulan pezevenk, niye simit getirdin, beni aldattın?” diyor.

Bunlar böyle yaparken neyse buluşuyorlar, geliyorlar geliyorlar bir mezarlık varmış. Bu tarafı mezarlık, buradan yol geçiyormuş, burada da çeşme varmış.

“Şu bizim şuradaki çeşmeye gidelim” demişler.

Paraları oraya döküyorlar. Bir de ateş yakıyorlar. Bunlar parayı *üle*şecekler, ama aşağıdan dereden doğru, bir de bakıyorlar ki, kırk haramiler geliyor.

“Napalım?”

“Hadi sen git, mezarın şuraya yat. Ben de buraya yatayım, üstümüzü de çekelim” diyor.

Böyle yatıyorlar. Onlar da:

“Ooo, amma bulduk ha!” diyor kırk haramiler. Paralar yığılmış. Kendi getirdiklerini de döküyorlar üstüne. Biri bir bakıyor ki:

“Ulan efe, senin hiç efeliğini görmedim ben. Ta şuradaki kefeni bıçakla” diyor.

“Bıçaklarım.” diyor. Gidiyor. Öteki de:

“Ölüyorum, yardıma gelin!” diyor. Bu taraftaki:

“Hepimiz varalım mı?” diyor.

Eyvah napacaklar, korkuyorlar, kalkıyorlar, kaçıyorlar. Ondan sonra geliyorlar, bunları *üleşiyorlar, üleşiyorlar*. Bir tek lira kalıyor, ne Yörük vazgeçiyor ne Türk vazgeçiyor. Şimdi Türk diyor ki:

“Sağdıç, sen pazara gelirken bizim eve gel, buradan pazara gidelim. Onu bozdurur *üleşiriz*” diyor.

“Olur” diyor.

Şimdi pazara gitmeden evvela mezarlık yakınmış evlerine. Gidiyor, gündüzden hazır ediyor, *dözar* buluyor bu Türk. Ertesi gün gelse ki, karısına:

“Dün sağdıç öldü deyiver sen sağdıca” diyor karısına. O da hemen bağırıyor:

“Sağdıç, sağdıç, sağdıç!” diye. Karısı hemen çıkıyor.

“Ne var?” diyor.

“Hemen sağdıç gelsin” diyor. Ağlayıveriyor mahsustan böyle.

“Vah vah vah vah, sağdıcin öldü” diyor.

“Hangi mezarda? Bakalım ben de bir Fatiha okuyayım. Çok ekmek yedik bir arada” diyor.

“Ta Şu mezarda” diyor.

Ögleyin varıyor oraya.

“Kalk, buradan başka iŐeyecek yer bulamadın mı?” diyor.

“Ulan namussuz, sen buraya ne girdin mezara?” diyor.

Çekip çıkarıyor bir lirayı, *üleşiyorlar*. Masal da burada bitiyor.

Ayşe DEMİRAL

26. Şah İsmail

Evvel zamanda, kalbur samanda, bir varmış, bir yokmuş. Bir padişah varmış. Padişah evlenmiş. Arası bir sene iki sene geçmiş. Allah çoluk çocuk vermemiş.

“Hadi koca karı, seninle kır atlara binelim.” O zaman arabalar, taksiler yok.

Atlara binmişler karı koca. Heybeye yiyecek, içecek ne varsa koymuş. Doğru söğüt dibine varmışlar. Söğüt dibine yaymışlar kilimleri. Oturmuşlar karı koca. Kılmışlar namazlarını. Öğlen olmuş, çaylarını içmişler, yemekler, şunlar bunlar, ne yedilerse, içmişler. Namaz kılarken padişahın önüne bir derviş çıkmış. Dervişin boynunda bir dağarcık varmış. Dağarcığın içinden çıkarmış bir tek elma. Padişaha demiş ki:

“Oğlum, bu elmanın kabuğunu soy, tayına yedir. İçini hanım sultana yedir” demiş karısından ötürü. Namazı, duayı toplamış. Kabuğunu tayına yedirmiş, atına. İçini ona yedirmiş.

Ay geçmiş, gün geçmiş. Bu elmadan bir çocuk kalmış. Çocuk oğlan evladı olmuş. Oğlan evladı da,

“Ben varmayınca adını koymayın” demiş.

Oğlan bir yaşına girmiş, iki yaşına girmiş, üç yaşına girmiş, dört yaşına girmiş, adını bir türlü koyamıyorlarmış, korkuyorlarmış acaba bir şey olur mu diye. Bu çocuk daha on yaşına girmiş, çocuk ağlamaya başlamış,” Benim adım yok mu, benim adım yok mu?” diye.

“Ulan karı, bunu biz bu dünyada geçiremeyeceğiz, bu çocuk ağlayacak. Bunu yeraltında bir hocaya verelim, çocuğun boşa geçmesin günü. Ne zaman gelirse derviş, adını o zaman koruz. Adsız diye ağlıyor” demiş.

Yeraltındaki hocaya vermişler. Yeraltındaki hoca yirmi yaşına koymuş. Yirmi sene sonra oğlanın canı sıkılmış.

“İlle beni alın” demiş.

Almışlar bunu evlerine. O gün de dayısını, amcasını toplamışlar bunun,” Adını koyalım” demişler. Adını koyalım deyince de derviş o gün gelmemiş. Bunlar

niyetlenememişler. Hadi o gün yine geri kalmış. O gün geri kalınca da ertesi gün yine toplanmışlar bunlar. O gün kapı açılmış, derviş çıkmış gelmiş.

“Oğlanın adı Şah İsmail” demiş.

At da gebe kalmış. Elmanın kabuğunu yedi ya, o da gebe kalmış. O da oğlanın atı olmuş. Atın adı da Gemertay olmuş. İki bir olmuş, dünyaya gelmiş.

Şimdi bunların adları konmuş. Oğlanlar yetişmiş. Şimdi bunlar üç arkadaş olmuş, oğlanlar. Her gün bir tüfek, her gün ava giderlermiş. Eee ağaların, zenginlerin çocukları *gari*, padişahların çocukları.

Orada üç yol varmış. Üç arkadaş üç taş dikerlermiş orta yere.

“Sen buradan geleceksin, sen buradan geleceksin, ben buradan geleceğim. Kim kuş vurursa bu yolu bekleyeceğiz, hepimiz köye bir gireceğiz” derlermiş.

Bunlar bir gün böyle, ertesi gün böyle, her gün birer kuş tutar, yer gelirlermiş. Bir gün bu Şah İsmail bir çardağa denk gelmiş bayırda.

“Şu çardakta bakalım ne var? Gemertay’la bir uğrayalım.” demiş. Atlamış. Bir varmış, çardağın dibinde bir kız gezip durur sizin gibi. Kızı görünce de İsmail bayılmış, düşmüş, yatmış yere. Bir de benim gibi ninesi varmış. Onlar da Türkmen’miş. Benim gibi bir nine varmış. Nine bir çıkmış.

“Nine, nine, akşama annem, babam gelirse beni keserler. Oğlan kalkmıyor, gitmiyor. Ne yapalım nine? Bunu defedeydik” demiş.

“Kızım, sen memelerini çıkar, oğlanın yüzüne sürüver, oğlan canlanır” demiş koca karı.

Kız öyle yapmış. Oğlan hemen kızın boynuna sarılmış. Bunlar sevişmişler. Çardağın altına gitmişler, konuşmuşlar, görüşmüşler.

Hadi Şah İsmail bir tane kuş vurmuyunca yola gelmiş. Yola gelmiş, arkadaşları birer kuş vurmuş, bekliyorlarmış.

“Hani İsmail senin kuşun?”

“Hıh, sizin kuştan benim kuş daha iyi” demiş.

E yine bu ay geçmiş, gün geçmiş. Tabi Şah İsmail hep oraya gidiyormuş kıza, tadındı gari. Şimdi bunlar ötekiler nişanlanmış. Padişah de demiş ki onlara:

“Oğlum, benim oğlana da söyleyin. Ben de özeniyorum ben de nişanlayayım” demiş. Bunlar da demiş ki:

“Padişahım, sen oğlanı nişanlayacaksın amma, senin oğlan bir Türkmen kızı istiyor. O Türkmen kızından başka kızı almıyor” demişler.

“Hıh, bir Türkmen kızına kalsın iş. Ben koca padişahım da bir Türkmen kızını mı alamam?” demiş padişah.

Türkmen’e bir telefon yollamış, “Acele benim daireye gel.” Kızın babası gelmiş.

“Ee, Türkmen, adı neyse Ahmet, Mehmet, benim oğlan senin kızını istiyormuş. Alalh’ın emriyle senin kızına dünür söyleyeceğim” demiş.

“Tamam padişahım. Sen bir koca padişahsın, ben bir Türkmen’im. Benim kızımı alıyorsun da daha ben ne istiyorum” demiş.

O Türkmen vermiş kızını hemen orada. Verince de gammazcının biri de hemen gitmiş *gari* çardağa. Varmış.

“Hıh, siz burada otura koyun analı kız, babanız sizi padişahın oğluna verdi bile” demiş.

Hemen adam oradan gelmeden karı kalkıveriyor, eşeğine *tüyüyor*, çardağı yıkıyor, sarıyor yükü. Nineyle kızı aldığıyla yallah. Buradan ne diyeyim, bizim Sarıca gibi yakın, oraya gidiyor yoldan yola. Kız da ayrılıyor oğlandan. Hemen bir kayıt yazmış, taşın altına kıstırmış. “Sağa gitme, sola gel, sağ yola gitme, sağ yola gel.” Tarif etmiş.

“Arkamızdan gel. Biz oraya gidiyoruz. Annem götürüyor beni” demiş.

Şah İsmail ertesi gün yine gelmiş çardağa, çardak yok. *Gari* işte ben o manileri unuttum. Ne maniler var onda. Taşlara maniler atıyor, bayırlara maniler atıyor. Manileri söylüyor söylüyor, ağlıyor, yuvarlanıyor oralarda, yok kimse. Hadi oradan gerisin geri dönüyor geliyor. Arkadaşlarına diyor ki:

“Ah, benim Gülizarım gitmiş. Gülizarım bana bir kağıt bırakmış da taşın altına, onun ardından gideceğim onu bulmaya” diyor. Adı Gülizar’ mış.

Şimdi babasına geliyor, öyle diyor. O da diyor ki:

“Oğlum, Türkmen kızı, bir götü boklu Türkmen kızı. Ben sana ne padişahların kızlarını alıveririm. Sen ancak kız iste. Burak onun yakasını.” diyor.

Şimdi padişah bir tellal bağırtıyor:

“Hep zenginlerin kızları ellerine birer gül alsın, gül bahçesine gelsin. Benim oğlan hangisini beğenirse çeksin” diyor.

Şimdi kızlar giyiniyor kuşanıyor bebek gibi, herkes diziliyor. Birer tutam gül ellerinde. “Sağdan girin soldan çıkın.”

“Hiç darılmayın kızlar, çok iyisiniz, çok güzelsiniz, amma Gülizarıma bir taneniz benzemez” diyor.

Hadi geçip gidiyor, bir sürü kız kalıyor. Ağlaşıp kalıyorlar. O diyor, “Beni beğenmedi”; o diyor, “Beni beğenmedi”. Eve geliyor, bir yatıyor. Bugün yatıyor, yarın yatıyor, uykuya yatıyor. Ertesi gün *gari* kafayı koyuyor İsmail. Babasının mağazasına giriveriyor, bir heybe altın dolduruyor. Kır atın üstüne koyuyor heybeyi, kendi de üstüne biniyor. Anası babası avuç açıyor:

“Ya Rabbim, şu çocuğuma yol verme. Bir duvarsa iki duvar, iki kat olsun, gitmesin” diyor.

Gemertay, Ali efendimizin o atı, bir hücum ediyor, duvarı iki bölüyor. Gemertay bölüyor hadi.

“Hadi ana, baba, Allaha ısmarladık” diyor. Gidiyor. Anası babası arkasından ağlayarak kalıyor.

Şimdi bu Şah İsmail yolda gide gide gide bir yerdeki köye gelmiş. Köyün kıyısında bir ak sıvalı iki kat ev. Hiç is yok cis yok.

“Ya Rabbi, bu evlerde kimler var ki? Şöyle bir hücum edeyim de bakalım evin içinde kim var?” diyor.

Bir hücum ediyor, duvar kırılıyor. Hadi evin önüne giriyor atıyla. Bir de bakıyor senin gibi bir kız, gezip durur, merdivenden çıkıyor yukarı.

“Ah, ah delikanlı, benim yedi tane erkek kardeşim var. Beni devler alacak oldu da, devlere benim kardeşlerim beni vermedi de muharebe yapıyorlar. Rüyamda gördüm, kardeşimin birini öldürdüler, altı kardeşim kaldı. Beni de böyle, yıkık evi görürlerse geldi mi beni keserler. Biz orada muharebe yapıyoruz, sen de burada duvarı mı yıktırdın, diye kızarlar” diyor kız, ağlıyor.

“Hiç ağlama bacı. Neredeyse kardeşlerin bana tarif et” diyor.

Kız çıkıyor, kardeşlerini tarif ediyor nerede muharebe ediyorlarsa. Doğru varıyor. Bir yanda devler, bir yanda altı kardeşler muharebe yapıp dururlar. Oturmuş amanın, *dikelmiş*,

“Şimdi insanların yanına gitsem, benden devler, korktu der. Devlerin yanına gitsem, insanlar, korktu der. Bir selam çakayım orta yerde, selamımı hangi alırsa onu kurtarayım” demiş.

Orta yere varmış, bir selam çekmiş. Dev alır mı, Türk alıyor. Türk almış. Altı kardeşe de demiş ki:

“Siz şöyle karşıya bir oturun. Siz çok yorulmuşsunuz. Devlerle ben muharebe edeyim” demiş.

“Ah delikanlı, çok körpesin. Bizim bir kardeşimiz gitti. Biz bir aydır muharebe ediyoruz, amma bir tanesini yaralayamadık” demişler.

“Olsun” demiş.

Onlar oturmuş, birer sigara içiyorlarmış. O girişmiş *gari* kılıcıyla. Alt üst, alt üst derken hepsini öldürüyor. O zaman kılıcını dayıyor, oturuyor, bir sigara içiyor. Şimdi bu altı kardeşler düşünüyor.

“Ya Rabbi, küçücük çocuk gelsin de kırsın geçirsin devleri. Biz altı tane kardeş bir tanesini bile öldüremedik.” Şimdi koca kardeşi diyor ki küçük kardeşine:

“Kardeşim, biz bunu evimize götürsek de bir fincan kahve içirsek. O kadar hakkı geçti” diyor.

Eh kim söyleyecek, herkes korkuyor kuvvetli diye ondan. Şimdi küçük kardeş diyor ki:

“Aman birader, nesini korkuyorsun?” Küçükler her zaman şeytan olur, kocamanlar ne zaman olsa avanak olur. Şimdi bu varıyor:

“Ağabey, çok memnun olduk” diyor.

Onlar öyle *gari* gidiyor.

“İlle bizim eve kadar gidelim, bizim bir fincan kahvemizi iç” diyor.

Şimdi gidiyor, düşüyor gidiyor aynı o yıkık eve. Biri önden önden yolluyorlar. Gülperi’ymiş onun adı da, kızın adı. Gülperi’ye diyor ki:

“Hemen yemek hazırla sen, misafir getiriyoruz” diyor kardeşine. Altı kardeş, bir de o İsmail gidiyor. Bir de varıyorlar, ev yıkık. Oğlan kardeşleri kıza bir girişiyorlar, bir çekişiyorlar.

“Ne yaptın sen? Biz seninle uğraşıyoruz, sen de burayı mı yıktırdın ?” diyorlar kızın dediği gibi. O da:

“Hayır ağabey. Size yolladım burayı yıkan adamı” diyor.

“Aman kardeşim, sus öyleyse. Hemen yemek hazırla sen” diyor.

Hemen yemek hazırlıyor. Odanın birine oturtuyorlar. Onu da yediriyorlar, içiriyorlar, kahvesini içiyor, yiyorlar, içiyorlar. Şimdi bunlar bir daha düşünüyor altı kardeş. Biri diyor ki:

“Biz dünyamızda bunun gibi yüksek erkek görmedik. En yüksek erkeği bulduk. Bu bir kardeşimizi de bu erkek olmasaydı, öldürecekti, alacaktı. Buna versek acaba almaz mı kardeşimizi?” diyorlar. Şimdi o diyor “Sen söyle.” O diyor, “Ben söylemeyeceğim.” Yine küçüğü diyor ki:

“Ben söylerim ağabey” diyor. Gidiyor odasına.

“Ağabey, ben sana bir şey söyleyeceğim. Amma evet de, amma hayır de. Bizim bu Gülperi’yi sana münasip gördük biz. Alırsan vereceğiz” diyor.

“E bakalım, ben bir düşünüyüm” diyor. Bir düşünüyor. Haber söylüyor gene onlara.

“Benim bir Gülizarım var. O Gülizar’ı bulmayınca dönmek yok benden. Amma sizinkini de aldım, kabul ettim. ben geri dönesiye kadar kız kardeşinizi ala koyarsınız. Dönüşte alırım.” diyor. Söz veriyor.

Hadi sabah oluyor bunlara. O gün gece ama kız kardeşi karyolada yatıyor, oğlanın yanında. Orta yerlerine kılıç koyuyor. Kılı kılına değmiyor. Hadi sabahleyin kalkıyor, yola düşüyor bunlar. Geçiriveriyorlar oğlanı. Oğlan gene diyor ki, bir *çepel* yol varmış, bir iyi yol varmış.

“Sağa gitme, sola git. Orada bir Arap Üzengi var. İnsan kanından pilav pişiriyor. Sakın oraya gitme, senin kanını da pişirir” diyorlar.

Bu korkmuyor *gari*, güveniyor kendine.

“Hadi, iyi yola gideceğime kötü yola gideyim. Bir de onu göreyim” diyor.

Kötü yola düşüyor. Gide gide gide atıyla yine bir çardağa. Çardağın altında iki tane kazan kaynayıp durur lop lop. İnsan kanından pilav pişer orada. O Arap Üzengi de muharebeciymiş. Muharebede yenilenin etini pişiriyorlar orada. Gelene geçene yediriyorlarmış. O hemen atını şöyle bağlamış. Hemen kepeyi almış, kazana daldırmış. Arap Üzengi’nin de iki kat evi varmış karşıda.

“Ey delikanlı, çok körpesin, keklik gibisin. Amma bu Arap Üzengi’yle muharebe yapmayınca o pilavı yemek yok” demiş.

“İn gel kendine güveniyorsan” demiş.

Arap Üzengi de bir *dağarcığı* varmış, giyiverdi mi bir dudağı yerde, bir dudağı gökte olurmuş. O Arap, kız oğlan kızmış amma, muharebeciymiş. Onun kız oğlan kız olduğunu bilmiyorlarmış, erkek *sana*rlarmış. Bunlar inmişler ikisi, bir girişmişler, alt üst alt üst bir muharebe. Arap Üzengi’yi yenmiş Şah İsmail. Elini koymuş boynuna, kılıcı bir kaldırmış, keseceği zaman boynunu Arap Üzengi hemen *dağarcığı*nı çıkarıvermiş. Dünya güzeli kızmış. Hemen Şah İsmail’in boynuna sarılıyor.

“Şimdi buldum kendimden yüksek erkeğimi” diyor. Tutuyor. Hadi saraya götürüyor. Hadi orada da kahveleri içiyorlar, yiyorlar. Orada da kalıyor bir gece. Arap Üzengi:

“Ben senden ayrılmam *gari* Şah İsmail. Ölünceye kadar giderim” diyor.

“Eh, benim de Gülizarım var ama. Gülizar’ı bulmayınca dönmek yok. Ben *gari* çıktım bu yola” diyor.

“Tamam, ben de seninle beraber.” diyor.

O da mağazasına giriyor. Bir heybe altın o da dolduruyor. Onun da atı var. Biniyorlar ikisi de atlara. Hadi, düşüyorlar yollara bakalım Gülizar’ı aramaya. Gide gide gide bir köye varıyorlar. Benim gibi bir nine elinde değneği kaka kaka köyde geziyor.

“Nine,nine” diyor. Hani o ana Türkmen kızını aldı da kaçtı ya, o köye varınca da kızını nişanlamış. Kızını nişanlayınca da oğlan evine demiş ki kız:

“Ben senin oğluna varırım,ama kırk bir gün müsaade isterim” demiş kız.

Mektubuna yazmış kız Şah İsmail’e, giderken.

“Kırk birinci güne kadar seni beklerim. Kırk birinci gün beklemem” demiş kız.

“Burada davullar ötüyor, ama düğün mü var köyünüzde?” diye sormuş Şah İsmail, nineye.

“Ya oğlum, bir Türkmen geldi. Türkmen’in bir kızı da nişanlandı. Kırk bir gün gün aldılar. Bugün kına gecesi. Onun da öyle oluyor” demiş.

“Aman nine, bizi misafir alsana” demiş.

“A oğlum iki tane atınız var. Ben bir koca karıyım. Atlarınızı nereye bağlayayım?” demiş.

“Aman nine, bir kıyıya bağlayıverirsin be. Bu gün bizi misafir et” demiş. Bir avuç Arap Üzengi atmış, bir avuç Şah İsmail atmış. Nine bir etek altını görünce gönlü olmuş. Komşuların *damına* bağlayıvermiş atları. O gün gece İsmail demiş ki:

“A nine, sana bir emanet vereceğim, bunu ulaştırıverirsen bir avuç daha vereceğim” demiş.

O kızın yüzüğü varmış parmağında.

“Bu yüzüğü al da bir geline gösteriver, hemen gerisin geri gel. Sana o bir laf söyler” demiş.

“Ay oğlum, beni sokarlar mı ya, koca nineyi?” demiş.

“Sokarlar, sokarlar nine. Sokul. Bir tek o yüzüğü geline göster, tamam” demiş.

Nine bir avuç daha almış altınları ikisinden de. Şimdi nine *gari* yavaş yavaş gelinin yanına sokulmuş kına gecesi gün. Koca karı diye kakı kakıverirlermiş. O da:

“İlle *bicik* gelini göreyim, ille bir gelini göreyim” diye sokulmuş. Gelinin elini tutmuş da yüzüğü gösterivermiş.

“Nerede bunun sahibi?” demiş gelin de.

“Onun sahibi bizim evde” demiş nine de.

“Sizin evdeyse saat üçte gelsin bahçeye” demiş kız İsmail’den ötürü.

Şimdi nine haberi getirmiş *gari*. Saat üçe kadar ninenin evde durmuşlar. Saat üçten sonra hepsi de biniveriyorlar, hadi gül bahçeye. Gelinin de ellerini kınalamışlar, ayrı bir odaya yatırmışlar. Gelin saate bakıp durur. Saate bakmış, saat üç. Bahçeye inmiş. Bahçede de Arap Üzengi’yle Şah İsmail gelmiş. Bir hücum duvara, hadi duvarı yıkmışlar, girmişler içeri. Arap Üzengi tutmuş gelini, İsmail’in kucağına, yallaaah Arap Üzengi’nin evine *gari*, geri dönüyorlar. Orada da yine iki kızla İsmail yatıyor bir gece. Ertesi gün Arap Üzengi de biniyor, bir de kız üç tane. Hadi Gülperi’ye, Gülperi’nin sarayına gidiyorlar. Bir gece de orada yatıyorlar. Oluyor iki tane kız, bir de Gülizar’ı getirdi, üç tane. Üç tane kız aldı. Şimdi onun evinde de yatıyorlar bir gece. Hadi *gari*, üç tane kız alıyor İsmail, dönüyor köyüne, babasının sarayına.

Mezarlığa geliyorlar. Gülperi falcıymış. Biri muharebeci, biri falcı, biri yemekçiymiş kızların. Şimdi bu bir fala bakıyor Gülperi.

“Ah İsmail, babanın sarayına götürme bizi. Kan görünüyor, iyi olmaz. Kira tutsun baban bize” diyor.

“Tamam.”

Hadi babasına bir haber yolluyor, ev tutturuyor. Saraya kiraya giriyor üç tane kızla. İsmail orada yaşıyor. Anasıyla babası da evinde. Şimdi koca karı diyor ki:

“Aman adam, ben gelinleri görmeye gideceğim. Sen bir Türkmen kızını getirivermedin oğluma benim. Oğlan bak üç tane kız getirmiş diyorlar. Ben görmeye gideceğim” diyor.

Hadi gidiyor nine, *değneğini* kaka kaka varıyor. Şah İsmail görüyor, kızlara:

“Annem geliyor. Tutun kolundan, saraya, yukarı çıkarın” diyor.

Alıyor kızlar, kaynanayı çıkarıyorlar yukarı. Yemek yediriyorlar, çay içiriyorlar. Kızlar birbirinden güzel. Koca karıyı indiriveriyorlar geri. Hadi geliyor padişaha. Şimdi padişaha geliyor.

“Ah padişahım! Sen bir Türkmen kızını bulamadın. Amma oğlan bir kız bulmuş, hepsi birbirinden güzel. Hiçbirini oğlana münasip görmedim” diyor.

Hadi bakalım.

“Hep sana gördüm. Bir tanesini sen eve getirsene” diyor koca karı.

“Ah koca karı, neyle getirsek ki?” diyor.

“Ona ben bir haber yollayayım, dünür yollayayım kızlara.”

Oradan İsmail’i yemeğe çağırıyor. Şimdi koca karı aşları pişiriyor, hep *ağılı* birer tarafları. İsmail varıyor. Giderken yine Gülperi fala bakıyor.

“İsmail, baban seni neden *ünmedi*? Hep aşlara annen *ağı* kattı. Seni öldürecek” diyor. Parmağındaki yüzüğü veriyor.

“Hiç annen baban görmeden çanağın üstünde gezindir gezindir, ye hemen. Çanağı değiştirdi mi, gezindir hemen” diyor.

Şah İsmail öyle yapmış yapmış, yemiş. “Allah bereket versin” demiş, çekilmiş. Koca karıyla adam da öylece kalmış. Onlar *ağıyı* aldı diye ölecek diye bekliyorlarmış. Ölmemiş.

“Hadi baba, benim misafirlik bitti” demiş.

“Hadi oğlum, uğurlar olsun” demiş.

Gelmiş kızların yanına. Ertesi gün olmuş, gün, ay geçmiş. Yine babası, yine haber yollamış.

“İsmail, eve gel” demiş. Eh, babasının sözünden çıkamıyormuş. Ertesi gün yine giderken fala bakmış.

“Ah İsmail, hep kan görünüyor babanda” demiş.

“Olsun, babamdır. *Ünnedi gari*, giderim” demiş. Yine gitmiş.

“İsmail, seninle biz kağıt oynasak ya. hangimiz yenilirse ellerini bağlarız” demiş.

“Oynayalım baba” demiş.

Babasıyla bunlar bir kağıda düşüyorlar. Oynarlarken babasını yenecek, amma babası değil mi yenmiyor. Hadi kendi yeniliyor. Eh o gün hapis.

“Hadi uğurlar olsun” diyor, gidiyor.

Ertesi gün yine gidiyor. Babasını yine yeneceği zaman kendi yeniliveriyor. Ha o zaman urganla, halatla bağlamış ellerini birinci gün. Koparmış. Ertesi gün bir daha gidiyor, yine yeniliyor.

“İsmail, neyle bağlayayım seni oğlum?” diyor. Koca zinciri dayandırmadın, halatı” diyor.

“Baba, dünyada neyi bağlarsan bağla, dayandıramazsın. Yalnız saçımın telini bağla, koparamam” diyor.

Hemen koparıyor saçının telini, bağlıyor. Koparamıyor. Hemen bir telefon açıyor cellatlara.

“Hadi cellatlar, gelin” diyor.

Cellatları getiriyor, hemen İsmail’i teslim ediyor.

“Kanlı göyneğini bana acele getirin” diyor.

Alıyorlar gidiyorlar bayırın içine. Bir *ahlat* ağacının dibine oturtuyorlar. Soyuyorlar bunu çıplacık.

“Kıyıp da kesemeyeceğiz. Gözlerini çıkaralım, atletini kana boyayalım. Babasına götürelim öldürdük diye” diyorlar.

Gözlerini çıkarıyorlar, atletine bağlıyorlar, babasına götürüyorlar. “Al, oğlunu öldürdük” diyorlar. Alıyor bu, köşke götürüyor *gari*. Ertesi gün kızlara karı yolluyor padişah.

“İsmail öldü. İsmail’i hiç beklemeyin, İsmail yok. Alemin evinde de üç tane kız yalnız durmaz. Babasında kat kat saraylar var. Saraylara gelin” diyor. Arap Üzengi de diyor ki:

“Tamam, kabul ettik. Bize kırk tane tırnak yollasın, bir de çuvaldız yollasın, kırk tane de çuval yollasın. Bizim yükümüz pek çok. Biz öyle ağır yükü gidemeyiz. Kır da erkek yollasın, kır da kadın yollasın.”

Padişah sarayda ne kadar erkek, kadın varsa hepsini topluyor. Topluyor, yolluyor kızlara. Hemen kapıyı açıyorlar.

“Buyurun, buyurun, buyurun.”

Kapının birini açıyorlar.

“Buyurun, buyurun, buyurun.”

Birine erkekleri, birine kadınları topluyorlar. Çaylıyor bunları Arap Üzengi. Kızları da tembihliyor. Adamların kapısının bir kilitliyor. Karıların kapısını bir giriyor Arap Üzengi kılıcıyla. Hemen belinden tutuveriyor, bir vuruyor kılıcı beline. Kızların ikisi de çuvalın ağzını açıyorlarmış, hemen içine doldurmuş. Kır tane karının belinden çuvalın içine. Ağzılarını dikip dikip sıralamışlar hemen *hayada*. Oradan da erkekler müsaade veriyor *gari*.

“Hadi abiler, biz yükümüzü hazırladık. Padişahın evine götürün. Yengelerle arkadan geliriz.”

Şimdi bunlar merdivenden iki tane, üç tane kız adamların arkasına koyuveriyorlar. Kırk tane çuvalı götürüyorlar. Padişahın evine döküyorlar. Ha bakalım bekle, kız gelecek, kız gelecek, kızlar yok. Padişahın evine kızlar gitmemiş. Arap Üzengi iki tane kızı alıveriyor. Şurada Yıldız Çam vardır. Yıldız Çam’ın

yanına kadar götürüyor kızları. Bir çardak kuruyor, oturuyor. Arap Üzengi muharebeci ya,

“Gelen benimle muharebe yapsın” diyor.

Bir de padişah bekliyor bekliyor bekliyor, ne yenge gelen var ne kız gelen var.

Oradan bakıyorlar, erkekler canlı ya. O çuvalın ağzını açıyorlar, “Benim karı”; o çuvalın ağzını açıyorlar, “Benim karı”. “Eyvaaaah, karılarımız hep kesilmiş, çuvalın içine girmiş.” Adamlar kuduruyor. Padişah kuduruyor. Hemen bir tellal, ne kadar asker varsa Arap Üzengi’yle muharebeye. Muharebe muharebe muharebe, geleni sel gibi akıtıyor Arap Üzengi, sel gibi akıtıyor. Hakkından gelememişler.

Şimdi İsmail’e gelelim. İsmail de ağlıyor söylüyor, ağlıyor söylüyor *çıplacık*, gözleri yok. Kuşlar gelirmiş, ağacın tepesinde cıgıl cıgıl ötermiş, güya *çıplacık* bir insan yanına gidemiyor, gözleri görmüyor. Ağlar söylemiş. Kuşlar da:

“Ah delikanlı ah, kuş dilinden bilsen de senin gözlerini biz düzeltiversek ya” derlermiş.

O da kuş dilinden biliyormuş. Kuş dili ile yukardan bir kuş cevaplamış.

“Araya araya bu kuş tüyünü bul. Bismillah de de gözlerine sür sürüver. O zaman gözlerin açılır senin” demişler.

Gözlerine sür sürüvermiş, gözleri açılmış. Kendi vücudu çıplak. Şimdi gece olmuş. Bir koyun çobanı varmış.

“Çobanın yanına gitsem de bir eski donla bir eski ceket istesem, giysem insan yanına varabilirim” demiş. Varmış.

“Çoban, çoban!” diye *ünnemiş*.

“Köpeklerden beni geçir” demiş.

Çoban da geçirmiş, almış onu içeri.

“Bana bir eski donla bir eski ceket ver” demiş.

Bir eski ceketle bir eski don vermiş, giydirmiş. Karıncağızını doyurmuş çobanın. Hadi bunu çıkarıvermiş. Sabah olmuş. Sabah yine gide gide gide o İsmail

bir çiftçiye kavuşmuş. Çift sürür dururmuş. Bir yanına karısını koşmuş, bir yanına öküz koşmuş, çift sürüyormuş adam.

“Getir dayı, ben tutuvereyim öküzlerini” demiş.

“Ay oğlum, ben kendim tutuyorum. Sen yorulma” demiş adam.

“Dayı, sen şöyle otur da, ben sürüversem ya senin çiftini” demiş.

“Ah oğlum, sen bilemezsin” demiş.

“Ya beni bu akşam götür, misafir et evine” demiş.

“Ah oğlum, ben kendime yiyecek bulamıyorum, seni nereden besleyeyim? Bir Arap Üzengi var bizim memlekette. Türkiye’de asker bırakmadı. Kırdı geçirdi. Ben de bir kurada kaçtım, kurtuldum. Bir daha gitsem ölürüm. Seni ne yapmaya götürüyüm de hizmetli tutayım, bakayım?” demiş.

“Aman dayı, ölürsem ben öleyim, ben gideyim senin yerine” demiş. İlle beni götür.

Bir parçacık ekmek yeter. Senden bir şeycik istemem aylık yıllık. Gidecek yerim yok” demiş.

Hadi merhamete gelmiş adam, almış İsmail’i götürmüş evine. Bir hafta durmuş, iki hafta durmuş, kağıt gelmiş yine ona da. Hadi yine toplamışlar.

“İlle dayı, sen dur. Senin topal eşeğine ben bineyim, ben gideyim muharebeye. Benim çoluğum yok, çocuğum yok ölecek” demiş.

Binmiş bu ağasının eşeğine. Varmış o Arap Üzengi’nin çardağına topal eşekle. Bunlar yine Arap Üzengi’yle hadi bakalım bir muharebeye girmişler. Arap Üzengi’nin eli ayağı titremiş. Öğle paydosu olmuş. Çardağa gelmiş Arap Üzengi.

“Kızlar, ağlama günü bu gün. Bugüne kadar hep iyiydim, bugün ta İsmail’in kuvveti var. lime lime yenilecektim. Dar kurtuldum. Akşam üstü belki de yener beni. Şah İsmail’in kuvveti var. çok hızlı. İyice dua edin ağlayın. Ağlama günü bugün” demiş.

O Arap Üzengi gitti mi kızlar da gitti. Eh bunlar akşam üstü olmuş. Bir daha girişmişler. Bir muharebe bir muharebe, Arap Üzengi yenmiş. Adı Keloğlan kalmış

sonra. E buna Keloğlan diyorlarmış *gari* Şah İsmail'e. E *gari* eski don, eski çorap Keloğlan oldu *gari*. Gel len Keloğlan, git len Keloğlan. Şimdi Arap Üzengi yenmiş Keloğlan'ı. Bütün cemaat de, padişah da bir tepe varmış, tepenin üstünde bir taş, taşın üstünde babası olacak. Oturmuş *gari*, Arap Üzengi'nin kellesini alacak da elinde sallayacak, kadınları kesti ya. Ondan sonra babası bakarken Arap Üzengi'yi yeniyor mu Şah İsmail. Tam böyle kılıcını kellesine koyuyor, kesip de padişaha teslim edecek.

“Hey padişahım, düşmanımı yeniverdim. Kendi elinle kendin kes kellesini gel de” diyor.

Şimdi babası olduğunu köylü de bilmiyor, babası da bilmiyor, öldü biliyorlar. Babası *gari* inip geliyor. Kılıcını çıkarıyor. Babasının eli böyleyken, kılıcı kaldıracağı zaman, İsmail'in de elinde kılıç var ya, böyle yapıveriyor, babasının kellesi yüz metre ileri gidiyor, fırlayıp gidiyor. Arap Üzengi'yi de tutuveriyor, kalkıyor. O zaman babasının taşına kendi çıkıyor İsmail.

“Ey ahali, bu padişahın kellesini kesen benim. Beni öldü bildiniz, amma ben ölmedim. Ban Şah İsmail'im. Babamı da ben kestim. Hak etti mi, hak etmedi mi? Benim bir Türkmen kızını getiremedi babam. Ben üç tane kız getirdim ceylan gibi de bana münasip görmedi. Benim gözlerimi çıkardı o, beni kesecek cellatlara verdi. Ben de onun kellesini kestim” diyor. Ahali şak şak yapıyor.

“Hadi İsmail, babanın sarayına sen de, kızlarını al da” diyorlar.

Kızlarını alıyor. Babasının sarayına oturuyor. Üç gün üç gece üçüne de davul çaldırıyor. Geçinip dururlarmış.

Hayriye GÜNDOĞDU

27. Telli Kız

Evvel zamanda, bir varmış, bir yokmuş. Padişahın bir oğlu varmış. Oğlan bugün dururken yarın dururken, bugün dururken yarın dururken tabi büyüyor. Kocaman olmuş.

“Hadi oğlum şu kızı alıverelim.”

“Hadi oğlum bu kızı alıverelim” derlermiş

O da bir rüya görmüş. Oğlan rüyasında, yürürken kız kuru yer olsun, tahta olsun, kız bastı mı çayır çimen parlarmış. Yürüdükçe, gezindikçe evin içinde çayır çimen parlarmış. Güldükçe yanaklarında birer kırmızıca gül açarmış. Ağladıkça *mececiyeler* dökülürmüş. Başını taradıkça inciler dökülürmüş bit yerine, söz temsili. Kızı öyle rüyasında görmüş.

“Bu kız dünyada olmasa benim rüyama girmezdi” demiş.

Babası, anası “O kız, bu kızı temsil alalım” derlermiş.

“İmkamı yok, o kız dünyada. Dünyada bulunacak bu kız” dermiş.

Padişah o köye haber yolluyor, bu köye haber yolluyor. Derken köyün birinin bir adamı varmış. O memlekette tellal bağırırken,

“Padişahım, aynı anlattığınız kız bizim köyde” demiş.

“Var mı?”

“Var. Ben yalnız evlerine gitmem. Size karşıdan gösteriveririm evini” demiş.

Bunlar iki kadın atıyorlar. Bir beygir arabasına biniyorlar. Evvelden araba yok. Varıyorlar doğru falan saraya. Gösteriveriyorlar. Gidiyorlar saraya, misafir varıyorlar. Vuruyorlar tak tak.

“Hadi kızım, misafir var *yalım*. Aşağıda iki kadın görünüyor. Git, aç kapıları” diyor anası.

Kız aşağı inip geliyor yukarıdan. Açıyor kapıyı iki karılara. Kız yürüyüp gidiyor, yürüyüp gidiyor, hemen çimen parlıyor yemyeşil. Giriyorlar içeri. Oturuyorlar. O gün gece kalıyorlar. Kızı öğrenecekler de dünür öyle söyleyecekler.

Görecekler hepsini. Şimdi bunlar ikisi konuşurlarken gülerlermiş. Kızı da güldüreyim derlermiş, kız da gülüverirmiş. Gül açılırmış, biri ak, biri kırmızı.

“Hah, bunu da gördük, çimeni de gördük.”

“Aman, benim de başım bir *tülendi* bir *tülendi*. Bir tarağın yok mu kızım? Getir gel de bir başımızı tarayalım” demiş dünür gelen karı.

Kız gitmiş, bir tarak buluvermiş, gelmiş. Başını taramış.

“Seninkini de tarayıvereceğiz ille” demişler.

Hadi kızinkini de taramışlar. Aynı inciler dökülürmüş. Eh bir de kahve pişirivermiş, yengelere kahve vermiş. Parmağını sıkıvermiş yenge. O da:

“Benim parmağımı niye sıktın?” diye ağlamış.

Ağlayınca da mecdiyeler, altınlar dökülmüş.

“Bunu da gördük. Ta bu kız” demişler.

Eh, bir gün, iki gün kalmışlar bunları göresiye kadar. Oğlan da uykuya yatmış yengeler gelesiye, padişahın oğlu. Haber gelecek. Bunlar hemen olmuş bitmiş. Altın şu kadar olacak, yüzük şu kadar takılacak. Hesaplamışlar yengeler, pazarcılar kurmuşlar bunlar, dönmüşler. Binmişler arabaya, dönmüşler padişaha, gelmişler.

“Biz bulduk, sözledik. Hemen gidip nişan koyulacak.”

Oğlan kalkmış uykudan. Karıları dinliyormuş. Bunlar kalkmışlar *gari*. Padişah almış yengeleri, oğlanı. Doğru kıza, nişan koymaya. Geliyorlar bunlar kız evine. Ne aldılarsa, alıyorlar satıyorlar, nişanları koyuyorlar güzel güzel. Arası bir ay, iki ay geçiyor. Hadi düğüne geliyor sıra. Gelin almaya geliyorlar *gari*. Giydiriyorlar kuşatıyorlar *gari* gelini. Ondan sonra kız arabaya binecek *gari*. Davullar çalınıyor. Kız yengesine diyor. Yengesinin de bir çirkin kızı varmış. O da:

“İlle ben de gideceğim arabayla” demiş.

Anasıyla kız biniyor arabaya, gelin arabasına. Başkasını bindirmiyorlar, bir de gelin biniyor. Eh, bunlar yola düşüyorlar. Gidiyorlar, gidiyorlar, az gidiyorlar, çok gidiyorlar. Şimdi bu yengenin kalbi çatallanıyor.

“Koca padişahın oğluna bu kızı vereceğime kendi kızımı vereyim” diyor.

Kızını getiriyor, indiriyor oraya, bayıra. Gözlerini çıkarıyor gelinin. Kendi kızını giydiriyor, kuşatıyor, gelin yapıyor, oturtuyor. Onu da yolun üstüne indiriveriyor. Gidiyor bunlar. Az giderken çok giderken gelin susuyor.

“Yenge, çok susadım, bir damlacık su ver” diyor.

“Bir çift gül verirsen öyle veririm sana suyu” diyor.

Kalbi kötölemiş. Kızcağız da gülüveriyor. Bir dal gül koparıyor, veriyor yengesine su için. Az gidiyor çok gidiyor, gelin yine susuyor.

“Yenge, bir daha su versene” diyor.

“Bir çift gül daha ver de öyle vereyim suyu” diyor.

Yine bu bir daha gülüveriyor. Bir çift gül daha veriyor buna. Kana kana bir şişe su içiyor bu da. Kana kan veriyor da pencereden atıveriyor yolun üstüne. Kendi kızını giydiriyor, kuşatıyor, gelin götürüyor. *Gari* böyle telli geliyor ya, koca köylü ayağa kalkıyor, telli kız geliyor, gelin geliyor diye. Alem ayağa kalkıyor, padişah *gari* seviniyor. Gelini indiriyorlar. Eve koyuyorlar. Güveyiyi koyuyorlar. Bir gelinin ardına bakıyorlar, çimen parlamıyor. Gelini güveyi koyuyorlar. Güveyi öyle ya gıdıklıyor güldüreyim diye, e gülüyor, güller açılmıyor. Bazı da tokatlıyor, ağlatıyor, hani kendinden öğreniyim diye.

“Seni böyle istemedim. Sen yürüdükçe çimen parlayacaktı, ağladıkça altınlar dökülecekti. Başını taradıkça inciler dökülecekti. Sende hiçbir şey yok” diyor şimdi güveyi. Geçimsizlik giriyor araya. Gelin de :

“O her zaman olmaz ki. Gül aydan aya açar.” diyor. Aydan aya çıkarıyor bir çift gül veriyor sandıktan, çıkarıyor bir çift gül veriyor. Amma güveyinin kalbi inanmıyor hiç. Her gün çekiş, her gün çekiş gelinle.

Şimdi o çekişe koysun onunla. Biz kör kıza gelelim. Kör kız ağlaya ağlaya ağlaya böyle çuvallarla altın yığılmış. Evvelden de beygirlerle tütüncüler geçiyor, daha hala geçiyor ya, tütüncüler geçiyorlar beygirlerle, tütün götürüyorlar çuvallarla. İki tane adam susadan beygirlerle tütün satmaya gidiyorlarmış. Karşıdan da beygirler o parlağı karşıdan görünce altını, pırl pırl geri çığırılmışlar. Bir daha adamlar dikkatli

bakmışlarmış, bir böyle *çıplacık* bir şey *dömelip* durur. Bir de önu yığım yığım, pırıl pırıl yanıyor. Hemen beygirleri kıyıya bağlamışlar, dallara. Bir de böyle tüfekle,

“İn misin, cin misin böyle gece vakti yolun üstünde ?” diyorlar.

“Ne inim ne cinim. Sizin gibi bir adem kuluyum” diyor kız.

“Üç kere sor” diyor biri. Yine,

“İn misin, cin misin? Söyle, vuruyorum” diyor öteki.

“Vurma, canımı yakma. Ne inin ne cinim, senin gibi bir adem kuluyum” diyor kız yine.

“Korkma. Bu da bizim gibi bir insan. Sokulalım bakalım yanına” diyor arkadaşı ötekine.

Bir de yanına sokuluyorlar, hadi boyu gibi altın.

“Erkekseniz, kocamansanız babam olun. Küçükseniz kardeşim olun. Benim yengem gözlerimi çıkardı da *susaya* atıverdi. Bu altınlarım size helal olsun. Altınlarımı alın siz. Yalnız beni bir yere götürün de üstüme bir kat *urba* verin” diyor kızcağız.

Bunlar tütünleri döküveriyorlar bayırın içine. Dolduruyorlar altınları, iki de beygire sarıyorlar, doğru birinin evine götürüyorlar iki arkadaş. Evine götürüyorlar kızcağızı. Hemen karısına:

“Bir kat *urba* getir” diyor.

Getiriyor,kızı bebek gibi giydiriyor, gözleri kör. Eh, böyle böyle idare ediyorlarmış, kıza bakıyorlarmış iki arkadaş. Altınları *şinik şinik üleşmişler*.

Şimdi gelelim padişahın oğluna. Padişahın oğlu her gün hır gür, her gün hır gür. Böyle evde gelinin yanında beş dakika durmazmış. O iki çift gül verdi ya, kör kız, o gülleri Beyoğlu koktukça hep böyle dermiş:

“Ah ah, gülleri geldi, kendi de gelir inşallah. Bu güller onun gülleri” dermiş.

Gülleri her gün kokarmış o. Her gün gülleri koktukça o, kör kızda bir çocuk kalmış. Şimdi padişah da gelinin yanında durmamak için her gün bir tüfek, mezarlık yanına avlanmaya gidermiş. Her gün sabah gider, akşam gelirmiş. Şimdi yine ay

olmuş. Oğlan yine gül istemiş bunlardan. Gül yok. Şimdi o kör kızı da babalık tutundu ya, biri evine götürdü ya, o da demiş ki:

“Kızım, buraya bir gelin geldi, padişahın. Böyle böyle güllü gelecekti, gözleri körmüş amma yürüdükçe çimenler parlarmış, güldükçe altınlar dökülürmüş.”

O ev sahibi, babalığı çok zengin olmuş. Kaç ay durduysa hep altınlar dökülüyormuş. Güldükçe güller, çimenler, aynı kız oradaymış, o kör kız. O kız *gari* derdini dökmüş böyle bizim masal sattığımız gibi.

“A kızım, sen gül ver de ben o evin altından gülcü geldi, gülcü geldi diye satayım da senin gözlerini alayım geleyim” demiş babalığı.

Şimdi bu iki çift gül koparıyor, veriyor babalığına. Babası gidiyor, sarayın altından geçiyor.

“Gülcü geldi, gülcü geldi!” diyor.

Hemen anası koşup gidiyor. Anası da köye gidemiyormuş, kız geçinemiyor. Kızı koyup da memleketine, köyüne dönemiyormuş. Güveyiyle her gün çekiş. Gülcü gelmiş.

“Gel kızım, sana buradan gözleri vereyim de, bir çift gül alalım. Akşama yine gül ister senden adamın” demiş anası.

Hemen gözleri alıyorlar sandıktan. O adama veriyorlar. Gülleri de veriyor adam ona. Yallaaah eve getiriyor. Padişahın oğlunu da aldatıyorlar, yine gül açıldı da gül geldi aydan aya diye. Şimdi babalığı getiriyor gözleri. Bismillah deyip de ittirip takıveriyor, kız bebek gibi kız oluyor. Evvelkinden ala oluyor. Bunlar *güpür güpür*, *gari* analığı rahat etmiş. Çayları demlermiş, kahveleri yaparmış, evler şıkır şıkır. Analığı oturmuş, babalığı rahat, para çok. Kız işlermiş evin içinde bebek gibi. Şimdi yine bu cadı, kızın anası:

“Ah, ah, dünyada bu sağ. Bilmem nerde, bilmem nerde, gitti biri babalık tutunmuş, o götürdü de besliyor. Duyuluyor böyle ağızdan ağıza da, ta sorayım, bulayım evini de öldüreyim” dermiş.

Ondan sonra kalkıveriyor bu, giyiniyor kuşanıyor, kaşı gözü alıyor, boyalanıyor. Kızcağız bilemiyor yengesi olduğunu. Sora sora geliyor o, kapıyı çalıyor. Yine analığı diyor ki:

“Hadi kızım,kapıda bir misafir var, açıver de gelsin” diyor.

Hadi açıveriyor kız. Çimen parlıyor. Biliyor domuz gibi, tövbe estağfurullah. Açıveriyor kız, getiriyor içeriye. Yine yemekliyor, çaylarını içiriyor. Bir odaya yatak atıveriyor yengesine, kalıyor cadı orada.

“İlle sen de yatacaksın. Ben yalnız yatmam bu odada. Korkuyorum” diyor kıza mahsus.

O kızın kolunda, derviş ona bilezik vermiş:

“O bilezik kolundan çıkarsa ölürsün” demiş kıza.

O cadı gelmiş, yatmış. Kızı da yatırmış. Gece yarısı olmuş. Kızın kolundan bileziği çekmiş almış, kız öylece kalmış. Ölmüş kalmış. Kendi gece yarısı fırlamış gitmiş, yenge. Bileziği almış gitmiş kolundan. Kıza:

“Bunu sakla, sandığına koy” demiş.

Eh, babalığı saat dokuz olmuş, yok, on olmuş, yok, on bir olmuş, yok; kız inmemiş. Baya kız iniyormuş, çayları yapıyormuş da:

“Ana, baba kalk!”diyormuş.

“Hadi koca karı, bugün kız misafir var diye yoruldu herhalde. Kalkmadı. Hem kahvaltılarını yap koca karı, hem de kızı da *ünne* de içelim hepimiz birlik” demiş.

Koca karı merdivenlerden çıkıyor, üst kata varıyor. Bakmış, kız yatıp durur. Bir de eğiliyor, ölmüş. Hadi merdivenlerden atıveriyor koca karı, yuvarlanıyor adamın yanına, aşağı kata.

“Adam, adam, bizim kız gitmiş” diyor.

“Öyle deme.”

“Öyle. Bilmem yengesi bir şey yaptı, bilmem eceli geldi, gitti” diyor.

Kız da demiş ki ölmeden babalığına:

“Mezarımı öldüğüm saat, gün türbe yaptıracaksın. İçine de koca saat koyacaksın, böyle tın tın ötecek” demiş kız.

Babası yıkamış, paklamış bunu. Dediği gibi urup urup dağıtmış. Türbesini yaptırmış, içine koca saatini kurdurmuş. Tırk tırk ötermiş saati.

Padişahın oğlunun da hiç *dinlencesi*, rahatı yok. Her gün oradan, mezardan geçermiş, yoldan. Sabah geçmiş bir şeycik yok. Akşam geçmiş, bir türbe olmuş, yeni mezar, içinde saat, tın tın tın tın ötüp durur.

“Allah Allah, sabah geçtim, bir şey yoktu. Şimdi geçtim, var” demiş. Geçmiş amma, gülü kokmuş da çocuk kalmış ya, o çocuk da mezarda dünyaya gelmiş. Üstüne yatmış, kefenin üstüne yatmış, cıp cıp meme emiyormuş. Anadan doğmuş çocuk. Şimdi padişahın oğlu gelmiş, dinelmiş:

“Yarabbi, güzel Allahım, bu türbe sabah yoktu, şimdi geçtim türbe var. Bu çocuk ölü karıyı emip durur. Bu çocuğu alsam da evime götürsem de karıya besletsem çok sevaba girer. Amma korkmadan nasıl alayım üstünden? Hadi Allahım, bana kuvvet ver, şu çocuğu şöyle üstünden alayım da bir kaçayım.” demiş.

Çocuğu almış, evine götürmüş. Karı mezarda kalmış. O çocuğu da almış, evine götürmüş. Karıya da demiş ki:

“İlle yedireceksin bu çocuğa. Elbiseler dikeceksin, yedireceksin. Ağladıkça ne isterse vereceksin. Yedireceksin, içireceksin, bu çocuğa kuzu gibi bakacaksın” demiş.

Karısı da ona ötelere beriler dikmiş, giydirmiş kuşatmış. Çocuk dıbil dıbil yürüyormuş. Her lafı biliyormuş *gari* çocuk. Her lafı biliyormuş, amma o gün Allah tarafından ağlamış Allah ağlamış, ağlamış Allah ağlamış, çocuğun hakkından gelememişler. Gelin de sandık karıştırıyormuş. Anası da bileziği getirdi de sandığa attılar ya, o da pırıl pırıl yanıyor. Çocuk da varmış, sandığa yapışmış. Karı da içinden bir şey alayım derken çocuk da bileziği görmüş. Çekmiş almış içinden sandığın. Çekmiş karı da onun elinden almış, sandığın içine atmış. Çocuk da akşama kadar *çıgırır* dururmuş. Ağla Allah ağla. Babası, işte padişahın oğlu gelmiş, boyuna çocuk ağlıyor.

“Ulan karı, bu neden ağlıyor?”

“Neden ağlayacak, anam bir bilezik yapıverdi. O bileziği alacak oldu. Ben de aldım elinden, sandığa attım. Ondan ağlıyor” demiş.

“Bir bilezikten ötürü çocuk ağlatılır durulur mu? Ver bileziği, ben sana iki tane yaparım” demiş.

Çocuğa bileziği vermiş eline karı. O çocuk *gari* gece de ağlamış.

“Bu çocuk anasını çok arzuladı *herhal*. Bu çocuğu anasına götürüyüm, gideyim. Yine böyle usulcacık üstüne koyuvereyim, kendim kaçayım” demiş.

Ölünün üstüne koyuverecek de anasını gösterecek çocuğa. Mezarın dibine varmış. Çocuğu da almış, ölünün üstüne koyuvereyim demişmiş. Onun da bilezik canı ya, bilezik de anasının koluna değivermiş. Anası da ak kefenli kalkmış da oturmuş. Çocuğunu almış kucağına. Padişahın oğlu kendini kaybetmiş. Kafayı oynatmış. Yuvarlanarak mezara gitmiş korkusundan. O zaman kız demiş ki:

“Ya kardeş, benden neden kaçırıyorsun? Benden hiç kaçma. Senin gibi ben de bir adem kuluyum. Hiç benden korkma, yanıma gel” demiş.

Canlanmış kız, oturmuş. Sonra cesarete gelmiş, mezardan çıkmış kız. Şöyle kıyıya oturmuşlar. Benim sattığım gibi kız aynı satıvermiş buna.

“Ben falanca yere gelin gidiyordum, padişahın oğluna. Yengem bana böyle böyle böyle yaptı. Ben de öldüm. Bu çocuk da o padişahın çocuğu. Gülden kaldı bende. Bu bileziğimi de yengem götürdü. Bu çocuk da benim bileziğimi getirdi, ben canlandım. Ben oraya gidiyordum gelin” demiş.

“Ha, demek ki benim karı olacaktın sen” demiş padişahın oğlu.

Hemen paltosunu çıkarıveriyor, kıza giydiriyor. Doğru evine götürüyor. Karıyı giydiriyor, kuşatıyor bebek gibi. Kızını da veriyor. Karısına:

“Sen bana az mı çektirdin? Sen çektirdin bana bunları böyle” diyor.

Kızdan öğreniyor ya hepsini.

“Hatırı mı istiyorsun, katırı mı istiyorsun?” diyor. O da:

“Hatırı ne yapayım, katırı ver de bineyim gideyim” diyor.

Katırın üstüne bindiriveriyor karısını, parçalayıp gidiyor. Güzel kıza kavuşmuş da geçinip dururlarmış.

Hayriye GÜNDOĞDU

28. Şamdanlı Kız

Evvel zamanda bir varmış, bir yokmuş, bir adamın bir kızı varmış. Karı *kocamış*. Eh, karı hastalanmış. Bugün doktora götürüyüm, yarın doktora götürüyüm derken karı bir gün ölmüş. Böyle bir tane kız kalmış. Karı da ölmeden adamına demiş ki, parmağında böyle bir yüzüğü varmış:

“Adam, ben ölür de sen evlenirsen, bu yüzüğü al. Bu yüzük kimin parmağına denk gelirse onu al” demiş.

Adam karısının yüzüğünü almış ölmeden. Eh, ölmüş gitmiş. Adam bugün durmuş, yarın durmuş, evlenecek olmuş. Köyde ona sokmuşlar yüzüğü, buna sokmuşlar yüzüğü, yok, denk gelmiyor. O köye, bu köye gitmişler, bir türlü yüzük denk gelmemiş.

“A kızım, o köy, bu köy hiç köy kalmadı. Bir de sen sokmana parmağına, bakalım denk gelecek mi?” demiş.

Bir de kız sokuyor parmağına, anasının yüzüğü denk geliyor. Şimdi babası bunu üstelemiş, alacak olmuş.

“Tamam baba. Bana bir şamdan aliver, içinden kilitli. O zaman ben sana varırım” demiş kız.

“Tamam” demiş.

Gitmiş çarşıya, içinden kilitli bir şamdan alivermiş, sandık gibi. Eh neyse, olmuş bitmiş, uzatmayayım. Güvey koyacaklarmış, *gari* dergaha girecek. Girmiş. Babası namaza gitmiş. Namazdan gelirken kız hemen şamdanın içine giriyor, kilitliyor. Babası geliyor, yengeler geliyor. Oradadır, buradadır yok. Köyün içinde orayı ara, burayı ara yok. Bir ay durmuşlar, yok. Babası demiş ki:

“Bu kaçtı, herhalde kaçtı” demiş.

Eh, bir ay durmuş, iki ay durmuş.

“Bu şamdan neye yarayacak bana? Ne yapacağım bunu ben? Götüreyim de satayım” demiş.

Almış şamdanı, getirmiş pazara. Bir de dükkancı varmış. Bir küçük oğlu varmış, bir de evli oğlu varmış. Pazarcının küçük oğlu pazarda bunu görmüş parlak parlak. Koşmuş gelmiş:

“Abi, abi!”

“Ey!”

“Ben bir şey gördüm. Ne bilmiyorum. Pazarda bir güzel, bir parlak... Çıkaralım da getirelim, koyalım.”

“Oğlum nedir o?”

“Bilmiyorum ben.”

Abisini getiriyor. Gösteriyor bunu.

“İlle bunu alalım, dükkana koyalım” diyor.

Eve adam geliyor.

“Kaça verirsin?”

“Bir milyon, iki milyon.”

Alıyor bunu, dükkana götürüyor, koyuyor. Oğlan da evli değil, nişanlıymış. Anası bu oğlana her gün bir dilim ekmek, bir tabak iki tabak yemek dükkana getiriveriyormuş, akşam yemeğine gitmiyormuş eve. Yiyormuş oğlan, anası gelip götürüyormuş tabağı. Bir gün öyle, iki gün öyle, şamdanı getirdi bir gün. Oğlan şimdi böyle bir körfez yeri varmış, yemeğini oraya koyuyormuş. Alışveriş yeri tabi gelenine gidenine. Dükkanda o körfez yerde karnı açıktı kızın tabi, şamdandan çıkmış, oğlanın yemeğinin yarısını yemiş, yarısını da yemeden şamdanı içine girmiş, bağlamış. Oğlan gelirmiş, aşlar yarım.

“Acaba kim yiyor ki bu aşları böyle? Anam bütün getiriyor, bu aşlar yarım oluyor” demiş.

Bir gün öyle, iki gün öyle,

“Arkadaşlar yiyorlar bu yemeği. Arkadaşlar geliyor yiyor, böyle bırakıyorlar mutfağa yarım” demiş. Anasına demiş ki:

“Sen yarım mı getiriyorsun tabakları buraya böyle?” demiş.

“Hayır oğlum, dilim de bütün, yemekler de bütün, çanaklar da. Ben sana yarım yemek getirmiyorum” demiş.

“Ana, her gün bir haftadır yemekleri yarım getiriyorsun sen yemekleri” demiş.

“Oğlum, bütün getiriyorum. Arkadaşların yapıyordur” demiş anası da.

“Bilmem ana” demiş.

Yine oğlan alışveriş yaparken şamdandan çıkmış kız, yerken yemeği, oğlan da kafasını uzatıvermiş, kızını görmüş. Kızı görünce de hemen şamdanı kapmış, dükkanın öteki tarafına koymuş. Kız elinde kalmış. Kız elinde kalınca da *gari* nişanlısına gitmiyormuş. Önden gece gündüz nişanlısına gidiyormuş. E *gari* yanında kız varken oraya gider mi, gitmiyormuş. Anneler de azcık cadı oluyor işte.

“Kızım, senin oğlan her gün gece gündüz geliyordu. Gün aşırı geliyordu. Şimdi niye gelmiyor? Hanidir gelmiyor. Oğlanın başında bir iş var herhalde” demiş.

Anası dükkana gelmiş. Dükkana gelmiş, o şamdanı görmüş kızın anası.

“Aman bir güzel, bir güzel... Senin nişanlının dükkanında parlak bir şey var ya, bir güzel amma kaynanana söyle de sen onu al” demiş kızın anası, gelmiş kızına.

Oğlan da mal getirmeye gidecekmiş İstanbul’a. Kaynanasına demiş ki kız:

“Ay ana, dükkanda annem bir güzel bir şey görmüş. Onu bana getiriversene. Ne yapacak oğlan onu dükkanda.”

Kadın da ben gibi saf. Oğlanın haberi olsa, oğlanın da haberi yok.

“Ne yapacak oğlan bunu” demiş. Almış sandığı, götürüvermiş gelin kıza.

Oğlan gelmiş İstanbul’dan.

“Ana, burada şamdan vardı. Ne yaptın onu?”

“E ben onu gelin kıza götürüverdim.”

Ondan sonra hadi anasına bir *çekiş*.

Biz kıza dönelim. Orada da bir gün durmuş, iki gün durmuş, kız acıkmış. Gece kalkmış. Yine şamdandan çıkmış alem yattıktan sonra. Tencere kapağını karıştırmaya başlamış kız, karnı acıktı. Oradan *kırtıklayayım*, buradan *kırtıklayayım* derken kızın anası uyanıvermez mi... Bir de uyanmış, kız aş yiyip durur. Hadi onu almamış içeri. Şamdanı almış, kız meydanda kalmış. Böylece konuşuluyor, görüşülüyor. Diyor ki kızına:

“Ne yapacağız bunu?”

“Bana oğlan bundan ötürü gelmiyordu. Bununla eğleniyordu, benden vazgeçti. Bunu nasıl öldüreceğiz?”

Kadın demiş ki kızına:

“Bunu hamama götürelim.”

İki kız hamama gitmişler.

“Ben ne yaparsam sen de yaparsın” demiş kız.

İkisi beraber hamama giriyorlar. Yıkıyorlar, paklıyorlar; giyiniyorlar, kuşanıyorlar. Kızın anası diyor ki:

“Hadi kızım gelin, saçlarınızı ben kırma kırma örüvereyim” diyor.

Kendi kızınınkini örüyor. Onunkini de tarıyor, örüyor, ağılı bir tarak varmış, başına batırıyor. Ondan sonra bir kuş oluyor, uçup gidiyor kız. Bir padişahın baca deliğinin üstüne konuyor. Orada da kuş cıvıl cıvıl her gün sabah ötermiş.

“Uyu, uyu Beyoğlu üstüne güller bürsün” dermiş de uçuverirmiş.

“Uyu, uyu Beyoğlu, uykulara kanma, üstüne de güller bürsün” dermiş de pır uçuverirmiş.

Her gün gelirmiş. Öyle cıgıl cıgıl öyle ötüverirmiş Beyoğlu’na, gidermiş. Beyoğlu’nun karısı da yüklüymüş.

“O kuş cıvıl cıvıl geliyor, hep sana mani atıyor, gidiyor. O kuşu istemem. O kuşu keseceksin. İlle ben onu yiyeceğim” diyormuş.

“Ulan karı, kesmeyelim o kuşu. Çok güzel. Bak her sabah uyandırıyor bizi, her gün geliyor ötüyor. Niye keseceğiz bunu?”

“İlle keseceksin, yiyeceğim ben.”

Tutturmuş, adama tüfekte vurdurmuş, o kuşu yemiş. Merdivenin dibinde kesmiş, merdivenin dibine bir damla kan damlamış. Bir damla kan damlayınca da bir selvi ağacı olmuş yürümüş. Şimdi Beyoğlu merdivenden çıkarken o selvi uzun olurmuş da Beyoğlu'nun boynuna dolan dolanıverirmiş. Karı da bundan kıskanmış.

“Bu servi dosdoğru oluyor da, sen merdivenden inerken çıkarken senin boynuna dolan dolanıveriyor. Niye dolanıyor bu? Kes. Kol gibi oldu *gari* o. Ağzıma kaşık, *dadama* beşik.”

“Güpgüzel ağaç kesilmez, gel kesmeyeyim.”

“Kes. Ağzıma kaşık, *dadama* beşik.”

Onu da kestirmiş. Adam beşik yapmış, karıya kaşık yapmış. Eh kırıkları kalmış, tabi koca ağaç kesesin de... Bir de böyle benim gibi bir dul karı da geçiyormuş oradan. Yongalardan bir parça toplamış, evine götürmüş. Götürüp gittikten sonra koca nine yongaların kimisini yakmış, kimisini koymuş saklamış. Bugün duruyor, ben gibi evini temizlemeden süpürmeden gezmeye gidermiş nine. O yonga da işte kız ya, ninenin evlerini silermiş, süpürürmüş, yemeğini pişirmiş, kapatmış. Nine gelmiş, evler temiz, aşlar pişmiş.

“Kim geliyor ki, kim yapıyor ki bunu?”

Böyle yaparmış, giyinir kuşanmış. Beyoğlu da bir hasta olmuş, bir hasta olmuş. Koca köylü gitmiş, helalleşmiş *gari* ölecek diye. Kız demiş ki, duyuyor ya hasta olduğunu:

“Nine, sana ben bir çorba pişirivereyim de, götür de Beyoğlu'na yesin. Hem helalleşirsin” demiş.

“Ay kızım, koca Beyoğlu bizim çorbayı yer mi?” demiş.

“Yer, yer nine” demiş.

Eh, koca nine götürmüş gitmiş. Koca nine:

“Ay oğlum, sana çorba getirdim” demiş.

Hemen karısı da karşılamış.

“Hadi nine, hadi. Ne güveçler pişiriyorum, ne çorbalar pişiriyorum da ağzına bile koymuyor. Senin çiğ çorbanı mı yiyecek?” demiş.

“Aman kızım, hastalar öyle olmaz, şifa olsun. Hiç yemezse yemesin, şöyle karıştırıversin” demiş.

Ondan sonra Beyoğlu'nun kucağına koymuşlar. İki kaşık içmiş. Beyoğlu'nun da yedikçe yiyeceği gelmiş çorbayı. Çorbayı yemiş, Beyoğlu şifa getirmiş ondan. Düzelmış, kalka koymuş. Beyoğlu demiş ki, anılmış *gari* kız, laf gidiyor ya:

“Ben o kızı bu karının üstüne alacağım. Dünür olacağım” demiş.

Kıza dünür yollamış.

Aşağı yukarı derken o kızı almış Beyoğlu evine getirmiş. Düğün yapmış, dümbek yapmış, evine getirmiş. Beyoğlu öteki karıya yol vermiş, eski karıya. O kızla geçinip dururlarmış.

Hayriye GÜNDOĞDU

29. Tosbağa Gelin

Bir padişahın iki oğlu varmış. Oğlanlar *erişmiş*, evlenecek olmuş. O kızı istermiş, bu kızı istermiş.

“Aa, almam.”

Bu kızı istermiş.

“Aa, almam.”

Babası da

“Benim dediğim olacak. Evvel ok-yay derlerdi. Ok-yay derlerdi. Ok-yay atarlardı. Kim sağ vezirin evinin üstüne ok düşürürse sağ vezirin kızını alırım. Sol vezirin evinin üstüne düşerse o kızı alırım. Senin dediğin mi, benim dediğim mi?” diyormuş

Bu bir ok-yay atmış. Sağ vezirin kızının üstüne düşmüş, almış koca oğlan. Küçük oğlan da atmış da öyle, *çaltının* üstüne düşmüş. *Çaltının* da altında bir *bağa* varmış. Bağanın üstüne düşmüş. Babası da:

“Bu da senin nasibin. Ne yapayım? Hadi git de evine koy” demiş.

Oğlan da onu almış gelmiş, evine koymuş. O da her gün ava gidermiş, avdan kuş vurur vurur gelirmiş. Atarmış evine, gidermiş yine. Bağa kız olurmuş. O kuşu yıkarmış, paklarmış, kızartırmış, bacağından asarmış. Küçük oğlan gelirmiş, bir bakarmış, asılmış kuş. Yermiş, hadi ava gidermiş. Bugün böyle, yarın böyle derken gün geçmiş, ay geçmiş. Senin benim dediğim gibi koca gelin oğluna gelmiş. Koca gelin de gelmiş. Padişah demiş:

“Küçüğe gidin bakalım bir. Geçimleri nasıl, ne halde?” demiş.

Koca gelin küçüğe gelmiş. Tosbağa yok. Dünya güzeli bir kız durup durur evinde. Onu da ava gidiyorum diye oğlan kapı ardına saklanmış. Bağanın kabuğunu almış, atmış. Onun da altında güzel bir kız varmış. Kızla güzel geçiniyormuş *gali* oğlan. Koca gelin gelmiş, ortalığı bozmuş. Ondan sonra kocasına demiş ki:

“Bizim *bağa* bir güzel kız getirmiş amma, nerden getirdi oğlan bilmem? Koca gelinden güzel küçük gelin” demiş.

“Ne yapalım karı? Ne diyelim?” demiş.

“Bu anadan doğma çocuk kapıyı *dinelti*verecek, bana selam verecek de. Bulursan bulacaksın, bulamazsan cellatsın diyelim” demiş.

Oğlana gelmiş babası, haber yollamış.

“Böyle böyle, bulursan bir çocuk, bulamazsan cellatsın” demiş.

Bağa kız oldu ya.

“Aman adam, ona mı kayırıyorsun? Bu aralar ablamın bir çocuğu olacak. Beni nereden aldıysan bir tekme vur oraya. Ablam çıkar. Hiç korkma. Ablam çıktığı zaman, abla senin çocuğun olacaktı ya, kardeşinin göreceği geldi, o çocuğu ver de ben götüreyim, geri getireyim, de ablama. Verir sana ablam” demiş.

Ablası da o gün çocuğu suya koymuşlar. Kumdaklamışlar. Kumdaktaki çocuğu oğlana vermişler. Oğlan getirmiş. Oğlan almış, babasına götürmüş, padişahın evine. Kapıdan koyuvermiş.

“Selamün aleyküm dede” demiş.

Selamı vermiş dedeye, seslenmiş o dünyaya gelen çocuk. Oğlana bir şey yapamamış.

“Hadi, bir de gelinlerin şöhretini görelim, davete çağıralım da” demiş padişah.

Şimdi bu tosbağa gelin koca eltiye varıyor.

“Elti,bugün davete gideceğiz kaynataya. Şu kadifeden, bu kadifeden alalım da giyinelim ikimiz bir çift” diyor.

Ondan bir çift alıyorlar, giyiniyorlar.

“Birer de kurdele alalım. Ondan sonra birer çan alalım. Takalım boynumuza, zangır zangır gidelim” diyor tosbağa gelin, kurnaz ya.

Koca elti de benim gibi. İşte biz oturduğumuz, kalktığımız yeri nasıl bilmiyoruz... O da gidiyor, kurdele alıyor, bir de çan alıyor. Takıyor boynuna deve gibi kocaman. Küçük elindeki çomağı çatıveriyor, taksi oluyor. Giyiveriyor kadifeleri buz gibi. Takıveriyor altınları zıngır zıngır. Beyi de alıveriyor yanı başına,

taksiye de biniveriyor. Koca elti de adamıyla zangır zangır zangır zangır onu kaynatısıyla kaynanasına gösterecek. Kaynata da buraya pencereye oturuyor, gelinler geliyor diye bakıyor *gari*. Bir de gelinler geliyor, bakıyor. Küçük gelin de koca çarığı taktırmış mahsus büyüğe. Oğlanlar zangır zangır zangır deve gibi geldi. Bir de küçüğe bakıveriyor, bir dirhem bir çekirdek taksinin içinde. Hadi onlar da geliyor. Hadi oturuyorlar *gari*. Yiyorlar, içiyorlar.

“Elti, bir kaşığı ağzının içine götür yemekten, bir kaşığı da kolunun içine koy” diyor küçük.

Eh, benim gibi işte anlamıyor. Bir kaşık yiyor, bir kaşık kolunun içine koyuyor. O da öyle yapıyor, ama altınlarını koyuyor. Bunlar yapıyorlar öyle, sonra da kalkıyorlar.

“Hadi bakalım, sofraları kaldırın.”

Sofraları kaldırıyorlar, yıkıyorlar, paklıyorlar. Şimdi padişah diyor ki:

“Kaynana çalacak, gelinler oynayacak. Bir de oyununuzu göreceğim” diyor.

Hadi gelinler kalkıyor, iki oğlan kalkıyor. Oynarken tosbağalı kız ellerini yukarıya kaldırıyor. Hadi bakalım şingır şingır altınlar, ciciler dökülüyor. Ötekinden de yediği yağlı yemekler dökülü dökülüveriyor mu koca gelinden. Padişah:

“Otur gelinim, otur. Senden oyun görmek istemiyorum. Halılar batıyor” diyor.

Ötekinden paralar dökülüyor. Padişah diyor ki:

“E koca karı, bu küçük gelini nasıl alsak ki oğlanın elinden?”

“Bakalım, bir şey daha düşünerüz” diyor şimdi bu.

“Oğlum, bir salkım üzüm bulacaksın vakitsiz zamanda. Koca köylü yiyecek. Bir üzüm salkımı, tanesi yetmedi mi, cellatsın” diyor.

“Tamam, tamam. Hiç kayırma” diyor tosbağa kız kocasına. Oğlana diyor ki:

“Git, beni aldığın *çaltın*ın dibine bir bas, annem çıkar. Bizim asmadan bir salkım üzüm iste. Al gel” diyor.

Yine oğlan varıyor oraya. Bir tekme vuruyor, *çaltı*dan anası çıkıyor.

“Anne, bir salkım kızınız üzüm istedi.”

Bir de kutu varmış onlarda, fenni kutu.

“Bir de onu iste annemden, verir sana onu.”

Bir de onu istiyor oğlan. Şimdi oğlan da kıza getirirken,” Bakalım bu kutuda ne var, ne var?” diye açayım demiş. Ucundan açivermiş hemen, içinde bir dede varmış. Dedenin tırnakları yad insan baktı mı *göğ*eriverirmiş. Bir salkım da üzüm almış. Koca köylüyü davet etmişler. O üzümü yemiş, bir tane koparmış, bir tane olmuş; bir tane koparmış, bir tane olmuş. Koca köylü yemiş. Ölmemiş. Şimdi koca köylü toplandı *gari* üzüm yiyor, padişah, babaları. O kız da o kutuyu almış eline. Orada otururken, üzüm tükenmedi ya, babası cellat olacak. O kız böyle ağız açarken, ağız açarken açivermiş, dede bir fırlamış kutunun içinden. Bütün harman yeri gibi insanların hepsi kara taş olmuş oturmuş. Kızla oğlan dinele kalmışlar. Herkesi Allah taş yapmış. Hepsi dinele kalmışlar. Kızla oğlan geçinip dururlarmış.

Hayriye GÜNDOĞDU

30. Arap Köleler

Ana oğulmuş. Fakirmiş ana oğul. Ne bulurlarsa onu yer içermiş. Oğlan her gün bayıra gidermiş. Sana büyük odun, bana büyük odun. Oğlan getirirmiş, beş on kuruş almış, onunla idare olurlarmış. Bugün giderken, yarın giderken şöyle bir yılan *enciği* bulmuş bayırda. Torbasına koymuş gelmiş. Bir de küçük köpek, bir de kedi, boyuna onları beslemiş. Oradan büyük bir odun almış, götürürmüş. Beş on kuruş para almış, anasıyla yerlermiş. Bir kilo da süt almış, onlara yedirirmiş.

Bugün böyle, yarın öyle derken yılan *gari* kasaya sığmamış, kocaman olmuş. Duvarlara duvarlara çarparmış, iki yanına. Ötekiler de, köpekle kedi, onlar da dışarıda. Böyle bunları beslemiş oğlan. Bir gün anasına:

“Ana, bugün ben gideyim de, bu yılanı aldığım yere koyuvereyim. O kocaman oldu *gari*, canı sıkılıyor, oraya oraya vuruyor” demiş.

“Hadi götür oğlum” demiş.

Yılan da yolda giderken torbada dile gelmiş.

“Babalık, beni aldığın yere koyduğun zaman, aldığın yerden annem babam çıkar. Hiç korkma. Seni annem babam aşağı evimize indirir. İndiğin zaman hiç korkma. Senden huzur dilerler öldürmedin diye, baktın diye. Sen annemden hiçbir şey dileme. Parmağındaki yüzüğü dile, yeter” demiş oğlana.

“Tamam” demiş.

Oğlan varmış *çaltının* dibine. Yılanı koyuvermiş. Açılmış kapı. Açılmış, encik gitmiş kocaman olmuş. Anası babası çıkmış. Oğlana “Buyur” demişler. Aşağı indirmişler, gitmişler yere. Yerde evleri varmış. Oturtmuşlar. Tabi huzur dilemiş öldürmediğine anası babası.

“Sana biz ne verelim? Hakkını nasıl ödeyelim? Bizim yavruyu öldürmedin. Ne dilersen dile bizden” demişler. O da demiş ki:

“Ben sizden hiçbir şey dilemiyorum. Parmağındaki yüzüğü ver, yeter” demiş.

Yılan öyle dedi ya. O da çıkarmış vermiş.

“Hiç bunalma. Bunaldığın zaman, yetiremediğin bitiremediğin zaman yüzüğü yalayiver, sana her şeyi getirir o” demiş anası.

Oradan çıkmış gelmiş. Evlerine gelmiş akşam. Yüzüğü parmağından yalayivermiş, Arap köleleri çıkmış. Arap köleleri hemen bir sofraya yemek getirmiş, analı oğul yemişler. Paraya bunalsın, Arap kölelere,

“Paraya bunaldım.” der, getirirlermiş.

İş işleyecek oldu mu, Arap köleleri işletirmiş. Neye sıkılırsa bu yüzük getirirmiş hepsini. Öbür gün bir kıza dünür gitmiş.

“Bize nerden verecekler o kıızı? Bir dul karının oğluna bilmem ne zengin kıızını verirler mi sana, nerden verecekler öyle zengin bir kıızı?” demiş insanlar.

“Verir” demiş. Güya umudu var ya.

“Verir, verir” demiş oğlan.

Dünür gitmişler. Dünür gidince kız da demiş ki:

“Annemin eviyle oğlanın evinin altına yol yapar da ben annemin evine geleyim gideyim. Kimse görmezse ben öyle varırım” demiş. Olmayasıya söylüyorlar güya.

“Tamam, tamam. Ne dilerse dilesin benden. Yeter ki bana gelsin. Altın istesin, küpe istesin, ne isterse istesin, hepsini yapacağım” demiş oğlan da.

Yine yüzüğünü yalayivermiş. Arap köleleri çıkmış.

“Bu evden o eve kadar kazacaksınız. Üstünü köprü yapacaksınız. Kimse görmeyecek. Yol yapacaksınız” demiş.

O yolu yaptırmış. Ondan sonra yüzüğünü yalayivermiş, bir kat da ev yaptırmış. Kiremitlerini altından yaptırmış pırıl pırıl. Evinin sağ köşesine bir davul oturtmuş, sol köşesine bir düdükçü oturtmuş. O evini güzel sıvatmış, buz gibi yapmış, hazırlamış. Kıızı almış, nişanlarını düzmüş. Ne istediye hepsini, düğününü dümbeğini çaldıra çaldıra yapmış, evine koymuş oğlan. Ama hepsi elinde, yüzük hepsini yaptırıyor. Bunlar öyle geçinirken, karı da diyor ki kendi kendine:

“Bizim adam yalayiveriyor her gün, sonra yemek getiriyor bize, yiyoruz. Her gün aş ekmek pişirmek yok. Ne istersek yüzüğü yalayiveriyor, getiriyor. Bugün de ben yalayivereyim, bakalım ne yapacak, ne çıkacak?” demiş.

Bir de yalayiveriyor, Arap köleleri çıkıyor.

“Buyur” diyorlar.

“Bu evi aldığın gibi denizin ortasına oturt” diyor.

Arap köleleri alıyor, evini oturtuyor denizin dibine. Oturduğu zaman da oğlan bir uyanıveriyor, anasının çürük evinde. Ev yok, dam yok, karı yok., hepsi gitmiş. Yüzüğü de almış karı. *Çıscııldak* kalmış oğlan.

“Yarabbi, ne yapayım ki?”

Şimdi o köpeği, kediyi alıyor, deniz boyuna gidiyor. Kızın evine koyacak köpeği, besledi ya *gari*. Denize gidiyor, gidiyor, denizin boyuna varıyor. Diyor ki:

“Bu denizde yüzebilir misiniz?” diyor.

“Yüzeriz” diyorlar.

“Yüze yüze bu görünen eve varacaksınız. Karı kapıyı açtığı zaman köpek dışarıda kalacak, kedi içeriye dalacak. Hele hele gece gündüz uykuya yatar o ev sahibi. Yattığı zaman ağızıyla, kuyruğuyla, kulağıyla parmağındaki yüzüğü çıkaracaksınız, bana getireceksiniz” diyor oğlan.

“Tamam” diyor bunlar.

Atıyor köpekle kediyi denize. Yüze yüze geçiyorlar, o eve varıyorlar. Köpek dışarılarda kalıyor. Kedi dalıyor içeri kapı açıldığı zaman. Karı da akşam yatmasa, sabah yatıyor. İlle uyuyacak. Uykuya yatıyor, uyuyor. Kedi, içerde uyurken, parmağıyla, ayağıyla, ağızıyla tıslarken tıslarken karının parmağındaki yüzüğü düşürüyor. Hadi alıyor ağızına, kapı açıldığı zaman pusuyor, pusuyor, çıkıyor dışarı. Köpeğe diyor ki:

“Ben yüzüğü aldım” diyor.

O saat atıyorlar denize kendilerini. Yüzüğü oğlana götürecekler. Oğlana götürecekleri zaman kedi diyor ki:

“Ben götüreyim.” Köpek diyor ki:

“Ben götüreyim.”

Ağzından bir düşürüyorlar, hadi denizin içine. Geçip geliyorlar bu tarafa.

“Hani yüzük?”

“Biz yüzüğü aldık, ama ikimiz *çalkalaşırken* denizin içine gitti.”

“Hadi, bu denizin boyunda bir gün, iki gün yatalım. Ondan balık alalım, bundan balık alalım. Yiyelim yiyelim, bu balıkların birinin içinden çıkar yüzük” diyor oğlan.

Ondan sonra ondan balık alıyor, bundan balık alıyor. O balığa bakarken, bu balığa bakarken bir balığın içinden yüzük çıkıyor. Yüzüğü alıveriyor *gari* oğlan, yalayıyor.

“Getirdiğiniz gibi o evi geri aldığınız yere koyun” diyor.

Katı alıveriyorlar, aldıkları yere koyuyorlar. Oğlan bir de uyanıveriyor, karısı da içinde, ev de yerinde, kendi de içinde. Geçinip dururlarmış.

Hayriye GÜNDOĞDU

31. Neyidim Noldum Nolcam

Şimdi bir padişah varmış. Vezirini almış, yola çıkmış. Varmış bir çay kenarına. Orada bir dedecik var.

“Dede, sen ne yapıyorsun burada?”

“Ben çöp çatıyorum” demiş.

“Benim bir kızım var. Onun kimlere bağladın nasibini?” demiş.

“Hint Dağı’nda bir çoban var. Ben ona bağladım” demiş.

Padişah demiş vezirine:

“Dön geri. Ben bir padişah olayım da kızımı çobana vereyim” demiş, çevirmiş.

Varmış, kızı sarayına kapatmış. Yemekleri, suyunu, şeyini oraya, kızına yanaştırmış. Eh, bir gün olsa, kızın canı sıkılmış.

“Babama söyleyin. Müsaade etsin, beni sarayın avlusuna bir çıkarsın” demiş.

Oradan bir rüzgar gelmiş, hadi bir dağa. Dağa götürünce orada bir çobanla karşılaşmış.

“Çoban, beni misafir alır mısınız?” demiş.

Önceden de tabi azcık şey konuşurlarmış.

“Tamam. Ben ağama söyleyeyim de ondan sonra misafir alayım” demiş.

Varmış, izin almış.

“Git, getir madem. Misafir alınmaz mı?”

Gitmiş.

“Kızım, sen neyin nesisin? Niye geldin sen buraya?”

“Ben bir padişah kızıydım. Babam beni kapattı bir saraya. İzin istedim, dışarı çıkardı. Rüzgar beni buraya getirdi” demiş.

“Sen bu çobana gelir misin?”

“Gelirim. Ama benden olan çocukların ismini ben koyarsam gelirim” demiş.

“Tamam. Ad bir gök boncuk. Koy kızım” demiş.

Tamam. Onları evermiş. Evlenmişler. Şimdi bir oğlu olmuş, Neyidim. İkinci bir oğlu daha olmuş, Noldum. Üçüncü bir daha, Nolcam.

Babası çıkmış. Çıkınca aramış bunu. Orayı burayı kızını aramış. Arayınca bir kahvenin önüne gelmiş. Üç çocuk top oynuyormuş.

“Noldum, at. Neyidim, tut. Nolcam, önüne gel.”

Bunları dinlerken:

“Oğlum, beni evinize misafir alır mısınız?” demiş.

“Alırız amca. Bizim ev burada değil, bir dalın tepesinde.”

“Tamam oğlum, gidelim” demiş.

Oraya varmış. Varınca,

“Anne, misafir geldi” demiş.

“Tamam, gelsin oğlum. Aç kapıyı, koy içeriye” demiş.

Önceden de şöyle perde çekilirmiş araya. Perde çekilince:

“Çek perdeyi” demiş.

Çekmiş.

“Git babanı çağır, gel” demiş.

Babasını çağırması gelmiş.

“Baba, misafir geldi” demiş.

Babası gelmiş.

“Hoş geldin büyük baba” demiş.

“Hoş bulduk” demiş.

“Sen neyin nesisin?”

“Ben bu çocukların ismini sormak için geldim. Kim koydu böyle Neydim, Noldum, Nolcam?” demiş.

“Annesi koydu” demiş.

“Annesiyle görüşebilir miyim?” demiş.

“Hayır görüşemezsin” demiş.

“ Ben bu isimleri sormak için görüşmek istedim” demiş.

“Tamam” demiş. Çağırılmış.

“Kızım, bu isimleri neden böyle koydun, Neyidim, Noldum, Nolcam? Bunları sormak için ben buraya geldim” demiş.

“Neyidim, bayırda aç kalıp ot mu yemedim, çalı çırpı mı yemedim. Noldum, ben bir padişah kızıydım, çoban karısı oldum. Nolcam, acaba bundan sonra nolcam diye bunun adını koydum” demiş.

“Çek kızım perdeyi, ben senin babanım” demiş.

Bedriye ATİK

32. Yapağı Eğiren İnek

Bir adamın bir kızı varmış. Karının da bir kızı, bir oğlu varmış. Olunca bunlar evleniyorlar. Bayıra inek otlatmaya göndermiş kızı. İnek otlatmaya gönderiyor. Önceden de kirman eğilirdi, *yapağı*. *Yapağı* koymuş buna.

“Akşama kadar ineğin başında durmayacaksın. Sen bu *yapağı*yı eğirip geleceksin” demiş.

Ne yapsın, oturmuş ağlıyormuş kız. Akşam varınca dövecek. Dövermiş her gün. İnek demiş ki:

“Kardeş, niye ağlıyorsun?”

“Niye ağlamayayım? Ben bu *yapağı*yı eğirmezsem beni akşam varınca dövecekler” demiş.

“Dök sen benim önüme” demiş.

Öteki kızı, yanındaki kızı uyutmuş, karının kızını. Döküyor, inek yiyor. Arkasından ip çıkıyor. Kız doluyor. İnek yiyor, kız doluyor. O gün bitiriyor.

“Hadi akşam oldu, gidelim gari. O kadar *yapağı* eğirdim” diyor.

Şimdi varıyorlar akşam, *yapağı* eğrilmiş. *Yapağı* eğrilince:

“Sen bunu kendin eğirmedin. Sen başkasına eğirttin. Bir iş var bunda” diyor.

Ertesi gün daha fazla koyuyor. Yine varıyor. O kızı uyutuyor, karının kızını uyutuyor. Döküyor. Yine ağlamaya başlıyor. İnek:

“Ne oldu?” diyor.

“Ne olacak? Dünkünden fazla önüme döktüler.”

“Dök benim önüme” diyor.

Önüme döküyor. Ama birazcık bir şey kalmış, kız uyanmış. Uyanınca:

“Akşama varınca seni anama söyleyeyim de sen gör gününü” demiş.

Hemen varırken akşam karşıdan bağırması:

“Ana, ana!”

“Ey! Ne oldu?”

“Ne olacak? İnek yiyor, inek ip yapıyor, bu doluyor.”

Adama demiş:

“Bu ineği kesersen ben bu evde duracağım, kesmezsen durmam” demiş.

Kesecek olmuş. Kız hemen ahıra koşmuş varmış. İneğin boynuna sarılmış, ağlamış.

“Seni kesecekler. Ben ne yapayım?” demiş.

“Benim etimi yiyecekler. Kendimi ne yapacaklar? Sen de benim kemiklerimi topla. Falan yerde bir kuyu var. Götür, git, kemiklerimi at içine. Senin başın dara düştüğü zaman, oraya gel. İki damla gözyaşı düşür. Ben sana yardımcı çıkarım” demiş.

Şimdi *gari* kız fırsat bulmuş inekten. Kestirmiş kadın ineği. Yemişler. Kemiklerini toplamış. Hadi götürmüş kuyuya. Bir gün olmuş hadi kendi kızını almış, adamı almış, oğlanı almış başka bir köye düğüne.

“Bugün bir fırın ekmek yapacaksın. Çamaşır yıkayacaksın. Ev badana olacak. Bunlar geldiğimde olmadı mı yandın.”

Onlar gidiyor. Kız varıyor yine kuyunun başına. Başlıyor ağlamaya. Oradan iki kişi çıkıyor.

“Ne oldu?” diyor.

“Ne olacak? Ev badana olacak. Çamaşır yıkanacak. Ekmek olacak. Onlar düğüne gitti. Beni gelince dövecek bu.”

Geliveriyor, kimisi ekmek yıkıyor, kimisi çamaşır yıkıyor, kimi badana yapıyor. Ondan sonra bir at arabası geliyor. Bindiriyorlar bunu.

“Hadi hangi köydelerse biz de oraya gidelim.”

Oraya gidiyorlar. Şimdi bunlar kızı tanıyamamışlar. Tabi giyindirmişler, giyindirince tanıyamıyorlar. Orada” Hoş geldin” derlermiş. Tabi yabancı görüyorlar. Burada şimdi bunlar oturuyorlar, muhabbet ediyorlar.

“Hadi biz gidelim” diyorlar.

Onlar davranmaya başlayınca bu kız, öbürküler önce fırlıyor.

“Hadi dereden atı sulayalım da geçelim” diyorlar. Dereden geçmişler. Atı sularken kızın ayakkabının teki düşüyor. Teki düşünce ağlamış.

“Hiç ağlama. Ayakkabı mı yok sana?”

Oradan eve gidiyor. Üstünü soyunup bu *gari* aynı kıyafetini giyiyor, oturuyor. Arkadan da ötekiler geliyor. Bir de baksınlar ki badana olmuş, çamaşırlar yıkanmış, mis gibi ekmek olmuş. Eeee ne olacak, hepsi hazır.

“Bunu sen yapmadın” diye sıkıştırdırlarmış.

Zenginin biri de oradan gelirken o da at arabasıyla gelmiş.

“Ben atımı sulayayım derede, öyle geçeyim” diyor.

Oraya varıyor, bir ayakkabı. O ayakkabıyı almış.

“Bu ayakkabı kime denk gelirse ben bu kızı alacağım.”

Zengin, zengine kıtlık mı var? Şimdi köylere hoparlör bağırması:

“Herkes kızını bir tarafa göndermesin. Bir tek ayakkabı var. Kimin ayağına denk gelirse onu alacağız.”

Hadi herkes kızını hazırlıyor. Şimdi o kızı teknenin ardına kapatıyor, kendi kızını çıkarıyor. Hadi orda giydiriyor. Ondan sonra horoz:

“Gı gı gıık, sizin aradığımız burada” diyor.

Bir de açıyorlar teknenin altını, kız yatıp durur.

“Kalk bakalım. Ayağına giydirelim bakalım.”

Zaten ayakkabı onun. Ayağına denk geliyor. Oğlan diyor:

“Ben bunu alacağım.”

Beş gün beş gece düğün yapmışlar kıza.

Bedriye ATİK

33. CimbeK Lacimbek Lale Kadın

Bir padişah varmış. Kızını Beyoğlu'na vermiş. Beyoğlu da bunu anasının evine salmamış. Kendi gitmiş bir kuyuyu kazmış, kuyunun dibine bir ev yapmış. Karıyı kuyunun dibindeki eve koymuş. Hiç kimse görmeyecek, anasına varmayacak. Beyoğlu kendi çalışmaya gitmiş. Karı da kuyunun dibinden kazarken kazarken anasının evine yol çıkarmış. Anasına varmış.

“Beyoğlu bilmem nereye çalışmaya gitti. Ben de oraya gideceğim. Sen buraya bakalak ol” demiş anasına.

Karı giyim hazırlamış kendine. Gitmiş Beyoğlu'nun arkasından. Varmış, Beyoğlu'nun çadırının karşısına bir çadır kurmuş. Akşam olmuş, giyinmiş, kuşanmış. Çadırın kıyılarına çırpı *deşirmeye* çıkmış. Beyoğlu gelmiş. Bir karı var, ama dünya güzeli. Kendi karısını bilmezmiş. Köpeğini, tüfeğini almış; çadırın kıyılarına avlanmaya çıkmış Beyoğlu. Karı çırpı *deşiriyormuş*.

“Kız, bana yakın olsana” demiş.

“Ben sana yakın olurum. Ama altından nalın alırsan, altından bakır alırsan, bir beygirlik *ilvan* alırsan öyle yakın olurum” demiş karı buna.

“Peki, peki. Alırım” demiş Beyoğlu.

Gitmiş, altından nalın almış, altından bakır almış, bir beygirlik *ilvan* almış. Gelmiş kadının çadırına. Çadırda bir iki ay böyle kalmışlar. Karı hamile olmuş. Anasının evine gelmiş. Bozmuş çadırını Beyoğlu avdayken. Gelmiş anasının evine. Anasının evinde bir oğlan doğmuş. Adını CimbeK koymuş. Oğlan kocaman oldu mu karı yine gitmiş çadırına. Beyoğlu bunu gördüğünde yine gelmiş. Kendi karısını bilmezmiş. Beyoğlu:

“Kız bana yakın olsana.”

“Ben sana yakın olurum. Ama bana şu kadar kumaş elbiselik alırsan, bu kadar *ilvan* alırsan, altın alırsan öyle yakın olurum” demiş.

Gitmiş yine Beyoğlu; bunun istediklerini hep almış. Yine karının çadırında bir iki ay bir yerde durmuşlar. Hani karı yine hamile olmuş. Karı yine hamile olup da

doğumu yaklaşınca da bozmuş çadırını. Beyoğlu avdayken almış her şeyini, gelmiş anasının evine. Yine bir oğlan daha doğmuş. Birinin adını Cimбек koymuş, sonrakinin adını Lacimbek koymuş. Onlar kocamanca olmuşlar. Karı yine almış çadırını, yine gitmiş adamın arkasından. Yine gitmiş, çadırın karşısına bir çadır kurmuş. Karı giyinir kuşanır, dünya güzeli olurmuş. Elbiseyi giydi mi karısını bilmezmiş adam. Karı çadırın kıyılarında çırpı *deşirirmiş*. Adam da ava gelirmiş. Ona:

“Kız bana yakın olsana” demiş. O da:

“Ben sana yakın olurum. Ama bana şu kadar *ilvan* alırsan, bu kadar altın alırsan ben sana yakın olurum” demiş.

Yine kadın her şey istemiş. Yine bu, onun istediklerini almış, yine gelmiş karısının yanına. Karısıyla bir iki ay bir yerde durmuşlar. Karısı yine hamile olmuş. Hamile olunca da bozmuş çadırını, almış her şeyini, gelmiş anasının evine. Bu sefer de bir kız doğmuş oğlanlar da kız da kocaman olmuşlar.

Beyoğlu gelecek olmuş. Karısı da geleceği zamanı biliyormuş. Karısı gitmiş, kuyunun dibindeki eve girmiş. Beyoğlu gelmiş. Karısı kuyunun dibindeki evdeymiş.

“Karı, nasıl rahatın?”

“Pek iyi benim rahatım. Ben bir yere çıkmıyorum, bir şey görmüyorum. Ben kuyunun dibinde duruyorum” demiş.

Dünyayı dolaşmış karı. Ama Beyoğlu’nun haberi yok. Beyoğlu iki gün, üç gün durmuş, kuyunun dibinde duramamış.

“Karı, ben kuyunu dibinde duramayacağım. Senin üstüne bir kıza nişan koyacağım da evleneceğim” demiş.

“Evlene adam, ben razıyım” demiş karı buna.

Adam gitmiş. Koca alan varmış köyün orta yerinde. Oraya gitmiş. Bir saraylar kurdurmuş, camakanlı evler yaptırmış. Duvara halılar koymuş, koca kapılar asmış. Bir kıza nişan koymuş. Beyoğlu onları yapmaya gitmiş. Karı da anasının evine, kızanlarına aldığı elbiseleri, kumaşları vermeye gitmiş. Beyoğlu da davulu

çaldırılmış. O gün akşam gelin gelecekmış. Karı kızanlarını giyindirmiş kuşandırmış ikindi sonrası; gari gelin akşama gelecek.

“Gidin, keşkek isteyin gelin” demiş.

Oğlanları falan giydirmiş. Kızın ayağına altın nalın giydirmiş, koluna altın bakırı takmış. Oğlanları giydirmiş kuşatmış.

“Kimseye konuşmayın. Doğru keşkek kazanlarının başına varın. Onlara, keşkekçi, bizim bakırımıza keşkek koyuverin, deyin” demiş.

Altın bakıra keşkek koyduracaktı.

“Onlar ya keşkek tükendi derler ya keşkek pişmedi derler. Cimbe, Lacimbek, tutun Lale Kadının kolundan, düşmesin altınlar elinden. Bey babamızın köpekleri yağsız kaldı, deyin de dönün” demiş.

Anası tembih etmiş kızanlara. Bunlar üç kızan gitmişler, ama üst baş pırıl pırıl. Kızanlar gitmiş, kimse görmemiş. Kızın kolunda altın bakır, ayağında altın nalın. Oğlanlar kumaş elbise. Beyoğlu da akşam sağdıçlar gelecek diye bacak bacak üstüne çelmiş, yaptığı sarayın önüne oturmuş. Koca kapıdan üç kızan girmiş. Ama bütün ahali onlara dinelmiş, bakarlarımış. Kızanlar kimseye konuşmamış. Doğru keşkek kazanlarının başına varmışlar. Kız:

“Keşkekçi dayılar, keşkekçi yengeler, bizim bakırımıza keşkek koyuverin” demiş.

Altın bakırın içine keşkek koyduracaktı. Onlar da:

“Sabahki tükendi, öğleninki pişmedi. Keşkek yok” demişler. Kız:

“Cimbe, Lacimbek, tutun Lale Kadının kolundan, düşmesin altınlar elinden. Bey babamızın köpekleri yağsız kaldı bizden” demiş.

Onu da Beyoğlu yukardan dinleyip dururmuş.

“Ulan, ne diyor bu kız? Ünleyin bakalım da şuraya gelsin.”

Kız nalınlar tıngır tıngır çıkmış. Varmışlar.

“Ne dedin kız sen?” demiş.

“Ne diyeceğim? Bu Cimbeğ’ten doğmuş Cimbeğ efem. Bu Lacimbek’ten doğmuş Lacimbek efem. Ben Laleli’den doğmuş Laleli Kadınım. Biz senin oğlunuz, kızınız” demiş.

Babalarının boynuna sarılıvermiş üç kızan.

“Ulan böyle kızım, böyle oğlum varken, evlenecek ben delirdim mi? Kesilsin çalgılar, gelsin bunların anası.”

Çıkmiş gitmişler kuyunun dibine. Almışlar gelmişler, saraylara koyuvermişler. Gelin olan kıza da bir kınasıyla bir kırtması kalmış. Her şeyler evlere gelmiş döşenmiş. O karı, o kızanlarıyla o sarayın içinde geçinip dururmuş şimdi. Burada da masal bitmiş.

Halime AKÇA

34. Kenan Vezirin Karısı

Bir koca karı varmış. Koca karının adı Ayşe Ablaymış. Koca karı da fakirmiş. Bir hanımın yanında hizmetçilik yaparmış. Hanımın aşını bulaşğını yıkarmış. Onun evinde doyumluk dururmuş. Kızı varmış. Kız önce ufakmış. Sonra onun yanında büyümüş, yetişmiş. Kızı yetişince yoldan geçen bir oğlanla kız sevişmiş. Kız bu oğlanla sevişince bir gün bulaşğı yıkayıp da suyu serpmeye çıkmış kız. Kara, çirkin bir kadın hamama gidiyormuş. Evinin hizmetçisini almış da hamama gidiyormuş.

“Böyle çirkinler, böyle karalar hamama gitsin de, vezir karısı olsun da ben burada hizmetkar kız mı olacağım. ben de gideceğim” demiş kız anasına.

“Kızım, biz hamama gidemeyiz, biz muhtacız, fakiriz. Bak burada karnımızı doyuruyoruz işliyoruz da” demiş.

“Hayır, illa gideceğiz” demiş kız.

Hakkından gelememiş kadın. Evin hanımı da gezmeden gelivermiş.

“Ne oldu, hayır ola? Sen böyle üzüntülü duruyorsun ya” demiş.

“Sorma hanım sen. Benim bir deli kız var ya, bir kara kadın hamama gitmiş de, bu akçaymış. Bu da burada durmayacakmış. Bu da gidecekmiş hamama, durmayacakmış. Ben de, ‘Bak kızım, biz fakiriz, burada hizmet ediyoruz da karnımızı doyuruyoruz. Hamama gidemeyiz.’ dedim. ‘İlla gideceğim.’ dedi. Gücüm yetmedi de ondan ağlıyorum” demiş.

“Ben yollarım sizi hamama” demiş kadın.

Evin hanımı bunlara bir bohça hamam takımı çıkılayıvermiş. Bir de araba tutuvermiş. Anasını, kızını bindirmiş, hamama yollamış. Bunlar hamam varmış, kara kadın hamamdaymış. O kadının kızı da girmiş hamama. Evvelki geçen kadın:

“Ben bilmem ne vezirin karısıyım” dermiş.

Bir köyde Kenan Vezir varmış. Zenginmiş, evlenmezmiş.” Bana gelecek kız kendi eliyle, ayağıyla gelsin” dermiş. Evlenmez, zengin bir vezirmiş. Hizmetçinin kızı da o kadına:

“Ben de Kenan Vezirin hanımıyım” dermiş.

Hizmetçi kızmış. “Kenan Vezirin hanımıyım” diye söylemiş kadına.

Annesi de dışarıda duymış, üzülmüş” Neden böyle diyor ki bu? Biz hizmetçiyiz ya” diye. Bunlar öyle öyle az çok konuşmuşlar. Yıkanmışlar, çıkmışlar. Akşam olmuş, gün aşmış gitmiş.

“Eyvah, seninle konuşurken akşama kaldık. Bizim yolumuz uzak” demiş kadın.

“Bugün bizde kal da yarın gidiver. Sen nereye gideceksin? Ben Kenan Vezirin hanımıyım” dermiş.

Kenan Vezir, namlı, ünlü, zengin bir vezirmiş. Evli değilmiş, bekarmış.

“Ben Kenan Vezirin hanımıyım” dermiş. Anası:

“Sus kızım” dermiş.

“Sen karışma kapı kızı” dermiş anasına.

Öteki kadını da misafir almış yanına. Binmişle arabalara. Nereye gidecekler? Kenan Vezirin evine. Gelmişler. Kenan Vezirin koca kapısının ardında süngülü nöbetçiler dikilirmiş.

“Yasak, yasak, biz kapıyı açmayız” demişler.

İnivermiş. Kız.

“Çekilin, çekilin. Ne yasağymış bu? Ailesine de mi var bu yasak? Ben ailesiyim” demiş.

Halbuki hiç görmemiş bile. Ailesiyim deyince nöbetçiler çekilivermiş. Kapıları açmışlar. Arabaları koymuş içeri. İnmiş arabadan. Misafir hanımı da indirmiş. Onlar inerken bu önden çıkmış, Kenan Vezirin evlerine bakmış. Orta odada misafir kabul edilirmiş, aşağıdaki odada aş ekmek yapılmış, yukarıdaki oda yatak odasıymış. İnmiş bakmış ötekiler inerken. Yine gelmiş, onları almış. Çıkmış, orta odaya oturmuş. Hizmetçilere:

“Ateşi yakın, bize kahve yapın. Biz hamamdan geliyoruz” demiş. Ötekiler de:

“Biz Kenan Vezirin bunca yıldır hizmetçisiyiz. Hiç daha karısını görmedik. Bu nasıl kadındır?” derlermiş. Ayşe Ablanın kızı :

“Ben onun karısıym” dermiş. Oraya oturmuş.

Ayşe Abla, merdivenin yanına gelmiş. Ağlarmış o ha bire.

“Biz ne yapacağız ki?” dermiş.

Öteden bunlar çay kahve içerken kız:

“Yukarıdaki odadan al kürkü getirin, benim sırtıma verin; yeşil kürkü getirin, hanımın sırtına verin. Biz hamamdan geliyoruz, üşüdük” demiş hizmetçiler.

Ayşe Ablanın kızı hizmetkarlara hizmet buyurmuş, evin karısı yapmış kendini de. Halbuki hiç görmemiş bile. Hizmetçiler getirmişler kürkleri. Birini birine, birini birine bürümüşler, ama birbirlerine:

“Hiç biz vezirin karısını bunca yıldır görmedik ya, becardı bu ya” derlermiş, birbirlerine soruşurlarmış. Hiç bilen yok. Bunlar çaylarını kahvelerini içerken Kenan Vezir gelivermiş.

“Ne bu arabalar, ne bu arabalar? Size ben süngü silah verdim, kapıya tuttum. Bu arabalar kimden geldi?” demiş.

“Beyefendi, biz ‘Yasak.’ dedik. İçinden hanımın biri indi. Bize ‘Çekilin, çekilin, ne yasağıymış bu yasak, ailesine de mi var yasak? Ailesiyim’ deyince hiçbir şey diyemedik. Çekiliverdik” demiş.

Kenan Vezir gelmiş. Hizmetçilere:

“Nasıl aileymiş bu?” demiş.

“Bilmiyoruz. Biri misafirim, biri ailesiyim diyen iki hanım geldi. Orta odada oturuyorlar. Çay kahve yaptık, çay kahve içiyorlar” demişler.

“İnelim bakalım, nasıl aileymiş o?” demiş, oturmuş aşağı odaya Kenan Vezir. Hizmetçiler gelmiş:

“Hanım abla, beyefendi geldi. Sana ‘Bir aşağı odaya gelsin.’ diyor” demişler.

“Ah ah ah hanım, bu beni görmeyince duramaz” demiş. Halbuki hiç yüzünü görmemiş.

“Biz kahve içiyoruz. Hamamdan geldik. Biz bir kahvemizi içelim” demiş.

Bunlar kahvelerini içmişler. Kenan Vezir de:

“Bakalım bu nasıl hanımmış? Gelsin bakalım” demiş. Hizmetkarlar çağırılmışlar. Yine Ayşe Ablanın kızı gülmüş. Çıkmış, varmış Kenan Vezirin kapısına. Girince boynuna sarılmış.

“Aman beyefendi, senin adına, senin namına misafir getirdim. Bu misafirlerimi ben ağırlayayım, göndereyim. Ondan sonra sen beni as, kes, *cellat et*. Bu misafirlerimi senin adına getirdim” demiş.

“Ben bana gelecek hanım kendi eli, ayağıyla gelsin dedim. Ben seni asmama, kesmem. Bundan sonra sen benim hanımımısın” demiş Kenan Vezir buna.

Sabah olmuş. O hanımı arabasına bindirmişler, eşyalarını koyuvermişler. Anasını da hizmetçinin arabasına bindirmişler. Her şeyini yanına koyuvermişler. Anasıyla misafirler gitmişler. Öteki de hiç yoktan Kenan Vezirin karısı olmuş. Şimdi onlar geçinir dururlarmış. Onlar da yarın buraya gelecekmiş. Onlar gelirken gökten üç elma düşecekmiş. Birini ben yiyecekmişim, birini masal satan yiyecekmiş, birini de dinleyenler yiyecekmiş.

Halime AKÇA

35. Padişahın Boynuzları Var

Padişahlık zamanında padişahın etrafında hizmetkar, cariye çok bulunduğu için devamlı padişahın karargahında iştiğal ederlermiş. Bir değil iki değil bu. Bir gün padişahın hizmetkarlarından biri nasılsa padişahın gizlediğini açık bir şekilde görüyor. Padişahın boynuzları varmış. Bir bakıyor, padişahın boynuzları var. Hizmetkar da padişaha boynuzları görünce hayretler içinde kalıyor. İçinde büyüdüğü için de vesvese yapıyor. Ama kimseye de söyleyemiyor. Kelle gider diye padişahı korkuyor. Ama korktukça da şişkinlik yapıyor kendisine.” Ne yapayım, ne yapayım?” diye düşünüyor şimdi hizmetkar.

Bir kuyu varmış, derin bir kuyu, böyle dört beş metre. Bir gün o kuyunun içine iniyor. Kuyunun içinde iki üç kere bağıyor:

“Padişahın boynuzları var! Padişahımızın boynuzları var!” diye bağıyor, söylüyor. Bu sefer rahatlıyor artık. Çıkıp gidiyor. Ama aradan belli bir zaman geçiyor. Kış ayıysa bahar gibi bu aylarda kuyunun içinden kamyş fıskırıyor. Kamyş, o memlekette bulunmayan bir şey. Kamyş o memlekette yokmuş. Ama nasılsa kuyunun içinden kamyş fıskırıyor. Çok güzel yetişiyor. Bu bölgede de hayvan otlatan çobanlar bakıyor, görüyorlar kamyşları. Çok güzel. Çobanın birisi, çobanlar koyunlarına kaval çalar ya, içinden” Şu kamyştan bir düdük yapayım” diyor. Kamyştan düdük yapıyor.

“Düdükten bir hava vurayım, çalayım” diyor.

Ama ne hava vurursa kamyş, “Padişahın boynuzları var!” diye hava vuruyor.” “Neden böyle oluyor?” diye aynı kamyştan bir daha düdük yapsa yine aynı havayı vuruyor. Bir türlü başka hava vurmuyor. Düdüğün her havası “Padişahın boynuzları var!” havasını vuruyor. Anlatıyor tabi çoban. Birbirleri arasında çobanlar duyuyor. Duyuldukça yayılıyor, yayıldıkça yayılıyor.

“İşte böyle bir düdük varmış. Falan çoban çaldıkça ‘Padişahımızın boynuzları var!’ diye çalarmış.”

Bu böyle büyük yaygara oluyor. Padişahın kulağına kadar gidiyor. Padişah emir veriyor:

“Gidin, o düdüğü yapan çobanı bulun, getirin bana!”

Neyse yakalayıp geliyorlar.

“Padişahım, çoban bu.”

Soruyor:

“Sen bu düdüğü nereden aldın?”

Çoban korkuyor zaten.

“Padişahım, bizim bu bölgede bir kuyu var. Kuyunun içinden fıskırdı bu kamyş. Ben de baktım, hoşuma gitti, bir düdük yapayım dedim. Yaptım. İşte benim yaptığım düdük bu. Ama ben ne hava vursam bu hava çıkıyor” diyor.

Ne yapsın padişah, bunda da bir suç yok. Şimdi kuyunun içine girip de bunu söyleyen yine panik içinde vesvese yapıyor. Kamyş kuyudan bitiyor. Düdük ondan yapılıyor. O da kendisini biliyor ya,” Padişahın boynuzları var!” diye kuyuda söylediğini. Panik içine giriyor. Hal hareketleri değişiyor. Padişah araştırıyor.

“Olsa olsa bunu sızdıran benim kendi çevremden, sarayımdan” diyor.

Nasılsa bir gün gerçek su yüzüne çıkıyor. Hizmetkar itiraf ediyor.

“Padişahım, durum böyle, böyle. Siz bir gün balkona çıktığımızda ben sizi gördüm. Rahatlamak için gittim. Kuyunun içine ben söyledim. Herhalde olduysa böyle oldu” diyor.

Padişah anlıyor. Buradan şu çıkıyor ki,” Demek ki, nereye kadar gizlersek gizleyelim, bir gerçek bir gün muhakkak gün ışığına çıkacak.” teşhisi koyuluyor. Gizlese de, kimseye söylemesek de” Yer in kulağı var.” sözü, anlamı çıkıyor.

Mustafa YÖRÜK

36. Cınnet Ali

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, bir kadının hiç çocuğu olmuyormuş. Gitmiş komşusuna:

“Komşu, komşu, benim çocuğum olmuyor. Ben ne yapayım? Ben eşimden rahatsızım.”

O da demiş ki:

“Komşu, sen bir kalbur nohut al, otur üstüne” demiş.

O da oturmuş. O kalburdaki nohutların hepsi çocuk olmuş. Gitmiş komşusuna:

“Komşu ben bunları ne yapayım, ne yapayım?” demiş.

Almış nohutları, dereye dökmeye götürmüş. Dereye götürürken bir tanesi ayakkabının içine düşmüş. Ayakkabının burnuna gitmiş, orada kalmış. Öbürkileri dökmüş. Ayakkabıları giymek istemiş. Giyince:

“Üstüme basarsın” demiş çocuk. Ayakkabıyı giyermiş.

“Üstüme basarsın” dermiş.

Ayakkabıyı silkmış. Bir baksa ki bir çocuk.

“Ne yapalım? Hadi biz bu çocuğa bakalım.”

Onu büyütmüşler. Bu çocuk büyüyünce o çocuk arkadaşlarıyla birlik olmuş. Hane de çok fakir bir aileymiş.

“Ne yapalım?”

Arkadaşlarından biri:

“Arkadaş, falancanın birinin öküzünü çalalım, yiyelim. Bizim ete ihtiyacımız var. Hadi gidelim bir komşunun ineğini çalalım” demiş.

Gitmişler, gitmişler, varmışlar bir eve. Damdan öküzü almışlar. Dağın başına götürmüşler, o öküzü kesmişler. Arkadaşlarına:

“Siz bu öküzü kesin, pişirin. Pişirince bana yalnızca öküzün içinin pis artıklarını ayırın” demiş.

Onlar da kesmişler, yemişler. Sadece ona pis artıkların ayırıyorlar. Sonra onu çağırıyorlar.

“Gel arkadaş, biz bunu pişirdik.”

Varmış bu. Varınca pislikleri yere vura vura bağırırmış:

“Yetişin komşular, hırsızlar öküzü çalmış, kesmişler!”

Arkadaşlarının hepsi kaçmış. Etlerin hepsi çocuğa kalmış. Eve gelmiş.

“Anne, anne, hadi bir eşek bulalım. Bir sele bulalım, eşeği saralım. Bir yerde bir kazan et var. Alalım, gelelim.”

Gitmişler dağın başına ikisi, o etleri getirmişler. Etleri, yiyecek ekmekleri yokmuş. Yine çıkmış bu yolun üstüne. Yolda asfaltın üstünde oynarken bir adam da evlatlık arıyormuş.

“Hah, bunun anası babası yok herhalde. Ben bunu evlatlık alayım” demiş.

Sebze satmaktan geliyormuş at arabasıyla. Almış onu, atmış cebine. Cebinde de cüzdan varmış adamın. Sebze satmaktan geliyor ya, parası varmış. Çocuğu da cüzdanın cebine atmış. Çocuk, o cüzdanı almış, uçmuş gitmiş, kaybolmuş. Adam sevine sevine evine gelmiş. Hanımına demiş ki:

“Hanım, ben çocuk buldum. Sebzeyi sattım, bir de çocuk buldum.”

“Nerede?”

“Cebimde.”

Bir cebine sokmuş elini, ne çocuk var ne de cüzdan. Paralar da yok.

“Ben ne yapayım?” demiş hanıma.

Yok. İleriye gitmiş, geriye gitmiş, aramış taramış, yok. Çocuğu bulamamış. Para da gitmiş. Çocuk da o cüzdanı aldığı gibi evlerine gitmiş.

“Anne, bak para buldum, ekmek de aldım” demiş.

Götürmüş evlerine bunlar. Mutlu olmuşlar. Karşı tarafta bir komşu varmış. O da garipmiş.

“Komşu, siz ilerlediniz. Ama biz ilerlemedik. Bizde bir şey yok, ekmeğimiz de yok” demiş.

“Bizi bu hale Cinnet Ali düşürdü. Allah bereket versin, hanemize şen verdi” demiş.

Çocuğun adını Cinnet Ali koymuşlarmış.

“Bir de bize versenize onu. Bizi de ilerletsin” demişler.

“Verelim” demişler.

O haneye vermişler. Bizi zengin yapacak diye onu nereye koyacaklarını bilemiyorlar. “Ne yapalım, ne yapalım?” demişler. Bir pamuk bulup pamuğun içine sarıp evlerinin bir kenarına bırakmışlar. Bizi zengin yapacak diye düşünüyorlar. Sonra bir gün oluyor, akşam oluyor. Bu hiç seslenmiyor. Akşam oluyor. Bunlar yatmışlar. Pamuğun içinde bir şey yapacak da bizi zengin yapacak diye beklenti içindelermiş. O hanenin iki tane kızı varmış. Bir de nineleri varmış evde. Bunlar yatınca bu bir sefer kalmış oradan, anne ile babanın arasına bir buzağı yatırmış. Kızların saçlarını birbirine bağlamış. Oğlanların arasına da pislemiş. Nine kalmış evde.

“Neneye de hadi bir kaval takayım da haneyi tamamen *mezeleyim*. Bunlar demek benden zenginlik istiyorlar, ben bunlara bir perişanlık yapayım” demiş.

Sabah olmuş. Şimdi bunlar uyanacak. Kızlara diyormuş:

“Hadi kalk!”

“Abla, saçımı asılma!” diyormuş.

Biri yana asılıyormuş, biri yana asılıyormuş, saçları bağlı.

“Abla, saçımı bırak!” diyormuş. O da:

“Sen benimkini bırak!” diyormuş. Bir bakıyorlar, saçları bağlı.

Oğlanların yanına gitmişler.

“Sizde ne var?”

Biri demiş:

“Sen pislemişsin burayı.”

“Hayır, ben burayı pislemedim.”

Sonra kalkmışlar. Anne babalarına:

“Kalkın, bizde bir şey var ya, bir kalkın bakın bakalım!”

Anneyle baba da kalkıyor. Onlar da demişler:

“Sen mi buzağıladın?”

“Hayır ben buzağılamadım. Bu buzağı nereden geldi aramıza?”

“Hadi, bizim hepimize bir hal oldu. Şu nineyi bir kaldıralım. Nine kalksın da şu ocağı yaksın. Kandili yaksın, ocağı üfürsün” demişler.

Nineye bağırılmışlar. Nine kalkmış. Eline bir maşa almış, karıştırıyormuş. Oradan bir kor alıp kandili yakacak. Üfürürmüş, üfürürmüş odunu, nine üfürdükçe kaval da nineye çalıyormuş.

“Nine, nine, ocağı üfür, kandili yak” demişler.

Nine üfürdükçe ninede kaval çalarmış.

“Nine neden böyle yapıyorsun?” demişler.

“Oğlum, ben de anlamadım. Biz de bir hal var.”

Kalkmışlar, kandili yakmışlar. Bir de bakmışlar ki o nohut oradan uçmuş gitmiş. Masal da burada bitmiş.

Hanife DEMİRBEY

37. İki Kardeş

Bir varmış, bir yokmuş. İki çocuk varmış. Babaları ve üvey anneleriyle yaşarlarmış. Bir gün üvey anneleri babalarına:

“Bu çocuklardan bıktım artık. Bunları sapıt da gel” demiş. Çocuklar da bunların konuşmalarını duyuyorlar. Gece pencereden çıkıp çakıl taşı topluyorlar. Ceplerine beyaz beyaz çakıl taşlarını gece parlasm diye dolduruyorlar. Sabah oluyor. Babaları:

“Hadi çocuklar, oduna gidelim. Odun kalmadı” diyor.

Çıkıyorlar yola. Çocuklar gece duydular tabi konuştuklarını. Gittikleri yola çakıl taşı atıyorlar, gittikleri yola çakıl taşı atıyorlar. Babası bunları sapıtıyor. Eve geliyor. Akşam oluyor. Çocuklar babalarını bekliyor, babaları gelmiyor. Baykuşlar falan uçuyor. Çocuklar iyice korkmaya başlıyor. Çocukların attıkları çakıl taşları parlıyor. Bu taşları takip ede ede eve geliyorlar. Evde anneleri bunları görünce babalarına:

“Sen bunları sapıtmadın mı? Bunlar nasıl geldiler buraya, nasıl buldular burayı?” diyor.

Babaları bunların çakıl taşı topladıklarını anlıyor. Kapılara, pencerelere kilit vuruyorlar. Ertesi gün babaları bunları tekrar sapıtacak. Çocuklar diyor ki annelerine:

“Anne, bizim karnımız aç. Ekmek ver de yolda giderken yiyelim” diyorlar. Bu sefer bunlar yolda giderken ekmek kırıntılarını atıyorlar yerlere. Oturuyorlar yine. Ama bu sefer ekmek kırıntılarını aç kuşlar yiyorlar. Babaları gidiyor. Bunlar da kaybediyorlar yolu. Evlerine gidemiyorlar. Ondan sonra gidiyorlar, gidiyorlar, bir eve varıyorlar. Bir cadının evine geliyorlar. Ev de şekerli pembeli bir evmiş. Çocuklar eve giriyorlar, şekerleri yiyorlar. Sonra cadı geliyor. Ama iyi bir peri kılığında giriyor. Çocuklara pasta, şeker ikram ediyor. Çocukları incili yataklarda yatırıyor. Çocuklar gitmek istiyor, ama cadı göndermiyor. Erkek olanı bir tane hücreye hapsediyor. Onu besleyecek orada. Kemikleri gelişecek. Kız da odun topluyor. Yemek yapıp kardeşine götürüyor. Oğlan yediği etlerin kemiklerini atmıyor. Cadının kendisini neden beslediğini bildiği için cadı her geldiğinde bu

kemikleri veriyor. Cadı geldikçe kendi elini uzatmıyor, kemikleri uzatıyor. Bir gün cadı yine geliyor.

“Ah, senin tam yenme kıvamın gelmiş” diyor.

Kız bunu duyuyor. Cadıya karşı çıkıyor. Ağlıyor, bağıyor. Cadı da:

“Sen karışma, git odun topla” diyor.

Kız da gidiyor. Ağlaya ağlaya odun topluyor. Cadı tam erkek kardeşi pişirecek, bu iki kardeş bir oyun yapıyorlar. Cadıyı ateşe atıyorlar. Cadının evinde ne varsa, altın, mücevher toparlıyorlar. Kendi evlerinin yollarını tutuyorlar. Bu sefer de üvey anne ölmüş. Babaları iyice bu çocukları özlemiş. Birden babalarını karşılarında görünce altınlarını atıyorlar, babalarına koşuyorlar.

“Bunları nereden buldunuz? Aldınız mı, çaldınız mı, nereden buldunuz?”

Çocuklar başlarından geçenleri anlatıyorlar. Babalarıyla birleşiyorlar. Mutlu mesut yaşıyorlar.

Şennur FİLİZ

38. Bostancı

Bir padişah varmış. Bu padişahın üç tane oğlu, üç tane de kızı varmış. Bunun bir bahçesi varmış. Bahçeye varırmış, bahçede vaktini geçirirmiş. Amma güzel meyveleri varmış buralarda bunların. İşte bunların başında dururmuş. Ondan sonra bir gün olmuş, padişah hasta olmuş. Hasta olunca padişah, tabi baya hasta olmuş, çoluğu çocuğu başını beklermiş. İşte ölüverecek geliverecek derken baya bir zaman sürmüş. Sonra vezirini vüzerasını toplamış bu.

“Ya babanız nice zamandan beri hastalık çekiyor. Ölüverecek gidiverecek demiyor. Bu adamın bir çekindiği yer var. Bu ekseri nerelerde durur?” diyorlar.

“Bunun bir bahçesi vardı. Oraya giderdi, ekseri orada dururdu. Oralarda vaktini geçirirdi” demişler. Ondan sonra,

“Ya, en çok hangi meyveleri yiyordu?” demişler.

“En çok nar vardı orada. Narı çok severdi.”

“İyi ya, narı bir yedirelim dedeye, padişaha. Bakalım ne olacak?”

Tam nar yetmişmiş, tam olum zamanı gelmiş, yiyim zamanı gelmiş. Akşam demişler ki:

“Sabah olsun, narı getirelim, babama yedirelim.”

Bir de sabahleyin varmışlarmış, nardan bir tane kalmamış. Öyle.

“Bir sene daha bekleyelim” demişler.

İyi ya, nar her sene bir kere oluyor, her gün olmuyor ki. Ertesi sene gene demişler:

“Bugün dursun, sabahleyin getirelim narı, babama yedirelim.”

Bir de sabahleyin varmışlar, gene gitmiş nar. Ertesi seneye kalıyor. O sene diyorlar ki:

“Narı bugün yarın alacağız ya, narı bugün akşam sırayla bekleyelim. Kim yiyorsa bunu yakalayalım” demişler. Koca oğlan demiş:

“Bugün ben gideyim, bekleyeyim bu nar bahçesinde.”

Ondan sonra varmış. Bıçaklı tüfekli gitmiş, oraya geleni öldürecek. Gece bir gürültü bir zıbırtı, hiç bir şeycik anlayamamış. Ondan *keri* bir de sabahleyin varmış, nar gene gitmiş. Hadi o sene de kalmış. Ertesi sene demiş ortanca:

“Ben bekleyeyim.”

Gitmiş. O da beklemiş. Aynı onun elinden de gitmiş nar. En küçük oğlana gelmiş sıra.

“Bu yıl da ben bekleyeyim” demiş.

Akşam olmuş. Okunu, mızrağını almış. Bir lamba gaz doldurmuş. Kuran-ı Kerimi’ni almış. Varmış akşamına, yatsıdan sonra. Lambasını yakmış. Başlamış Kuran okumaya. Ondan sonra Kuran okurken gene başlamış tangırtı gümbürtü.” Hey” demiş bu, hemen çekmiş kasaturayı. Bir o yanına bir bu yanına, bir o yanına bir bu yanına derken yaralamış o gelen şeyi. “Yandım” demiş, o fırlamış gitmiş. Sabahleyin olmuş. Bir de bakmış, narlar durup durur. Doldurmuş oradan narları bir çantaya, getirmiş eve.

“Geldin mi birader?”

“Geldim.”

“Ne yaptın?”

“Valla böyle böyle oldu. Ben narları kurtardım. Bugün narları getirdim.”

“İyi ya, getir bakalım da babama yedirelim.”

Şimdi akıldane de demiş ki:

“Babanız bunları yedi mi çok dayanamaz. Bu nasip bekliyor. Çok şey yedirmeyin. Şimdi siz vardı mı vasiyetini size anlatsın.”

“İyi ya, toplanın madem oğlum. Ben size diyeceğimi diyeyim. Ondan *keri* yedirin bana narı. Şimdi ben öldü mü birer gün benim mezarı bekleyin. Herkes sabaha kadar birer gün tek başına bekleyecek. Bu bir. İkinci vasiyetim de, siz üç oğlan üç kızsınız. İlk dünür gelince koca kızı vereceksiniz. İkinci dünür gelene ortancayı vereceksiniz. Üçüncü gelene de küçük kızı vereceksiniz. Hiç boş

çevirmeyeceksiniz. Dünürleri böyle yapacaksınız. Getirin narları” diyor dede. Narları yiyor. Ruhu teslim ediyor.

Şimdi götürüyorlar padişahı, koyuyorlar mezara. Aradan iki üç gün geçiyor. İki üç gün geçtikten *keri* bir de bakıyorlar ki, birisi, bir adam inmiş, gencin birisi sallanıp geliyor.

“Selamün aleyküm.”

“Aleyküm selam.”

“Hoş geldin ya arkadaşım, sen buralarda hiç görmediğimiz bir arkadaşsın. Hayır mı, şer mi?”

“Hayır. Ben sizin koca ablanıza dünür geldim. Onu bana vereceksiniz” diyor.

“Senin memleket nere ?” diyorlar.

“Benim memleket uzak.”

Koca oğlan:

“Babam öldü gitti, kaldık. Şimdi bu kızı verdik mi, bu kızı alıp gidecek bu yabancı. Vermeyelim” diyor. Ortancaya soruyorlar:

“Ne yapalım? Verelim mi bunu?” O da:

“Vermeyelim” diyor. Bu sefer küçüğe:

“Birader, ne yapacağız ?” diyorlar.

“Şimdi babanızın şeyini kırmayın. Babanız ne dedi size? Ablanız büyük kızını ilk gelene, ortancayı sonra gelene, böyle sırayla verin dedi mi?”

“Dedi. Veriyoruz” diyorlar.

Kızı veriyorlar. Ama nereye götürüyor, götürüyor. Oğlan:

“Ben de padişahım. Ben sizin ablanızı alıp götüreceğim. Ben de sizin gibi padişah oluyorum” diyor.

İyi ya. Veriyorlar. İki üç gün duruyor.

“Bize müsaade. Ben gideyim” diyor.

Ellerinden ne geldiyse oğlanlar, heybelerine altınlar, ne varsa dolduruyorlar.

“Hadi size hayırlı günler” demişler.

Atıyor beygirin arkasına, kızı alıp gidiyor. Aradan bir zaman geçiyor. Akşam oluyor gene. Birisi bir beygire binmiş, o da çekilip geliyor. Eh işte, hal hatır.

“Hayır mı arkadaşım, sen niye geldin?”

“Ben sizin ortanca kıza dünür geldim” diyor. Yine koca oğlan:

“Vermeyelim. Bak ötekini de verdik, aldı gitti. Bunu da şuralara verelim, kıyımıza” diyor. Ortanca da:

“Vermeyelim” diyor. Küçük:

“Aaa, hiç *aktarmayın*. Babanız verin dedi. Bunu vereceğiz” diyor.

“Kardeşim, bunu vereceğiz, ama öteki bak aldı gitti. Bunları nerede göreceğiz bir daha, nerede bulacağız?”

Onu da veriyorlar. İki üç gün sonra onun da yüklüyorlar ötesini berisini. Üçüncü kıza geliyor sıra. Bir gün bir bakıyorlar ki, bir at çekilip geliyor. Ona da soruyorlar.

“Ben sizin küçük kıza dünürüm” diyor. Şimdi koca oğlan diyor:

“Bak iki tanesini verdik, aldılar gittiler. Bunu komşu verelim kendimize, yakın şuralara bir yerlere.” Ortanca da öyle diyor. Küçük diyor:

“Bunu da verelim. Babamızın vasiyeti. Dünürü çevirmeyin dedi.” O da diyor:

“Ben de padişahım.”

Amma velakin bu da alıp gidiyor kızı. Kızlar gidiyor. Aradan beş on gün geçiyor.

“Ya kızlar gitti. Babamın bir vasiyeti daha vardı.”

“Neydi o?”

“Birer gün mezarı bekleyecektik. Mezarları birer gün bekleyelim.” Koca oğlana diyorlar:

“Hadi bakalım hazırlan, akşam üzeri mezarda yatacağsın.”

Koca oğlan varıyor mezara. Oraya biraz bir şeyler götürüyor. Oturuyor, yatıyor. Başlıyor babasını dinlemeye.

“Baba, baba, baba!”

Ölüden hiç ses gelir mi? Sabah oluyor, geliyor.

“E birader, babamı bekledin.”

“Bekledim” diyor.

“Babamla konuştun mu ?” diyorlar.

“Babamı ben görmedim. Hiç benimle konuşmadı. Sabaha kadar *ünledim*, konuşmadı” diyor.

“Ya, babam sana dargın” diyorlar bunlar.

“Neden?”

“Kızları babamın dediği yere vermeyecektin. Sana ondan dargın” diyor.

“İyi ya, biz vasiyetini yaptık ya, verdik ya, dargın olursa olsun” diyor.

Sıra geliyor ikinci oğlana. İkinci oğlan da gidiyor. Varıyor, bekliyor, bağırıyor babasına. O da gelmiyor. Sabahleyin geliyor.

“Ne oldu kardeşim, babamı gördün mü?”

“Görmedim ya.”

“Babam sana da dargın” diyor bu küçük oğlan.

Oradan sıra üçüncü oğlana geliyor.

“Bugün de ben gideyim” diyor.

Ondan *keri* varıyor, lambasını yakıyor, varıyor babasının mezarının başına. Başlıyor Kuran okumaya. İşte okurken, okurken babasını *ünlüyor*. Ölü söylenir mi? Dururken bir rüzgar esiyor, tutuyor lambayı söndürüyor. Lamba söndükten *keri* karanlıkta kalıyor bu oğlan. Bir etrafına bakıyor, hiç *şavk* yok. Bizim şurada Gölcük dağı deriz, öyle koca bir dağda *şavk* yanarmış.

“Ulan gideyim, şu şavktan bir ocak alayım geleyim, lambayı yakayım” diyor.

Dayanıveriyor, çıkıyor tepeye. Bir de çıkıyor ki tepeye, bir ocak yakmışlar, böyle geniş. Bir kazana vurmuşlar, kırk kulplu bir kazanmış. Ondan *keri* kazan kaynayıp durur etiyle. Kırk tane eşkıya içmişler, içmişler, yatmışlar o bayıra. Bir bakmış.

“Şimdi bunlar burada beni görürse, öldürürler. Şunlar beni hiçi görmeden bir ensi alayım-ensi derler ocaklının ağaç kısmına- oradan kaçayım” demiş.

Tam ocağı almış, şöyle çekilmiş, birisi uyanmış. Bir bakmış, ocağı biri götürüyor.

“Ulan kalkın, birisi gelmiş buraya! Ocak almaya gelmiş. Bunda çok cesaret ver. Bizim kıyımıza, buraya gelen adamda cesaret çok” demiş.

Yakalamışlar.

“Gel bakalım arkadaş, sen ne aradın burada?”

“Böyle, böyle. Ben ocak almaya geldim. Babamın mezarını bekliyordum. Lamba söndü, onu yakmaya geldim” demiş.

“Sen iyi, kabadayı bir arkadaşına benziyorsun” demişler.

“Eeee”

“Seni biz bir yere götüreceğiz. Bu işi bize hallediver.”

“Nereye götüreceksiniz beni?”

Bunların da bir hasımları varmış, bir başka padişah. Onlarla temelli geçinemiyormuş bu efeler.

“Buradan gideceğiz. Padişahın sarayına varacağız. Seni biz içeriye bırakacağız. Bu padişahı bize kesivereceksin orada. Ondan *keri* seni biz getireceğiz, yerine teslim edeceğiz. Olur mu?” diyorlar.

“Olur” diyor. Ne yapacaksın, mecbursun gitmeye.

Bunlar orada hepsi bir toplanıyorlar. Yallah, Bursa gibi, Ankara gibi bir yere varıyorlar. Padişahın sarayı yanıp durur, lambaları yangır yangır yanıp durur.

“İşte bu saray! Şimdi o saraya gireceksin, padişahı orada bulacaksın, öldüreceksin.”

İyi ya. Ona dümbelek derler, birbirine dayanıyorlar, onu sarayın avlusundan içeriye koyuyorlar. Gidiyor bu. Kapıları açmadan evvel bekçisi varmış sarayın. Padişahın kapısından sarayın oraya varıyor, bekçiyi öldürüyor. Oradan içeri geçiyor. Bir içeri geçiyor, bir kapı açıyor. Bir kız yatıp durur orada, padişahın odasında. Kıza varıyor, başında bir kupa şerbeti var.

“Bu olsa olsa padişahın büyük kızı. Bu şerbeti büyük abimin şerefine içeyim” diyor.

Onu içiyor. Oradan geçiyor, bir oda daha yanıp durur karşıda. Oraya geçiyor, bir kız da orada yatıp durur. Oraya varıyor.

“Bu da olsa olsa ortanca kızdır. Bununkini de ortanca abimin şerefine içeyim” diyor.

Onu da içiyor. Oradan geliyor. Bir kapı daha görüyor karşıda. Ona bakıyor, bir kız da orada yatıp durmuş.

“Bu da olsa olsa padişahın küçük kızı. Bu da benim olsun” diyor.

Bunu da içiyor. Oradan geliyor geri, çıkıyor avlunun içine.

“ Arkadaşlarım, ben bekçileri, nöbetçiler, hepsini öldürdüm. Padişahınızı da buldum, yatıyor. Sizi ben tek tek koyayım içeri, kendi elinizle öldürün düşmanınızı. Hiç benim öldürmeme lüzum yok” diyor.

Ona göre bunlar dümbelek olurlarmış, birini çıkarırlarmış. Tam böyle sırta çıktığı zaman ensesine bir çakı vurmuş, hop aşağı. Kırkını da efelerin oraya yığıyor. İniyor aşağıya, hepsinin birer kulağını kesiyor belli olsun diye. Bir de koyuyor çantasına kulaklarını, efelerden kurtuluyor. Şimdi oradan çıkıyor dışarıya amma, *funisi* varmış, çok kabadayıymış. *Funinin* haberi olmamış bu işlerden. *Funinin* haberi oluyor, sarıveriyor oğlana. Oğlan beri gidiyor. Temelli kurtaramıyor paçayı. Oku varmış. Çekiyor yayı, böyle *funinin* bir yanından giriyor, bir yanından çıkıyor. Böyle beton avlusu varmış. Avluya da süngü diyor. Oradan dönüyor

bu, ha bakalım ha bakalım gün doğarken mezara geliyor. Mezarda babasına *ünlüyor*, yok. Oradan geliyor eve.

“Kardeşim, babamı bekledim” diyor. Büyük:

“Ee, ne yapıyor babam?”

“İyi, çok iyi babam, selamı var. Sabaha kadar konuştuk biz babamla, onun size çok selamı var” diyor.

“Bizimle konuşmadı ya” diyorlar.

“Sizinle konuşmadı. Siz kızları vermeyelim demişsiniz. Size biraz darılıyor, amma ben onu ikna ettim, sizinle de barıştı” diyor.

Şimdi yine aile işine kaydına başlıyor. Şimdi sabahleyin efelerin gidip de padişahı öldürecekleri yer var ya, sabahleyin bir kalkıyorlar avlunun içi bir sürü ceset, ondan *keri* köpeği de böyle vurunca duvara yapıştırmış.

“Bunları yapan kimse çıksın, ona dünyalık vereceğiz” diyorlar padişahın oğlanları.

Biri geliyor.

“Ben öldürdüm bu efeleri” diyor.

“İyi, öldürdüysen çıkar bakalım oku.”

Varıveriyor, yanaşıveriyor. Öte asılıyor, beri asılıyor, çıkaramıyor. Oydu buydu, oydu buydu, hiç kimse çıkaramıyor. Yayın yapıyorlar.

“Bu oku kim çıkarırsa dünyalık vereceğiz!”

Düşmanlarını öldürdü ya. Şimdi evde otururlarken,

“Ulan birader, şu padişahın şeylerini duyduk. Bir de biz gidelim, bir de biz deneyelim kendimizi” demişler.

“Olur mu?”

“Olmazsa olmasın. Gidelim. Bizim için güçlük mü var?”

Üçü bunların atlarını eyerlemişler. Ötelerini berilerini takmışlar, takıştırmışlar, binmişler. Varmışlar padişahın sarayına.

“Ooo, üç tane genç geldi arkadaş! Bunları alın bakalım”

Almışlar. Koca oğlan demiş:

“Ben çıkaramam.” Kendi vurmadı ki. Ortancaya diyorlar.

“Ben de çıkaramam” diyor. Küçüğe diyorlar:

“Sen ne yapacaksın?”

“Şöyle durun bakalım. Bismillahirrahmanirrahim” diyor.

Ellerine tükürüyor, şöyle tutuyor oku, bir yanına sallıyor bir yanına sallıyor, söküp çıkarıyor.

“Ooo, bizim aradığımız adam bu. Alın bunları saraya.”

Alıyorlar. Bir hafta falan misafir yapıyorlar bunları, bakım, hürmet.

“Arkadaşım, bizim aradığımız adam sensin. Bizden ne istersen iste.”

Ötekiler birbirlerinin yüzüne bakıyorlar.

“Ya, biz ne isteyelim senden? Biz de senin gibi padişah oğluyuz. Her şeyimiz bol, her şeyimiz çok.”

“İste ya, sen ne istersen vereceğiz.”

“Veremezsiniz. Bizim istediğimizi siz veremezsiniz” diyor.

“Vereceğiz” diyorlar.

“Madem verecekseniz, biz üç biraderiz. Sizin üç tane kızınız var. Verirseniz birer tane, biz alıp gideceğiz” diyor.

Napıyor bu adam ya? Birini istese verecek, üçünü de istiyor. Olurdu olmazdı derken isterseniz vereceğiz diye de söz vermişler. Öteki padişahın oğlu:

“Verelim. Üçünü de verelim bunların” demiş.

Birer tane vermişler oğlanlara. Bir iki gün daha durmuşlar.

“Biz *gari* gidelim” demişler.

Şimdi üç oğlan gelmiş, üç de kız olmuş, altı tane. O padişah kızlarına da vermiş birer at.

“Hepinize de uğurlar olsun, yine bekleriz, güle güle!”

Şimdi bunları uğurlamışlar.

Üç oğlan üç kız giderlerken, büyük oğlan önden gidermiş, ortanca oğlan onun arkasından, en küçük en arkadan. Bir çeşmenin başına gelmişler.

“Şöyle bir yemek yiyelim” demişler.

Tabi yorulmuşlar. Bir yemek yerlerken bir de bakmışlarmış, bir ihtiyar çıkmış gelmiş arkadan. O da atlı matlı bir ihtiyar.

“Ooo, dede, buyurun. Sen de sokul sofraya.”

Onu da oturtmuşlar, yemişler içmişler. Gidim zamanı geliyor.

“Dede, sen ne yana gidiyorsun?”

“Ben Soma’ya gidiyorum.”

“Hadi yürü. Biz de o yana gidiyoruz. Gidelim.”

Şimdi dedeye demişler:

“En büyüğümüz sensin. Sen bizim önümüzden git.”

“Oğlum, ben garibanım. Siz yine aynı yolunuza gidin, ben sizin arkanızdan gideyim” demiş.

Velhasıl yürümüşler bunlar yolda. Giderlerken giderlerken oğlanın kız arkadan gelirmiş, kızın arkasında da dede gelirmiş. Kız çukura düşmüş. Küçük oğlanın karısı *gari*.

“Beni kurtarın” diye bir bağırmış. Bir de bakmışlarmış, dede kızı atmış beygirin terkesine, beygir iki minare, üç minare boyu yükselmiş.

“Kurtarın beni, kurtarın beni!” diye bağırmış.

Oğlanlar da ne yapsınlar, öte çığırışmışlar beri çığırışmışlar, dede almış kızını, kaybolmuş gitmiş.

“Eee kardeşler, şimdi benim hanım gitti. Onu dede aldı gitti. Ben bunu ölene kadar arayacağım, bulacağım. Bulamadım mı dünya bana haram olsun. Gidin

memleketinize. Dügününüzü yapın, derneğinizi yapın, güle güle geçinin” diyor küçük oğlan.

“Kardeşim, bir kız için bu kadar cefa çekilmez. Sana biz neler buluruz” diyorlar.

“Öyle, ama o benim nasipti. Ben gideceğim onun arkasından” diyor.

Velhasıl ağlaşıyorlar, sarılıyorlar bunlar. Oğlan dönüveriyor oradan, temsil Soma’ya gitmiyor da başka yere gidiyor. Az gidiyor uz gidiyor, git bakalım gel bakalım, aç, açık, zebil. Beygir meygir ölüyor. Per perişan git bakalım, git bakalım, git bakalım aylar mı geçti, yıllar mı geçti, karşısına bir saray çıkıyor.

“şu saraya bir varayım da, o sarayda bir insan vardır. Bir ekmek verir, karnımı doyurur, halimi hatırımı belki sorar” diyor.

Varıyor saraya, bağırıyor.

“Hey, orada kim varsa dışarı çıksın!”

Bir de çıka çıka çıksa ki büyük ablaları.

“Abla,, sen ne arıyorsun burada?” O diyor:

“Ya sen ne arıyorsun burada?”

Sarmaş dolaş, hal hatır.

“Kardeşim, sen burada ne yapıyorsun?” diyor.

“Ben burada duruyorum. Benim adam, bir periler padişahı. Benim adam hakikat padişah, amma peri padişahı.”

“Ne yapıyor şimdi?”

“Sabah oldu mu, perilerle harbe gider, gezmeye gider. O, pek tekin durmaz” diyor.

Akşam üstü oluyor. Akşam gelecek *gari* peri padişahı.

“Kardeşim, şimdi benim adam geldi mi, tabi peri bu, buna karar olmaz, sana bir kötülük yapar. Seni ben bir yere saklayayım da ben ona derdimi anlatırım. Kötülük edecek olsa hiç göstermeyeceğim seni” diyor.

Akşam geliyor.

“Ulan karı, burada bir adem eti kokuyor. İnsan mı geldi buraya yabancı?” diyor.

“Gelmedi” diyor.

“Yalan söyleme. Buraya gelen olmuş.”

“Büyük ağabeyim gelse buraya, ne yaparsın?” diyor.

“Valla büyük ağabeyin gelse, onu yerde alır gökte yerim. O, seni bana vermeyecekti. Ona ben dargım” diyor.

“Ortaca gelse” diyor.

“Ortancayı da öldürürüm” diyor.

“Küçük kardeşim gelse ne yaparsın?” diyor.

“Ah, küçük kardeşin bir gelse buralara, onu tepemde gezdiririm buralarda ben. O verdi seni bana. Benim ona yapacağım iyilikler varsa, elimden geleni yaparım” diyor.

“Öyleyse küçük ağabeyim geldi” diyor.

“Hadi getir gel bakalım.”

Ünleyip geliyorlar. Sarmaş dolaş.

“Hayırdır küçük birader, buralarda sen ne arıyorsun? Hani senin memleketin neresi, buralara niye geldin?”

“Başımızdan böyle böyle böyle bir hadise geçti. Biz bunu aramaya çıktık. Ne yapacağım şaşıyorum” diyor.

“Kardeşim, onu biz alamayız onun elinden.”

“Neden?”

“Ona ‘Bostancı’ derler. Biz bununla harp yaptık, bütün perileri vurdu. Onun elinden biz bunu alamayız” diyor.

“Ne yapacağız?”

“Bizim perilerden ne kızlar var. Ben sana buradan bir peri kızı vereyim.”

“Ah, öyle değil. Benim bulamadığımdan değil, bizim memleketimizde de dolu” diyor.

“Ne olacak?”

“Ben buradan gideceğim aramaya” diyor.

İşte iki gün daha kalıyor. Yediriyor içiriyorlar bu oğlanı. Oradan ayrılıyor. Ha bakalım de bakalım derken aylar geçmiş, yıllar geçmiş, perperişan. Yine bir saray daha görünüyor.

“Bir şu saraya da varayım bakayım” diyor.

Bir de o saraya varıyor ki çıka çıka ortanca kardeşi çıkıyor.

“Ulan ağabey, nerelerdesin? Hoş geldin, beş gittin.”

“Kardeşim, senin adam neci?”

“Benim adam yılanlar padişahı” diyor.

“O nerede?”

“O harbe gidiyor, akşam geliyor” diyor.

Akşam kocası geliyor.

“ Kim geldi?” diyor.

“Gelmedi” diyor.

“Geldiyse söyle.” O da diyor:

“Ortanca birader geldi. Ona bir şey yapar mısın?”

“ Yaparım. Onu ben öldürürüm, şöyle ederim, böyle ederim.”

“Küçük biraderim gelse ne yaparsın?”

“Ona şöyle bakarım, şöyle iyilik yaparım.”

“Küçük biraderim geldi” diyor.

Gari hoş beş.

“Kardeşim, ne hayır hikmet?”

“Böyle böyle. Benim karıyı aldı gitti bir dede. Alamıyoruz” diyor.

“Onun elinden bu alınmaz” diyor.

Alınmaz deyince oradan da umudu kesiyor.

“Ben gene gideceğim aramaya” diyor.

Gidiyor gene. Gezip dolaşırken üçüncü kızın sarayına varıyor. Ona da “Böyle böyle” diyor. O da diyor ki:

“Benim adam da şeytanlar şeyhi” diyor.

Akşam oluyor. Ona da anlatıyor.

“Küçük kardeşim geldi” diyor buna.

Hoş beş. İşte ondan *keri* diyor ki:

“Madem öyleyse alamayız” diyor.

Yalnız bir kuşları varmış. Şimdi bunların bir hudutları olurmuş. Herkesin, temsil şimdi Bizim Yunanistan ayrı, Bulgaristan ayrı, oralara vardığın zaman bir muharebe lazım, bir çarpışma lazım. Kuşa:

“Sen bizim tepeden bunu götür. Hududunuza vardığınız zaman onu indir. Biz o hududa senede bir kere varırız. Sen o işlerini ayarlar da gelebilirsen, orayı bekle, biz senede yoklarız” diyor.

Varıyor. Ondan *keri* çıkıveriyor gene. Ha şuracık ha buracık ha şuracık ha buracık derken Maraş ovası gibi bir ovaya düşüyor. Bir bostan ekilmiş bir karpuz ekilmiş, dağlar, ovalar bostan kaynıyor. Ha bakalım de bakalım ha bakalım derken bir yere varıyor. Bir de varıyor ki bir derenin içinde bir çardak kurulmuş, ocak tütüp durur.

“Ulan bir de şu çardağa bir bakayım, orada kim var?” diyor.

Bir de çardağa varıyor ki, çıka çıka çıksa ki kız, dedenin elinden alıp gittiği kız. Bir bakıyor, tanıyor kızını. Tabi varıyor kıyına, hal hatır derken tanışıyorlar.

“Bak ben senin arkandan geldim kaç seneden beri. Seni buralara getirdi. Biz nasıl gideceğiz geri?”

“Valla biz seninle zor gideriz buradan” diyor.

“Deme” diyor.

“Valla bunun bir beygiri var. Devamlı uçuyor. Böyle yayan mayan gitmenin imkanı yok” diyor.

“Öldürürse öldürür” diyor.

Beş on gün kalıyor çardağa. Akşam oldu mu oğlan dışarılarda yatarmış, dede gitti mi gelirmiş çardağa. Biraz durmuşlar. Aradan kaç gün geçtiyse,

“Kaçalım bugün. Bugün gidelim. Öldürürse öldürür” demiş.

Çıkmışlar bunlar. Dedenin de beygiri uçar dedim ya, dedenin beygiri başlamış kişnemeye. Dede kalkmış. Dede de karpuz çapalamış çapalamış da yatmışmış.

“Ne var?” demiş.

“Ne olacak, karının adamı geldi de adam karıyı götürüyor” demiş.

“Götürsün. Ona biz yetiştiriz” demiş.

Az daha uyumuş. Kalkmış, giyinmiş.

“Yürü bakalım oğlanla kızın arkasından” diyor.

Bir bakıyor, oğlanla kız gidip giderler. Geriden bir süzülüyor beygir, oğlana bir çarpıyor. Ondan *keri* alıveriyor kırbacını, bir dayak bir dayak bir dayak. Öldü diye bırakıveriyor. Kızı atıveriyor beygire, hadi gene çardağa.

“Senin *gari* buradan dirin gitmez, ölün de zor gider. Hiç bana bir daha öyle adamım geldi, kardeşim geldi, yok” diyor.

Gene koyuyor çardağa. Sabah oldu mu gene gidermiş. İşte oğlan ölmüyor, sürünüyor, *zebil* oluyor, yatıyor. Kaç gün geçtiyse yine çardağa geliyor. Bir geliyor, gene kız bakıyor, adam geliyor. Geldiyse gelsin, hoş geldin beş gittin.

“Ne yapacağız?”

“Kaçamayacağız” diyor kız.

“Şimdi kaçamayacağız demeyeceksin. Bakalım bu dede bu beygiri nereden almış? Dedenin beygiri nereden alınmış? Nereden alındıysa bu beygirin sülalesi vardır. Ben gideyim, bu beygirin tayından, sülalesinden bir tane bulayım” diyor.

Mutabık kalıyorlar bunlar bu lafa. Akşam bostancı geliyor. Bostancıyla oturup konuşurken,

“Bostancı, sen benimsin, ben seninim. Adamı öldürdün. Benim arkamdan başka gelecek, arayacak kimsem yok. Seninle biz burada ölene kadar geçineceğiz. Şu beygiri nereden aldın, nerede buldun? Onu bana bir deyişene” diyor.

“Ulan ne yapacaksın sen beygiri?”

Öyleydi böyleydi derken,

“Bu beygir Afrika’da bilmem ne sarayında, bir padişahın beygirleri var. O beygirin anası öldü ya, ölmediyse tam kırk yaşında” diyor.

Böyle anlatıveriyor, ama bunların oraya gidip bulacağını, geleceğini ne bilsin. Oradan lafı bitiriyor adamla. Adam gene kalkıyor sabah, beygire biniyor, gidiyor bostanlığa bostan kazmaya. Sabah oğlan geliyor. Oğlana diyor:

“Bu ‘Afrika’da’ diyor. Böyle böyle diyor. Afrika’yı bulabilir misin sen?” diyor.

“Ben bu Afrika’yı bulamazsam da uğraşırım” diyor.

Oradan çıkıveriyor. O kuş padişahı kuş getirmişti ya, oraya geliyor gene. Vaktini bekliyor, bir sene bekleyecek ya, bir sene sonra geliyor ya. Bir sene sonra kuş geliyor. Oradan alıyor oğlanı, doğru ablasının kıyına iletiyor.

“Ne oldu? Bostancı’yı buldun mu?” diyor padişah, eniştereli.

“Buldum” diyor.

“Nasıl? Alamadın mı kız?”

“Nasıl alacağım? Herif elimizi kolumuzu çakıl etti. Bunun beygirinden üstün beygir bulursak o zaman belki alacağız” diyor.

“Sordurdun mu kıza?”

“Sordurdum. Bunun anası Afrika’daymış. ‘Ya ölmüştür ya kocamıştır, sağsa kırk yaşındadır’ falan diyor. Benim Afrika’ya gitmem lazım” diyor.

“Gidebilir misin?”

“Valla bırakırsan senin kuşla gideriz hedefimize kadar. Oradan ötesine Allah bize yardımcı olsun” diyor.

Velhasıl kuş gene bindiriveriyor bunu, hudutları nereyse hudutlarına iletiyor, oraya indiriyor.

“Şimdi sen git. Ben buraya da gelirim her sene. Eğer işin görülmez de gelirsen, ben bir senede gelirim ancak, bekle” diyor.

Oradan da ayrılıyor bu. Çıkıveriyor, ha şuracık ha buracık ha şuracık ha buracık derken, yalnız şöyle bir mektup yazıvermiş:

“Padişahım, ben sana bir arkadaş yolluyorum. Onu çok zor işlere koşma. Bu atlardan anlar. Bunu seyis yap, atlara baksın orada” diyor Afrika padişahına.

Buluyor padişahın sarayını. Nöbetçiler bunu yakalıyorlar.

“Sen nereye gidiyorsun?”

“Ben padişaha gidiyorum, padişahı bulacağım” diyor.

Elden ele padişaha iletiyorlar. Padişah buna hoş geldin beş gittin, hal hatır. Mektubu çıkarıyor veriyor padişaha. Padişah mektubu bir okuyor.

“Bunu sen kendin okudun mu?” diyor.

“Okumadım. Bak arkadaş bana ne yazmış: ‘Ben bir arkadaş yolluyorum. Bunu sen atçılara, seyislere başkan yapacaksın. Bu atlardan çok anlar. ’ Sen atçılarla yapar mısın?’” diyor.

“Yaparım. Ben onlarla çalışırım” diyor.

İletiyor avluya bunu padişah. Ondan *keri* bakıyor ona.

“Tamam. Bundan sonra sen burada atçılının başında seyis başkanı olarak duracaksın. Bunlara hizmet edeceksin” diyor.

Elini götüne koyuyor, başlıyor beygirlerin içini aramaya. O beygiri arıyor, koca beygiri arıyor. Ta bir de ileri gidiyor. Kenara koca beygiri çekmişler, öyle dalmış, zayıflamış, bakan yutan olmamış. *Gari* işe yaramıyor, ölsün diye bırakıvermişler, öyle bir kenara sürüvermişler. Bir bakıyor.

“Tamam. Benim aradığım beygir buysa bu” diyor.

Öteki Bostancı'nın beygirine benzermiş. Yanındaki seyislere:

“Şu koca beygiri çekin bakalım, dışarı çıkarın” diyor.

“Sen ne yapacaksın arkadaşım bu koca beygiri? Biz ölsün diye çıkardık bu beygiri, buraya bıraktık. Buna biz bakmayız, işte bira saman, yem atıveririz.”

“Siz çıkarın o beygiri” diyor.

Çıkarıyorlar. Suyla yıkıyorlar, kaymak gibi oluyor beygir.

“Çekin bunu tarlaya. Öteki beygirlere iki *kile* yem veriyorsanız buna üç *kile* yem verin” diyor.

Kendi bakıyor gari. Bir bakıyor, beygir oluyor. Şimdi beygirleri yazın çaya götürürler; yıkanmaya, spor yapmaya çaya götürürler.

“Şimdi bugün çaya gideceğiz. Herkes beygirlerini hazırlasın, bugün çaya gideceğiz” diyor seyislere.

Alem beygirine biniyor. O da koca beygirini eyerliyor, düzenliyor.

“Ben de bununla gideceğim” diyor.

“Arkadaşım, sen seyis başkanısın. Bu koca beygire binilir mi? Şu en iyisine bin.”

“Yok. Ben buna bineyim, sizin arkanızdan gelirim.”

Biniveriyorlar bunlar, kırk elli seyis beygirlere. Çatır çatır çatır çatır gidiyorlar. O da arkada yavaş yavaş gidiyor. Azcık uzayınca,

“Hadi koca beygir, göster bakalım kendini” diyor.

İki kamçı sallıyor buna, bir bağıyor. Bir de bakıyor böyle havaya, süzölmeye başlıyor. Süzölmeye başlayınca,

“İşte ben beygiri buldum. Bostancı'nın beygirinin anası bu” diyor.

Varıyorlar. Beygirleri *yuyorlar*, yıkıyorlar, işlerini bitiriyorlar. Geliyorlar geri gene. Biraz daha bakıyor beygire bu. Baktıktan *keri* bir gün bu padişaha varıyor:

“Padişahım, bana müsaade et *gari*. Benim hizmetim yeter. Ben yavaş yavaş memleketime geri gideceğim” diyor.

“Yapma, etme. Bak iyisin, bunların başında duruyorsun. Biraz daha duralım” falan diyor. Ama,

“Ben gideceğim” diyor. İyi ya.

“Gideceksen madem ne isteyeceksen iste benden.”

“Valla padişahım, benim altına maltına ihtiyacım yok. Şu koca beygiri bana vereceksin, ben bineceğim, gideceğim” diyor.

“Oğlum, biz bunu ölecek diye çıkardık. Sen nereye gitsen bu kalır, gitmez. İyi bir beygir al da memleketine git” diyor.

“Yok. Ben onunla gideceğim” diyor.

Gari dayanamıyor padişah.

“Verelim madem. Yalnız bu koca beygiri götürmeseydin iyiydi” diyor.

Ondan *keri* koca beygirin yemini, ötesini berisini dolduruyor heybeye, altını. Beygire biniyor bu. Huduttan çıkınca da koca beygire:

“Hadi koca beygirim, aktar!”

Koca beygir *dızılarmış* ondan *keri*. Uça uça geliyor, Bostancı'nın çardağının ardına konuyor. Kız bir kalkıyor, bir kalksa adam beygire binmiş gelmiş.

“Ne oldu? Getirdin mi?” diyor.

“Getirdim. Beygiri getirdim ben” diyor.

Akşam Bostancı gelene kadar gidermiş beygirle, başka bir yere kaçarmış. Bir hafta on gün durmuşlar. Kıza:

“Bugün gidelim *gari*” demiş.

“Gidelim, ama bu deyyus yetişirse bizim arkamızdan bizi öldürmesin” demiş.

“Valla *gari* orasını Allah bilir” diyor.

“Hani bizim beygir ihtiyar, öteki genç. Onunla bir olur mu?”

İşte *gari* Bostancı’yı savıyor bunlar. Beygir biniyor, karıyı da arkasına terkiye alıyor.

“Hadi oğlum, aktar!” diyor.

Giderken gene Bostancı’nın beygiri başlıyor kişnemeye çakıldığı yerde.

Dede:

“Niye kişniyorsun? Gene ne var?” diyor.

“Anam geldi. Anamı getirdi adam. Adamla karı kaçıyorlar” diyor.

“Ananın hakkından gelemiz misin?” diyor.

“Gelirim” diyor.

Öteki koca, beriki genç. Bostancı gene yatıyor, biraz daha uyuyor. Ondan *keri* kalkıyor, biniyor, ha bakalım ha bakalım ha bakalım Manisa gibi bir yerde. Bir bakıyor ki anası, beygir arkadan geliyor, Bostancı. Birisi genç, birisi ihtiyar. Bir de üstünde iki kişi var. Ağır gidermiş. Şöyle bir geri bakmış koca beygir.

“Hey benim tayım, sen gençsin, ben ihtiyarım. Sende var bir kişi, bende var iki kişi. Hala bu dedenin dediğini yapar da bizi burada öldürtürsen, mememden emdiğin haram olsun, dilinle emdiğin zehir olsun” demiş.

Ondan *keri* Bostancı’nın beygiri az gidermiş, alçalırmış; az gidermiş, alçalırmış. Öteki vasiyet etti ya. Beygir yere inmiş. Dede bağırırmış bağırırmış, beygir yürümezmiş. Ondan *keri* oğlan geri dönüvermiş buna, bir çarpmış buna beygirle, dedeyi düşürmüş aşağıya. İnivermiş, dedeye bir dayak bir dayak. Dedeyi öldürüyor. Bostancı’nın tılsımını bozuyor, orada öldürüyor. Ondan *keri* varıyor, Bostancı’nın beygirine bindiriyor kızı, kendi de beriki beygire biniyor.

“Hadi oğlum, yürü bakalım!”

Ha şuracık ha buracık ha şuracık ha buracık bir yaylaya geliyorlar bunlar. Yayla böyle bahar günüymüş.

“Ulan karı, nasılsa Bostancı’dan kurtulduk. Bugün şu yaylada kalalım, şurada bugün yatalım, sabahleyin gidelim” diyor.

Beygirlerin birini bir yere çakmışlar, birini bir yere çakmışlar. Çadırı kurmuşlar *gari* yaylaya. Bir de sabah kalkmışmış karı, dışarı çıkacak. Çadırın ardına bir varıyor, bir yılan sarılmış amma çadırın etrafına, çıkmanın imkanı yok. Karı çığırarak geri geliyor.

“Böyle böyle, yılan var, sokacak bizi” diyor.

Yılana soruyor:

“Sen neden böyle yaptın bize? Biz ne kadar azap çektik. Bak genç halimizde gittik, koca dedelere döndük. Yapma, etme!”

“Ben de kaç seneden beri sizi bekliyorum. Siz geleceksiniz diye ben kaç seneden beri burada bekliyorum. Benim de bir şeyim var” diyor.

“Senin şeyin ne?” diyor.

“Şimdi gülü gülünü, gülü dikenini neylesin diye bir tılsım vardır. Onun sen manasını bulup gelebilirsen seni koyuvereceğim. Bulup gelemesen ben seni burada öldüreceğim” diyor.

“Bu karı ne olacak?”

“Karıya ben bakarım. Beygirlerine, karına kılına hasar getirmem. Sen git, sora sora bunları öğrenip geleceksin. Ben seni öğrenip gelene kadar bekleyeceğim” diyor yılan.

Ondan *keri* bu çıkıyor. “Gülü gülünü gülü dikenini neylesin” diyerek gidiyor. Bir değirmene iniyor. Varıyor değirmen. Bir değirmenci varmış. Değirmencinin böyle sakalı varmış, ihtiyar. Değirmenciye soruyor:

““Gülü gülünü, gülü dikenini neylesin. ’ Böyle bir laf duydun mu sen?” diyor.

“Hiç ben duymadım. Yalnız Manisa’da benim bir değirmenci kardeşim daha var. O benim büyüğüm. Ona sor” diyor.

Ha şuracık ha buracı o değirmenciği de buluyor. Değirmenciği buluyor ama, ortanca birader o küçük biraderinden koca. Daha perişan kalmış, sakallı makallı. Ona da soruyor, o da,

“Bilmiyorum. Böyle şey hiç duymadım. Yalnız temsil İzmir’de Menemen’de bir kardeşimiz daha var. Sen ona git, bir de ona sor. O belki bilir” diyor.

Ona varıyor. Onu da buluyor. Bir de baksa ki, o hepsinden genç. En büyükleri. E *gari* orada da kalıyor misafir. Ona da soruyor.

“Ya ‘Gülü gülünü, gülü dikenini neylesin’ öğrenip de ne yapacaksın bunu?” diyor.

“Ya hoca, benim başımda böyle böyle bir hal var. Ben bunu öğrenebilirim kendimi kurtaracağım. Öğrenemezsem bizi öldürecekler” diyor.

“Ulan oğlum, bunu buraya soran o kadar insan oldu. Kaç tane insan gönderdiysem hiç geri gelen olmadı” diyor.

Orada bu padişah geleni böyle bunu öğrenmesin diye kafasını kesmişti.

“Hiç kimse gelmedi. Seni öldürürler orada” diyor.

“Öldürürlerse öldürsünler” diyor.

“İyi ya. Git, orada falan padişah vardır. O padişahı bul, sor. Bakalım sana ne diyecek” diyor.

Gidiyor, padişahı buluyor.

“Padişahın, ‘Gülü gülünü, gülü dikenini neylesin’ Bunun manası nedir, bana öğreteceksin” diyor.

“Arkadaşım, daha ben bunu hiç kimseye demedim. Yalnız sana diyeceğim. Bana bir sene hizmet edersen ben sana bunu deyivereceğim” diyor.

Bir sene kalıyor.

“Hadi bakalım söyle padişahım.”

“Bir sene daha kalacaksın” diyor.

Bir sene daha kalıyor. Üçüncü sene geliyor.

“Hadi bakalım padişahım, söyle şunu!”

Gene söylemiyor.

“Bu deyyus bunu bana söylemeyecek. Yalnız ben bunların içinden bakalım ne çıkacak diye sabredeyim” diyor.

Padişahın karısı yolsuzluk yaparmış. Bunu korkusuna kimse padişaha deyivermezmiş. Akşam olurmuş böyle, seyislere dermiş:

“Beygirleri hazırlayın.”

O zamanlar araba maraba yok. Atla gidiliyor. Gidermiş, işte nereye gidiyorsa, oralarda gezermiş tozarmış, sabaha karşı beygire binermiş, gelirmiş padişahın kıyına. Bunu bu öğrenmiş, padişahın karısının bunu yaptığını. Bir iki kere o da götürmüş karyı. Padişah kendisine bu soruyu soranları karısının atlarının seyisi yaparmış. Bir gün diyor ki:

“Padişahım, sana bir şey diyeceğim”

“İyi ya, de” diyor.

“Bugün gece ben senin elbiseleri giyeceğim. Sen de benim elbiseleri giyeceksin. Bugün ben padişah olacağım, sen seyis olacaksın” diyor.

“Olur” diyor.

Ondan *keri* gece değişiyorlar elbiseleri. Gidiyor seyisin yerine yatıyor. Gece biri geliyor.

“Kalk, hanımı götür” diyorlar seyise.

Padişah seyis oldu ya, kalkıyor, beygire bindiriyor bunu. kendi de başka bir beygire biniyor. Götürüyor köye. Orada duruyorlar. Oradan gene bindiriyor bunu, götürüyor eve amma, ondan *keri* sarayın kıyına gelince karı *tüylüyor*.

“Ben ineyim, sen beygiri koy” diyor.

Bir de padişahın kıyına varırsa seyis yatıp durur padişahın yatağında. O zaman *gari* anlıyor işin ne olduğunu. Sabah padişah diyor:

“Sen böyle niye yaptın da bana onu gösterdin?” diyor.

“Sen onları yapanları göstermemişler de sen, ondan öldürmüşsün. Ben senin karının ne yaptığını gözüyle görsün diye yaptım” diyor.

“Sana deyivereceğim bu ‘Gülü gülünü, gülü dikenini neylesin’ in manasını” diyor.

Ondan *keri malcılık* yapmış. Bir yanına birini bağlamış, bir yanına birini bağlamış. Biri karı, biri ötekiler olmuş.

“Gülü gülünü, gülü dikenini neylesin. Ben bir padişah olayım da benim gibi bir padişahın karısı böyle yerlere gitsin, böyle yollara gitsin diye git, bunu sana kim sorduysa aynı bunu anlatıver” diyor.

Karıyla ötekileri asıyor. Çıkıveriyor gene, ha şurası ha burası ha şurası. Geliyor çadıra. Bir de gelse ki çadırda daha bekleyip duruyorlar. Beygirleri çekmiş tavlaya. Kaç sene olduysa daha beygirlere, karıya bakıp durur.

“Geldin mi arkadaşım? Ya kaç seneden beri daha hiç kimse gelmediydi. Anlat bakalım” diyor.

Bir anlatıyor buna bu.” Böyle böyle oldu” diyor. Yılan bir silkiniyor, bir kız oluyor amma ayın on dördü gibi.

“Ben seni kaç seneden beri bekliyorum. Ben de varacağım sana” diyor.

Ondan *keri* karıları bindiriyor beygire, kendi biniyor beygire. Varıyor köye, amma bitmiş adam. Kardeşleri tabi tanıyamamış. *Gari* kırk gün kırk gece bir düğün yapmışlar bunlar. Bir ararken iki tane bulmuş. Evlenmişler gitmişler.

Durmuş ŞAHİN

39. Gülbeşer

Bir ihtiyar adam varmış. Şimdi avlu varmış evde. Bu adamda iki tane *kupay* varmış. Karı diyor ki:

“Adam, git bunları Gülbeşer’e ver. Alacayı yüz beşe ver, alaca sarıyı da yüze ver” diyor.

“Tamam”

Gülbeşer, üç günlük yolmuş, bir pazar yeriymiş. Pazara satmaya gidiyor. Buna yolda bir üzümcü denk geliyor. İki tane bağ bozan köyün bir kıyında. Üzümcünün köyüne satmaya geliyor.

“Selamün aleyküm.”

“Aleyküm selam.”

“Bu benim merkep yoruldu. Şu küfeleri indirelim.”

İndirmişler bunlar. Sen miyim ben miyim derken o avcı diyor ki:

“Benim bir hanım vardır. Şöyle namusludur, böyle namusludur. Tavukların ağzını açtığı zamanlar horozlar kendini korur. Böyle yapar.”

“Kardeş, kusura bakma. Darılmak yok. Ama senin karı yolsuz” diyor.

Bunlar yollu, yolsuz ikisi beraber itiraz ediyorlar. Diyor ki ihtiyar dede:

“Şu küfenin parasını bana verir misin?” diyor.

“Veririm” diyor.

“Ver bakayım şu küfeyi. Küfeyi dökmüşler yolun kenarına.

“Gir bakayım içine” diyor.

Bağcıyı koymuşlar içine, üstüne de aynı çarşafı bir bağlıyor. Sepetlerde üzüm var, sepetin birinde adam. İlerden iki tane yolcu geliyor.

“Selamün aleyküm.”

“Aleyküm selam”

“Şu üzümler benden helal olsun, sen bunları al. Şu benim yükü beraber saralım” diyor.

Sarmışlar. Köye varırken diyor ki ihtiyar üzümçü:

“Senin ev nerede?”

“Caminin arkasındaki koca kapılı ev benimdir” diyor.

“Tamam o zaman” diyor.

Herif deh düh deh düh o adamın evinin önüne giriyor. Köyde demişler işte:

“Üzümçü geldi, üzümçü geldi!”

Köylüler bir kilosu elli kuruştan bir kilo, yarım kilo alırlarmış. İhtiyar hem evi incelemiş. Karının kolları böyle sıvanmış, mücevherleri takmış, gezermiş. Baksa ki ihtiyar şöyle, bir tane kaz kesilmiş, on yaşındaki bir kız getiriyor.

“Yenge, yenge, bunu sana falan adam gönderdi.”

“Tamam, tamam yavrum.”

İhtiyar bakıyor, “Oooo, tamam” diyor. Ondan sonra arattırıyor, aldırıyor. Bir tane hindi kesilmiş, aynı o kız çocuğu getiriyor o eve. Gün de inmiş *gari*, küfe bitmiş. İşte,

“Ahmet Ağa, Mehmet Ağa!”

Karı çıkıyor dışarıya.

“Bugün sende bir günlük misafir kalalım. Gözüm görmez, kulağım duymaz bir yabancı ihtiyarım.”

Bakıyor dedeye.

“Tamam dede. Seni bugünlük alalım içeriye” diyor.

Alıyor. Küfenin bir ucundan biri, öteki ucundan biri tutmuş, hayata koymuşlar.

“Bizim kız, fakirlik ayıp değil ya, benim canım rahat etmez. Şu senin yattığın oda serinse küfeyi oraya koyalım” diyor.

“Ulan dede, beni öldüreceksin.”

“Yok, öyle değil kızım. Canım rahat etmez, uyuyamam” diyor.

“İyi ya madem, gel bakalım.”

Kadının yattığı yere, kapının ardına küfeyi koymuşlar. Neyse karı pilav pişiriyor, şerbettir merbettir, ihtiyarı doyunmuş. Şimdi dede doyunca yüklüğün altına sokuluveriyor.

“Ulan dede, dur!”

“Bırak, benim rahatım iyi” diyor.

Yüklüğün altına sokuluvermiş dede. İlerden yatsı namazını kılmışlar, kapı tık tık vuruluyor. Karının dostu gelmiş. Şuraya rakı, mezeler şunlar bunlar. Karı kızartmış kazı, hindiyi. Yani masayı kurmuşlar. Bunlar içerlermiş kariyla beraber. Karı içiyor, içiyor, başı gözü açmış.

“Şerefinize!”

Lıkır lıkır lıkır lıkır bunlar içerlermiş. Karı coşmuş, başlamış oynamaya. Karı:

“Adam da gitti Gülbeşer’e, kupayları satar yüz beşere, karın da burda iş becere, dını dını dınıdık dını dınıdık” diye karı oynarmış. Öte “Yaşa yaşa yaşa!”dermiş.

Şimdi ihtiyar da orada yatıyor ya, ihtiyar “Ihhh” diyor.

“Korkma, yabancı bu. Kulağı duymaz, gözü görmez bir ihtiyardır. Devam edelim işimize” falan diyor.

Şimdi ihtiyar oradan yavaş yavaş çıkıyor.

“Eh ben de gençliğimde, zamanında sizin gibi oynardım. Müsaade ederseniz bir de ben oynayıvereyim. Çok coştum” diyor.

“Oooo dedem, madem gir.”

İhtiyar *gari* çıkıyor orta yere.

“Yolda buldum izini, denk ettim üzümle, yürü pezevengin oğlu gözünle, dını dını dınıdık dını dınıdık” diye oynayiveriyor.

Hemen çıkıveriyor oradan herif, küfenin içinden. Herifte de tabanca varmış. Çekiyor tabancayı karıya, tak tak tak tak karıyı öldürüyor. O dostuna diyor ki:

“Sende suç yok. Bu benim kendi kabahatim. Sen defol benim gözümün önünden. Suç benim karıda, sende değil. Sen devam et, hadi kaç.” Herif:

“Aman ya, canım Allah!” diye kaçıyor. Dede:

“Bravo. Senin üzümün parası gibi beş misli para kazandım” diyor.

Karıyı da adam tabanca çekmiş, öldürmüş. *Gari* evvel zamanlarda bir veliahttan bir veliahda geçtin mi arayan soran olmazmış. Bu diyardan yukarı gittin mi, geri döndün mü izin vermezlermiş. Şimdi diyelim adam gidiyor İstanbul’a, o karıyı öldüren adam. Oralarda bizim gibi savaşmış. Bir gün adam cumaya gidiyor. Bir de baksa ki adam cumada bir zilli hoca, tokurdaklı hoca. Kırk tane zil var üstünde, şingır şingır şingır. Ona *Şih* derlermiş. Yerde yürürken,

“Aman yerde karınca falan vardır, üstüne basarım” diye şingır şingır şingır şingır sabaha kadar camide hu çekermiş: “Hu Allah hu hu”. Böyle hu çekermiş.

Şimdi bakıyor bakıyor. Bir de tellal getirip bağırtmışlar:

“Padişahın hazinesi soyuldu. Kim bulursa, kim görürse hükümdar, ‘Ona kızımı vereceğim, büyük vezir yapacağım’ diyor.”

Bakıyor bakıyor o *şıha*.

“Ulan, benim karının oyunu var bunda, bu domuzda bir iş var. Şunu takip edeyim” diyor.

Sabah daha *şıh* camide dururmuş. Şimdi doğru hükümdarın sarayına varıyor. Muhafızlar onu yanına sokmuyorlar. Padişah da bir peçeden görüyor adamı. Herif “Gireyim” diyor, ama koyan yok oraya. Padişah oradan bağılıyor:

“O adamı evvela bir hamama götürün, üst-başını giydirin, karnını da doyurun, getirin huzuruma!” diyor. Öyle yaparmış herkese.

“Tamam hükümdarım!”

Herifi hamama götürmüşler. Karnını falan doydurmuşlar. Sonra padişahın huzuruna getiriyorlar.

“Getirin bakalım bize kahve” diyor padişah.

“Oğlum, işini uzatma, söyle derdini” diyor.

“Şimdi padişahım, sen beni biliyor musun?”

“Biliyorum” diyor.

“Şimdi senin kızın hasta olacak. Kalanımı sen bana de” diyor.

“Tamam oğlum, senin, emir senin.”

Padişahın kızı hasta oluyor. Gecenin yarısında doğru camiye varıyor. *Şih* da yatıp durur. Kırk tane zil varmış. Aman ya yerde giderken ziller tıklar tıklar, karınca üstüne basarım diye korkarmış. Kalkmış *şih*.

“*Şihim*, padişahın kızı çok hasta olmuş. Sen ağzı dualısın. Bir dua okuyuver de şu padişahın kızı kurtulsun” diyor.

“Hay hay, padişahın kızı kurtulsun, hay hay” diyor.

Şingır şingır şingır. Gene dört tane muhafız,

“Aman, karınca vardır çocuklar, üstüne basarız, dikkat edelim!”

Neyse padişahın huzuruna varmışlar. Padişah da padişah amma.

“Euzubillahimineşşeytanirracim Bismillahirrahmanirrahim, üfff üfff”

Öte üflüyor, beri üflüyor.

“Nasıl, duanın bir faydası var mı?” diyor. *Kavilliler* ya.

“*Şihim*, baya bir şeyler olmaya durdum. Ben dualyımdır, Allah kerimdir. Senin şeyi geçecek” diyor.

Bu durumu iletiyorlar krala. Camiye gidiyor gene o. Camiye gittikten sonra, tekrar bir saat iki saat sonra gene o adam varıyor.

“*Şihim*, şu tespihini bana bir dakika verir misin? Padişahın kızı gene çok geçkin oldu. Ben onu, tespihi kıyına koyayım da, şifalıdır, şifa yerine geçer. Tespihini bana bir dakika verir misin?” diyor.

“Hay hay, sabaha kadar sende kalsın. Götür.”

Çıkarken de muhafızlara diyor ki:

“Şu hocanın evi nerede? Bana gösteriverin” diyor.

Muhafızlar da hocanın evini gösteriveriyorlar ona.

“Siz kaybolun buradan!” diyor.

Tık tık tık ediyor.

“Hoca yenge, hoca yenge, hoca yenge!”

“Ey!”

“Beni hoca gönderdi, *şih* gönderdi. İşte padişahın hazineleri soyuldu ya, o cevahirler, altınlar, elmaslar...”

“Eeee!”

“Hoca onun yerini buldu, kırk milyara yerini buldu. ‘Git onları al da gel. Benim karı sana inanmaz. Şu tespihi gösteriver ona’ dedi. Hoca yenge, tespih aha” diyor.

Karı bir bakıyor, hocanın tespih.

“Aman, kimse duymasın” diyor.

“Aman yenge, bu işi siz nasıl yapıyorsunuz ya?” diyor.

“Ya kırk tane eşkıya var bizim hocanın emrinde. Şu falan dağda, mağarada duruyor kırk eşkıya. Kırk eşkıyaya bakıyoruz gizli gizli. Kırk eşkıya soyuyor her sene” diyor.

“İstersen sen bana çantayı ver de ben götüreyim parayı. Hocayla biz alırız” diyor.

Alıyor çantayı. Altın, cevher, mücevheratla dolu *gari* içi.

“Aman evlat, kimseye görünme. Padişah duyarsa hepimizi asar.”

“Aman yenge, benim de gırtlığımdan sıkırlar o zaman. Gösterir miyim?” diyor.

Tamam. Alıyor. Doğru padişahın oraya varıyor. Padişah:

“Buyur, gel” diyor.

Bir açsalar ki hepsi altın.

“Ulan nasıl buldun sen bunları? Kim yapıyor bunu?”

“Padişahım, senin *şih* yapıyor bu işi!”

“Deme.”

“Öyle.”

“Gidin, *şihu* hemen yakalayıp gelin!”

Camide sabaha kadar hu çekermiş. Muhafızlar bir varıyorlar, lapa küt lapa küt hocayı tepe tepe ne çan kalmış üstünde ne bir şey kalmış, tepe tepe padişahın huzuruna getirmişler.

“*Şihim*, doğru söylersen seni asmam. Yalan kaçırırsan evvela seni sallarım. Doğru konuş, doğru iş yapalım!” diyor.

“Hükümdarım, benim emrimde kırk tane eşkiyam var” diyor.

“Nerde duruyorlar?”

“Falan dağda duruyorlar.”

“Gidin bakalım oraya.”

Bir baskın. Kırk tane eşkiyayı orada yakalamışlar. Bunların hepsini beraber ipe bağlamışlar koyun gibi. Kırk eşkiyayı almışlar gelmişler.

“Demek her sene beni soyanlar bunlar.”

Şimdi bir tellal bağıyor:

“Bu zamanlar bütün millet er meydanında. Dar ağacı kurulsun, kırk eşkiya asılsın!”

Şimdi meydana dar ağacını kurmuşlar. Kırk tane eşkiya orada. Hükümdar da geliyor. Hoca da başlarında. Padişah hemen emir veriyor:

“Sallayın bakalım şuradan şunları!”

Kırk tane eşkiyayı sallamışlar urganla. Hoca, “hıh hıh hıh hıh!” yaparmış.

“Hocam, seni ben bağışladım. Sen hiç üzülme, sen doğru konuştuğun için seni ben bağışladım.”

Kırk eşkıyayı hükümdar astırıyor.

“Hocam, sıra sende. Yürü bakalım. Bunu da alın yukarı, bunu da sallayın!”

Onu da sallamışlar. O diyardan hırsızlık oyunu kesilivermiş.

“Oğlum, dile benden dileğini” diyor padişah.

“Ne dileyeyim hükümdarım, sağlığını dilerim.”

“Sağlığımdan sana hiç fayda yok. Dile” diyor.

“Sen bilirsin hükümdarım”

“Yalnız benin bir vaadin vardı. Kızımı sana veriyorum. Büyük vezirimsin bundan sonra. Çalınsin davullar!” diyor.

Kırk gün kırk gece bir muhabbet bir düğün. Bu da burada bitiyor.

Adem DEĞİRMEN

40. Ayı Mehmet

Şimdi bir çiftçi varmış. Çiftçi böyle büyük bir dağın dibinde tohum ekermiş. Bunun kızı da varmış. Akşam namazından sonra, karanlıkta eşeği kovalarmış.

“Git kızım şu eşeği bul getir. Bana eriş” diyor.

Kız gidiyor dağın içine. Karanlıkta bir biniyor eşek diye, o da ayı oluyor, erkek ayı. Ayı, kızı katığıyla bir mağaranın içine koymuş. Önüne de koca bir taş tıkamış. Şimdi kız orada, mağarada duruyor. O ayı da ona bal getirirmiş, yedirip içiriyor. Şimdi kızın babası geliyor, haber veriyor:

“Falan yerden beri benim kızım yok, onu bulun.”

“Bunu ayı götürmüştür” diyorlar.

Başlamışlar dağı aramaya. Öte ararlarken beri ararlarken bir de bakıyorlar, bir taşın kovuğundan bir duman çıkıyor. Dumanı görmüşler. Hemen herkes çıkarmış silahları. Şimdi o kızın ayıdan bir oğlanı olmuş. Adını da “Mehmet” koymuşlar. Şimdi o duman çıkan yerden birisi su döküyor aşağıya. Diyor ki ayıya kız:

“Kalk, yağmur çok yağıyor. Bak su iniyor aşağıya. Kalk, bunu hallet” diyor.

“Hovo vo vo vo vo” diye homurdanıyor ayı.

“Yolla Mehmet’i” diyor.

“Ulan Mehmet çocuk. Ne yapacak?”falan derken ayı dışarı çıkıyor. Ayıyı hemen tak tuk tak tuk öldürmüşler. Şimdi o çocuk kapının önünde taş var ya,

“Beni öldürmezseniz kapıyı açarım” diyor.

“Ulan seni biz niye öldürelim? Açın kapıyı” diyorlar.

Açıyorlar. Çocuk çıkıyor kapının ağzına. Neyse” Böyle böyle” diyorlar.

Neyse yol bel gittikten sonra karı diyor ki:

“Ben büyülü bir şey unuttum.”

“Hadi git, al da gel” diyorlar.

Gidiyorlar. Ayının şeyini kesmiş, koynuna sokmuş. Şimdi alıyor, getiriyor.

“Getirdin mi?” diyor.

“Getirdim” diyor.

Yolda giderlerken kız su içecek olmuş. Bunlar da lop lop lop içeri düşmüş. Bir de bakıyorlar ki,

“Ulan senin unuttuğun şey bu mudur?” diyor.

“Budur” diyor.

Kızı öldürüyor adam. Çocuk kalmış. Mehmet kalıyor. Mehmet’i alıp götürüyorlar köye. Kızın babasına teslim ediyorlar.

“Senin kızın böyle böyle hata işledi. Biz de senin kızını öldürdük. Kızının yerine buna bakacaksın” diyorlar.

“Madem öyleyse tamam” diyor.

Çocuk okula başlamış *gari*. Ayı Mehmet diyorlar. Şimdi bu adam okulda bütün kızanları dövermiş. Ondan sonra gelen varmış, giden varmış. Temelli huzursuzluk getirmiş okula. Millet toplanmış:

“Ya bunu ne yapsak ?” diyorlar.

Bedeninin her tarafı da kılmış.

“Ulan ne yapsak da bunu kovsak ?” diyorlar.

“Bunu şu dağda çoban yapsak da kurtulsak, gitse, kurtlar yese” diyorlar.

Buna bir öküz, bir çürük araba vermişler. Öküzleri bir koşuveriyor dağa. Arabayı sarmış. Bir de baksa ki dağa kurt. Kurtlar yesin diye oduna gönderiyorlar dağa. Bir de baksa ki Ayı Mehmet, öküzleri kurtlar yemiş. Bakmış, üç tane kurt dikilip durur.

“Ulan öküzleri yediniz. Bu araba nasıl gidecek köye?” diyor.

Kurtların ikisini koşuyor arabaya. Birinin de üstüne binmiş Ayı Mehmet.

“Yürüyün ulan!” diyor.

Yola koyulmuş. Köylüler bir de bakıyorlar ki, Ayı Mehmet geliyor.

“Aman ya, bu nasıl oluyor ya?” diyor. Biri de diyor ki Ayı Mehmet’e:

“Oğlum, biz seni burada istemiyoruz. Buradan git.”

“Peki dede, madem sen beni kovuyorsun, gideyim” diyor.

Gidiyor. Ha bakalım de bakalım derken bu bir baksa ki, üç tane pehlivan güreşip durur bir çayırılıkta.

“Selamün aleyküm.”

“Aleyküm selam.”

“Ne yapıyorsunuz burada?” diyor.

“Güreş yapıyoruz” diyorlar.

“Ne oluyor bu güreş?” diyor.

“Falan yerde büyük baş var” diyorlar.

“Ne var orada?” diyor.

“Deve var, dana var, koç var” diyorlar.

“Siz şimdi oraya mı gideceksiniz?” diyor.

“Oraya gideceğiz” diyor.

“Beni de götürün madem gideceğiniz yere.”

“Götürürüz, ama sen şununla burada bir güreş” diyorlar.

“İyi, pekala” diyor.

Ama Ayı Mehmet, kocaman olmuş. Bununla güreşiyor. Ayı Mehmet yeniyor.

“Bununla güreş” diyorlar.

Onu da yeniyor.

Büyükleriymiş *gari*, onunla da güreşiyor, yeniyor.

“Ulan tam bize göre bir adam bulduk. Sen bize baş ol” diyorlar.

“İyi. Yürüyün bakalım!”

Bunlar üç günde o diyara varmışlar. Güreşleri başlamış. Ötekileri hep bir bir yenmişler. Biri diyor ki:

“Ayı Mehmet beş yiğit çıkarır. Pehlivanlar çıksın orta yere!”

Ayı Mehmet çıkıyor orta yere. Ama her tarafı kıl.

“Bu kim?”

“Bu kim?” derlermiş.

Cazgır bağıyor, şöyle böyle diye. Bu da diyor ki:

“Bana Ayı Mehmet derler. Burada üç günden beri yayan yol almışım. Bilmem ne diyardan geliyorum. Bana Ayı Mehmet derler.”

Her neyse, güreş başlamış. Bu herkesi yenmiş. Oranın baş pehlivanı da hemen soyunmuş. Varıveriyor, kazanı bir geçiriyor omzuna. Bu bir bağıyor.

“Ulan bana vurma. Gelirsen gel. Seninle mi güreşeceğim?” diyor Ayı Mehmet.

“Bir güreşmişler. Ayı Mehmet ha bakalım de bakalım bir atmış yere böyle, attığı yerde taşlar gömülmüş yere.

“Pehlivan öldü, öldü, öldü!” diyor ahali.

Öldürmek istemiş Ayı Mehmet’i. O yerin milleti:

“Bırakın, pehlivan haklıdır!” diyorlar. Biri geliyor.

“Bırakın, yabancıya dokunmak yok!”

Burada onlar deveyi almışlar, danayı almışlar, koç almışlar. Bunlar biradermiş.

“Nereye gideceğiz?” diyor.

“Bakalım gidiyoruz, nereye olursa” diyorlar.

Bir köye varmışlar, ama yüz hanelik bir köy. Köyde bir tane insan yok.

“Allah Allah, bu köyün insanı nereye gitti acaba?”

Tavuk bol. Köyde bir tane insan yok, tavuk bol.

“Ulan Ayı Mehmet, seninle bir tavuk yiyelim burada” diyor.

Tavuk yakalamışlar köyün altından. Bir kazan et vurmışlar ocağa. Şimdi Ayı Mehmet diyor ki:

“Sen yine eti pişir. Biz yine tavuğa gidelim” diyor.

Şimdi etin pişeceği zamanlarda altı karış boyunda, üç karış sakallı bir dev geliyor.

“Azıcık bana et versene” diyor.

Veriyor.

“Az daha versene” diyor.

“Ben sana verdim. Yeter *gari*, yedin” diyor.

“Ulan sen bana ne diyorsun” diye onu dövüp yatağın altına sokuveriyor. Kazanı aldığıyla gitmiş dev. Ötekiler bir geliyor, ne kazan var ne adam var. Bir baksalar ki herif yüklüğün altında. Herifi oradan çıkarmışlar.

“Ulan ne oldu?”

“Ulan sormayın” diyor.

“De bakalım.”

“Altı karış boyunda, üç karış sakallı bir adam geldi. Dev olmak var. Kazanı aldığı gibi gitti. Bu diyarda durulmaz. Hemen kaçalım” diyor.

Uzatmayalım. Ayı Mehmet:

“Ben kalayım bu defa kazanın başında. Siz gidin” diyor.

Ötekiler düşmüş yola. Yine gelmiş o dev.

“Gel bakalım” diyor.

“Azıcık bana et ver” diyor.

“Yarağımın kökünü ye. Sabahtan beri ben tavuk topluyorum, sen yiyiveriyorsun” diyor.

“Sen bana bu lafı nasıl konuşursun?” diyor.

“Konuşurum ben” diyor.

Bunlar bir girişmişler. Ha bakalım de bakalım derken evveli orta yerde bir direk varmış. Ayı Mehmet bunu sıkı sıkı bağıyor. Et de pişiyor. Ayı Mehmet de oraya yatıyor.

“Sakın kaçma! Nereye gitsen ben seni, bulacağım” diyor.

Ayı Mehmet yatmış, uyuyakalmış. Asıla asıla asıla sakalı yolduğuyla dev kendini bir kör kuyuya atmış. Bir geliyor ötekiler,

“Mehmet, Mehmet! Kalk ulan, bizim av kaçmış” diyorlar.

“Ne oldu?”

Sakallar kalmış direkte. Et de pişmiş, yiyorlar içiyorlar. Ayı Mehmet:

“Yürüyün, bunun ardından gideceğiz” diyor.

Bunun ardından bir kör kuyuya girmiş. Bir de Ayı Mehmet:

“Üç tane urgan getirin şu köyden” demiş.

Üç tane urganla bağlamışlar.

“Sallayın ulan beni aşağıya” diyor.

Ayı Mehmet’i sallıyorlar aşağıya, kuyuya., kör kuyuya.

“İp bitti” diyorlar.

“Koyuverin beni aşağıya” diyor.

Koyuvermişler bunu aşağıya, lapa küt lapa küt aşağıya inmiş. İndiği, yerde üç tane kapı var. Kapıyı açıyor. Baksa ki bir kız halı dokuyup durur. Kız ağlıyor.

“Ayı, ayı, niye geldin sen buraya? Bir de dev geldi” diyor.

“Nerede o, nerede o?” diyor.

“Benim küçük kardeşime sor” diyor.

Küçük kardeşine soruyor. Küçük kardeşi:

“Ayı, ayı, sen niye geldin buraya? Dev babam yaralı geldi buraya. Seni de yer, beni de yer” diyor.

“Nerede o? Sen yerini söyle” diyor.

Şu kapının ardında fırın var. Fırının içindedir. Gözleri fincan gibi yanıyorsa uyuyordur. Böyle sönük sönük duruyorsa bakıyordur” diyor.

“Tamam” diyor.

Varıyor. Bir de baksa ki dev uyuyup durur. Hemen devin kılıcını oradan alıyor. Ayağının altına dürtüyor.

“Hey dev sağdıç, kalk bakalım!” diyor.

“Hey Ayı Mehmet, beni dünyada buldun, burada da mı buldun?” diyor.

Buna bir kılıç vuruyor kendi kılıcıyla, devi öldürüyor. Üç tane kız var, devin kızlarıymış. Size bir soru soracağım.

“Yüz hanelik bir köyde hiç insan yok. Bu insanlar nereye gitti?” diyor.

“Sorma. Dev babam hep bunları buraya getirdi. Şurada bir mağara var. Şurada bir mağara kapısı var. Hep köylü insanı orada. Babam bunları günde bir tane yiyor, günde bir tane yiyor” diyorlar.

“Nerede o kapı?” diyor.

“Şurada yerin altına doğru git” diyorlar.

Yerin altına doğru gidiyor Ayı Mehmet. Kapıyı vuruyor. Bir baksa ki, oranın ahalisi, milleti. Kırk kişi de kalkmış tabi, hepsi korkuyor. Kapıyı açmış. Ahali bütün ayağa kalkmış.

“Ulan devi ben öldürdüm” diyor.

“Yalan söyleme! Devi kim öldürebilir ?” diyorlar.

“Ulan öldürdüm!”

Neyse, köyün insanını *bicik bicik* çıkartıyor yukarıya urganla. O kızlara,

“Birisi benim. İki de garibanlara” diyor.

Orda da daha kızlar varmış. Kızları dağıtıyor. Tüm halkı topluyor köye.

“Ayı Mehmet, sağ ol. Sen bizim köyde muhtarımız ol” diyorlar.

“Kabul ediyorum” diyor Ayı Mehmet.

Şimdi o köyün muhtarı oluyor. Bir de o köyün muhtarı olmuş. Ben de şimdi oradan geliyorum.

Adem DEĞİRMEN

41. Şeytanlı Değirmen

İki kardeş varmış. Şimdi bu iki birader çalışmaya gidiyorlar. Yolda giderken berikinin suyu bitiyor.

“Birader, azıcık suyundan bir yudum ver” diyor.

“Veririm, ama gözünün birini bana oydurursan sana veririm” diyor.

“İnsan biraderinin gözünü oyar mı?” diyor.

“Oyar, oyar” diyor.

“İyi, oy gözümü” diyor.

Oymuş. Suyu içmiş. Az daha gitmişler bunlar. Yine adam acıkmış, ekmeği bitmiş.

“Bana azıcık ekme ver, acıktım” diyor.

“Veririm, ama öteki gözünü de oydurursan sana vereceğim” diyor.

“Vereyim, ama ölürüm” diyor.

“Ölürsen öl, geber. Bana ne” diyor.

“İyi o zaman, hadi ulan oy” diyor.

Oymuş. Orada kalmış, kör orada kalıyor. Öteki çalışmaya gidiyor, ağabeyi. Kör de derenin dibinde “Ne yapsam ki, ne yapsam ki?” diye öte sormuş, beri sormuş, gezerken gezerken karşısına bir duvar çıkmış.

“Burası acaba saray mı ki, ev mi ki?” derken bu içeri giriyor. Hani bu kör diyelim gari. Değirmenin sepetine düşmüş. Gecenin yarısı olmuş tabi. Değirmenin karşısından bir davul zurna geliyor.

“Ulan bunlar kim bakalım? Ben konuşmayayım bakayım” diyor.

Davulla zurnayla içeri bir dolmuşlar. Bütün şeytanlar, cinler, periler girmişler içeriye. Ondan sonra bu da öyle dinlermiş. *Şih* diyor ki:

“Falán yerde bir çuval un var. Git onu al, gel! Falán yerde yağ ver, tenekeye doldur gel! Falán yerde şu kadar tuz var. Git, al da gel!”

Onlar hepsi toplanmışlar şurdan burdan. Bir bohça dürmüşler, amma büyük bir bohça. Şimdi o bohça pişermiş ocakta. *Şih* öyle diyor:

“Ulan bu değirmenin sahibi ne deli? Ulan şu havuzun başında koca bir taş var, iri bir taş var. O taşı bir kaldırsa bir heybe altın var.”

Şih, şeytan diyor bunu.

“Hele bu taşın öte kıyında bir yer var. Orayı bir kazsa su bol akacak. Değirmeni bol çevirecek. Nice deli bu adam. Ama ne bilsin para olduğunu” diyor.

Bu da burada onu dinliyor.

“Ulan nice körler olur. Şurada bir kavak yaprağı bulsa, gözleri de kör olsa, Allah tarafından bunu gözlerine şöyle sürse Cenab-ı Allah o körün gözlerini açar” diyor.

Bu da öyle yaparmış. Sabaha karşı bohça pişiyor. Bohça piştikten sonra orta yere koymuşlar. Birer tıkım almışlar. Horozlar bir ötüyor. Köyün horozlarının sesini duyan şeytanlar kaçar. Horoz sesini duyan şeytanlar davullarını bırakmışlar, koşa koşa kaçmışlar. Şimdi ta burdan çıkıyor. Bohçayı yemiş yemiş yemiş. Karnına sığmayanı koynuna sokuyor.

“Hey ya Rabbi, bana bir kavak yaprağı bul” diyor.

Öte sürünürken, beri sürünürken bir kavak yaprağını buluyor, gözlerini yerine koyuyor, bir çalıyor, gözleri bunun Allah tarafından açılıyor.

“Gideyim *gari*” diyor.

Taşı bir kaldırmışmış ulan, hakikat bir heybe altın. Dolduruyor altını. Bir çuvala koyuyor, sarıyor ardına.

“Allah bana veriverdi bir şeyler” diyor.

Hadi köye gidiyor. Köye varırken öteki abisi de tabi çalışmaya gitmiş. Geliveriyor, onda bir şey yok.

“Ulan birader, ne oldun sen böyle?” diyor.

“Ulan ne olması var?”

“Elindeki ne ya?”

“Altın altın!” diyor.

“Ulan eğlenme benimle” diyor.

“Ulan oğlum, altın” diyor.

“Altın mı? Hani bakalım nerede? Hem nasıl senin gözlerin böyle iyi oldu?” diyor.

“Sorma, sorma. Bak altın!” diyor.

Bir de bakıyor ki altın.

“Sen bunları nereden kopardın?”

“Falan değirmene git” diyor.

“Orada nereye gireceğim?” diyor.

“Git, sepete gir. Gözünü oyalım” diyor.

Gözünü oyuyor. Sepete giriyor. Gece yarısı olmuş. Yine davul zurna geliyor. Muhabbet geliyor; davullar, zurnalar ötermiş. Bir giriyor içeriye, bohça yok.

“Ulan gidin bakalım, paraya bakın”

Taş kalkmış, para yok. *Şıh* diyor ki:

“Bizim lafımızı bir dinleyen olmuş. Arayın ulan her tarafı!”

Bunlar ara bakalım ara bakalım bunu sepetin içinden çıkarmış gelmiş. Kimisi binermiş, kimisi at yaparmış, kimisi eşek yaparmış, kimisi öküz yaparmış, sabaha kadar bine bine bine herif çatlamış, ölmüş. Ondan sonra bu da burada bitiyor.

Adem DEĞİRMEN

42. Keloğlan

Bir padişah varmış. Padişahın üç tane oğlu varmış. Yalnız padişah bir elma yangınıymış. Yıldı bir tek elma olurmuş. Her sene bunu bir dev *aparır* gidermiş. Şimdi büyük oğlan diyor ki.

“Şimdi baba, ben elmayı bekleyeceğim”

“İyi oğlum.”

“Bana bir kılıç yaptırır.”

Büyük oğlana bir kılıç yaptırıyor. Elmanın bir günü varmış. O gün elma düşermiş. O gün de onu dev gelir götürürmüş. Büyük oğlan gidiyor beklemeye. İlerden bir dev geliyor, bir dal yerde bir dal gökte. Bunu gören padişahın oğlu kaçıyor. Öbür sene onun küçüğü geliyor beklemeye. O da aynı kaçıyor. Sıra gelmiş Keloğlan’a. Keloğlan diyor ki:

“Baba ben gideyim.”

“Ulan büyüklerin bir bok yiyemedi. Sen ne yapacaksın?”

“Baba, sen yap bana bir kılıç madem” diyor.

“İyi, hadi” diyor.

Neyse, elmanın günü varmış. Kılıcı da alıyor, Keloğlan varıyor. Varsa ki dev ileriden geliyor. Dev elmayı yiyecek. Kırk adım sayıyor Keloğlan.

“Ey dev sağdıç, al bakalım elmayı!” diyor. O da:

“Vo vo vo vo” yaparmış.

Şimdi dev tam gelmiş,” Bismillahirrahmanirrahim” diyor, bir kılıcı sallıyor, devi minare gibi göçürüyor. Keloğlan’a diyor:

“Bir daha vur!”

Bir daha vurdu mu yine kalkarmış.

“Bir daha vur!” diyor.

“Beni anam bir sefer doğurdu, on sefer doğurmadı” diyor.

Dev o şekilde, ardını görmeden kaçıyor. Elma düşmüş, Keloğlan getiriyor, babasına veriyor.

“Ulan Keloğlan, elmayı nasıl getirdin?” diyor.

“Devi vurdum. Yalnız dev yaralı kaçtı” diyor.

“Ulan vurdun mu?”

“Ben devi vurdum. Yalnız dev kaçtı. Elma düştü, dev yaralı kaçtı” diyor.

“Ulan deme!”

“Bak elma” diyor.

Bir kırıyorlar elmayı. Hakikaten elma elmasla dolu. Dev kaçmış kanıyla. Şimdi bunlar “Gidelim bunun ardından” diyorlar. Şimdi gidiyorlar bunun ardından. Bir kör kuyuya kendini atmış dev. Bir bakıyorlar, kuyunun dibini görünmüyor. Büyük oğlan diyor ki:

“Ben gireceğim devin yerine.”

“İyi bakalım, gir.”

“Ben yandım deyince beni çıkarın” diyor.

Bağlamışlar organları. Aşağı gidiyor gidiyor gidiyor, bu “Yandım, korktum, çıkarın beni!” diyor. Bunu çıkarmışlar. Öbürü de yine aynı. İki tane ağabeyi korkmuşlar, girememişler, “Çıkar beni!”demişler. Keloğlan’a geliyor sıra.

“Ben gireceğim” diyor Keloğlan.

“İyi ya” diyorlar.

“İp bitti mi beni koyuverin aşağıya” diyor Keloğlan.

“Yandım, söndüm, yandım, söndüm!” diyor Keloğlan.

“İp bitti” diyorlar.

“Koyuverin ipi!” diyor.

Koyuveriyorlar. Lapa küt lapa küt Keloğlan yere düşüyor. Keloğlan'ın tabi her yanı acımış. Şöyle bir oturmaya gelmiş. bir de baksa ki üç tane kapı. Birinci kapıya bakıyor, bir kız tezgah dokuyup durur. Kız ağlayıp duruyor öyle.

“Ay, sen nereden geldin buraya? Burada bir dev var” diyor.

“Nerede o?” diyor.

“Şu benim ortanca biraderime sor” diyor.

O da aynısını söylüyor. Küçük kıza geliyor. En güzel de küçük kızmış.

“Şimdi babam şu odaya girdi. Gözleri fincan gibi şangır şangırsa uyuyordur. Şöyle hafif sönükse bakıyordur” diyor.

Bir baksa ki dev uyuyup durur. Hemen kılıcını almış. Devın ayağının altına dürtüyor.

“Ey dev sağdıç, kalk, ayağa kalk!” diyor.

“Ulan Keloğlan, dünyada buldun, burada da mı buldun beni?” diyor.

Bunun boynuna bir kılıç, ölüyor. Şimdi orada üç tane kız var.

“Birini büyük ağabeyime vereyim, ikincisini ötekine vereyim, küçük kıızı da ben alayım” diyor Keloğlan. Kızlara diyor ki:

“Neyiniz varsa toplayın.”

Hepsini toplatıyor.

“Çekin bakayım yukarıya.”

“Bu büyük ağabeyimin nasibi, bu kız!” diyor.

Ötekinin eşyalarını çekiyor.

“Bu da onun küçüğü ağabeyimin!” diyor.

“Küçük kız da, bu da benim!” diyor.

Şimdi küçük kız diyor ki ona:

“Keloğlan, sen ık evvela. Ben gittim mi sen ıkmazsın. Evvela sen ık. Şimdi ben çıktım mı senin ağabeylerin beni güzel görürler berikilerden, bak seni çıkarmazlar” diyor.

“Benim biraderler böyle bir Şey yapmazlar. ık bakalım sen” diyor.

“Pekala. Al sana Şu yağlı kara kayışı. Bak bu yağlı kayışı yere vurdun mu bir ak ko var, bir kara ko. DvŐrler. Ak koçun üstüne binersen o anda sen dünya yüzüne çıkmış olacaksın. Eğer kara koçun üstüne binersen yedi kat daha yerin altına ineceksin” diyor devin kızı.

“Ver bakalım kayışı” diyor.

Veriyor.

“Bu da benim nasibim” diyor.

Büyük ağabeyleri bir bakmışlar, anam güneŐ gibi parlıyor.

“Bu bizim Keloğlan’a münasip değil. Bu bana münasip” diyor büyük oğlan.
Keloğlan:

“Bir de ben varayım” diyor.

Bir de baksa ki Keloğlan, ipe aşağıya düşmüş. Kızları tekiler aldığıyla gidiyorlar. Keloğlan kalmış kuyunun içinde.

“Ey Keloğlan, biz kızın lafına bakmadık” diyor.

Neyse, kız kayış veriyor ya, kayışı bir vuruyor yere. Bir de baksa ki bir ak koçla kara ko dvŐyorlar.

“Ulan bu ak koçun üstüne bir bineyim” diyor.

Hadi kara koçun üstüne. Yedi kat daha yerin altına gitmiş Keloğlan.

“Eee bize *gari* dünya yüzüne çıkmak yok” diyor.

Keloğlan gidirmiŐ boyuna. Bir büyük kasabaya varıyor. Bir çeşmenin başında bir kız kavakta bağlı, kız boyuna ağlayıp durur. Varıyor oraya.

“Ya kardeş, sen niye burada bağlısın?”

“Ben hükümdarın kızıyım” diyor.

“Eeee?”

“Burada bir dev vardır. Her gün burada bir insan yer. Biz de birer bardak su alırız. Çeşmelerimiz kapalı. Birimizi yedi mi salar suyu o. Biz de birer ikişer testi su alırız” diyor.

“Nasıl dev?” diyor.

“Koca bir dev. Bir yanı gökte, bir yanı yerde. Sen beni bu beladan kurtar” diyor.

Keloğlan padişahın kızının ellerini ayaklarını çözmüş. Kız Keloğlan’ın başında durmuş. “Çık, çık, çık” derken Keloğlan kızın başında uyuyakalmış. Dev de ilerden geliyor. Şimdi dev:

“Nasip birdi, iki oldu; nasip birdi, iki oldu!” diyor.

Kız kaldıramıyor Keloğlan’ı. Kızın gözünün yaşı bir düşüyor Keloğlan’ın yüzüne. Kız:

“Geliyor” diyor.

Hemen Keloğlan “Ya Allah Bismillah” deyip kırk adım sayıyor dikeliyor. Dev tabi geliyor.

“Ey dev sağdıç, beni geç de öyle kızı al” diyor. Dev de:

“Hovo vo vov vo” yaparmış.

Keloğlan “Bismillahirrahmanirrahim” deyip bir kılıç sallıyor, devi minare gibi göçürüyor. Bu arada bir kanlı su gelmiş ki oraya. Kanlı suya kız hemen koşuyor. Elini suya sokuyor, Keloğlan’ın sırtına basıyor. Gidiyor hükümdara haber vermeye. Şimdi Keloğlan orada bir koca karının evine varıyor.

“Nine, çok acıktım. Bana biraz yemek veriri misin?” diyor.

“Ya evladım sen nerelisin? Yabancısın galiba bu diyarda” diyor.

“Yabancıyım nine” diyor.

Nine buna yemeğini hazırlayıp önüne koyuyor.

“Nine bir suyun yok mu?” diyor.

Nine çıkıyor dışarıya. Tasın içine işemiş. Nine bunu veriyor su diye. Keloğlan bir içiyor.

“Nine bu tuzlu tuzlu ne?” diyor.

“Ah oğlum ah!” diyor.

“Eeee?”

“Burada bir dev var. Her gün bir insan yer. Bugün hükümdarın kızı yiyecek de biz birer ikişer su alacağız” diyor.

“Nine ben devi öldürdüm de geldim buraya” diyor.

“Ulan oğlum, senin gibiler kaç oldu geldi geçti buradan” falan derken padişah bir tellal bağırttırıyor ki, minare gibi yıkılmış dev, ölmüş yani. Tellalı bir bağırttırıyor ki:

“Bu devi öldüren derhal meydana çıksın! Benim kızım onu tanıyacak. Ona kızımı vereceğim. Büyük vezirim yapacağım onu” diyor. Adamlar:

“Padişahım, ben öldürdüm.”

“Kızım, bu mu?”

“Değil baba, değil!”

“Padişahım, ben öldürdüm devi.”

“Değil, değil baba!”

Yine tellal bağırttırıyor:

“Nerede kıyıda köşede insan varsa benim sarayımın önünden geçecek. Kızım üç tane elma atacak o şahısa” diyor. Nine de Keloğlan’a diyor ki:

“Oğlum, bütün millet sarayın önünden geçecek. Yavrurum, sen de gitsene.”

“İyi ya nine, ben de geçeyim oradan” diyor.

Oraya varıyor. Keloğlan geçerken kız tabi bakıyor. Hemen lap lap lap elmaları atıyor. Hemen Keloğlan’ı yakalamışlar.

“Kızım, bu şahıs mı?”

“Evet baba, bu. Bakın sırtına, kan vardır” diyor.

Keloğlan’ın sırtına bir bakmışlar, kan durup durur.

“Tamam, inandık. Bu şahıs öldürmüş.” Padişah diyor ki:

“Oğlum, benden ne diliyorsun?” diyor.

“Hükümdarım, ne dileyeyim? Sağlığını dileyeyim” diyor.

“Oğlum, sağlığımdan sana bir fayda yok. Dile!”

“Beni şu dünya yüzüne çıkarabilir misin” diyor hükümdara.

“Ah oğlum, bende o kuvvet yok. Yalnız sana bir tarif vereceğim. Şurada ilerde büyük bir kavak vardır. Bir anka kuşu denen kuş her sene oraya yuva yapar. O kuşa git sen. Kuş eğer kabul ederse seni o çıkarabilir” diyor.

“Nerede o kavak hükümdarım?” diyor.

“Falan yerde.”

Kavağa varsa baksa ki bir yılan kavağı sarıp durur. Yavrular yukarda çığrışıp durur. Hemen bu kılıcı bir vuruyor yılanı, yılanı öldürüyor. Kavağa çıkıyor yılan da, yavruları yiyecek. İyice yılanı yığmış böyle, yastık yapmış, kafasının altına koymuş. Keloğlan uyuyakalmış orada. Anka kuşu da gelmiş.

“Ulan demek her sene benim yavruları öldürüp yiyen b u olmak var” diyor.

Hemen bir yerden taş almış. Keloğlan’a vuracağı zaman o taşı, hemen yavrular:

“Baba, sen ne yapıyorsun? Başucunun altına baksana” diyorlar.

Başucunun altına vuruyor. Keloğlan da uyanmış. Korkuyor Keloğlan.

“Korkma oğlum benden. Dile oğlum benden dileyeceğini” diyor.

“Senden ne dileyeyim ben?” diyor.

“Dile benden dileğini. Her sene bu yılan benim yavrularımı yerdı.”

“Kuş ana, beni çıkarabilir misin dünya yüzüne?” diyor.

“Oğlum, evvelki vaktim olaydı ben seni çıkarırdım. Ama yine ben deneyeyim kendimi. Şu kavak gibi beş misli yukarıya ıkabilirsem, ben seni çıkarırım” diyor.

“Tamam.”

Kuş bir fırlıyor yukarıya, on misli gidiyor. Dönüyor geliyor.

“Seni ben çıkarırım. Sen bana kırk tulum et, kırk tulum su getireceksin” diyor.

“Tamam kuş ana, ben sana getireyim.”

Hemen varıyor hükümdara.

“Padişahım, kuş beni çıkaracak. Kırk tulum bana et, kırk tulum su vereceksin” diyor.

“Tamam oğlum. abuk hazırlanın!”

Kırk tulum et, kırk tulum su veriyorlar. Keloğlan alıyor bunları. Kuşun üstüne biniyor.

“Oğlum, iyi yakala beni. Allah Őahidim olsun, seni ben çıkaracağım” diyor.

Lark diyor, et veriyor ağzına; lurk diyor su. Lark lark lark lurk lark lurk, tam dünya yüzüne çıkacağı zaman kuş lark diyor, et bitmiş. Hemen kesmiş baldırını, kuşun ağzına veriyor. Bunu dünyaya çıkarmış. Kış:

“Yürü bakalım evlat” diyor.

“Hadi kuş ana, sen git. Ben giderim” diyor.

“Git Şöyle bakalım, bir yürü” diyor.

“Kuş ana, sen git” diyor.

“Sana bir vurursam yedi kat yerin altına dönersin oğlum!” diyor.

“Nereye yürüyeyim, bacağım gitti” diyor.

Hemen dilinin altından çıkarıyor bu eti. İnsan eti olduğunu anlıyor bu. Bir sürüyor, Keloğlan'ın ayağı düzelmiş.

“Hadi *gari* serbestsin” diyor.

“Sağ ol kuş ana, sağ ol kuş ana!”

Keloğlan ha bakalım de bakalım derken kendi vilayetlerine gelmiş. Şimdi küçük kızını büyük oğlan alacak. Babalarına demişler ki:

“Bizim Keloğlan’ı dev öldürdü. O kuyuda kaldı. Dev onu öldürdü.”

Babası da ağlaya ağlaya, “Ah benim Keloğlan’ım” diye diye gözleri bir ama haline gelmiş. O zaman büyük oğlan, küçük kızını alacak ya, küçük kız da:

“Şöyle kabul ederim ben. Evet varırım ben, varırım ama bir dileğim var padişahım” diyor.

“Söyle bakalım.”

“Bir fındık içinde gözle görülmemiş, elle dikilmemiş bir gelinlik getirebilirsen senin oğluna varırım” diyor.

Keloğlan da terzilere hizmetçi durmuş o anda.

“Şimdi bunu kim yapar, kim yapar”

“Bunu terziler yapar.”

Bütün terzileri topluyor.

“Size kırk gün müsaade. Kırk birinci gün boynunuz cellat. Bir fındık içinde el değmemiş, *sındık* kesmemiş bir gelinlik. Derhal bulursanız bulursunuz, bulmazsanız boynunuz cellat” diyor.

Şimdi herkes gelir ağlarmış. Şimdi kim bunu yapabilir, öyle ya. Ağlarmış, ağlarmış. Keloğlan diyor ağasına:

“Sen ne diye ağlıyorsun?”

“Ulan sorma Keloğlan?”

“Söyle bakalım.”

“Bizim padişahın gelin kızı bir fındık içinde elle kesilmedik, *sındık* değmemiş bir gelinlik istiyor” demiş.

“Kolay o, kolay. Siz bana bolca fındık, ceviz getirin, bolca badem getirin. Ben bunu yaparım” diyor. Herkes bademi, cevizi, fındığı getiriyor.

“Bana bir örs, çekiç getirin” diyor.

Bir örs, çekiç getiriyorlar. Keloğlan sabaha kadar yiyip, akşama kadar car car osurmuş *gari*. Yanında duramazlarmış. Şimdi Keloğlan sabaha karşı kara kayışı bir vuruyor yere, kız bakalım Keloğlan dünya yüzüne çıktı mı diye bunu istemiş. Kara kayışı yere bir vuruyor, hemen bir Arap çıkıyor.

“Buyur ağam” diyor.

“Bir fındık içinde göz görmemiş, el değmemiş, sındık kesmemiş bir gelinlik” diyor.

“Derhal ağam” diyor.

Hemen Arap geliyor. Bütün terziler orada. Bir kırmışlar fındığı. Kız anlıyor.

“Keloğlan dünya yüzünde. Buraya çıkmış. Bunu o yapar kayışla” diyor.

O zamanlar damat değnek oynamaya gidermiş. Hani evvelden böyle değnek oynanır ya. Herkes gidermiş.

“Hadi Keloğlan, değneğe gidelim”

“Kafam kel. Orada birisi kafama bir değnek vurur. Ölmeğe hiç vaktim yok. Siz gidin” diyor.

Herkes çekiliyor değneğe. Hemen kayışı bir vuruyor yere.

“Bana bir kır at, bir kıl elbise, bir kılıç. At, rüzgar gibi uçacak” diyor.

“Peki ağam, peki”

Arap getiriyor. Alıyor kılıcını, hadi değnek yerine.

“Varıyor bir oğlan, varıyor bir oğlan, varıyor bir oğlan!” derken bir kılıç çekiyor, kelle bir kıyına, gövde bir kıyına. Hani ağabeyi ölüyor. Koyuveriyor atı, gidiyor. Millet böyle ağlarmış geri vardığında.

“Ne oldu ağalar?”

“Ulan Keloğlan sorma. Bir kıl elbiseli, kır atlı biri geldi. Damadı kesti, kaçtı. Ah tüh ah tüh.”

Şimdi Keloğlan kalaycılara geçmiş hizmetçi olarak. Damat öldü. Padişah:

“Bunu küçüğüne yapalım bunu” diyor. Kız diyor ki:

“Varırım, ama şöyle varırım” diyor.

“Nasıl varırsın?”

“Bir altın sini içinde tavşan kaçacak, tazılar kovacak, avcılar tan tun tan tüfek atacak kelle horoz çırpınacak altın tas içinde. Bunu bana buldurabilirsen senin oğluna varırım. Öyle olmadıktan *keri* kabul etmem” diyor. Padişah diyor:

“Bunu kim yapar, kim yapar?”

“Bunu kalaycılar yapar.”

Bütün kalaycılar çağırıp geliyorlar.

“Bu durum bundan ibaret. Size kırk gün müsaade. Kırk birinci gün sizin hepimizi cellat yapacağım. Bir altın sini içinde tavşan kaçacak, tazılar kovacak, avcılar tan tun tüfek atacak, kelle horoz ötecek. Böyle isterim” diyor padişah.

“Valla biz bunu nasıl yapacağız ?” diyorlar.

Herkes bir ağlamak sızlamak. Keloğlan geliyor:

“Ağam, sen ne ağlıyorsun?”

“Ulan Keloğlan böyle.”

“Siz ban bolca ceviz, bolca fındık, bolca badem getirin. Ben onu yaparım” diyor.

“Ulan Keloğlan öyle mi ?” diyorlar.

“Öyle.”

“Ulan bu iş kolaymış.”

Buna örs, çekiç. Keloğlan yer yer, car car osurmuş. Bu yermiş, ötekiler de bakarlar mış bu nasıl yiyor diye. Sonra gidiyorlar. Sabaha karşı Keloğlan kayışı yere bir vuruyor.

“Çabuk bir altın sini! Tavşan kaçacak, tazılar kovacak, avcılar tan tun tüfek atacak, kelle horoz çırpınacak!”

“Tamam ağam” diyor Arap.

Getiriyor. Keloğlan da ağasına veriyor. Tüm kalaycılar padişahın huzuruna.
Bir bakıyor kız:

“Ha, bizim Keloğlan burada. Kimse yapamaz bunu” diyor. Kız Keloğlan’ın orada olduğunu anlıyor.

Hadi bakalım değneğe gitmişler öteki oğlana. Keloğlan’a:

“Hadi değneğe gidelim” diyorlar.

“Ulan kafam kel. Oralarda birisi değnek vurur da, ölmeğe vaktim yok ağalar” diyor.

Hepsi gitmiş değneğe. Keloğlan kayışı yere vuruyor.

“Çabuk bana bir sarı elbise, sarı at, bir kılıç getireceksin” diyor.

“Buyur ağam istediğin at” diyor Arap.

“Tamam.”

Hemen elbiseyi giyiyor. Sarı elbise, sarı at, kılıç. Gidiyor değnek yerine. Orada” Varıyor bir oğlan, varıyor bir oğlan, varıyor bir oğlan!”derken varıyor, bir kılıç vuruyor damada. Öteki gibi onun da kelleyi yuvarlamış gitmiş. Keloğlan kaçıyor *gari*. Hemen geliyor, yere bir vuruyor kayışı. Hemen doğru babasına varıyor. Babasının sakalını kavırıyor.

“Ey padişahım, ben senin oğlun değil miyim? Keloğlan denen ben değil miyim?” diyor.

“Oğlum, ben ne bileyim senin olduğunu. Ağabeylerin seni kuyuda dev öldürdü dediler. Benim senden haberim yok.”

“İşte baba, böyle böyle. Benim ağabeylerim bana bu hakareti yaptılar. Kuyudan beni çıkarmadılar. Beni anka kuşu denen bir kuş çıkardı dünyaya. O ağabeylerimin boynunu kesen benim. Keloğlan benim” diyor.

“Ulan oğlum, sen misin?”

Sarmaş dolaş.

“Çalsın davullar Keloğlan’a, küçük kıza!” diyor.

Kırk gün kırk gece bir davul, bir zurna. Şimdi ben de oradan geldim.

Adem DEĞİRMEN

43. Keloğlanla Peri Padişahının Kızı

Bir padişahın hiç kızı olmazmış.

“Cenab-ı Allah bana kız versin de nasıl verirse versin” diyor.

Neyse bunun bir kızı olmuş. Bu da bir dev olmuş. Bütün tavlada beygirlerin günde birini yermiş, günde birini yermiş. Büyük oğlan:

“Baba, bugün ben atları bekleyeyim. Her gün birini yiyor” diyor.

Bu yine geliyor. Bu büyük oğlan da gözünü aana kadar dev yiyip gitmiş. Sabah atları sayıyor, biri eksik geliyor. Kk oğlan diyor ki, Keloğlan:

“Baba, ben bekleyeceğim bugün” diyor.

“Bekle. Büyük bir bok yiyemedi, ama hadi sen bari bekle” diyor.

Buna yapıveriyor bir kılıç. Gidiyor oraya. Beklerken ilderden tozla bir geliyor, gözünü bir yumuyor, tozla bir gelip geçiyor. Bir kılıç sallıyor, bir kız şeklinde bir şey. Ondan sonra şu parmağını kan batırmış. Bir de gelseler ki, kan böyle, o kız ocuk yani, kardeşleri.

“Bizim atları yiyen bu” diyor.

“Ulan ufak kız çocuğu atları yer mi?” diyor. Anaları:

“Emerken bu oğlum, benim ciğerimi alacak gibi emiyor. Ben de korktum bundan” diyor.

“İyi ne yapalım ana?” diyor.

“Buradan kaçalım. Bu her şeyi yapar, yer” diyor.

“Kaçalım mı?”

“Kaçalım.”

Bunlar oradan çıkmışlar. Gidiyorlar. Ondan sonra anasıyla babası ha bakalım de bakalım bir çeşmenin başına varmışlar. ğle ekmeği yemişler. Üç tane hurma bırakmışlar çeşmenin ayağına.

“Buraya mal mul girmez. Bugün yarın insanlar yer” diye.

Onlar geçmişler buradan bir ovanın düzündü bir saray parlayıp durur. Varıyorlar. Öte geziyorlar, beri geziyorlar, hiç insan yok. Saray, ama insan yok.

“Ulan ana, burada biz sarayı bekleyelim bakalım” diyor.

Akşam olmuş. Yatma zamanı gelmiş. Hiç insan geldiği yok. Gece bunlar uyumuş. Keloğlan kılıcı almış. Bakmış oraya.

“Bugün muhakkak insan gelecek. Buraya boşuna buraya dikilmedi ya.”

Bekliyor sabaha kadar. Gece yarısından sonra bir gürültü olmuş yukarıda, tavanda. Devler varmış. Gece çıkarlarmış meydana. Hemen oraya Keloğlan bir *siniyor*. Devin birinin boynuna bir vuruyor kılıcı. Hemen orada bir kör kuyu varmış, atıyor onu oraya, kuyuya. Bir daha derken, bir daha derken orası yedi tane devin elindeymiş. Yedi kardeşmiş bunlar. Birisi ölmemiş. Onu da atmış içeri. Sabah oluyor, hiç insan yok, dev de.

“Ha, artık bu saray bizim oldu” diyor kalbinden.

Giderken sabahleyin, ava gidermiş, kilitlemiş ansının babasının üstünden. Bir gidiyor, bir gidiyor, baya gitmiş. Başka yerde bir saray parlayıp durur. Doğru o saraya varıyor. Saraydan hemen bir kız çıkıyor.

“Ooo adem oğlu, hoş geldin, sefa getirdin. Ne ararsın buralarda?”

“Ben buralarda avlanırım” diyor.

“Gel, bir kahvemi iç” falan diyor.

“İyi.”

“Buyurun madem gidelim” diyor.

Varıyorlar onların sarayına. Bakmış kıza bu vurulmuş.

“Ulan şu kız bana gelir mi acaba?”falan derken yine öğle sonu:

“Ben gideyim” diyor.

Bunu uğurluyor. Anası:

“Oğlum, sen bak gidip duruyorsun. Benim canım sıkılıyor. Bana anahtarı ver, ben şöyle bir gezineyim” diyor.

“İyi ana, gezin.”

Orada gezinirken bir de baksa ki kuyunun içinde bir dev var.

“Aman sakın beni oğluna deme. Ben burada iyiyim. Bana oğlun böyle böyle yaptı. Biz yedi devdik. Bizi kesti, buraya attı. Beni deme oğluna” diyor. Neyse,

“Ben seni deyivermem oğluma” diyor.

“Bir zahmet buraya bir merdiven at da konuşalım” diyor oğlanın anasına.

Karı da razı oluyor.

“Tamam. varıyorum” diyor.

Oğlanın anası oraya inmiş. Yalnız bunlar anlaşmışlar.

“Aman, yalnız oğluna deyiverme beni” diyor.

“Yalnız bu oğlanı nasıl öldürürüz?” diyor deve.

“Sen şimdi falan yerde bir bostan vardır. O bostanı böyle yaraya bastırdın mı suyu o bereyi Allah tarafından birbirine kavuşturur. Her devası vardır. Bunu bu alamaz. Kim aldıysa bunu periler bulur. Biz de kurtulmuş oluruz” diyor.

“İyi ya, tamam.”

Keloğlan’ın geleceği zamanlar anası bir hasta.

“Ulan ne oldu ana?”

“Oğlum, falan yerde perilerin bir bostanı varmış. Öyle bir bostan canım istedi ki, bana bir bostan getiriversene” diyor.

“İyi ya ana, senin yoluna canım feda olsun. Gideyim, alayım geleyim” diyor.

Doğru varıyor o kızın yanına.

“Buyur Keloğlan. Ne arıyorsun, ne istersin?”

“Böyle böyle. Benim anam çok hasta. Bir bostan canı istemiş falan yerde.”

“Yalnız benim lafıma bakarsan bostan verirler, benim lafıma bakmazsan seni parçalarlar” diyor.

“Nasıl yapacağız?”

“Şu benim kır atı al. Kır elbise giy. Yum gözünü. Aç gözünü. Kendini bostan tarlasında göreceksin. Bostanlar senin başına toplanırlar. Birini kaptın mı hemen iyi kaç. Sakın arkana bakma!”

“Tamam.”

Aynı kızın dediklerini yapıyor. Ondan sonra sınırı geçti mi kurtuluyor.

“Getirdin mi?” diyor.

“Getirdim” diyor.

Kız, bostanı değiştiriyor. Başka bostan veriyor.

“Hadi bunu götür, git” diyor.

Getiriyor. Anası bir yiyor.

“Oh oğlum. Bana bir iyi geldi, iyi oldu” diyor.

Yine sabah oluyor. Oğlan yine ava gidiyor. Koca karı doğru devin yanına iniyor, aşağıya.

“Bunu bu yaptı. Bir ahval daha düşün” diyor.

“Sen, peri padişahının evinde bir ayna vardır. Bir kere o içeri girip de aynayı alamaz. Ayna ölüyü canlandırır. Bunu başaramaz” diyor.

“Başaramaz mı?”

“Başaramaz.”

Geliyor yine akşam oğlan. Anası, “Ölüyorum” falan derken, oğlan:

“Ne oldu ana?” diyor.

“Oğlum, kaç seneden beri ben bir gül cemalimi görmüyorum. Bana bir ayna getiriver. Bana peri padişahını aynasını getiriver” diyor.

“İyi ya ana madem, senin yoluna canım feda olsun” diyor.

Gidiyor yine, doğru kızın yanına, saraya varıyor. O da peri padişahının kızymış.

“Yalnız işin zor. Ama sen benim lafımı tutarsan sen bu işi yine başarısın” diyor.

“Nasıl yapacağız?”

“Al şu benim al beygiri. Beygire bindiğin zaman ta kendini camda göreceksin. Cama vur, orada asıl ayna. Aynayı kap, ardına bile bakma. Şu kadar bir parça bile kalsa elinde yeter. Sakın arkana bakam. Arkana baktığın zaman seni öldürürler” diyor.

Bu, biniyor al ta. Gözünü bir yumuyor, varıyor cama. Bir yumruk vuruyor, şangır pencere kırılıyor. Aynayı kaptığıyla dev de bunun ardından. Bu, sınırı geçiyor. Getiriyor. Kız, oradan aynayı değiştiriyor. Başka bir ayna koyuyor yerine.

“Hadi bunu götür” diyor. Şimdi anası:

“Getirdin mi yavrum?” diyor.

“Getirdim” diyor.

Şöyle bakarmış, böyle bakarmış.

“Oğlum, ben baya çok güzelim” diyor.

Sabah oluyor. Yine oğlan ava gidiyor. Koca karı devin yanına. Ondan sonra dev:

“Ulan, bir kere ne yapsak? Bir kuyu vardır. Kuyunun başında hiç nöbetçi olmaz. Bir kere bunu öldürürler. Kuyuya kova atıp da su çıkaramaz bu. Bunu orada öldürürler” diyor.

Şimdi yine Keloğlan akşam geliyor. Anası oradan oraya geziniyor.

“Ne oldu valide?”

“Oğlum, bir daha hasta olmayacağım. Bana peri padişahının oradan, kuyudan su getireceksin. Ben bunu rüyamda gördüm. Bana su getiriver” diyor.

“İyi ana, getiriveriyim madem.”

Varıyor gene kızın kıyına.

“Ooo adem oğlu, hoş geldin, sefa getirdin. Ne oldu?”

“Durum böyle böyle.”

“Yine bu iş tehlikeli, ama başarabilirsen iyi. Şimdi orada nöbetçiler eksik olmaz. Şimdi o su yeri yalıyor, karadır. Sen yine şu saati al, koluna saati tak. Tam saat on ikiye geldi mi nöbetçiler ileriye doğru teslim yaparlar. O zaman alabilirsin. Başka zaman başaramazsın” diyor.

Koluna saat veriyor.

“Al şu benim kır beygiri.”

Ondan sonra bir kova veriyor. İp bağlıyor kovaya.

“Kuyuya tam on ikide salla. Yum gözünü, bakma. Kuyunun içine at kovayı, hem çek hem kaç. Bir yudum su vardı mı sana yeter. Sakın arkana bakma” diyor.

Ondan sonra aynısını yapıyor bu. Tam sınırı geçeceği zaman şöyle ardına bakıyor. Atın ardındaymış periler. Sınırı geçmiş, kurtulmuş. Kızın oraya getiriyor. Kız da suyu değiştiriyor. Başka bir su veriyor. Gidiyor, yine oraya varıyor. Anası yine:

“Oooo oğlum, çok iyi yaptın” diyor.

Bir içiyor suyu.

“Oh, bir daha hasta olmam” diyor.

Neyse, sabah oluyor. Oğlan yine ava gidiyor. Karı gidiyor deve.

“Ulan bunu da başardı bu. Benden *gari* paso. Beni sakın deyiverme oğluna. Beni şöyle öldürür, böyle öldürür” diyor.

Geliyor.

“Ne yapsam, ne yapsam, ne yapsam? En iyisi bunu kendim düşüneyim” diyor.

Bıçağı biliyor. Keloğlan geliyor.

“Oğlum, kaç zamandır ben sana banyo yaptırmadım. Bugün ben bir su koyacağım şöyle bol sabunlu” diyor.

“İyi ana madem, koy” diyor.

Şöyle bir kafasını sabunlamış, sabunlamış, sabunlamış. Bıçağı çıkarıyor cebinden. Bir çalıyor bıçağı boynuna, oğlanı öldürüyor. Hemen deve haber yolluyor.

“Dev, ben oğlanı kestim” diyor.

“Deme ulan. Allah senden bin kere razı olsun” diyor.

Dev bir seviniyor buna.

“Şimdi iyi oldu. Saray da bana kaldı tek başıma. Ben çok yattım burada” diyor.

Onu da tutuyor, kör kuyuya.

Kız bir gün duruyor, iki gün duruyor. Padişahın oğlu gelmiyor.

“Bunda bir iş var” diyor.

Aynayı alıyor, o suyu alıyor, bostanı alıyor. Doğru o sarayın kıyında, kuyuda gece yarısı o çocuğu buluyor. Bostanı bir kesiyor orada, bostanın suyunu bir sıkıyor. Bereyi bitıştirirmiş. Suyu döküyor, kaynattırıyor birbirine. Aynayı bir tutuyor böyle, ayna çocuğu canlandırıyor.

“Ulan amma uyumuşum ha” diyor çocuk.

“Ne uyuması. Böyle böyle böyle, anan seni kesti. Bu kuyuya attılar. Bu devle beraber yaşıyorlar” diyor.

“Öyle mi?”

“Öyle.”

“Hadi sen git” diyor.

Şimdi varıyor. Onlar uyuyup dururlar.

“Ey ağalar, kalkın bakalım!”

Bir kalkıyorlar.

“Ey domuz ana, beni bu hallere sokan, suya, bostana, aynaya yollayan sensin. Bu devleri öldürdüm yaşayalım burada diye. Bunu her ana yapmaz” diyor.

Bunu orada capcanlı derisini yüzüyor. Dev de:

“Ööö ööö ööö” yaparmış.

“Bunu bitirelim de ondan sonra gelelim sana” diyor.

Anasını öldürüyor orada. Ondan sonra devi de öldürüyor kılıçla. Şimdi doğru öteki kızın yanına varıyor saraya.

“Ey adem oğlu, sen bana ölüp de dirilip nasip olacaktın. Şimdi sen benimsin, ben seninim. Seninle ben evleneceğiz” diyor peri padişahının kızı.

“Sen bilirsin” diyor.

Ondan sonra kırk gün, kırk gece bir davul çaldırıyor. Çaldırdıktan sonra bu kızın da iki tane bağlı aslanla kaplanı varmış. Keloğlan:

“Ya peri kızı, benim de bir babam vardı. Hadi anamı böyle böyle yaptım. Onlar ne oldu bilmiyorum” diyor.

“Bir gün gidelim madem oraya” diyor.

“Sen gitme, ben tek başıma gideceğim” diyor.

“Al şu beygiri, git, var gel” diyor.

Köylerine varmış. Köylerinde bir tane insan kalmamış. O cadı, dev kız bütün köyün hanesini yemiş. Bir demircinin dumanı çıkarmış. Demircinin evi tütermiş. Demirciye varmış.

“Ulan sizin dev birader herkesi yedi. Beni yemiyor. Bana dişlerini bilettiriyor. Hemen buradan kaç” diyor.

Şimdi bu kendi evlerine giriyor, saraya. Hemen o dev kız geliyor.

“Ooo birader, hoş geldin, sefa getirdin. Şu senin beygiri ben bir gezdirivereyim” diyor.

Beygiri gezdirirmiş sarayın önünde. Beygiri hemen yiyivermiş.

“Birader, senin beygirin bacağının biri yok muydu?”

“Yoktu” diyor.

Ondan sonra biraz daha gezdiriyor.

“Birader, senin beygirin ayakları yok muydu?” diyor.

“Yoktu” diyor.

Ondan sonra,

“Buradan kaçmak bana farz oldu” diyor.

Ha bakalım de bakalım oğlan kaçıyor.

“Hey, sen değil misin şu benim sırça parmağımı kesen? Hiç kaçma, seni ben çiğ çiğ yiyeceğim!” diyor.

Ha bakalım de bakalım üç tane hurma koca koca ağaç olmuş. Birinin üstüne oğlan çıkıyor. Kız da erişiyor.

“Şimdi ben bir bıçkı bulurum, bunları keserim” diyor.

Hemen gidiyor cadı kızı. Bir bıçkı bulup geliyor, ağacı kesiyor. O da öbürüne atlıyor.

“Bunu kestim, buna geçti; onu kestim, buna geçti. Şimdi bakalım sen ne yapacaksın? Bir bu dal kaldı” diyor.

Bir de baksa ki peri kızının aslanla kaplanı geliyor. Aslanla kaplanı bir salıyor. Ha bakalım de bakalım aslanla kaplan orada onu buluyorlar. Bir de baksa ki dev, aslanla kaplan geliyor.

“Ulan kurtar beni! Seni ben yer miydim? Mahsus yapıyordum” diyor.

Aslanla kaplan hemen geliyor oraya. Ayaklarıyla beraber kaldırmışlar o cadı kıza. Keloğlan da orada emir veriyor.

“Yarın ortadan ikiye!” diyor.

Biri oradan biri buradan o dev kızı parçalamışlar. Geliyor sarayına. Hanımına:

“Böyle böyle bir iş geldi başıma. Aslanla kaplan dev kızı öldürdü” diyor.

Kırk gün kırk gece yine bir davul çaldırıyor. Keloğlan’la peri padişahının kızı evleniyor. Bu da burada bitiyor.

Adem DEĞİRMEN

44. Padişahın Canavarları

Padişah bir gün geziye çıkmış. Yolda çobanın birine rastlamış. İki tane köpeği var bunun. Padişah, padişah kılığında değil ama. Öyle sade bir insan gibi hayvanın üstünde. Bir de yanında veziri var. Çobana rastlamışlar yolda. Çobanın köpekleri bunlara saldırmışlar. Neredeyse ısıracaklar. Çoban “Hoş!” demiş, köpekler pusmuşlar. Sonra demiş ki padişah, ama padişah gibi değil o, senin benim gibi insan:

“Çoban, senin canavarlar beni yiyecekti ha” demiş.

“Padişahın canavarları, padişahı yiyecekler. Onlar seni ellemez” demiş.

“Allah Allah, benim padişah olduğumu nereden bildi bu?” demiş.

“Sen nereden bildin? Benim canavarlarım mı var?” demiş.

“Evet, padişahın canavarları var. Padişahı yiyecekler” demiş.

Padişah İstanbul’da oturuyormuş.

“E gelsene” demiş.

“Benim şimdi işim var. Ben bir ay gelemem. Ondan sonra varırım” demiş.

Bir ay olmuş. Bu çoban çekmiş çarıkları. Evveli çarık vardı, çarık bağlanırdı. Torbasını arkasına takınmış, İstanbul’a varmış. Çobanı içeri koymuyorlarmış.

“Ya ben padişahın yanına gideceğim. Açın kapıyı!”

“Ya sen para mı istiyorsun? Biz verelim.”

Dilenci sanmışlar onu. Hemen padişaha haber salmışlar içeri.

“Böyle böyle, birisi geldi. Seni görmek istiyor.”

“Alın, gelsin” demiş.

Çoban gelmiş, içeri girmiş. Padişah emir vermiş.

“Buna bir kat elbise. Banyo yapısın, hamama götürün. Karnını doyurun. İstirahata çekilsin, dinlensin!”

Bunu hamama götürmüşler. Bir kat elbise vermişler. Karnını doyurmuşlar. Özel odaya almışlar, orada yatmış, dinlenmiş. Ertesi, gün olmuş. Bir gece geçiyor tabi aradan. Padişah çağırıyor yanına.

“Ne olacak şimdi?” diyor, soruyor çobana padişah.

“Sen beni baş vezir yapacaksın” diyor.

“Kimi?”

O zaman da padişahın yanında on iki tane vezir oluyormuş, onun vezirleri.

“Sen beni baş vezir yapacaksın.”

“Tamam.”

Padişah topluyor o on iki vezirini.

“Baş vezir bu. Bu ne derse o olacak!” diyor ondan ötürü.

“Tamam” diyorlar bunlar.

Aradan birkaç gün geçiyor. Baş vezir toplantı yapıyor. Bir zindancı varmış. Yani soba yakıyormuş, ateşçi. Onu tembihlemiş.

“Sen bu sobayı kıpkırmızı kızart. Yakma dedikçe sen inadına içine odun doldur, kıpkırmızı kızart.” Onu öyle tembihlemiş.

Şimdi bunların toplantı yerinde iki tane kapı varmış. Birisi sağdan giriliyormuş, birisi soldan giriliyormuş. Kapının birine bir cellat, padişahın celladını koymuş.

“Bu kapıdan kim çıkarsa kellesini uçur” demiş.

“Tamam” demiş.

Şimdi toplantı yapılmış. *Gari* çoban, baş vezir, ötekiler vezir. Şimdi sobayı yakıyor sobacı. Bu konuşma yapıyor. O kadar sıcak olmuş ki içerisi. Baş vezir:

“Ya oğlum, yakma bu kadar sobayı” diyormuş.

O öyle dedikçe yakarmış. İçerisi sıcak oldukça yakalarını açarlarmış. Hıristiyanlarda var ya, boynuna haç takmışlar, açtıkça belli olmuş. Onun vezirlerinden altı tanesi Ermeniymiş. Fakat bilmiyormuş padişah. Bunlar padişahı

öldüreceklermiş. Kendileri başa geçeceklermiş. Çoban bunları biliyormuş. Şimdi zindancı boyuna yakıyor ya ateşi,

“Yakma diyorum, inadına yakıyor” diyor.

Yakaları açmışlar, haçlar böyle meydana çıkmış.

“Bu bizden” demiş.

“Bu bizden” demiş.

Baş vezir bir bakmış, altı tanesinde haç var. Hemen onları notlamış.

“Toplantı bitti” demiş. Şimdi,

“Sen buradan!”

Cellatlı olan tarafa haçlıları yolluyormuş.

“Sen bu kapıdan!”

Haçsız olanları, padişahın taraftan olanları öteki tarafa yolluyormuş. Altı tanesini, Ermenileri, haçlı olanları cellat ettirmiş. Gelmiş padişahın yanına.

“Ne oldu?” demiş padişah.

Çıkarken de baş vezir onların haçlarını üstlerine çıkar çıkarıvermiş.

“Git sol taraftaki kapının yanına. Oradakilerin üstlerinde ne var” demiş.

Altı tane kişinin boyunlarında haç takılı, onları öldürtmüş.

“Şimdi ne olacak?” demiş.

“Şimdi ne olacak? Benim işim bitti. Ben *gari* giderim. Benim koyunlarım var” demiş.

“Gel, bu baş vezirliği sen yap. Kal burada” demiş. “Olmaz” demiş.

“Sen padişah ol, ben baş vezirlikte kalayım” demiş padişah.

“Yine olmaz. Sana Allaha ısmarladık. Benim vazifem bitti” demiş.

Koyunlarının yanına gitmiş.

Ömer AKTAŞ

45. Ayı İle Üç Kız Kardeş

Üç tane kız kardeş varmış. Bu üç kız kardeş dereye gezmeye gitmişler. Çamaşır falan da yıkayacaklarmış. Almışlar çamaşırlarını, yiyeceklerini, derenin başına gitmişler. Derenin başına gitmişler, çamaşırlarını yıkamışlar. Bu üç kız çamaşırlarını yıkadıktan sonra bıçıcı bıçıcı yapmışlar. Bir tane ayı gelmiş yanlarına. Kızlar ayıdan kurtulalım, kaçalım falan derken kaçamamışlar. Ayı kızların üçünü de yakalamış, götürmüş inine. Kızları esir yapmış.

Sonra bir gün bu üç kız kardeşin karnı çok acıkmış. Ayıya demişler:

“Bizim karnımız çok acıktı. Bizi kaçırdın madem, kaçırdığına göre doyur bizi.” Ayı demiş:

“Tamam, doyuracağım.”

Büyük kardeş gitmiş çalı çırpı toplamaya.

“Ben çalı çırpı toplamaya gideceğim” demiş.

Gitmiş, bir vakit gelmemiş. Meğer kaçmış. Ortanca kardeş de:

“Ablam gelmedi. Nereye gitti acaba? Ben onu getireyim” demiş.

O da o şekilde kaçmış. Bunlar kaçmışlar. Küçük kız kardeş kaçamamış. Ayının yanında esir kalmış. Sonra bu küçük kız kardeşle ayının bir tane çocuğu olmuş. Çocuğun yarısı insan, yarısı ayı kılığındaymış. Sonra kız evini, ailesini, ablalarını çok özlemiş.

“Ne yapsam da bu ayıdan kurtulsam, ne yapsam da bu ayıdan kurtulsam?” demiş. Ayıya bir gün,

“Bugün benim canım çok bal istiyor. Git bana bal getir, benim için bal araştı” demiş.

Neyse, ayıyı göndermiş. Ayı gidince kendisi, çocuğu salıncağında bırakmış, kaçmış gitmiş. Ayı gelse ki, kızın yerinde yeller esiyor. Çocuğu da salıncağında bırakmış. Sonra kız evine gidince olanları ailesine anlatmış. “Böyle böyle oldu, falan filan” diye.

Daha sonra bu üç kız kardeş plan yapmışlar,” O ayıyı ne yapsak da öldürsek” diye. Ayının yanına gitmişler.

“Hadi gel, biz bir hata yaptık. Seni biz evimize götürelim” demişler.

Ayıyı evlerine götürmüşler.

“Ayı, senin karnın çok acıkmıştır. Sana bir çorba yapalım” demişler.

“Tamam” demiş.

Kocaman ocağa çorba kaynatmışlar. İyice çorba kaynadıktan sonra çorbayı kenara çekmişler, saç ayağını da ayının kafasına geçirmişler. Ayıyı öldürmüşler. Bu üç kız kardeş de mutlu mesut geçinmişler.

Fadime KARAAVCI

46. Ayı Kulak

Bir kız varmış. Karşıdan bir ayı gelmiş. Kız da bakır doldurmuş çeşmede. O bakır dolduran kızını kavramış gitmiş bayıra ayı. Bayıra gittikten sonra babası da gitmiş kızını aramaya. Varmış, bir taşın altında kızını *kolaç* pişirmiş. Babası, “Of!” demiş, yorulmuş, oturmuş oraya. Babası varmış yukarıda, ayı da aşağıda yatarmış. Kız *kolaç* pişirmiş. *Kolaç* pişirirken kum serpiyermiş babası. Kumlar da dökülürmüş *kolaçların* üstüne. Kız bakmış.

“Aaa baba, seni ayı yerse. Ben sana bir süpürge dayayayım da, sen süpürge ol da, seni alayım içeri” demiş.

Süpürge vermiş babasına, dayamış içeri. Sonra ayıya demiş ki:

“Anam gelse yer misin?” demiş.

“Baaa” demiş.

“Kardeşim gelse yer misin?” demiş.

“Baaa” demiş.

“Babam gelse yer misin?” demiş.

“Kahve tütün, keyif bütün” demiş.

Babasına bir şey dememiş. Kahve tütün, keyif bütün. Babasına hemen bir süpürge vuruveriyor, gidiyor ayının yanına. Kahve tütün, keyif bütün içiyorlar. Ondan sonra bir çocukları varmış. Ayının bir çocuğu olmuş o kızdan. Dedeleri eve gidecek olmuş.

“Ben eve gideceğim kızım,oğlum” demiş.

“Dede, sen benim sırtıma bin de götürüyüm seni” demiş.

“Ya oğlum, sen küçüksün, beni götüremezsin” demiş.

Binmiş dedesi onun sırtına, gitmişler. Köye varmışlar. Sokağa çıkmış Ayı Kulak. Adı Ayı Kulakmış. Kızanlara birer şamar vurmuş, kızanlar hemen devrilirmiş yol üstüne.

“Bu böyle olmaz. Bunu yollayalım yerine” demişler. Dedesi:

“Oğlum, git bize bir araba odun getiriver” demiş.

Gitmiş, kocaman meşe ağacını skmüş kökünden, tar tar sürükleyerek getirmiş. Bir gün olmuş, iki gün olmuş, yok, gitmiyor.

“Bunu götürelim yerine” demişler.

Dedesi götürmüş yerine. Oraya vardıktan sonra ayıyı vurmuşlar. Kızı arabaya koymuş ağabeyisi, kızı getiriyormuş. Getirirken kız:

“Ağabey tarağım kalmış ya” demiş.

“Hadi tarağını al gel” demiş.

Tarağını almaya dönüyor. Ayının boynuna sarılıyor.

“Ayım, ayım, ayım!” diye ayısına ağlarmış.

Ağabeyi de onu aramaya geliyor. Bir bakıyor, onu ayıya sarılıyor görüyor. Bir vuruyor onu da tüfekte. İki kalıyorlar yol üstünde işte.

Hatice şAHİN

47. ıkırıkı Kızı

Bir Beyoğlu varmış. Bir de kız varmış. Beyoğlu onu kk görüyormuş. Beyoğlu her gün suya gidermiş. Öteki de ıkırıkı kızımış.

“ıkırıkı kızını ne yapıyorsun?” dermiş. O da dermiş ki:

“İp bkyorum. Bir gün olacak da Beyoğlu yarım olacak” dermiş.

O da ona glermiş. Bu Beyoğlu glermiş. Şimdi o Beyoğlu evlenecek olmuş. Oradan bir kız alıyor. Tabi o da kendine göre zengin, bir bey kızı. Orada bu kız gelin girecek, ama kız kendine gvenemiyormuş. Bu kıza diyor ki:

“Sen bugün benim yerime gelin girer misin Beyoğlu’na ?” diyor ıkırıkı kızına. O da:

“Tamam” diyor.

Ondan sonra gelin giriyor. Gece Beyoğlu:

“Al, sandığın anahtarları bundan sonra sende dursun” diyor.

Beyoğlu anahtarları ıkırıkı kızına veriyor. Sabah olmuş, o sabahleyin gitmiş. Eskiden insanlar cahilmiş. Yine ıkırıkı kızını evine gelmiş, ip bkyormuş, ıkırık bkyormuş. Yine Beyoğlu oraya gelmiş.

“ıkırıkı kızını ne yapıyorsun?” demiş.

“Ne olacak? Bugün Beyoğlu yarım oldu” demiş.

“Yalan” demiş Beyoğlu.

ıkırıkı kızını da anahtarları ıkarıvermiş. Gelmiş, teki kızını çıkarmış. Hani o ıkırıkı kızını kk, kendini büyük görüyormuş ya, onun dediği olmuş. ıkırıkı kızını Beyoğlu’nun karısı olmuş.

Emine DARGIN

48. Keçe Külah

Bir adamın iki oğlu varmış. Bunların da babaları ölmüş, ölünce miras  leşeceklermiş. Babalarının bir oku varmış, bir de kuşağı varmış, bir de külahı varmış.

“Bunları hadi  leşelim *gari*” demişler.

 leşmeye başlamışlar. Onlar bunu  leşirken üç tane dev oğlu gelmiş.

“Ne yapıyorsunuz, ne ediyorsunuz?” demişler.

“Miras  leşiyoruz. Siz ne yapıyorsunuz?” demişler.

“Biz de böyle geziyoruz. Bizim babamız da öldü, biz de miras üleşeceğiz” demişler.

“Sizin babanızın nesi vardı?”

“Bizim babamızın da bir oku, bir külahı, bir de kamçısı vardı” diyor onlar da.

“E bunlar ne oluyordu?”

“Oka binersen, külahı da giyersen, kamçıyı da denizi olan yere mesela Balıkesir’e bir vurursan orada kendini bulursun” diyorlar.

Bunlar çıkıyorlar yola. Şimdi Beyoğlu diyor ki:

“Şimdi biz bunları  leşemiyoruz ya, ben oku atayım, külahı atayım, kuşağı atayım, siz de gidin bunları almaya” diyor.

Beyoğlu onları almaya gidince seninki kuşağı kuşanıyor, külahı giyiyor, kamçısını bir vuruyor, kaybolup gidiyor. Neyse gitmiş gitmiş *gari* oğlanın biri, bir yere varmış. Akşam olmuş.

“Nereye gideyim, nereye gideyim?”

Bir karı ekmek yapıp dururmuş. Ona varıyor. O da memesini atmış da dev karısı, varıyor o da yapışıyor, inmiyor. Emince, o da evlatlık benim bu diye bir tokat vuruyor. Bir keçe külah oluyor. Bu külahı kaldırıyor, duvara koyuyor. Akşam oluyor. Oğlanları geliyor. Kırk günde bir gelirlermiş.

“Ana, ana, evde adem eti kokuyor.”

“Dişinizi kurcalayın da birer bacak çıksın” diyormuş.

Kurcalıyorlarmış, birer bacak çıkıyormuş, ama az geliyormuş.

“Şimdi bir kardeşiniz olsa yer misiniz, yemez misiniz?”

“Hiç yer miyiz ?” diyorlar. Küçük oğlan:

“Ben yerim” diyor.

Şimdi bu koca karı kaldırıyor duvarı. Keçe külah bir oğlan oluyor. Hadi küçük oğlan:

“Bizim okumuzu, külahımız alan budur” diyor.

Hemen karı bir tokat vuruyor ona, yine bir keçe külah oluyor. Neyse bir gün oluyor, yine oğlanlar gidiyorlar, kırk gün gidiyorlar. Karı buna yine bir tokat atıyor.

“Git bahçeye. Bir ak gül topla, bir kırmızı gül topla. Git” diyor.

Bu da ak gülü, kırmızı gülü topluyor, gidiyor. Gide gide gide bir köye varıyor. Bir koca karının evine varıyor. Koca karı onu misafir alıyor.

“Bende para dolu” diyor.

Bir tellal bağıyor:

“Bugün dünya güzeli görülecek. Kim bakarsa saati bir milyon!”

Oğlan da gidiyor. Varıyor. Saati bir milyon veriyor çıkmıyor, bir milyon veriyor çıkmıyor da çıkmıyor oradan oğlan ya. Çıkaramıyorlar oğlanı.

“Ne yapalım, ne edelim?”

Karının biri:

“Bu oğlan altın yutmuş. Kafasından para akıyordur” diyor.

“E ne yapalım?”

“Bir tane ipe asalım. Sallayalım, sallayalım, kafası dönünce kusar, o da çıkar” diyorlar.

Sallıyorlar, sallıyorlar, sallıyorlar. O da:

“İndirin beni, kafam döndü, ölüyorum!” dedikçe indirmiyorlar.

Oğlan istifra ediyor. Alıyorlar altınları. Oğlan kalıyor bizim. Öte geziyor, beri geziyor. Gezerken gezerken gene yolunu doğrultuyor oğlan. Geliyor dünya güzelinin oraya. O dev karısının güllerini satıyormuş.

“Gülcü geldi, gülcü geldi!” Gül satıyormuş.

Dünya güzeli de kafasını çıkarmış.

“Kaça veriyorsun gülleri?” demiş.

O da almış kırmızı gülü, daldırıvermiş ona. O da bir sıpalı eşek olmuş. Eşek anırıyormuş, anırıyormuş. Almış dünya güzeli, eşeği. Alıyor eşeği oradan.

“Eşek ne arıyor burada?” dedilerse de,

“Benim eşeğim o” diyor.

Alıyor onu. Giderken giderken şehre gelmiş. Evvelden hükümet demiyorlarmış da eşek de gelse kuş da gelse o kapıya, “Eşek mahkemeye geldi” diyorlarmış. Bu da eşeği oraya bağlamış. O hükümet olan da onun biraderiymiş. Neyse, bir inmiş aşığıya,

“Bir eşek bağlı kapıda paşam. Eşek mahkemeye geldi” demişler.

Paşa bakarken biraderi çıkagelmiş.

“Bu eşek ne oluyor?” diyor.

“Konuşma birader” diyor.

“İyi hadi, madem dama götürelim” diyor.

Dama bağlıyorlar. Eşeğin gözlerinden öpüyor da dönüyor Hasan. Hüseyin de Karısına:

“Karı, birader delirmiş. Eşeği öptü. Çabuk hocaları toplayalım, bir okutturalım” diyorlar.

Hocaları ünlemişler. Hüseyin’i orta yere oturtmuşlar. Üfür bakalım, üfle bakalım. Öte bakarmış, beri bakarmış,

“Ben deli miyim be?”

“Yahu birader, eşeği öptün sen.”

“Yok!”

Tutuyorlar bunlar. Oğlan gidiyor.

“Hadi gidelim birader” diyor.

O da kırmızı gülü tutuveriyor tekrar, kız bir dünya güzeli olmuş. Karı diyor kocasına:

“Eşek değilmiş o, dünya gzeliymiş.”

Geliyorlar, orada geçinip kalıyorlar.

Müzeyyen KARAKOÇ

49. Yılan Damat

Bir padişahın oğlu varmış. Dünyaya gelmiş, yılan şeklinde gelmiş.

“Baba, ben evleneceğim” dermiş.

Everiyorlarmış. Damadı koyuyorlarmış gelinin yanına. Yılan olup gelini sokuyormuş. Sabahleyin salıveriliyormuş. Bugün öyle yarın böyle.

“Falan yerde bir kız var. Anası babası yok. O kızı al sen oğluna. O kızla geçinir o” diyorlar.

Gidiyorlar. Arıyorlar, buluyorlar. Kız da gidiyor anasının mezarına.

“Anam, anam, hiç dünyada kalmadı gari, hep öldüler. Ben de öleceğim. Babam beni de verdi” diyor.

“Kızım sen hiç korkma. Pazarlık koy. Bana kirpi derisinden urba yaparsan ben öyle varırım de” diyor.

Neyse, bunlar bir kirpi derisinden bir urba yaptırıyorlar kıza. Oğlan gelinin yanına gelecek. Ta kapının yanından zızzzz diye bir gelirmiş, kirpinin dikenleri batarmış. Geri gidermiş. Böyle böyle böyle böyle gene gitmiş.

“Anam, yılan gelip gelir. Böyle böyle oluyor.”

“Sen ona ‘Soyun’ de de, o soyununca mangalı kızdır. Evvela hemen urbalarını at, yak” demiş anası. Kıza diyormuş ki:

“At düzenlerini arkandan, batıyor” diyormuş. O da:

“Sen yılan kabuğundan çık, ben de çıkayım” diyormuş.

Çıkarım, çıkmam, oğlan kabuğundan çıkıyor. Kız mangala bastırıyor yılan urbalarını. Sabah olmuş, öğlen olmuş. Ne gelin çıkmış meydana ne damat. Pencerelere çıkarlarmış, yok; kapıları çalarlarmış, yok. Uyumuşlar, uykuya dalmışlar. Neyse kapıları kırmışlar, gelinle oğlan uyuyup durur. Demişler:

“Ne oluyorsunuz? Ne oldunuz?”

“Böyle böyle oldu” demişler.

Bunlar geçinirken geçinirken askere gitmiş. Askerden mektup yolluyormuş. Onun hizmetçisi de mektubu tersine yazıyormuş.

“Git evden, ben gelince seni görmeyeyim” diyormuş.

Böyle böyle derken demişler:

“Seni götürelim de bayırlara bırakalım.”

Götürmüşler, kıyamamışlar. Gitmiş, bir kocaya gitmiş. İki tane çocuğu olmuş. Askerden gelmiş.

“Benim karı nerede?”

“Sen git evden diye mektup yazdın. Biz de onu çıkardık. Gitti. Ne bilelim.”

“Benim yılan olmam lazım” demiş.

Bir yılan olmuş. Gezmiş gezmiş gezmiş Türkiye’yi. Bulmuş, iki tane oğlu varmış. Kocasını da onu misafir almış. *Gari* o insan kılığına dönmüş.

“Bugün hamamı yakalım, kızdıralım. Karı hangimizi isterse suyumuzu o döksün” diyor adam. İki tane çocuğu var ya ondan.

Hamamın suyunu kızdırıyorlar.

“Hangimizi istiyorsan su dök” diyorlar.

“Tamam” diyor kız.

Sonra da adama döküyor.

“Tamam. Bundan sonra bana yılan olmak lazım.”

Yılan oluyor. Çıkıyor hamamın kör deliğinden, gidiyor. Daha da gidiyormuş.

Müzeyyen KARAKOÇ

50. Lark Lurk

Bir varmış bir yokmuş, birinin bir elma ağacı varmış. Elma her sene elma veriyormuş. Yukarıdan bir tufan geliyormuş, oradan bir dev geliyormuş, alıp gidiyormuş elmayı. Bunlar üç oğlanlarmış. En büyüğü demiş ki:

“Ben bunu vuracağım.”

“Vuramazsın.

“Vururum. Ben bunu vuracağım.”

O vuramamış. Hadi o sene geçmiş. Yine elma çiçek açmış, elma vermiş. Yine bir tufan gelmiş, ortalık toz dumana karışmış, yine dev elmayı almış gitmiş. Ortanca oğlan da vuramamış. Sıra küçük oğlana geliyor. Bir tufan geliyor. Tufan gelince, yine o elmayı alıp giderken oğlan bir ok atıyor, küçük parmağından vuruyor devi. Oğlan onu vuruyor ya, gidiyor gidiyor kanından, bir kuyuya iniyor. Kuyuya varıyor, kuyunun içinden bir bakıyor. Dev oradaymış, ama görünmüyormuş. Ünlüyor iki biraderine. Biraderlerine ünleyince iki biraderi geliyor.

“Bağlayın beni belimden” diyor.

Küçüğü belinden bağlıyorlar. İndiriyorlar, kuyudan aşağı sallıyorlar. İndiği yerde bir kapıyı açıyor, altından sini içinde altından tavşan oynayıp dururmuş. Bir dünya güzeli de ona bakıp dururmuş. Bir daha kapıyı açıyor. Orada da altından sini, altından kurt böyle oynayıp dururmuş. Bir güzel de ona bakıyormuş. Bir kapıya daha bakıyor. Orda da dünya güzeli bir kız Kuran okuyormuş. Kuran’ı okurken,

“Kapat kız Kuran’ı” diyor.

“Ben Kuran’ı kapatamam” diyor.

“Kapatacaksın. Kuran’ı kapatacaksın, sen benim nasibim olacaksın” diyor.

O zaman öyle deyince,

“Tamam” diyor.

Onu alıyor, kız kapatıyor. Ötekine de diyor ki:

“Sen civcivleri topla.”

“Civcivleri niye toplayayım?” diyor kız.

“Sizi ben dünya yüzüne çıkaracağım” diyor oğlan.

O da kapatıyor. Sıra tavşanlara geliyor. Onu da kapattırıyor kıza. Ta kuyunun yanına geliyorlar. Yukarı çekecek ya, yukarı çekerken koca biraderine diyor ki:

“Birader, salla ipi” diyor.

Sallıyor. Yukarı o kızı çıkarıyor.

“Bu, büyük biraderin nasibi” diyor.

Ötekini de bağlıyor.

“Bu da ortanca biraderin nasibi” diyor.

O Kuran okuyanı da kendine alacak oluyor. O daha güzelmiş. Kız diyor ki:

“Sen yukarı çık. Ben kendimi bağlarım. Katlanamaz kardeşlerin. Seni kuyuya düşürürler.”

“Hayır. Önce seni bağlayacağım. Benim kardeşlerim ihanetlik yapmazlar” diyor.

“Yaparlar” diyor.

Neyse bağlıyor. Kız çıkıyor yukarıya. Kızı görüyorlar biraderleri. Hasetlik yapıyor, katlanamıyorlar. Yalnız kız demiş:

“Eğer senin ipi keserler de aşağı inersen, ak koça binersen yukarı çıkabilirsin. Kara koça binersen daha yedi kat daha yerin dibine gidersen.”

Öyle deyince kız,

“Olmaz, olmaz” demiş.

Kız gidiyor. O da tam yukarı çıkacakken biraderleri ipe bir bıçak çalıyor, hadi aşağı. Ötekine bineceğim derken berikine biniyor. Hadi yedi kat daha yerin dibine gidiyor. Yedi kat yerin dibine gidince bir de baksa ki pınarın başında bir adam var. Oraya, soğuk suyun başına, dalın dibine yatıyor. Yatınca da öteden bir koca karga geliyor. Burada da karganın yavruları varmış, dalda. Burada yatarken karga başlıyor

fıldır fıldır dönmeye. Bir de baksa ki, koca yılanın biri çıkmış dala, yavrularını yiyormuş. Şimdi karga diyor ki:

“Her sene benim yavrularımı yiyordun. Nasibim ayağıma gelmiş” diyor.

Oğlanın üstüne çullanıyor. Çullanınca da Cenab-ı Allah yavrulara dil veriyor.

“Elleme anne. Bizim kardeşlerimizi her sene bu yılan yiyormuş. Bu kardeşimiz kurtardı bizi” diyorlar.

“Tamam” diyor.

Karga hemen geliyor. Oğlanın dibine bir gölgelik yapıyor, uyutuyor. Sonra uyanıyor oğlan. Karga diyor ki:

“Ne istiyorsun?”

“Sen Allah’ın bir koca kuşusun. Ben senden ne isteyeyim” diyor.

“İste sen” diyor.

“Ben yedi kat yukarı dünya yüzüne çıkmak istiyorum.”

“Tamam oğlum” diyor karga.

“Kırk kilo et, kırk kilo da su getir. Ben lark dedim mi et vereceksin, lurk dedim mi su vereceksin” diyor.

“Bunu nerede bulurum, nerede bulurum?”

Bir koca karının evine varıyor. Koca karının evinde dururken diyor ki:

“Nine, bana su verebilir misin?” diyor.

“Oğlum, bizim suyumuzu bir dev tutuyor. Onu da her gün bir kız yiyor da öyle koyuveriyor” diyor.

“Nine, o suyu koyuvereceği saatte bana haber verebilir misin?” diyor.

“Veririm” diyor.

Nine, oğlana su yok diyemiyor da, dışarı çıkıyor, çişini yapıyor bir bardağın içine, oğlana veriyor.

“Yalnız gitme oğlum, seni de yer bu dev” diyor.

“Sen bana haber ver de yeneceğimi düşünme” diyor oğlan.

Tellal, “Su koyuverilmiştir!” diye bağırınca nine hemen oğlana haber veriyor.

Kız diyor ki:

“Aman gelme, ben bir padişah kızıyım. Alemin kızını yedirdi de, kendi kızına geldi mi katlanamadı derler” diyor.

“Sen benim belime sarıl da geri kalanını düşünme” diyor.

Kız, oğlanın beline sarılıyor. Dev de karşıdan,

“Nasibim birken iki olmuş, nasibim birken iki olmuş” deyip gelirken oğlan deve bir kılıç sallıyor, hadi devı öldürüyor. Dev de:

“Bir daha vur, bir daha vur” dermiş. Oğlan da dermiş ki:

“Beni anam bir kere dünyaya getirdi, bir daha getirmedi.”

Deve bir daha vursa canlanacakmış. O zaman kız da devin kanına bir elini vuruyor, oğlanın sırtına yapıştırıyor.

“Babam seni istediği zaman gelirsın buraya” diyor oğlana.

“Olur” diyor.

Koca karının evine gidiyor.

“Nine, su akıyor” diyor.

“Oğlum, nereden akacak? Seni dev yerdı. Sen ne yaptın?” diyor.

“Hayır nine, git, su çok akıyor” diyor.

Varsa ki su akıp durur. Padişah bağırıyor o zaman.

“Kim varsa burada yabancı, avlunun önünden geçecek!” diyor.

Kızın eline de üç tane elma veriyor. Elmayı verince,

“Oğlanı bilir misin?” diyor.

“Bilirim” diyor.

“Geç” diyor.

“Bu değil” diyor.

“Geç” diyor.

“Bu değil” diyor.

Geçiyor, geçiyor.

“Bir daha bağır” diyor.

“Geç” diyor.

Ondan sonra oğlan geçiyor. Oğlan geçerken kız oğlanın başına elma atıyor.

Padişaha diyor ki:

“İşte bu oğlan” diyor. Padişah diyor ki:

“Oğlum, ne istiyorsun benden? Ben sana şu kızımı bağışladım” diyor.

“Hayır, o benim dünya ahret bacım olsun. Alamam” diyor.

“Alacaksın.”

“Alamam.”

“Almayacak mısın? Ne istiyorsun benden?” diyor.

“Ben senden suyla et istiyorum” diyor.

“İyi ya” diyor, veriyor.

Köyün orta yerinde bir kanadına eti koyuyor, bir kanadına suyu koyuyor.

Karga:

“Ben lark dedim mi et, lurk dedim mi su vereceksin.”

Öyle öyle derken oğlanı çıkarıyor karga. Tam geliyor, köyün dışına ineceği zaman et tükeniveriyor. Oğlan da bacağına kesiyor, kuşun ağzına veriyor. Kuş eti, dilinin bir tarafına kısırtıyor. Kuş:

“Yürü bakalım” diyor.

Oğlan bir yürüyor, topallıyor; bir daha yürüyeyim diyor, yine topallıyor.

Hemen dilindeki eti çıkarıyor, hadi onu oraya yapıştırıyor.

Eee orada ne oluyor?

Koca kız gelin olacak olmuş. Tavşan istemiş.

“Kim yapar bunu?”

“Falan usta yapar.”

Oraya varıyor.

“Oğlum, sen altından tavşan, altından sini yapabilir misin?” diyor.

“Yaparım, ama bir çuval fıstık getirirsin benim durduğum odaya” diyor.

Oğlana bir çuval fıstık alıveriyor. Usta diyor ki:

“Ah bu oğlan beni mahcup edecek” demiş.

Ustası onu bağıyor. O da çıkarıyor.

Öteki biraderi evlenecek oluyor. O da üç tane yavruyu istiyor. O da:

“Öyle olunca böyle olur mu?” diyor.

“Olur” diyor.

Ustası yine bu oğlana:

“Beni mahcup etme” diyor.

Oğlan onu da çıkarıyor kuyudan. Öteki kız da:

“Ben Kuran’larımı isterim” diyor.

“Tamam, onu da alır getiririz” diyor.

Onu da alıp getiriyor küçük oğlan. Tam onlar gerdeğe girecekleri vakit bu küçük oğlan biraderlerini vuruyor. Kızların üçü de bu küçüğe kalıyor. Hani değnek yapıyorlar ya, değnekte damatları vurup öldürmüş. Babası da diyor ki:

“Bunlar bana kaldı.”

Babasını da vuruyor. Hepsi buna kalmış. Şimdi geçinip dururlar. Ben de vardım düğünlerine. Keşkeğini de yedim.

Hüsniye ÖZENEL

51. Muradına Nail Olmayan Kız

Köyün birinde muradına nail olmayan kız varmış. Bir yoksul köylü varmış. Karısı hamileymiş. Sonunda gitmiş doğumhaneye. Hastaneye gidince bir kızı oluyor. Üç tane Arap gelmiş.

“Bunun adını biz koyacağız. Hiç korkma” demiş. Birisi:

“Bu yürüdükçe ayağının altından çimen bitsin. Başına dökülen sular altın olsun” demiş. Birisi de demiş:

“Güldü mü yanaklarında gül açsın, ağladı mı gözlerinden inci dökülsün” demiş. Birisi de:

“Bunun adı Muradına Nail Olmayan Kız olsun” demiş.

Koluna bir bilezik takmış. Böylece köye gelmişler. Yoksul bir oduncuymuş. Bebek ağladıkça gözlerinden inci dökülüyormuş. Oduncu inci satmaya başlamış. Bir banyo yapıyorlar, hadi dökülen sular altın olmuş. Oduncu altın satmaya başlıyor, zengin oluyor. Zengin olduktan sonra günler böyle geçiyor, çocuk büyüyor. Padişahın oğlu da duymuş. Gelinlik çağı gelmiş kızın.

“Ben ille o kızı alacağım, Muradına Nail Olmayan Kızı alacağım” demiş.

Bir de cici annesi varmış.

“Onu öldüreyim, kendi kızımı vereyim” demiş.

Bunlar yola çıkıyorlar. Padişahın oğluna götürecekmiş kızı. Az gidiyorlar uz gidiyorlar, kız yoruluyor.

“Ben çok susadım” demiş.

“Gözünün birini verirsen su veririz sana” demişler.

Gözünün birini çıkarmış, vermiş. Ondan sonra biraz daha gidiyorlar.

“Ben acıktım” demiş.

“Bir gözünü de verirsen ekmek veririm sana” demiş.

Onu da veriyor. Gözlerini de alınca cici annesi bunun üstünü başını soyuyor, kendi kızına giydiriyor. Bunu kakıveriyor ormana. Kendi kızını götürüyor padişahın oğluna. Götürünce padişahın oğlu,

“Aha kız geldi, Muradına Nail Olmayan Kız geldi” diyor.

Kırk gün kırk gece düğün yapıyorlar. Öteki kız ağlaya ağlaya ağlaya inci yığılmış önu. İnci yığılınca bir oduncu, “Eşeğe sarayım” diyormuş, eşek semeri devirip kaçıyormuş. Eşekle uğraşırken onu görmüş.

“Ben bir oduncuyum ya, sen kimsin ya bu dağ başında?” demiş.

“Ben böyle böyleyim” demiş.

Halini anlatmış. Oduncu odunları bırakmış, kızı eşeğe bindirmiş, gitmiş evine. O da bir oduncuymuş. İncileri topluyor, satıyor herif.

“Benim başıma bir de su dökün, altın olur” demiş.

Hep anlatmış. Anlatınca da adam odunculuğu bırakıyor, zengin oluyor.

“Bir gün ben ölürsem, benim kabrimi ta tepenin üstüne yaptırın. Altından yaptırın. Kapısı açıldı mı bağırsın, kapandı mı bağırsın Muradına Nail olmayan Kız diye” demiş.

Öteki de, padişahın oğlu da gerdek gecesi gün girmiş. Şıngır şıngır girmiş gelini güldürmek için. Gelin bir gülmüş, dişleri sırtıp durur, hiç gül açmamış. Ondan sonra bir tas su istiyor. Suyu döküyor başına. Hiç altın olmamış.

“Sen değilsin” diyormuş.

“Benim” diyormuş.

“Sen değilsin” diyormuş.

“Benim” diyormuş.

Annesi geliyormuş.

“Buraların havasını alamadı. Alırsa gül açar, inci olur” diyormuş.

Ağlatıyormuş, hiç inci olmuyormuş gözlerinden dökülen. Bunlar böyle hır gür hır gür geçinip gidiyorlarmış. Bir gün gülmüş Muradına Nail Olmayan Kız. Yanağından gül açmış. Gülü koparmış, oduncuya vermiş.

“Bunu köyde sat. Bir göze bir gül, bir göze bir gül diye sat” demiş.

Bir göze bir gül diye satmış. Hemen o kızın annesi duymuş.

“Nasıl olur bu? Yaşüyor daha, ölmemiş” demiş.

Gülü alıyor, gözü veriyor. Gidiyor hemen, kızının yanağına takıyor. Güya güldü, gül açtı. Damat geliyor. Hemen gülü bir alıyor, gülü kokluyor.

“İnşallah gülü geldi ya, kendisi de gelir” diyor.

O gülü kokladığı zaman kız hamile kalmış, Muradına Nail Olmayan kız. Masal bu ya. Cici annesi başlıyor cadılık düşünmeye, kızı öldürmeye. Bir gün koca karı kimsesiz o evin etrafında dolaşmaya başlamış.

“Yardım edin, kalacak yerim yok!” diyormuş.

Misafir alıyorlar. Kızın odasına atıyorlar yatağını. Gece olunca cadı, kolundan bileziği çıkarıp gidiyor. Bilezikteymiş canı. Kız ölüyor. Sabah oluyor. Oduncu az duruyor, çok duruyor.

“Niye kalkmadı bu kızımız, niye kalkmadı?”

Varsalar ki ölmüş. Bir türbe yaptırıyorlar. Padişahın oğlu da evde “Sensin, sen değilsin” diye evde münakaşa ederken tüfeğini almış, ava çıkmış. Bir de bakmış ki dağ başında pırıl pırıl bir türbe. Varıyor türbeye. Kapıyı bir açıyor, “Muradına Nail Olmayan Kız” diye bağırıyor; kapıyı kapatıyor, “Muradına Nail Olmayan Kız” diye bağırıyor. Bakmış ki orada, türbede çocuğu da olmuş. Bakmış çocuk oynayıp durur, anne ölü. Çocuğu alıyor, evine getiriyor.

“Bunu sakın ha ağlatmayacaksınız!” demiş.

Çocuk oralarda yuvarlanırken annesinin bileziği eline geçiyor. Çevir Allah, çevir Allah, ağla bakalım. Padişahın oğlu duyuyor bunu, geliyor.

“Niye ağlatıyorsunuz bunu?”

“Bilezikten ağlıyor.”

“Verin onu!”

Veriyorlarmış, yine ağlıyormuş. Bakmış bakmış olmayacak.

“En iyisi ben bunu götüreyim annesine yine” demiş.

Annesine götürmüş. Bileziği koyuvermiyormuş çocuk. Çocuğu koyuvermiş türbenin, annesinin yanına. Değdiği yere can geliyormuş, değdiği yere can geliyormuş. Bakmış bakmış, bileziği çocuğun elinden almış da koluna takıvermiş, aynı uyanır gibi kalkmış.

“Ben böyle böyleyim, ama sen kimsin?” demiş.

“Ben de padişahın oğluyum. Bizim eskiden beri kavuşmamız lazımmış, ama o vakit, bu vakitmiş” demiş.

Sonra da evine geliyorlar. Kaynanasıyla karısına:

“Kırk katır mı istersiniz kırk katır mı istersiniz?” demiş.

“Kızım, kırk satır alıp da ne yapacağız, kırk katır alalım da odun çekeriz” demiş anası.

Kırk katırın kuyruklarına bağlamışlar bunları, sürüklemişler.

Fadime DAYI

52. Oduncu İle Şeytan

Bir varmış, bir yokmuş. Bir oduncu varmış. Odundan geliyormuş. Birisi kuyunun başında adamın birini kuyuya atmaya çalışıyormuş.

“Ne olur bana yardım et de bu adamı kuyuya atalım. Sen ne istersen sana yapıvereceğim” demiş.

Meğer o da Őeytanmıř.

“Ama seninle pazarlık yapalım. Beni hiçbir gün işsiz koymayacaksın. İşsiz koyarsan seni öldürürüm” demiş.

“Eh” diyor.

Adama yardım ediyor. Adamı kuyuya atıyorlar. İşsiz koymayacak ya.

“Hadi gidelim. nce bana bir çiftlik alalım madem” demiş işsiz kalmamak için.

İhaleye katılıyorlar. Şeytan bu ya, adam  diyorsa beş diyor. En pahalı parayı o veriyor. iftliği alıyorlar. Çiftliğe yerleşiyorlar. Bu akşam geliyormuş, iş istiyormuş. Gece çalışacak insan.

“Bunun önce çevresi taş duvar avlu olsun” demiş.

Sabaha kalkıyor, avlu oluyor.

“Apartmanlar olsun.”

Her taraf oluyormuş, hazırlanıyormuş hemen.

“Havuzu olsun.”

Günde *bicik bicik* iş veriyormuş Şeytana.

“Bahçesine bin bir çeşit meyvesi dikilsin” demiş.

Meyve de dikiliyor. O iş, bu iş, iş bulamamaya başlamış, verecek iş. İşleri bitirmiş. Hanım da syleyemiyormuş.

“Ne olacak bu iş? Niye oluyor? Nasıl oluyor?”

“Hanım, hakkını helal et. Benim sonum geldi” demiş.

“Niye bey?” demiş.

“Ben böyle böyle pazarlık yaptım. Şimdi *gari* verecek iş bulamadım” demiş.

Öyle deyince hanım:

“Bey, sen niye üzülüyorsun? Şeytan bugün geldi mi, bugün ben rahatsızım, ablam verecek işi, de” demiş.

Yine akşam oluyor. Şeytan iş istemeye geliyor. İş istemeye gelince,

“Bugün ben rahatsızım, ablam verecek” demiş.

Ablasına geliyor.

“Bana iş.”

Hemen kalkmış. Saçları kıvrıkmış. Saçından bir tek tel koparmış.

“Bunu düzelt de gel” demiş.

Şeytan saç almış da bir gitmiş, bir gün gelmemiş, iki gün gelmemiş, üç gün gelmemiş.

“Ha, gidelim, gezelim biz de şöyle. Şeytandan kurtulduk” demişler.

Yolda gezerken yürüyüşte bir kuyu başına varıyorlar. Kuyuya bir eğiliyor adam, şeytanı görmüş. Dibinde şeytan. Taşı üstüne koyuyormuş.

“Ya, taş düzeltereğim” diyormuş.

Çabuk kaçmış, şeytan beni görecekti diye adam.

“Ne oldu?” demiş.

“Ne olacak? Bizimki düzeltereğim diye uğraşıp duruyor” demiş.

“Sen niye kaçtın?” demiş. Hemen kuyuya varmış da eğilmiş.

“Hu, daha birini düzeltip de gelemedin. Bunun hepsi düzeliyor de gelinecek” demiş.

Şeytan ondan sonra bir daha hiç onların yanına uğramamış. Böyle de masal bitmiş.

Fadime DAYI

53. Rüzgaroğlu

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir zengin çiftlik ağası varmış. Bunun iki tane köpeği, bir tane iyi huylu bir atı, iki tane de çocuğu varmış. İyi geçimlilermiş. Ava meraklıymış. Bir gün ava gitmiş. Avlanırken bir geyik görmüş. Onun peşinden giderken bir ses duymuş. O ağanın ismi Rüzgaroğlu'ymuş.

“Ey Rüzgaroğlu, gençliğinde mi zenginlik istersin, kocalığında mı?” demiş.

Ondan sonra bu korkmuş tabi, hemen geri dönmüş. Evine gelmiş. Hanımına falan bir şey söylememiş. İkinci gün yine gitmiş. Yine aynı sesi duymuş. Yine bir şey söylememiş. Üçüncü gün yine korkmuş. Söylemiş.

“Hanım, böyle böyle. Bir ses duyuyorum ben. Gençliğinde mi zenginlik istersin, kocalığında mı zenginlik istersin diye bir ses duyuyorum” demiş. Hanımı da:

“Bey gençliğimizde ne yapalım biz zenginliği, kocalığımız rahat geçsin” demiş.

Ondan sonra Rüzgaroğlu tekrar ava gitmiş. Yine aynı ses, duymuş. O da demiş:

“İhtiyarlığında zenginliği istiyorum” demiş.

Hemen geri dönerken yağmur, fırtına başlamış. Köpeklerine, atına şimşek vurmuş, ölmüş. Ondan sonra evine gelmiş. Evi yağmurla, selle yıkılmış, evi dağılmış. Çocuklarıyla, hanımıyla kalmış bu. Sonra,

“Hadi buradan taşınayım” demiş.

Çıkmış yola. Giderken bir tane dereden geçecek olmuş. Çay böyle çok azgınmış. Oradan kendisi geçmiş. Bir tane ağaç dalı kesmiş.

“Çocukları da onunla geçireyim. Ona yapıştırayım, tutundurayım, geçireyim” demiş.

Çocukları geçireyim derken, hadi çocuklarını da dere almış gitmiş. Hanımıyla kalmışlar. Ondan sonra bunlar üzülürken hem yollarına devam ediyorlarmış. Bir köye rastlamışlar. Köyde bir bakıcı kadın aranıyormuş. Hanımına:

“Hadi benimle beraber sürünme. Sen burada kal” demiş.

Hanımı orda kalmış. Aradan baya bir zaman geçmiş, seneler geçmiş. Adam öyle giderken, baya bir seneler geçtiği için de ihtiyarlamış.

Kızını, oğlunu da bir değirmenci bulmuş. Büyütmüş, beslemiş. Ondan sonra oğlu askere gitmiş. Adam da hala gezgin gibi dolaşıyormuş. Bir köye varmış. Köyde de padişahlık seçimi varmış. Devlet kuşu uçuruyorlarmış.

“Bakalım kimin başına konarsa onu padişah yapacağız” demişler.

Devlet kuşunu uçurmuşlar. Kenarda ihtiyar bir dedenin başına konmuş.

“Olmaz, sayılmaz bu. Tekrar uçuralım” demişler.

Yine dönmüş dolaşmış, aynı yere konmuş kuş, aynı adamın başına konmuş kuş. Ondan sonra,

“Yine olmaz, biz bu adamı tanımıyoruz bile. Padişah yapamayız” demişler.

Tekrar uçurmuşlar. Yine aynı adamın başına konmuş.

“Üç kere uçurduk, aynı adamın başına kondu. Artık bunu padişah yapalım” demişler.

Padişah seçmişler onu. Ondan sonra adam, çocuklarını aramaya başlamış. Hanımını bir sandığa kapatmışlar. Bir dereye atacaklarmış. Askerler bulmuş. Askerler de askerlik anılarını anlatıyorlarmış, başından geçenleri.

“İşte benim böyle, benim böyle. Benim annem, babam yok. Bizi dere götürmüş, değirmenci büyütmüş” demiş.

İşte şöyleydi böyleydi, annesi tanımaya başlamış.

“Ne olur açın! Ben böyle böyle, sizin annenizim. Açın, açın!” deyince askerler padişaha gidiyorlar, götürüyorlar. Padişah da babaları çıkıyor.

“Ben Rüzgaroğlu” demiş. Sonra asker:

“Kardeşim, bizi büyüten değirmencinin yanında” demiş.

Kardeşini almış gelmişler. Annesi, babası, hepsi beraber mutlu yaşamışlar.

Fadime DAYI

54. Nohut Çocuk

Bir varmış bir yokmuş, evvelden bir kadının hiç çoluğu çocuğu olmuyormuş. Adam çiftçiymiş, *ileşbermiş* bizim gibi, tarlaya gidiyormuş. Kadın yemek götürecekmış adama öğleye, ama çoluk çocuk yok. Nasıl götürecek? Kim götürecek, kim getirecek? Kadının biri:

“Sen nohut ısla. Nohudu ısla, koy tencerenin içine. Besmelesiz koy” demiş.

Besmelesiz karı bir tencerenin içine nohut ıslamış, koymuş.

“Ya Allahım, ben şimdi bu adama aş götüreceğim, ama nasıl götüreyim, nasıl yapayım?”

Öğlen yemek vakti geliyor, adam yemek yiyecek. Bu kadın ha bire düşünürmüş. Makarna yapıyormuş. Şimdi biri *tüylemiş* çıkmış.

“Anne ben götüreyim” demiş.

Tenceredeki nohut, çocuk olmuş.

“Anne ben götüreyim” demiş.

“Hadi oradan, bok yiyecek, götürecek. Alemin çocuğu bana ne edecek?” demiş.

Bir oklava sallamış. O zaman hepsi demiş:

“Anne ben götüreyim, anne ben götüreyim, anne ben götüreyim.”

Tenceredeki nohutların hepsi çocuk olmuş karının başına. Karı bu sefer şaşırılmış. Nohut çocuğunun birisi de tarlaya varmış. Karı adama demiş:

“Ya bugün ben nohut ısladım. Bütün nohutlar çocuk oldu çıktı” demiş.

“Hadi be manyak karı, nohut çocuk olur mu?” demiş.

“Ben besmelesiz koydum nohudu, çocuk oldular hep” demiş.

“Evvelden beri yapsaydın ya madem, hep üzüldün” demiş.

“Olsun varsın, ne yapalım, olsun” demiş.

Nohudun birisi de *tüylemiş*, öküzün kulağına girmiş. Adam:

“Oha!” dermiş. Öküzün kulağındaki de:

“Oha!” dermiş.

“Aşağı öküz!” dermiş.

“Aşağı öküz!” dermiş öküzün kulağındaki de.

“Allah Allah, bu öküzde ne var?”

Öküz çıldırmış. Öteki öküzün kulağında seslendikçe öküz de delilenirmiş. Aşağı, yukarı derken bu adam acımış.

“Bu öküzden hayat gelmeyecek. Bu öküzü ben çekeyim, keseyim. Öküzü kessem olmayacak, kesmesem bana yetecek” demiş.

Koca öküzü kesecek. Bir nohut da ta orada otun içine girmiş. Otun içine girince öküz orada yayılırken, otun içindeki nohudu yemiş. Otun içindeki nohut, öküzün karnına gitmiş. Öküzün karnındaki de delilenmeye başlamış. Konuşmaya başlamış. Şimdi adam ne derse öküzün karnındaki nohut da onu dermiş. Bu sefer adam demiş:

“Bu iş iyi olmadı. İş kötüye sardı. Bu öküzü en iyisi ben çekeyim, keseyim.”

Kasabın, cambazın birisine vermiş. Cambaz almış, cambaz da hakkından gelememiş öküzün karnındakinden.

“E ne yapayım? Hadi keseyim.”

Kesmişler. İçinden çocuk çıkmış gelmiş, öküzün karnından. Hiç bu olacak iş mi, ama bu bir masal. Sonra,

“Ben bunu ne yapayım? Bundan kurtulamayacağım ben” diyor.

Gidiyor, yolun üstüne atıyor kendini. Yatıyor. Yatarken öteden araba geliyormuş. Düt düd düd düd araba bağırıyormuş. Adam da hiç oralı olmuyormuş.

“Hadi şu araba bağırıp durmasın. Şu arabayı korkutayım, geri kaçınsın” demiş.

Arabayı korkutayım derken, hadi adamın kolunu ezip geçiveriyor araba. Hadi araba kalıyor.

Habibe ASLANYILMAZ

55. Keçi Kız

Şimdi bir adamın karısı ölüyor. Karı ölünce bir kız kalıyor. Tekrar adam evleniyor. Evlenince de öteki karıdan da oluyor bir kız. Bu sefer kendi kızı çirkinmiş. Evvelki kadının kızı da güzelmiş. Dünür geliyorlar. Bu diyor ki:

“Hangisine geldiniz? Ona mı, buna mı?”

Şimdi kendi kızı çirkin ya, kendi kızını almayacaklar, onu alacaklar diye o karının kızına keçi kürkü giydirmiş, sırtına. Keçinin derisini giydiriyor kızlığına. O, keçi kız oluyor. Bu sefer diyorlar:

“Biz evvelki kıza geldik.”

“Hah,keçi, Allahın keçisini ne yapacaksınız siz alıp? Alacaksanız aha benim kız bu” diyor.

“Hayır, biz öteki kızı alacağız” diyorlar.

“Bizde başka kız yok ki, aha bu keçi var. Keçiyi mi alacaksın? Keçiyi alacaksanız keçiyi alın” diyor.

Gulileri, kazları varmış. Kazları kız güdermiş. Keçi kıza demiş ki:

“Hadi git, kazları yay” demiş.

“Ben ne yiyeceğim?” demiş kız da.

“Kazlar ne yiyorsa sen de onu ye” demiş.

Kazların yediği yenir mi? Kazlar ot da yer, bok da yer. Kazların yiyeceğini yedirmiş. Kendi kızına gelince de onu giyindirmiş kuşandırmış, vermiş. Kız bir gün öyle, iki gün öyle, anası da ölünce anasının mezarına varmış, anasının kemiklerini almış, orada bir kovuk çınar varmış, kovuk çınarın içine atmış. Şimdi kaz yayımına gidiyor ya, kaz yayımına gittiği yerde, orada çınar varmış, çınarın kovuğuna atıyor. Çınarın kovuğuna varırmış. Ağlarmış, ağlarmış, ağlarmış.

“Anam kalk. Bana şöyle çektiriyorlar, şöyle çektiriyorlar.”

“Hadi kızım, hiç tınlama. Sabret kızım sen.”

Anası kızı avutuyor. Eve gitmiş. Şimdi bir de dernek çıkmış.

“Hadi sen kazları yaymaya git. Nereden gideceksin sen derneğe? Ne yapacaksın sen dernekte?” demiş.

Buna keçi derisi giydirmiş ya.

“Git, kazlara git sen” demiş.

Kazlara gitmiş. Anası da, o çınarın kovuğundaki karı, o kıza elbiseler almış, giyindirmiş kuşandırmış. Allah tarafından giyinmiş kuşanmış. Derneğe gitmiş. Ötekiler gelinceye kadar kazları bırakıveriyor oradan, hadi onlardan evvela gidiyor, derneğe varıyor. Demişler:

“Dernekte bir güzel kız var, kim ki o kız?”

Tanıyamamış. Çünkü keçi kürkü var ya sırtında. Kendi kızını tanıyamamış. Oynamış *tüylemiş*, oynamış *tüylemiş*, oynamış *tüylemiş*, oradan kız yine kayboluvermiş. Kazların yanına gelmiş. Dernek dağılana kadar öteki giyimlerini çıkarıyor, koyuyor oraya. Kendi kürkünü giyiyor, eve öyle geliyor.

“Abla, bugün bir kız vardı. Bir güzeldi, bir güzeldi, dünya güzeliydi. Öyle güzeldi. Biz öyle güzel kız hiç görmedik ömrümüzde, hayatımızda” demiş.

“Ya, öylemi?” demiş.

“Öyle, çok güzel kız vardı” demiş.

Kız kendisi olduğunu söylemezmiş. Bir gün böyle, iki gün böyle derken analık bir gün bunu gizliyor. Analık *gari* ya. Şimdi adama dermiş:

“Ay mı güzel, gün mü güzel, sen mi güzel, ben güzel?” demiş.

“Ay da güzel, gün de güzel, sen de güzel, ben de güzel, ama benim nar tanem daha güzel” demiş.

Kızın adı Nartane’ymiş. Kızından ötürü,

“Nartane’ m daha güzel” demiş.

“Nerede Nartane?”

“İşte falan yerde.”

Ondan sonra kızı kovalatmış. Oradan kovalatır buradan kovalatır, az sonra denize attırmış.

“Kızı kasanın içine koyacaksın, ondan sonra denize attıracaksın” demiş.

Kasanın içine koyuyor adam kızı denize atmak için, ama adam nasıl atacak? Sen kızını atabilir misin? Atamazsın. Kız o zaman öyle demiş:

“Baba, atma beni denize. Gelirim ben yüze yüze. Atma baba, atma baba!” demiş.

Atıyor babası. Denizden yine kız kasanın içinde yüze yüze yüze ta kenara çıkıyor. Balıkçıların yanına geçiyor. Balıkçılar geliyor yanına, içinde ne varsa. Balıkçıklardan birisi:

“İçi senin, dışı benim” diyor.

Adam dışını güzel görüyor da içindekini görmüyor. İçindeki kız daha güzel.

“Tamam” diyor.

Bir de alsalar baksalar ki, kasanın içinden dünya güzeli bir kız çıkıp geliyor. O da onunla evleniyor. Mutlu mesut yaşıyorlar.

Habibe ASLANYILMAZ

56. Çobanın Karısı

Bir varmış bir yokmuş, bir padişahın bir oğlu varmış. Oğlan demiş ki

“Baba, ben rüyamda bir kız gördüm. Ben o kızın araya araya bulup alacağım” demiş.

“İyi, sana müsaade oğlum, git” demiş.

Gitmiş bu, böyle köy köy gezermiş. Gezerken bir pencerenin üstünde bir kız oturup dururmuş. şöyle oğlan bakmış yüzüne. Bakınca tükürmüş onun yüzüne kız. Tükürünce hiç seslenmemiş.” Ya rabbi şükür” demiş.

Bir elma yiyip dururmuş. Elmayı da yüzüne vurmüş oğlanın. Oğlan geçmiş gitmiş kahveye. Kahveye varınca kahvede:

“Beni bu padişah işçi alır mı ki?”demiş.

O da padişahın bir kızımış.

“Bir soralım bakalım, alır mı?” demişler.

Sonra padişaha sormuşlar. Padişah:

“Alayım, gelsin” demiş.

İşe almış onu. İşe alınca dururken demiş ki:

“Oğlum, ben sana kızımı vereceğim.”

“Ulan padişahım, benim gibi düşküne, benim gibi *zebil* insana kız mı verirsin?” demiş.

“Ayıp ettin sen. Ben sana kızımı vereceğim” demiş.

Sonra kızını ona vermiş. Gelin etmiş kızını.

“Benim anam da yok, babam da yok. Benim kimsem yok” demiş.

“Olsun oğlum, ben sana kızımı vereceğim” demiş.

Kızını vermiş. Kızını verdikten *keri* dururken demiş ki padişahın oğlu:

“Benim anam da var, babam da var. Ben köyüme gideceğim. Sen de gidebilirsin” demiş hanımına.

“Baba, benim beyin anası da varmış, babası da varmış. Gidecekmış” demiş bu.

Ağlamış. Ağlayınca,

“Kızım, neden ağlıyorsun? Ağlama. Ben paranız yoksa para vereyim, yiyeceğiniz yoksa yiyecek vereyim. Gidin” demiş.

Sonra bunlar gitmişler. Giderken giderken bir çöplüğe varmışlar. Orada bir tencere bulmuş, kırık bir tencere. Hanımına:

“Al bunu, bu bize lazım olacak” demiş.

Oradan onu almışlar. Sonra giderken giderken yolda çöplükte bir yorgan görmüşler.

“Bunu da al sen, bu bize lazım olacak” demiş.

Babası zenginmiş, padişahın oğlu ya, zenginmiş. Şimdi geliyor o, doğru kümese geliyor. Kümese gelince kümesin kıyılarını süpürüyor, içini süpürüyor. O yorganı, döşeği atıyor, oradan kümese giriyor. Kümese girince o padişahın oğlu çoban girdi oraya. Padişahın oğlu babasına çoban girdi. Şimdi evlerine gıcır gıcır varıyor, tavuk kümesinde çoban görünüyor.

“Oğlum, kız bulamadın mı sen?”

“Bulamadım.”

Böyle dururken bir gün,

“Baba, benim düğünüm var. Hazırlanın. Okuntuları dağıtın. Benim düğünüm var” diyor.

“E kız yok ya” diyorlar.

“Kız olmasın. Siz dağıtın” diyor.

Sonra kızlar pirinç ayıklıyorlar. Pirinç ayıklarken çobanın karısına da *ünlüyorlar* geliyorlar. Çobanın karı da geliyor oraya, gelin olacak. Çoban ona:

“Sen azcık pirinçten çal, koynuna koy da çorbacık pişirelim de yiyelim” diyor.

“Oldu” diyor o da.

Şimdi onun dediğinden çıkmıyor bak o. Koyuyor boynuna, oradan geliyor padişahın oğlan. Diyor ki:

“Yoklama olacak. Bakın!

Bakıyorlar. Çobanın karısından pirinç çıkıyor. Pirinç çıkınca,

“Tü yüzüne gözüne. Neden çaldın ?” diyorlar ona.

Kaynana kadın da diyor ki:

“Ellemeyin fakirciği. Ellemeyin, alsın, yesin, pişirsin. Ellemeyin” diyor.

Ona tükürüyorlar yüzünü. Sonra hoşafılık ayıklıyorlar.

“Hoşaflıktan da al. Hoşaf kaynatalım da içelim. Ondan da çal” diyor ona padişahın oğlu.

Ondan da çalıyor.

“Yoklama var” diyorlar.

Yokluyorlar. Yine ondan çıkıyor. Sonra,

“Ellemeyin” diyorlar.

Oradan tavuk kümesine varıyor. Ağlaya ağlaya ağlaya pişiriyor onu o, yiyorlar ikisi. Şimdi diyor ki padişahın oğlu ona:

“Bugün padişahın oğlunun düğünü var. Hamama gidilecek. Hani çöplükte bir tas bulduk ya, o tası al. Hamama gideceksin” diyor.

Gidiyor bu. Hamama giriyorlar. Hamam girince,

“Gelin kim ?” diyorlar.

Gelin yok.

Çanağın içine bir toprak koyuyor, bir sarı altın koyuyor, bir de kuru yaprak koyuyor.

“Öyle koyun. Geçene sorun onu. Bakalım kim bilecek bu yaprağı, toprağı?” diyor padişahın oğlu.

Şimdi buncağız da o tasla suya girmiş, saçcağızını tariyormuş. Herkes çıkmış, bir o kalmış.

“Bakın içinde insan vardır. Bakın” diyor.

Bakıyorlar. Bir o varmış. Getiriyorlar. Gösteriyorlar.

“Bu ne ?” diyorlar.

Tabağın içindekini gösteriyorlar.

“Evvel ben anamın babamın kapısında sarı altın gibi parlıyordum. Ben buraya geleli kuru yapraklar gibi, kuru topraklar gibi kurudum” diyor ona.

“Hah, o benim hanım olacak. Benim düğün olacak” diyor padişahın oğlu. Şimdi diyorlar ona:

“Seni biz padişahın oğluna vereceğiz. Seni biz padişahın oğluna gelin edeceğiz”

“Hayır, benim çobanım var. Beni ellemeyin, benim çobanım var” diyor.

Onu zorla yıkıyorlar, yıkıyorlar, giydireyorlar, çobanın kıyına koyuyorlar, padişahın oğlunun kıyına koyuyorlar. Kaldırıyor kafasını.

“Elleme beni, benim çobanım var. Ben sana varmam” diyor.

“Kaldır kafanı. Bak bana. Ben kimim? Ben seni rüyamda gördüm. Köy köy gezdim, seni ben aradım. Sen bir pencerenin önünde oturup elma yiyip dururdun. Sen tükürdün yüzüme, elmayı yüzüme vurdun. Senden ben onu çıkardım. Sen benimsin, ben seninim” diyor.

Hanife DÜLGEYER

57. Padişahla Zengin Adam

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zamanda bir fakir adam varmış. Adam odun satarmış. Odun keser, eşekle köylere odun satarmış. Karı da ev işlerine gidermiş. İki oğlan çocuğu varmış. Ev işlerine giderken adam:

“Şimdi güzel karı gelsin gelsin, burada çalışsın. Ben bunu bırakayım, varayım da alayım geleyim” demiş.

Karıyı almış gitmiş, varmış. Şimdi ev temizleyen karıyı, fakir adamın karısını almış gitmiş. İki oğlan balası kalmış. Köyde de ayıbına gitmiş adamın.

“Bunları alayım da başka köye gideyim” demiş fakir adam.

Şimdi birini almış gitmiş. Giderken çay almış gitmiş oğlancığı. Adam kalıvermiş. Sonra durmuş durmuş, birini daha almış gitmiş. Yine onu da almış gitmiş çay. Orada o adam kalmış. Köye dönmemiş adam. Köye dönmeyince o çocuğu avcılar bulmuş, köye çıkarmış. İkisini de köye götürmüş. Ölmemiş çocuklar. Sonra bir köye çıkmış. Padişah seçilirmiş köyde de. Şimdi bir talih kuşu varmış. O da nasılmış biliyor musun? Çaydan çıkmış da ıpslak varmış oraya adam, o halkın içine. Varınca ille talih kuşu gelir o adamın başına konarmış.

“Padişah o olacak” dermiş.

Döner döner, o adamın başına konarmış.

“Köyümüzde zengini var, fakiri var. Bunu mu edeceğiz?” demiş halk da.

Onu örtmüşler, *pirketlerin* altına saklamışlar onu. Yine varmış o kuş, onun başına konmuş, “İlle o padişah olacak” diye. Onun başına konunca, köyde o padişah olmuş. Padişah olunca zengin adam da o köydeymiş. Oğlanlar büyümüş. Oğlanları da oradan biri almış gitmiş. Oradaymış oğlanları da. Adamın biri padişahla oturuyormuş. Karısı da varmış orada.

“Padişahım, benim karım var evde. Karım korkar. Ben gideyim” demiş.

“Ben çocukları yollayayım da çocuklar beklesin orayı. Karıyı senin çocuklar beklesin” demiş padişah da.

Şimdi çocuklar beklermiş kapıda. Şimdi iki çocuk demişler ki birbirine:

“Hadi başımızdan geçenleri anlatalım.”

Zengin adamın karısını bekliyorlar ya.

“Benim babam odun satarmış. Anam da ev işlerine gidermiş” demiş biri.

“Benim anamı zengin adam almış gitmiş” demiş öbürü.

Şimdi anası da içerdeymiş. Anasını bekliyorlarmış. Padişah zengin adamın karısını bekletiyor ya. Padişahla konuşuyor onlar. Sonra anası çıkıvermiş dışarı onlar konuşurken.

“Siz benim çocuklarımsınız ya. Gelin bakalım buraya” demiş.

Şimdi zengin adam varıyor oraya. O çocuklar anasıyla sarmaş dolaş sarılı dururlarmış. Gelivermiş de padişaha demiş ki:

“Bak benim karyı ne yaptılar senin çocuklar? Sevişip dururlar”

Padişah, oraya varınca o çocukları parayla almış. Onları bulan adamdan parayla alıyor, padişahın oluyor o çocuklar.

“Derhal bunlar asılacak! Derhal onların ikisini de asacağz” demiş.

Getiriyorlar bunları. Şimdi onları orada asacaklar. Karyı da getiriyorlar. Karyı da asacaklar. Çocuklar:

“Padişahım, biz başımızdan geçenleri anlatalım. Ondan *keri* as bizi” diyorlar.

“Tamam, anlatın bakalım” diyor.

Çocuklar anlatıyorlar. Karı da anlatıyor. Padişah da diyor ki:

“Siz benim çocuklarımızısınız.” Karı da:

“Benim çocuklarımsın” diyor.

Bunlar sarmaş dolaş. Zengin adamı asıyorlar. Bunlar kalıyorlar.

Hanife DÜLGEYER

58. Helvacı Güzeli

Bir adam varmış. Hacca gitmiş. Oğlunu da almış, hacca gitmiş. Bir kızı varmış. Bir hocaya teslim etmiş gitmiş anasıyla ikisini.

“Ben gelene kadar bunları, gözetle, bekle” demiş.

Hoca da gelirken giderken kıza aşık oluyor. Bir koca karıya bir heybe altın veriyor, koca karı kızı kandırarak.

“Kızım, ninenin düğünü var. Hamama gidecekler. Seni de götüreyim ben” diyor.

“Beni hoca görmeden gitmem. Babama şikayet eder beni” diyor.

“Etmez, etmez” diyor.

Koca karı hamama alıp gidiyor kızı. Hoca da arkasından varıyor. Koca karı hamama ikisini kilitleyip gidiyor. Hoca demiş ki:

“Ben seninle evleneceğim.”

“Evlenelim. Sen bir otur. Ben seni hamamda yıkayayım, sabunlayayım da ondan sonra evlenelim bakalım” demiş kız.

Kız yine usluymuş. Ondan sonra hoca oturmuş. Kız ne kadar su varsa suları kesiyor. Gözünü, yüzünü sabunluyor; hoca gözlerini açıp da kurnaları bulamıyor. Kız da hocayı adam akıllı dövüyor, oradan kız geliyor eve. Hoca da oradan kendi çıkıyor, babasına mektup yazıyor. Eskiden mektuplar varmış.

“Senin kızın burada bir herifle konuştu, görüştü” demiş.

Adam da hacdan geri dönecekmiş. Oğlanı yollamış önceden.

“Kız kardeşini dağlara götür, kes, kanlı gömleğini bana getir ben varmadan” demiş babası.

Oğlan kız kardeşini alıp gidiyor. Bir dağın başına varıyorlar. Oğlan, kız kardeşine kıyamıyor. Bir tavuk götürüyor giderken. Onun gömleğini alıyor, tavuğun kanına bulaştırıyor.

“Hadi git! Sen başını al git, buraya gelme artık!” diyor.

Kız da gide gide bir çeşmenin başına varıyor. Kavak varmış. Kavağın tepesine çıkıyor. Oradan Beyoğlu gelmiş. Atını suluyormuş. Beyoğlu onun güzelliğinden düşüp duruyormuş, atı su içmiyormuş. Beyoğlu demiş ki:

“İn misin, cin misin? İn aşağıya.”

“Ne inim, ne de cinim. İnemem ben aşağıya” demiş kız da.

İndirememiş. Gitmiş, bir koca karı getirmiş. Bir saç ayağı vermiş eline, bir teneke vermiş.

“Çeşmenin başında çamaşır ısıtıyorum diye saç ayağını ters vur, ayak üstü vurma. Kız iner de sana denkleştiriverir” demiş.

Oradan koca karı geliyor. Sacayağı kuruyor, ocağı yakıyor ters.

“Nine, saç ayağını ters çevirdin. Şöyle çevir” diyor yukarıdan.

“Kızım, bilemiyorum. Gel de bana gösteriversene” diyor.

Oradan kızı iniyor aşağıya. Saç ayağını denkleştiriverirken Beyoğlu geliyor, kızı tutuyor.

“Ben sana aşık oldum. Sen nesin?” diyor.

“Ben de Allah’ın yarattığı bir insanım” diyor.

Şimdi Beyoğlu alıp gidiyor onu. Kırk gün kırk gece düğün yapıyorlar. Bir Araptan ona hizmetçi tutuyor. İki oğlan çocuğu varmış. Her bayram gelirmiş, karı ağlarmış.

“Senin anan baban var mı?”

“Yok.”

“Sen nereden çıktın?”

“Bilmiyorum ben. Benim anam babam yok” diyormuş.

Bir gün bir bayram gelmiş.

“Ben seni anana babana yollayacağım” demiş.

Çocukları koca koca olmuş. Demiş ki o hizmetçiye:

“Bunun falan şehirde babası varmış. Ona götür bunu.”

Arapla gidiyorlar. Ormanların, dağların içinden geçiyorlar. Giderken giderken,

“Benimle yatmazsan çocuğun birini keseceğim” diyor.

“Kes” diyor.

Çocuğun birini kesiyor Arap. Onu koyuyorlar. Biraz daha gidiyorlar.

“Benimle yakın ol. Çocuğun birini de keseceğim” diyor.

“Kes, onu da kes” diyor.

Onu da kesiyor. Varırken diyor ki:

“Sen benim bacağıma bir ip bağla. Ben aşağıdan dereden bir abdest alayım geleyim. Seni de keseceğim” diyor.

“Kes, beni de kes” diyor.

Arap, dereye abdest almaya gidiyor. Orada o otura koyuyor. Oradan ipi bir çözüyor, kaçıyor. Oradan kaçça kaçça hadi bir çobana varıyor. Çoban:

“*Urbaları* değişelim ikimiz” diyor.

Şimdi değişiyorlar. Kendi *urbalarını* çobana veriyor, kendi de erkek *urbası* giyiyor. Gide gide o şehre varıyor. Babası da helva yaparmış onun. Oradan varıyor.

“Amca, ben sana misafir olayım. Helva yapıvereyim, yardım edeyim.”

“Ya kızım, ben ancak çalışıyorum” dediyse de adam başından savamıyor. Onu alıyor dükkanına. O da her gün helva yapıyor. İnsanlar da her gün *yumuş yumuş* geliyorlar, seviyorlar onu; Helvacı Güzeli koymuşlar adını. İleri Helvacı Güzeli, beri Helvacı Güzeli.

Arap varıyor.

“Ne oldu?” diyor.

“Senin karı, başka biriyle gitti. Çocuklarımı da aldı gitti” diyor.

Beyoğlu atına biniyor, gidiyor. Aramaya çıkıyor bunu. Arıyor tarıyor, yok; dağları tepeleri arıyor, yok. O şehre varıyor. Onun da adı yok ya, Helvacı Güzeli adı *gari*. O dükkana varıyor.

“Hemşehrim, beni misafir alır mısın?” diyor kocası.

“Alırım” diyor.

Alıyor. O gün orada duruyor. Kız diyor ki babasına:

“Baba, bunu misafir alsak ya bir akşam” diyor kocasından ötürü.

Biliyor kocasını. Onu misafir alıyor. Evlerine varıyorlar. Şimdi diyor ki.

“Bu misafirin yanına ben kimi istiyorum biliyor musun?”

“Ee?”

“Hocayı istiyorum, Arap’ı istiyorum” diyor.

Onlar hep oraya toplaşıyorlar.

“Hamama götürün koca karıyı istiyorum” diyor.

Toplaşıyorlar.

“Herkesin işeyeceği varsa dışarı çıksın. Kapı kapandı mı tamam, bitti” diyor.

Kız başlıyor anlatmaya benim anlattığım gibi. Anlatırken hoca diyor ki:

“Benim işeyeceğim var. Bir dışarı çıksam ya.”

“Yok, imkanı yok” diyor kız.

Kocasını da orada, babasını da orada, kardeşini de orada, hepsi oradalar. Oradan çıkarmıyor. Anlatıyor kız benim anlattığım gibi. Ondan sonra orada hepsini babası öldürüyor. Kız da oradan kocasını alıp gidiyor.

Eşe TURGUT

59. Bıdıçık

Yedi arkadaş, yedi cüce varmış.

“Hadi çalışmaya gidelim” demişler.

Çalışmaya gitmişler. Çalışmaya giderken yolda bir koca karıya denk gelmişler. O da cadı karısıymış. Ona misafir olmuşlar. Bunlar yemişler, içmişler, yatmışlar. Cadı karısı dişlerini sürtmeye gidermiş. Yedi cücenin de bir birini yiyecekmiş, bir birini yiyecekmiş. Onların içinde de akıllı biri varmış.

“Kalkın, kaçalım. Bu bizi yiyecek” demiş.

Gelmiş.

“Kim uyur; kim uyanık?”

“Herkes uyuyor da ben uyanığım” demiş.

“Sen niye uyumuyorsun?”

“Anam bana bir horoz keser yedirirdi de ondan sonra uyurdum.”

Cadı karısı da kesmiş, pişirmiş, yedirmiş. Yine gitmiş. Yine gezmiş, dolaşmış, gelmiş.

“Kim uyur, kim uyanık?” demiş.

“Eller uyur da ben uyanığım” demiş o Bıdıçık. Onun adı Bıdıçık’mış.

“Niye uyumuyorsun oğlum sen?” demiş.

“Anamın bir danası vardı. Bana keser yedim de öyle uyurdum” demiş.

Cadı karısının da danası varmış, onu da kesmiş. Sabah olmuş. Akşam yine yatmışlar.

“Bugün ben bunların hepsini yiyeyim” demiş cadı karısı.

“Kim uyur, kim uyanık?” demiş.

“Eller uyur, ben uyanık” demiş.

“Oğlum Bıdıçık, niye uyumuyorsun?” demiş.

“Anam bana çaydan gözerle su getirirdi, içirirdi de öyle uyurdum” demiş.

Gözerle su gelir mi? Cadı karısı gözer alıyor, gidiyor. Sıçıyor içine, sıvıyor, su gidecek.

“Kalkın, kaçalım. Bu bizi yiyecek” diyor.

Kalkıyor bunlar, kaçıyorlar. O Bıdıçık’ın da bir tane çakı bıçağı varmış. Orada kalmış. Yarı yolda dönüyor.

“Arkadaşlar, benim bıçak kalmış. Ben bıçağı alayım geleyim” diyor.

Dönüyor. Yağmur çiliyormuş hafif hafif. Geliyor koca karı, bir katmer sacı vuruyor. Oradan sacın üstünden cıs cıs ses geliyormuş. Cadı da sanıyormuş, yağmur damlıyor. Bıdıçık da *dambeşten* işeyiveriyormuş. *Dambeşe* çıkmış, bakmış *dambeşte* büzülüp duruyormuş.

“Vay yavrum Bıdıçık, ben seni arıyordum ya” demiş.

Almış gelmiş, çuvala koymuş, ağzını bağlamış. Bu da bıçağı bulmuş, almış bıçağı. Cadı dişlerini sürtmeye gitti mi, bıçağı çuvala yalıyor, bacadan çıkıyor. Orada kavak varmış, kavağın tepesine çıkıyor beni tutar diye.

“Bıdıçık, Bıdıçık neredesin?” diyor.

“Nine, nine buradayım” diyor, inmiyor.

“Vay yavrum Bıdıçık, nasıl çıktın oraya sen?” diyor.

“Sabanı sabana koydum, demiri demir üstüne koydum. Bir hopladım, buraya çıktım” diyor.

Çıkarken de bir kese kum alıyor Bıdıçık.

“Sen yukarı bak nine” diyor.

Yukarı bakıyor, döküyor kum, yuvarlanıp gidiyor. Hadi aşağı düşüyor koca karı, ölüyor. Bıdıçık da oradan çıkıp gidiyor, arkadaşlarına erişiyor.

Eşe TURGUT

60. Keçi Kızı

Bir adamla bir karı varmış. Evlatları olmuyormuş.

“Ey Allahım! Bize bir evlat ver, ver de nasıl olursa olsun, bizim de dumanımız tütsün” demişler.

Bunlara da Allah bir keçiden evlat vermiş. Bu evladı büyütmüşler, on on beş yaşına girmiş. Bir gün demiş ki:

“Hadi yavrum, alemler gidiyor; çamaşır yıkayalım, benim giyeceğimi yıkayalım.”

O da aşağı yukarı gezinir gezinir yapmazmış. Anası bunu uykuya yatmış. Kalkıvermiş. Keçi kabuğunu koymuş. *Appactık* çamaşırları yıkamış. Çamaşırlarını küllemeye koymuş, bohçasına koymuş. Neyse akşam eve geliyor. Akşam bunun arkasından Beyoğlu dünür geliyor.

“Nine, amca, senin kızını ben alacağım!”

“Ulan oğlum, benim kızımın başı hallı, sen bir Beyoğlusun. Yapamazsın, edemezsin” dediye de,

“Halına malına bakmayacağım. Ben istiyorum, diliyorum. Ben bunun hünerini öğrendim, gördüm.” Anası, babası diyor:

“Buyur, gelsin istesin. Biz ne vermeyelim?”

Allah’ın emriyle vermişler bunu. Allah’ın emriyle düğün yapmışlar, nişan yapmışlar, almışlar. Günlerden bir gün diyor ki:

“Oğlum, bana kapıları açık bırak. Bunun hünerini ben de göreyim.”

Evin içi yıldız gibi yanarmış. Çok güzelmiş, hünerliymiş. Fakat Cenab-ı Allahım, keçi kılığını giydi mi keçi olurmuş, keçi haletine girermiş. Neyse bunlar bunun anasıyla bunu pencereden tanıyor.

“Ben kapıyı dayaklamayayım. Gör” diyor.

Pencereden bakıyor, evin içi yanıp durur. Kız geziniyor, bulaşık yıkıyor.

“Ulan, Allah ya bana verir ya ona verir” diyor.

Kapıya bir yükleniyor. Keçi, kabını aldığıyla *mışınanın* içine vuruyor. Keçi kabı *mışınanın* içinde yanıyor. Beriki kız evin ortasında yanıyor, kül olup gidiyor. Anası geliyor, babası geliyor, kocası geliyor, ağlıyor, feryat ediyor.

“Yapmayaydım iyi, ama ben de ellere karışsın evladım diye yaptım” diyor.

Bu yollara düşüyor. Burada da bitiyor.

Ümmühan DAĞLI

61. Peri Kızları

Oturduk, masal satıştıkt birbirimizle, çoluğumuz çocuğumuz, komşular. Köyün altında bir eşek ölmüş. Çocuğun birisi,

“Kaburganın altına gireyim de şu kuşların birini tutayım” demiş.

O da kaburgadan çıkana kadar kargalar kapıyor. Hadi altın dağının tepesine götürüyor. Oraya çıkıyor çocuk, inemiyor. Ona altın atıveriyor, buna altın atıveriyor. Bir gün karnı acıkıyor.

“Nasıl ineyim, nasıl edeyim?”

Eline dalak gibi bir şey alıyor. Kargaların kemikleriyle kazarken, bir kaygan taş buluyor. Kaygan taşı buluyor, çıkarıyor, ta oraya dayıyor. Bir merdiven buluyor, iniyor merdivenden aşağı. Varıyor, dev karısı fırın süpürüp durur. Bunun memesine yapışıyor, boynuna yapışıyor. Karı bunu fırın ekmeğiyle kuzu gibi karnını doyuruyor.

“Sen benim anamsın!”

“Sen benim oğlumsun!”

Bunlar anlaşıyorlar. Bir gün dururken dev babaları gelmiş.

“Karı, bu evde bir adem kokuyor. Saklıyorsun, saklama. Ben bunu bulacağım” diyor.

“Tamam. Bir şey demeyeceksen çıkaracağım” diyor.

Çıkarıveriyor.

“Tamam oğlum, sen bizim oğlumuz ol. Bizim de evladımız yok. Ben de senin baban olayım” diyor.

Günlerden bir gün canı sıkılıyor. Havuz varmış. Peri kızları gelirmiş. Orada güvercin olurlar. Oğlan bunlara bakarken vuruluyor.

“Bunu ben nasıl tutacağım ana?” diyor.

Gül bahçesinin orada gül varmış.

“Güllere sin, gülün içine gir. Hangisini seviyorsan onun elbisesini kavradığınla otur. Onlar senin kıyına gelir. Öteki gider varır” diyor.

“Tamam.”

Bu sınıyor. Gelmiş iki güvercin, çamaşırlarını çıkılamışlar. Havuzun içine giriyor. Oğlan bunun birini alıyor hemen. Öteki güvercinin biri gidiyor. Biri kıyıda kalıyor.

“Ana, buldum, tuttum” diyor.

Bunlar yine az duruyorlar uz duruyorlar ikisi beraber.

“Bizim de anamız babamız vardı. Bizi yollasana” diyor.

Koca dev, babası diyor:

“Hadi oğlum, yeter.”

Bunlara bir beygir yükü altın sarıveriyor. Yarı yola kadar da iletiveriyor. Dönüveriyor gerisin geriye.

“Oğlum, sana bir tembihim var. Bunlar yüz sene de olsa alır da gider. Bunlar peri perzar kızlarıdır. Yalnız bu hüneri, bu elbiseleri yavuz yere sakla. Duvarın temelini kaz, oraya at” diyor.

Varıyor bunlar anasının babasının yanına. Kırk gün kırk gece davul çaldırıyor.

“Oğlum, biz bu hüneri yapacağız.”

“Tamam, yapın ana.”

Bunlar bir düğün yapıyor. Bir yakaya gidince temeli kazıyor, ta oraya saklıyor giyecekleri. Neyse geliyor güvercin. Bir kokuyor, duvarın dibine bir yumruk vuruyor, yarıyor. Cenab-ı Allahım onu yarıyor. Alıyor elbiselerini.

“Hadi, şimdiye kadar seninle eşlik yaptım. Ben gidiyorum evime. Beni ister dilersen” Gök, dağ!” diye diye gel. Beni buldururlar, ben seni bulurum” diyor.

“Allah verirse alıp geleceğim” diyor.

Gidiyor. Bunu Cenab-ı Allahım, perileri perzarları yollara dikiyor. Oğlan giderken bu oğlanı buluyorlar, öldürüyorlar. Hata getirmeden bu kızla babasının karşısına iletiveriyorlar.

“Eh kızım, bu mu?” diyor.

“Bu yiğit, beni havuzdan alıveren, ediveren.”

“Eh, tamam” diyor.

Bir dernek de babaları yapıyor.

“Kızım, burada mı duracaksın, yerine mi gideceksin?” diyor.

“Baba, ben oraya yakışırım” diyor.

“Kızım, zaten senin erinin evine yakışmak buradan bedel olmuş. Git yavrum” diyor.

Burada bitiyor.

Ümmühan DAĞLI

62. Bit Derisi

Bir adam varmış. Bir de kızı varmış. Bu adam bit beslemiş. Bitin derisini soymuş.

“Bu bit derisini kim bilebilirse kızımı ona vereceğim” demiş.

Kız çamaşır yıkamaya gitmiş. Kızın yanına taşradan bir abdal gelmiş. Kız abdala demiş ki:

“Bizim eve var, bizim evde bit derisi var. Sana babam ne geldin diye sorarsa, bit derisi bit derisi deyip de çıkıver” demiş.

Adam eve gelmiş. İçeri girmiş. Kızın babası:

“Bu ne?” diye sormuş. Abdal da:

“Bit derisi,bit derisi” deyip de çıkıvermiş. Kızın babası:

“Bu, bit derisini bildi. Varın, alın getirin kızımı, bu adama vereceğim” demiş.

Kızını vermiş. Kızı almış götürmüş abdal, saraya kapatmış. Abdal oduna gidermiş, sarayda her yerin anahtarını verirmiş, bir yerin anahtarını vermezmiş. Bir gün abdal oduna giderken kız:

“Her yerin anahtarını veriyorsun da, falancanın anahtarını vermiyorsun. Onu da versene” demiş.

“Veririm, ama açma” demiş.

Kız açıvermiş kapıyı. Al gelin parmakları, allı başlı gelinleri yemiş yemiş, oraya kapatmış.

“Ah ben napayım?” demiş.

Akşam abdal gelmiş.

“Açtın mı burayı?” demiş.

“Açtım” demiş. Abdal:

“Hırrrrrr, onları çiğ yedim, seni pişirip de yiyeceğim” demiş.

Gelini kilitlemiş, oduna gitmiş. Kız:

“Ne yapayım, ne yapayım?” demiş.

Baca deliğinden çıkmış. Yukarda dikilip dururmuş. Oradan bir soğancı geçiyormuş. Soğanın kilosu beşe beşe diye bağırıp gidiyormuş.

“Amca bircik beni alır mısın? Can kurtaran yok mu?” demiş.

“Alırım” demiş.

Adam almış.

“Soğanın kilosu beşe, soğanın kilosu beşe” diye diye uzaklaşmış.

Kezban DEMİR

63. Takke İle Kese

Eskiden bir çiftçi varmış. Bir gün tarlada çift sürerken öğlen olmuş, öğle yemeğine gitmiş. Bir ateş yakmış. İki yılan birbirini kovalarken ikisi de ateşin içine girmiş yanlışlıkla. Çiftçi sopasını ateşe sokup çıkartmış yılanın birini. O yılan da adama:

“Ne dilersen dile benden” demiş.

“Senden ne dileyebilirim ki? Sen bir yılsın, ben bir insanım.”

“Ben şahmeranın kızılım. Ben şimdi seni babama götüreceğim. Babamdan da en eski sandığını iste.”

“Tamam.”

Az gitmişler ve önlerine bir delik gelmiş. Yılan önden girmiş.

“Sen de arkamdan gel” demiş.

Arkasında birçok yılan varmış. Bütün yılanlar birden kafasını kaldırmış. Yılan da çiftçiye:

“Korkma!Üstlerine bas. Bir şeycik olmaz” demiş.

Çiftçi üzerine basıp geçmiş. Yılanın babasının yanına gelmişler. Yılan babasına:

“Bu insan beni ölümden kurtardı” demiş. Babası da:

“Dile benden ne dilersen” demiş. Çiftçi ise:

“Senden en eski sandığını dilerim” demiş.

Yılan da boynunu bükmüş.

“Beni en hassas noktandan vurdun” demiş.

Sandığı adama vermiş. Yılan deliğe kadar çiftçiyi uğurlamış. Çiftçi evine gelmiş, sandığı açmış. Bir bakmış, sandığın içinde eski bir para kesesi, bir de takke varmış. Çiftçi sandığı tavana atmış. Çiftçinin bir de sekiz on yaşlarında oğlu varmış. Oğlu on iki yaşına gelmiş, babası ölmüş. Oğlu bir mağazaya çırak girmiş. Bir hafta sonra haftalığını almış. Annesine:

“Bana bir kese dik” demiş.

Onu al sen. Çocuk parayı kesenin içine koymuş. Bir gün harcamak için çıkarmış, bir de bakmış, para sarı lira olmuş. Hep paraları sarı lira yapmak istemiş. Bir gün mağaza sahibi İstanbul'a mal almaya gitmiş. Çocuk tellal ile "Ne alırsan bir kuruşa" diye bağırtmış. Mağazada hiçbir şey kalmamış, hepsini satmış. Gece olmuş. Çocuk bir kuruşları çıkarıp keseye koymuş, tam iki teneke sarı lira yapmış. Mağazanın sahibi gelmiş. Çocuk iki teneke sarı lirayı göstermiş. Sahibi bu işe çok sevinmiş.

Padişah duymuş, çocuğu yanına çağırtmış. Çocuk padişahın yanına gelmiş.

"Bu işi nasıl yapıyorsun?" demiş.

Hemen kızın odasına koymuş çocuğu, kız da içeri girmiş. Çocuğa:

"Nasıl yapıyorsun bu işi, bir daha yapar mısın?" demiş.

Çocuk, keseyi çıkarıp bir daha yapmış, paralar sarı lira olmuş. Kız:

"Ver de bir de ben yapayım" demiş.

Kız, keseyi almış, çocuğu saraydan attırmış.

Çocuk eve gelmiş, tavana çıkmış. Sandığı çıkarıp içinden takkeyi almış, kafasına takmış. Anası da çocuğu yemeğe çağırmış. Çocuk gelmiş, anasına bağırmış. Ama anası bir türlü çocuğu görmüyormuş. Çocuk hemen bütün mağazalara girmiş. Çocuğu kimseler görmemiş, görünmez olmuş. Yine padişah bunları duymuş, yanına çağırtmış. Kızı yine:

"Baba, benim yanıma yolla" demiş.

Kız çocuğu odasına almış.

"Nasıl yapıyorsun?" demiş.

Takkeyi giymiş, görünmez olmuş. Kız:

"Korktum. Ver de bir de ben yapayım" demiş.

Çocuk da vermiş. Kız onu yine saraydan attırmış, dayak yemiş.

Bu sefer kalktığında beyaz ve kırmızı elma ağacı görmüş. Bir beyaz elma yemiş, her yerinde boynuz çıkmış. Kırmızı elma ağacını yanına gitmiş. Ondanda bir elma

yemiş, iyi olmuş. Bir sepet beyaz elma toplamış. Padişahın kızının kapısının önünden geçerken” Güzel elmalarım var!” diye bağırmış. Kız, hizmetçisine:

“Bana elma al” demiş, canı istemiş.

Elmalardan yemiş, kızın her tarafında boynuz çıkmış. Padişah her yere bağırttırmış.

“Kim benim kızımı iyileştirirse kızımı onunla evlendireceğim” demiş.

ocuk bir gün sonra saraya gelmiş.

“Ben iyileştiririm. Bana bir hafta mühlet verin” demiş.

Çocuğa bir hafta çok iyi bakmışlar. Bir hafta sonra kırmızı elmaların suyunu sıkmış, kıza iirmiş. Kız iyileşmiş. Padişah kızı çocuğa vermiş. Kırk gün kırk gece düğün yapmışlar.

Raşit GÜLHAN

64. Keloğlan

Bir gün Keloğlan evinde uyuyormuş. Keloğlan'ın annesi de evinde ekmek yapıyormuş. Keloğlan'ı annesi bir türlü kaldıramıyormuş. Keloğlan'ın yatağının yanında bir büyük kap içerisinde yoğurt varmış. Keloğlan uyku semesine kalkarken yoğurdun içine düşmüş. Annesi de bir tahtada ekmekleri bırakmış, fırına ekmeklerin bir kısmını almaya gitmiş. Keloğlan başlamış ekmekleri yoğurdun içine bandırarak yemeye. Sonra eline büyük bir kaşık alıp yoğurdu yemeye başlamış. st başı yoğurt olmuş. Bacaklarının her tarafında sinekler varmış. Keloğlan bir tane tokat vurup beş tanesini öldürmüş. Sonra kapıdan içeri ekmeğin kokusunu alan bir kedi girmiş. Keloğlan kediye bir tane yumruk atmış, kedi ölmüş. Bu arada annesi gelmiş. Annesi görünce Keloğlan'ın yaptığı rezaleti, evin her yerini yoğurda bulamış. Annesi eline bir büyük sopa alıp Keloğlan'ı kovalamaya başlamış. Keloğlan da camı aık görüp camdan kaçmış.

Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Yoldan topladığı demir parçalarıyla demirciye gitmiş.

“Demirci ustası, ustam, bu demirlerden bana bir kılıç yap. Yalnız zerine ‘Bir tokatta beş insan, bir yumrukta bir aslan’ diye yaz” demiş.

“Biraz zor, ama yaparım” demiş demirci.

“Tamam ustam, öylece yap” demiş Keloğlan.

Sonra Keloğlan'ın kılıcı olmuş. Keloğlan şöyle bir bakar, “Bir tokatta beş insan, bir yumrukta bir aslan.” Keloğlan ustasına teşekkür eder. Hayırlı işler dileyip koyulur yollara.

Keloğlan az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Çok yorulmuş. Bir yeşillik, gölge yerde, çeşmede elini yüzünü yıkayıp, su içip ağacın gölgesine uzanmış. Kılıcını da toprağa saplamış. Bu çevrede padişahın kızıyla oğlu atlarıyla gezerken yolun kenarında yeşillik bir alanda ağaca yaslanmışlar, uyuyan Keloğlan'ı görmüşler. Yaklaşmışlar. Kılıcın üstünde yazan “Bir tokatta beş insan, bir yumrukta bir aslan” yazısını gören padişahın kızıyla oğlu hemen babalarına gidip durumu anlatmışlar. Padişahın da gözleri görmüyormuş. Padişah:

“Baba adam, bir tokatta beş insan, bir yumrukta bir aslan öldürmüş” demiş.

Padişahın adamları Keloğlan’ı hemen alıp getirmişler padişahın karşısına. Keloğlan’a padişah:

“Duyduklarım doğru mudur?” diye sorar. Keloğlan:

“Doğrudur padişahım” der. Padişah:

“Evladım, benim gözlerim görmüyor. İyileşmem için bahçemdeki elmalar gerekiyor” demiş. Keloğlan da:

“Alın, yeyin padişahım” demiş. Padişah:

“O ağaçta senede bir elma çıkıyor. Ben de yiyemiyorum. Bir dev gelip yiyip gidiyor. Sende de bu marifetler, bu güç olduğuna göre o elmayı alırsın. Keloğlan “hık mık” der, ama padişah:

“Bu akşam burada kal. Yarın dev gelir elmayı almaya. Tam öğlen çıkıyor elma, dev hemen geliyor almaya” demiş.

Keloğlan ağaca çıkmış. Her tarafı zangır zangır titriyormuş. Birden ağaç sallanmaya başlamış. Keloğlan iyice korkmuş. Dev tam ağacın altına gelmiş elmaya uzanırken Keloğlan devin tepesine düşüp kulaklarını tutmuş. Devin de en hassas yeri kulaklarıymış. Keloğlan tesadüfen tutmuş, o devi yere y atmış, elini ayağını bağlamış. Sonra padişaha elmayı getirmiş.

“Buyurun padişahım.”

Padişah elmayı yemiş, gözleri açılmış, görmeye başlamış. Keloğlan’ı askerlerin başına koymuş. Keloğlan’ı giydirmişler, süslemişler. Bir tek atı eksikmiş. Ahıra götürmüşler.

“Hangisini istersen beğen” demişler.

Keloğlan bakmış, hepsi büyük. Bir tane küçük at görmüş, onu istemiş. Herkes hayretle bakmış. Keloğlan’ın beğendiği at da uçuyormuş. Sonra bir haber gelmiş, savaşa gitmişler. Keloğlan ata binmiş. At yürürken uçmaya başlamış. Keloğlan havada korkudan ne yapacağını bilmiyormuş. Sonra atın üstünden düşüp öbür yana, savaştığı düşmanlarının bulunduğu yere bir büyük çürük ağaca düşmüş. Ağaç kırılmış, o da

askerlerin üstüne yıkılmış. Askerler harap olmuş. Savaşı Keloğlan kazanmış. Padişah bunu duyunca daha da sevinmiş. Keloğlan iyice padişahın gözüne girmiş. Padişah bunu veziri yapmış. Hayatı öyle devam etmiş Keloğlan'ın. Masal da burada bitmiş.

Raşit GÜLHAN

65. Tembel Kız

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, pireler berber iken, develer tellal iken, bir karı koca varmış. Bu karı kocanın bir kızı olmuş. Kız el bebek gül bebek büyütülmüş. Hiçbir iş görmemiş. Bunun için adına “Tembel Kız” denmiş. Kız o kadar tembelmiş ki yerinden kalkmaya üşeniyormuş. Anası babası buna bir gelberi yaptırmış, işini oturduğu yerden yapıyormuş. Evlenme zamanı gelmiş. Anası babası bunu bir avcıyla evlendirmiş. Avcı gitmiş, bir ördek öldürmüş. Eve gelmiş, onu temizlemiş, bir tencereye koymuş. Tekrar ava çıkmış. Evden çıkarken,

“Hanım, tencereye bak, yanmasın” demiş.

O gittikten sonra eve bir dilenci gelmiş.

“Bana iki dilim ekmek verir misin?” demiş. O da:

“Git, mutfaktan al” demiş.

Dilenci girmiş. Bakmış, tencerede bir ördek. Almış onu, torbasına koymuş. Ayağındaki çarıkları da tencereye koymuş.

“Hanımcığımı aldım. Allah razı olsun. Şimdi sana bir türkü söyleyeceğim” demiş.

“Senin gaga benim torba içinde

Benim çarık senin çorba içinde

Sen yat kaba yatak yorgan içinde

Ben yiyeceğim orman içinde”

Böylece türküyü söyleyip gitmiş. Aradan bir zaman geçmiş, kızın kocası gelmiş.

“Kadın, pişti mi ördek?” demiş.

Karısı olan biteni anlatmış. Adam anlamış. Karısına kızıp azarlamış. Ondan sonra tembel kız akıllanmış. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

Hasan AKDEMİR

66. Keloğlan

Bir Keloğlan varmış. Köyün kadınlarına sarkıntuluk yapıyormuş. Köyün adamları:

“Ne yapalım bu Keloğlan’ı?” demişler.

D ş nm şler, düşünmüşler, çuvala koyup denize atmaya karar vermişler. Denizin derin yerini aramaya gitmişler. Başlamış Keloğlan bağırmaya:

“İstemem de istemem padişahın kızını, Celal Bayar’ın kızını! Ben onların kahrını  ekemem!”

Öbür taraftan bir  oban gelmiş.

“Sen ne istiyorsun Keloğlan?” diye sormuş.

“Padişahın kızını, Celal Bayar’ın kızını bana vereyim diyorlar. Ben de istemiyorum. O yüzden beni denize atıyorlar” demiş.  oban da:

“ ık sen çuvaldan Keloğlan, ben gireyim” demiş.

Keloğlan çuvaldan çıkmış,  oban çuvala girmiş. Keloğlan koyunları almış, gitmiş.  oban da bağırmaya başlamış:

“İsterim de isterim, padişahın kızını isterim!”

Köyün adamları gelmiş,

“Sen daha ne istiyorsun?” demişler. Tutmuşlar, denize atmışlar  obanı.

Sabah olunca bir de bakmışlar, Keloğlan’ın bahçesi, koyun dolu.

“Keloğlan, biz seni denize attık” demişler. şaşırıp kalmışlar. Keloğlan da:

“İsterseniz bir daha atın. Kavalını, torbasını, çizmesini de veriyorlar” demiş.

Bütün köyün erkekleri denize dökülmüş. Kadınları da Keloğlan’a kalmış.

Raziye KANDEMİR

67. Yazı Mı Seversin Kışı Mı

İki nine varmış. Bunlar yolda gidiyorlarmış. Önerine bir genç çıkmış. Ninenin birine:

“Nine, yazı mı seversin, kışı mı seversin?” demişler.

“Yazı da severim, kışı da severim” demiş.

Ninenin de elinde torbası varmış

“Nine, getir torbanı” demişler.

Ninenin torbasına altın doldurmuşlar. Torba yerinden hiç kalkmamış, ağırlaşmış. Almış nine omzuna, gitmiş gitmiş gitmiş. Gelini varmış evde. Bir bakmış torbaya, altın. Adamına söylemiş:

“Senin annen gitti de bir torba altınla geldi. Benim annem de gitse ya. Onun gittiği yolda o da doldursun yarın” demiş.

Ondan sonra o da gidiyor. Gidiyor gidiyor, onun önüne de iki genç çıkıyor. Buna,

“Yazı mı seversin, kışı mı?” demişler. Nine de:

“Kışı sevmem, yazı severim” demiş.

O zaman o ninenin torbasına da söylemesi ayıp eşek boku dolduruyorlar. Nine de geliyor eve. *Gari* evdeki de ötekinin gelini, onun da kızı ya, annesine geliyor, annesinin torbasında yok bir şey. “Onun annesi altınla geldi, benim annem boş geldi” diye bir kavga yapıyorlar. Masal da burada bitiyor.

Necmiye ÖZDEMİR

68. Papaz

Bir gelin suya giderken bir Arap'ın dükkanının önünden geçermiş.

“Gelin, ne yapıyorsun?” dermiş Arap.

Gelin hiç tınmazmış. Yine bir gün akşama suya gidecek olmuş. Arap dükkanın önünde oturup dururmuş.

“Şimdi bu, gelin ne yapıyorsun, der. Hadi hemen gidivereyim.”

Bardakları boş bırakıvermiş.

Adamı çiftten gelmiş. Elini ayağını yıkayacak olmuş, bardaklarda suyu bulamamış.

“Suyu doldurmamışsın. Bardaklarda su yok ya” demiş.

“Ben bugün suya gidecektim. Ama dükkanın önündeki papaz bana, ‘Bre gelin ne yapıyorsun?’ dedi. Ben de utanıyorum. Yine dükkanın önünde oturuyormuş da ben de ondan gitmedim” demiş.

“O sana ‘Bre gelin ne yapıyorsun?’ derse sen de ona ‘Bre papaz sen ne yapıyorsun?’ de. Neden gitmiyorsun?” demiş.

Gelin de almış bardakları gitmiş. Geçiyormuş.

“Bre gelin ne yapıyorsun?” demiş papaz yine.

“Bre papaz, sen ne yapıyorsun?” demiş.

“Akşam bir kaz alayım da varayım mı?” demiş.

“Gel” demiş gelin.

Eve gelmiş, kocasına deyivermiş.

“Bana ‘Bre gelin, ne yapıyorsun?’ dedi. Ben de ‘Bre papaz, sen ne yapıyorsun?’ demiştim. ‘Akşam bir kaz alayım da varayım mı?’ demişti. Ben de ‘Gel.’ dedim” demiş.

“Gelsin” demiş adamı.

Bunlar aş ekme  yemiş. Adamın alini ayağını yıkamış. Adam evin altını inmiş.

“Sana geldi mi ‘Kocan nerede?’ der. Sen de ‘Kocam evde yok.’ de. Gelsin” demiş.

Adam evin altında dinlerken papaz bir kaz tutmuş, almış gelmiş. Geline:

“Gelin, ben geldim, ama kocan nerede?” demiş.

“Kocam yok, köyde” demiş.

“Kazı keselim mi?”

“Keselim.”

Papaz kazı kesmiş. Gelin pişirmiş, kızartmıŐlar. Adam evinin altında dinlermiş bunları. Kazı yiyecekleri zaman tıkır tıkır olmuş evin altı.

“Ne bu tıkırtı?” demiş.

“Adam danayı bulamadı. Danayı aramaya gitmiŐti. O danayı bulsa gelmez. Hadi ben dana geldi diyeyim de, sana dananın yularını takayım, tezgaha bağlayayım” demiş.

Papazın eli ayağı titremiş. Gelin dananın yularını takmış papaza. Elini ayağını tutmuş, sıkıca bağlamış. Kandili de almış, merdivene çıkmış. Merdivenin ayağından önlemiŐ:

“Ay adam, ay adam, sen gidince dana geldi. Ben tezgaha bağlaya koydum. Sen de nafile gezdin. Dana evde” demiş.

“Sorma sen. Dana araya, dana araya her dağları taşları gezdim, bulamadım. O danadan bir öfkemi alayım” demiş.

 ıkararken bir eşek dayağından odun almış adam. Papazın yularını eline alıvermiŐ.

“Sen bir daha bunları yapacak mısın?” diye diye eşek dayağıyla varıvermiŐ papaza.

O da ben danayım diye “Bööh bööh!” bağırıvermiş dayağı yedikçe. Başından yuları sıyrınca kaçmış.

Sabah olmuş.

“Hadi, suyu doldur gel” demiş geline adamı.

“Papaz sana ‘Bre gelin ne yapıyorsun?’ derse, sen de ona ‘Bre papaz sen ne yapıyorsun?’ de. O demezse yine sen de” demiş adamı.

Gelin bardaklarını almış, suya gitmiş. Papaz dükkanın önünde oturuyormuş. Bakmış, gelin geliyormuş. Hemen papaz kalkmış, dükkanın içine girmiş. Yüzü koyun kapanmış yatmış. Gelin geçmiş, seslenmemiş. Gelin suyu doldurmuş, geri gelmiş. Yine varmış kapıya. Papaz daha yüzü koyun kapalı yatıyormuş.

“Papaz ne yapıyorsun?” demiş.

“Bre gelin, alıştınız kaz götüne, papaz götüne. Bana seslenme de kime seslenirsen seslen” demiş.

Bir dahaki sefere “Gelin ne yapıyorsun?” diyememiş.

Halime AKÇA

69. Hoca

Bir hoca varmış. Bu hoca evliymiş, ama evli de olsa bir kıza bakıyormuş. Şimdi ezan vakti gelmeden hoca çeşmenin önüne varırmış.

“La ilahe illallah, la ilahe illallah.”

Başlarmış hoca abdest almaya. Kız gelirmiş. Kız oraya çeşmeye geleceği zaman oraya varırmış. Kız dermiş ki:

“Senin hanımın var. Ben sana yakışmam.”

“Hayır, hanım deme. Ben seni alacağım.”

Bir gün böyle, iki gün böyle. Kız hocadan kurtulamamış. Kız kurtulamayınca bir gün:

“Bir akşam bizim eve gelir misin?” diyor.

Gel denilen yere gelinir. Hoca varıyor. Varınca evin içine giriyor.

“Tamam. İkimiz de soyunacağız. Birimiz kancık gibi görüneceğiz, birimiz erkek” diyor.

“Tamam” diyor. Şimdi hocaya:

“Senin ayaklarını ben bağlayacağım. Sen de bana yetişebilirsen, beni tutarsan o zaman” diyor.

Şimdi kız böyle bir köşeden bir köşeye bir gidermiş.

“Hemen ön kesmek yok” dermiş kız.

Hoca da onun arkasından. Hoca yorulmuş, yetişemezmiş kıza, ayağı bağlı. Yorulunca kız hocanın elbiselerini alıyor, kendi elbiselerini alıyor, kaçıyor. Hoca yetişemiyor. Kız giyiniyor. Hocanın elbiselerini alıyor, hocanın evine varıyor. Çalıyor kapısını. Hanımı:

“Kimsin?” diyor.

“Aç kapıyı” diyor.

Kapıyı açıyor.

“Buyur kocanın elbisesini. Elbiselerini al” diyor.

Alıyor bu. Hoca ne yapsın, arla ayağında terlikler şakır şukur eve varmış. Hemen kadın da sopa hazırlamış kapının arkasına. Hoca varınca:

“Ben dururken sen elin kızıyla oynamaya mı gittin?”

Bir sopa hocaya. Hoca hadi bakalım çıksın. Önceden çamaşırlık vardı. Kadınlar orada çamaşır yıkarlardı. Oraya geliyor. Orada da ateş varmış. Arkasını dönüyor, önünü dönüyor, ısınıyor. Çıplak. Hadi sabahleyin de bayrammış.

“Gideyim camiye. Gireyim, yatayım” diyor.

Girmiş camiye, varmış yatakların altına, uzatmış yorganı. Köy bekçisi geliyor. Bir de baksın ki ayakları dışarıda hocanın, ayakları tıkalı. Köy muhtarına diyor:

“Muhtar efendi, kalk. Bizim hocanın ayakları tıkalı” diyor.

Varıyor. E ya bayram. Sabah bayram namazına gelecek adamlar. Varıyor.

“Ne oldu?”

“Benim ayağım böyle oldu.”

“Hadi Yenice Köye git, başka bir yakın köye. Orada bir *cingen* var. Onu getir. Çözse çözsene o çözer. Biz çözemeyiz bunun ayaklarını.”

Bir ata bindiriyor bekçi. Hadi o köye gönderiyor. O köye varıp *cingeni* alıp geliyorlar, ayaklarını çözdürüyorlar. Çözünce şimdi *gari* hoca bayram namazına giriyor.

“Elin karısına bakmayın, kızına bakmayın. Namus şöyle böyle” demiş.

Anlatırmış. Oradan namazdan çıkmışlar. Eve varamıyor. Köyden herkes buna et veriyor. Ye diye koyuyor. Eşeğine *ardıyor*. Hocanın annesinin köyü başka yerdeymiş. Kadının biri:

“Hoca bu kadar vaaz veriyor. Bakalım bakmayacak mıymış?” diyor.

Gitmiş bir çeşmenin önüne, bir kuma girmiş, yata koymuş. Çeşmenin yanına varıyor. Şimdi kurbağa da vak vak ötermiş. Kurbağaya:

“Sus. Al Şu beş kuruŐu, tut çeneni” demiş.

Ondan sonra inmiş eŐekten. Hemen kadının yanına varıyor. Kadın kalkıyor. Ondan sonra alıyor bunu bir sopa, bir sopa, bir sopa. EŞeği de bırakmış, etler de kalmış, hadi köye doğru.

Bedriye ATİK

70. oban

Bir oban varmış. oban bayıra keçiye gidermiş. Bir kavak varmış orada. Kavağa ekmek torbasını asmış. O gelmiş geri. Kavak büyümüş, uzamış, kocaman kavak olmuş. O zaman fındıklık varmış. Fındık toplamaya giderlermiş.

“Bizi de götürsen fındık toplamaya.” demiş piliçler.

“Hadi gidelim.”

Gitmişler şimdi. ıkmış oban bir sallamış, piliçler alır alır yerlermiş.

“Biz yedik. Biraz daha atıversene bize.”

Biraz daha atıvereyim derken pilicin bir gözünü kr etmiş. Fındık vurmuş, bir gözü kör olmuş. Böyle yerken tavuk da demiş:

“Ben de yiyeyim. Bir tane daha at, bir tane daha at!”

Onun gözünü de kr etmiş. İkisinin gözü de kr olmuş.

Ağlamaya başlamışlar.

“Ne oldu ya?”

“Ya senin atıverdiğin fındık bizim gözümüz kr etti. Gidelim ablama deyiverelim seni de bak ne yaptıracağız seni?”

“Yahu atıver dediniz, atıverdim. Ne söyleyeceksiniz ablanıza?”

“Abla, bu oban bizim gözümüzü kr etti, fındık atıverdi de.”

“Niye kr ettin onların gözünü oban?” demiş.

“Fındık elimden kaydı” demiş.

“Niye kaydın be fındık onun elinden?” demiş.

“Keçi kabuğumu soydu ya benim” demiş fındık da.

“Niye soydun be keçi?” demiş.

“obanım gtmedi ya” demiş.

“Niye gtmedin be oban?” demiş.

“Gelin ekmek yapıvermedi ya?” demiş.

“Niye ekmek yapıvermedin gelin çobana?” demiş.

“Ayı hamurumu yedi ya” demiş o gelin.

“Niye yedin a ayı bunun hamurunu? Çobana ekmek yapıverecekmış.”

“Samanlık kadar götün var. Ambar kadar karnın var. Şimdi seni de yerim de görürsün” demiş.

Amanın, karı şaşmış. Hiç laf bulamamış. Hadi oradan çoban bir gitmiş bakmış, amanın ekmek yiyecek torba gitmiş kavağın tepesine.

“Eğil kavağım, eğil, eğil! Torbamı alayım da yine doğrul” dermiş.

Yalvarırmış yakarırmış, kavak eğilir mi? Torba yukarıda.

“Ben şimdi seni bir *nacak* kardeşime deyivereyim de, bir *nacak* atсын, kestireyim seni de görürsün bak torbayı nasıl alıyorum?” demiş.

“*Nacak* kardeş, şu kavağı kesiver de torbamı alayım” demiş.

“Ben geceleri rahatça yatarken bir de kavak mı keseceğim sana?” demiş.

“Dur, ben ateş kardeşe deyivereyim de senin sapını yaktıracağım” demiş.

“Ateş kardeş, şu *nacak* kardeşin sapını yakıversene bana” demiş.

“Ben burada yeni gelin gibi durup dururken, bir de kuru *nacak* sapı mı yakıvereceğim sana?” demiş.

“Ben seni bir su kardeşe deyivereyim de bir gör” demiş.

“Su kardeş, şu ateş kardeşi söndürüversene bana” demiş.

“Ben burada gelin gibi oturup dururken sana bir de ateş mi söndürüvereceğim?” demiş.

“Seni ben bir manda kardeşe deyivereyim, içireyim de bir gör sen” demiş.

“Manda kardeş, şu su kardeşi içiversene bir. Bak söndürüvermiyor ateşi” demiş.

“Ben burada rahatça yatıp duruyorum. Bir de gidip de sana su mu içivereceğim?” demiş.

“Seni tüfek kardeşe deyivereyim de seni öldürteyim” demiş mandaya.

“Tüfek kardeş, şu manda kardeşi öldürüversene bana” demiş.

“Ben burada dururken gelin gibi, gidip de bir de manda mı öldüreceğim?” demiş.

“Dur, sıçan kardeşe deyivereyim de senin kayışını yedireyim” demiş.

“Sıçan kardeş, şu tüfek kardeşin kayışını kemiriversene” demiş.

“Ben burada rahatça yatıp dururum, karnımı doyurdum. Bir de kuru kayış mı kemirivereceğim sana” demiş.

“Seni kedi kardeşe deyivereyim de seni tutturayım” demiş.

“Kedi kardeş, şu sıçanı tutuversene bana” demiş.

“Ben burada ninemin yorganları içinde rahatça, sıcacık yatıp dururken, bir de sıçan tutmaya mı uğraşacağım?” demiş.

“Seni bir ablama deyivereyim de sana bir sopa çıkarttırayım” demiş.

“Abla, kedi kardeş senin yorganların içinde yatıp durur” demiş.

“Ha!” demiş.

Sopayı kavramış. Kediyi kaçırmış.” Bu burada yatarken sen neredeydin?” diye sopayı veri verivermiş çobana.

İdris GÜREL

SONUÇ

Balıkesir Masallarında Motif ve Tip Araştırması isimli bu yüksek lisans tezi Balıkesir ilinden derlenen 70 masal üzerine kurulmuş ve bu 70 masal Tarihi-Coğrafi metoda bağlı kalınarak incelenmiştir.

Balıkesir'den toplam 101 masal metni derlenmiştir. Ancak daha önce yapılan çalışmalardaki geleneğe uyularak teze 70 masal metni koyulmuştur. Bu masallar seçilirken masalların motif yönünden zenginliği esas alınıp varyantlara mümkün olduğunca yer verilmemeye çalışılmıştır. Derlenen metinlerden yola çıkılarak Balıkesir masalları motif yönünden oldukça zengindir denilebilir.

Teze alınan 70 masalın tamamı orijinal olup 4 metin dışında (Bu metinler İvrindi Lisesi öğrencileri tarafından derlenmiştir) bizzat kaynak şahsın yanına gidilerek derlenmiştir.

Masal derlemek maksadıyla Balıkesir'in iki merkez köyü ile İvrindi, Savaştepe, Balya, Sındırgı, Susurluk, Kepsut, Bigadiç ve Dursunbey ilçelerinin bazı köylerine gidilmiş ve bu köylerde masal araştırması yapılmıştır. Balıkesir merkezinden kaynak şahıslara ulaşılmak istenmiş, fakat kaynak şahıs bulunamamıştır. Şehir merkezlerinin büyüklüğü ve artık insan ilişkilerinin de köylere göre daha zayıf olması dolayısıyla buralarda masal gibi sözlü kültür ürünleri derlemek zordur. Balıkesir merkezine bağlı Ayvatlar ve Kürse köylerinde de masal bulunamamıştır. Ancak yukarıda sayılan ilçelerin köylerinde masal metinlerine ulaşılabilmektedir. Şehir merkezlerine göre masalların köylerde daha çok anlatılmasına rağmen masallar artık köylerde de büyük hızla yok olmaya başlamıştır. Bunun sebebi, eskiden özellikle akşam vakitlerinde vakit geçirme ve eğlenme maksadıyla bir topluluk içinde evlerde anlatılan masalların yerini artık en ücra köşelere bilen ulaşan televizyonların almasıdır. Artık insanlar arasındaki sıcak ilişkilerin yerini televizyonla insanlar arasındaki soğuk ilişkiler almış durumdadır.

Masal anlatma geleneği her geçen gün zayıflayıp yok olmakta, artık masal anlatıcıları son demlerini yaşamaktadırlar. bunun en güzel örneğini kendi yaşamış olduğumuz bir durumu buraya aktararak göstermiş olacağız. İvrindi'nin Kocaeli köyüne

masal derlemek için gittiğimizde herkes bizi Hayriye Gündoğdu adlı kaynak şahsa yönlendirmişti. Masallarını dinlediğimizde gerçekten de bu kaynak şahıs bir masal anası denilebilecek durumdaydı. Bize 2 halk hikayesi ile 5 masal anlattı. Çok yorulduğu için başka bir zaman tekrar ondan masal dinlemek için sözleşmiştik. Ancak kaynak şahsımızın buna ömrü yetmemişti. Kendisiyle beraber hafızasındaki masallar da yok olmuştu. Bu olayla birlikte masal gibi sözlü kültür ürünlerimizin derlenip yazıya geçirilmesindeki önemi anlamış olduk. Masal derlemek amacıyla Balıkesir'in 40 köyünü kendi imkanlarımızla dolaşmamıza rağmen ancak 101 tane masal metnine ulaşabildik.

Teze alınan 70 masal metni arasında 17 masal metninin benzerleri Eberhard-Boratav'ın 378'de bıraktığı tip tasnifindeki numaralarda bulunamamıştır. Bu durum sözlü geleneğin ürünü olan masalların halkın dilinde anlatılırken bir takım değişikliklere uğraması, hafızadaki masal motiflerinin birbirine karışması veya birden fazla masalın birbiriyle karıştırılarak yeni bir tipmiş gibi ortaya çıkmasıyla açıklanabilir.

Teknolojini gelişmesi ve sosyal hayatın gelişmesiyle birlikte masal anlatma geleneği iyice zayıflamış, artık masallar sadece köylerde, o da zayıflamış bir şekilde anlatılır hale gelmiştir. Masal anlatma geleneği zayıfladığı, insanların masallara olan ilgisini televizyolara aktardıkları için masal metinleri kısalmıştır.

Masal metinleri kısaldığı için Balıkesir masalları, formel yönünden daha önceki derlemelere göre biraz daha zayıflamıştır. Birçok masalda giriş formeli bile kullanılmadan masaldaki olaya geçilmiştir.

Derlenen masal metinleri içerisinde bilmecelere (22 numaralı masal), alkış ve dualara (43, 46 ve 60 numaralı masallar), kargışlara da (17 numaralı masal) rastlanmaktadır.

Balıkesir masallarında, masal mekanları kaybolmuştur. Masal mekanları yerine kaynak şahsın masala soktuğu Türkiye'nin şehir ve ilçeleri (İzmir, Manisa, Soma, Kahramanmaraş gibi) ile Balıkesir'in ilçe ve köyleri (Balya, İvrindi, Akbaş gibi) yer almaktadır.

Bölgenin iklimi ve bitki örtüsü ile ilgili bazı özellikler masallarda kendini gösterir. Tütünün Balıkesir yöresinde yaygın olarak yetiştirilmesi, tütünün masallarda da yerini almasına neden olmuştur (27 numaralı masal).

Gelişmekte olan teknoloji ve hayat şartları masallara da tesir etmiş ve metinlerde fotoğraf makinesi (13 numaralı masal), araba (21, 54 numaralı masal), taksi (29 numaralı masal), apartman (26 numaralı masal), hoparlör (32 numaralı masal), camekanlı ev (33 numaralı masal), telefon (26 numaralı masal) gibi yeni ve teknolojik unsurlar yer almıştır.

Masal metinlerinde bölgenin sosyal ve kültürel hayatından etkiler görülür. Doğum, düğün, ölüm gibi etrafında gelenek ve âdetlerin yoğunlaştığı geçiş aşamalarına masalarda sık rastlanılır. Düğünlerde damadın değnek oyunu oynaması(24, 26 numaralı masallar), evlenme zamanı gelmiş olan erkeklerin evlenecekleri kızı seçmek için yayla ok atmaları (29 numaralı masal) masalarda dikkat çeken âdetlerdendir.

Sonuç olarak bu çalışmanın temelini Balıkesir'den derlenen 70 masal metni oluşturmuştur. 17 tane yeni masal tipi tespit edilmiştir. Ayrıca bu masal metinlerinden yola çıkılarak masalların formelleri ile âdet ve inanmaları da ortaya koyulmuştur.

KAYNAKÇA

Abdülkadirođlu, Abdülkerim- Kurnaz, Cemal (Hzl.): Türk Kùltürü Bibliyografyası, (Yıl I-XXVI, Sayı 1-300, Kasım 1962-Nisan 1988), Ankara 1989.

Acıpayamlı, Orhan: Türkiye Folklorunda Hikaye ve Masallar Bibliyografyası, Ankara 1966.

Akay, İsmail Hakkı: Balıkesir Halkiyatından: Masallarımız (C.II), Türk Dili Matbaası, Balıkesir 1942.

Akkaş, Şerafettin: Belkıs Köyü (Erdek) Folkloru, Erzurum 1979. (Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakùltesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi).

Akkaya, Mehmet: Agonya Folklor Derlemesi, Balıkesir 1985. (Necatibey Eğitim Fakùltesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Lisans Tezi).

Akkaya, Nevin: Balıkesir Yöresi Manileri, Balıkesir 1988.

Akkaya, Nevin: “Balıkesir Mahalli Yemekleri Üzerinde Bir Araştırma”, I. Halk Bilimi Bilgi Şöleni Bildirileri, Karşı Basım Yayın Matbaacılık, Ankara 1997, s.s. 276-283.

Akkaya, Nevin: “Diyarbakır ve Balıkesir İllerimizde Evlenme Törenlerinin Karşılaştırılması”, Erciyes, C. 11, S. 130, Ekim 1998, s.s.17-20.

Akkaya, Nevin: “Kazdağı Sarıkız Efsaneleri İle Alaşehir Efsanelerinin Karşılaştırılması”, Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat

- Araştırmaları Sempozyumu, 18 Mart Üniversitesi, 28-30 Haziran 1998.
- Aksoy, Mehmet: TDE Bölümü Bitirme Çalışmaları Tasnifi, Balıkesir 1988. (Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi)
- Alp, Nazmi: “Derleme Sözlüğüne Balıkesir’den Katkılar”, I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Balıkesir 1999, s.s. 256-264.
- Alptekin, Ali Berat: “Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesinde Yapılan Folklor-Halk Edebiyatı Ağırlıklı Mezuniyet Tezleri”(1987 ayrı basımı), Türk Folkloru Araştırmaları, Sevinç Matbaası, Ankara 1987.
- Alptekin, Ali Berat: Hayvan Masalları, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991.
- Alptekin, Ali Berat: “Hayvan Masalları Tip ve Motif Kataloğuna Doğru”, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu’na 55. Yıl Armağanı, Doğan Matbaası, Kayseri 1994, s.s. 56-97.
- Alptekin, Ali Berat: Taşeli Masalları, Akçay Yayınları, Ankara 2002.
- Alptekin, Ali Berat: Kazak Masallarından Seçmeler, Ankara 2003.
- Altunel, İbrahim: “Balıkesir ve Yöresi Halkiyatında Fıkra Türü ve Bazı Fıkra Örnekleri”, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Balıkesir 1999, s.s. 422-426.
- Arslan, Ahmet Ali: Kuzey Doğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatlarında Masallar (I. Cilt), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1998.

- Arslan, Ahmet Ali: Kuzeydoğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatlarında Masallar (II. Cilt), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara2000.
- Aslan, Ensar: “Masal Araştırmaları ve Korkak Ali Masalı Üzerinde Bir İnceleme”, Milli Folklor, S. 52, 2001, s.s. 33-46.
- Ayhan, Aydın: Balıkesir ve Çevresinde Yörükler, Çepniler ve Muhacırlar, Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı,Balıkesir 1999.
- Ayhan, Aydın: “İvrindili Çolak Osman bey!in Öldürülmesi ve Yakılan Türkü”, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Balıkesir 1999, s.s. 426-431.
- Balıkesir “Bir Kentin Kimliği”, Balıkesir Rotary Kulübü Yayını, Ankara 1997.
- Balıkesir İl Yıllığı, 1967
- Bali, Muhan: “Bir Kazdağı Masalının Halk Hikayesi Özelliği Var mıdır?”, I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Bildirileri, Balıkesir 1999, s.s. 331-333.
- Baraz, Turhan v.d. (Hzl.): Türk Folklor Araştırması Dergisi Konu-Yazar Kaynakçası, Eskişehir 1986.
- Bayrı, Mehmet Halit Halk Âdetleri ve İnanmaları, Burhaneddin Basımevi, İstanbul 1939.
- Bilgegil, Zöhre: “Gençleryolu Dergisi Üzerine Bir İnceleme”, I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Bildirileri, Balıkesir 1999, s. 462-468.
- Bitek Kent: Balıkesir, İstanbul, Kasım 2003, YKY.
- Boratav, Pertev Naili: 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1999.

- Caferzade, Azize: Anamın Masalları, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1990.
- Cemiloğlu, Mustafa: “Halk Hikayeciliği ve Hikayelerin Yazıya Aktarılması Problemleri”, Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri (26-28 Mayıs 2000), T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 2002, s.s. 141-159.
- Çağın, Sebahattin: “Irmak Mecmuası”, I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Bildirileri, Balıkesir 1999, s.s. 448-461.
- Çelik, Ali: “Trabzon ve Balıkesir Çepnilerinin Türk Tarihi İçindeki Yeri ve Trabzon-Şalpazarı Çepnileri’nde Doğumla İlgili Gelenek, Görenek ve İnanmalar”, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Balıkesir 1999, s.s. 396-413.
- Çobanoğlu, Özkul: “Jalkbilimi Açısından Gelenek, Turizm ve İcad Edilmiş Gelenek Bağlamında Ayvalık Şeytan Sofrası Örneği”, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Balıkesir 1999, s.s. 373-379.
- Çolak, Murat: Irmak Dergisi Bibliyografyası ve Halk Edebiyatı Folkloru Yazıları, Balıkesir 1999. (Balıkesir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Bitirme Tezi)
- Demiröz, Özcan: Pamukçu Köyünün Halk Ürünleri, Balıkesir 1984. (Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Lisans Tezi).
- Dilçin, Dehri: Çankırı Masalları, Okuyan Adam yayınları, Ankara 2002.
- Dilek, İbrahim: “Çalkanda Masallarında Bitiş Formeli Olarak Anlatıcının Masal Ülkesinden Dönmesi”, Uluslar arası Türk Dünyası

Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri (26-28 Mayıs 2000),
T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 2002, s.s.257-265.

- Dilek, İbrahim: “Altay Masallarının Türkiye Versiyonları ve Üç Örnek”,
Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslararası
Sempozyum Bildirileri, Gazi Üniversitesi THBMER
Yayımları, Ankara 2006.
- Dur, Yusuf: Konaklar Köyü Folklor Derlemesi, Balıkesir 1991.
(Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili
ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Lisans Tezi).
- Duran, M. Orhan: Pamukçu Köyü (Balıkesir) Folklorundan Örnekler,
Erzurum 1978. (Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi).
- Duymaz, Ali: “Bir Hayvan Masalının Yapısı Üzerine”, III. Milletlerarası
Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi Bildirileri, 9-11
Ekim 1995 Konya.
- Duymaz, Ali: “Balıkesir’den Derlenen Atasözleri Üzerine Bir
Değerlendirme”, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat
Fakültesi Yayınları, Balıkesir 1999, s.s., 334-343.
- Duymaz, Ali: “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Balıkesir Basınında Halk
Edebiyatı Ve Folklor Tartışmaları”, II. Balıkesir Kültür
Araştırmaları Sempozyumu, Balıkesir 2000.
- Duymaz, Ali: “Balıkesir Kültür Hayatı”, Balıkesirim, Balıkesir
Belediyesi Bülteni, 2005, s.s. 61-65.
- Duymaz, Ali: “Balıkesir Örneğinde Yerel Folklor Ve Kültür
Araştırmalarının Sorunları Üzerine Değerlendirmeler”, I.
Balıkesir Sempozyumu (Sosyal, Kültürel Ve Ekonomik),
17-20 Kasım 2005.

- Eker, Gülin Ögüt v.d. (Hzl.): Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar, Milli Folklor, Ankara 2003.
- Elçin, Şükrü: Halk Edebiyatına Giriş, Akçay Yayınları, Ankara 1986.
- Eren, Muharrem: Kocaavşar Köyü ve Tarihte Avşarlar, MEB Yayınları, Ankara 1994.
- Erginer, Gürbüz (Hzl.): Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası IV (1974-1984), y.y., t.y.
- Ergun, Metin: “Balıkesir’de Ağaç Kültü”, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Balıkesir 1999, s.s. 413-418.
- Erşahin, Ceren: Türk Dili Gazetesi Bibliyografyası ve Halk Edebiyatı-Folklor Yazıları, Balıkesir 2003. (Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Semineri)
- Güder, Nurcan Öznal: En Güzel Türkmen Masalları, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 2000.
- Güleç, Hamdi: Türk Halk Edebiyatı, Çizgi Kitabevi, Konya 2002.
- Gülhan, Abdülkerim, “Balıkesir İl Halk Kütüphanesi’ndeki Bir Cöngün Tanıtılması ve Cönkteki Aşık Ömer’e Ait Şiirler”, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Balıkesir 1999, s.s. 343-356.
- Kalafat, Yaşar: “Balıkesir ve Yöresi Örnekleri İle Halk İnaçlarımızda (Basmak) ve (Basılmak) Kavramları ve <Mahiyetleri”, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Balıkesir 1999, s.s. 418-422.
- Karadağ, Metin: “Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi’nde Yapılan Folklorla İlgili Öğrenci Bitirme Tezleri”, Uludağ

Üniversitesi Eğitim Fakülteleri Dergisi, C. 5, S. 2, 1988, s.s. 81-87.

Karadağ, Metin: “Kazdağı Yöresi Efsaneleri Üzerinde Bir Araştırma”, İpek Yolu Uluslar Arası Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, Kültür Bakanlığı, Ankara 1993, s.s. 293-311.

Karadağ, Metin: “Sarıkoz Efsanesi Varyantları ve Karşılaştırılması”, I. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri, C. I, Kültür Bakanlığı, Ankara 1996, s.s. 16-25.

Karadağ, Metin - Akkaya, Mehmet: Kazdağı Masalları: İnceleme-Metinler, Balıkesir Rotary Kulübü Yayını, Ankara 1997.

Karadağ, Metin: “Balıkesir ve Yöresi Yatır Efsaneleri Üzerinde Bir Araştırma”, Uluslar Arası Türk Kültürü Sempozyumu, Üsküp/Makedonya 23-25 Mart 1998

Karadağ, Metin: “BAÜ Necatibey Eğitim Fakültesi’ndeki Halkbilim Çalışmalarının Genel Değerlendirilmesi”, I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Bildirileri, Balıkesir 1999, s.s. 386-392.

Kaya, Azat: Balıkesir İli Folklor Bibliyografyası, T.C. İl Kültür Müdürlüğü, Balıkesir 1991.

Kaya, Azat: Balıkesir Halkbilim Bibliyografyası, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 1997.

Kaya, Azat: Balıkesir Folklor ve Etnografya Bibliyografyası, Balıkesir 1991.

Kaya, Azat: “Balıkesir’de Halk Kültürü Çalışmaları I-II”, Kültürün Sesi, S. 1-2, 1993.

- Kaya, Azat: “Balıkesir’de Keçe Yapımcılığı”, Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1993, Kültür Bakanlığı, Ankara 1995, s.s. 155-168.
- Kaya, Azat: “Balıkesir Yenice Köyünde Çırakman Geleneği”, Annem Dergisi, Yıl 1, S. 2, 1994.
- Kaya, Azat: “Balıkesir’de Köy Hayrı Geleneği”, I. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri, C. II, Kültür Bakanlığı, Ankara 1996, s.s 204-207.
- Kaya, Azat: “Karagöz ve Balıkesirli Karagöz-Kukla Sanatçısı Hayali İbrahim Pirinç”, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Balıkesir 1999, s.s. 367-373.
- Kazımoğlu, Samir: “Azerbaycan Masallarında ‘Desant Cümle Anlayışı”, III. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi Bildirileri, 9-11 Ekim 1995 Konya.
- K.D.: Türk Masalları, Anadolu Sanat Yayınları, İstanbul 1991.
- Kılıç, Mine: Bandırma Folkloru, Balıkesir 1988. (Bursa Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Lisans Tezi).
- Kır, Süleyman: Susurluk ve Yöresi Folklor Derlemesi, Balıkesir 1985. (Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü).
- Kızıltan, Mübeccel (Hızl.): Türk Üniversitelerinde Yapılan Halk Edebiyatı Tezleri Bibliyografyası (1982-1991), y.y., Haziran 1992.
- Koçak, Abdullah: “Halk Bilimi (Folklor) Yazılarının (Araştırma-İnceleme-Makale) Bibliyografyası”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi).

- Makas, Zeynelabidin: Türk Dünyasından Masallar (Metin-İnceleme), Kitabevi Yayınları, İstanbul Mayıs 2002.
- Mutaf,Abdülmecit: “Osmanlı Dönemi Balıkesir Mahalli Basını Ve Kültür Hayatına Katkıları”, I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Bildirileri, Balıkesir 1999, s. 431-437
- Oluklu, İbrahim: “Balıkesir’de Yayımlanan İlk Ürünler”, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Balıkesir 1999, s.s. 437-443.
- Oğuz, M. Öcal: Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Ankara 2004.
- Oluklu,İbrahim: “Balıkesir’de Yayımlanan İlk Ürünler”, I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Bildirileri, Balıkesir 1999, s. 437-442.
- Önal, Mehmet Naci: “Masallardaki Engeller Üzerine Bir Araştırma”, Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslar arası Sempozyum Bildirileri, Gazi Üniversitesi THBMER Yayını, Ankara 2006.
- Önder, Gülay: Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Kitaplığı Bibliyografyası, Balıkesir 1987, (Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi)
- Önder, Mehmet: “Balıkesir ve Yöresinden Bir Demet Efsane”, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Balıkesir 1999, s.s. 393-396.
- Önertoy, Olcay: “D.T.C.F. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Tez Çalışmaları III”, Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi, C. IX, S. 1, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1991.

- Örnek, Sedat Veyis: Türk Halk Bilimi, Ankara 1995.
- Özcan, Selahattin: Dursunbey Yöresi Halk Edebiyatı Ürünleri, Alem Basın-Yayın, Balıkesir 1995.
- Özçelik, Mehmet: “Afyonkarahisar Masallarının Formel Yapısı”, III. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi Bildirileri, 9-11 Ekim 1995 Konya.
- Özçelik, Mehmet: Afyonkarahisar Masalları (Araştırma-İnceleme-Metin), Isparta 2004
- Özgür, Can: “Balıkesir ve Yöresi Ağızları İle İlgili Tespitler”, I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Yayınları, Balıkesir 1999, s.s. 245-256.
- Öznel Güder, Nurcan: En Güzel Türkmen Masalları, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 2000.
- Polat, Nazım Hikmet: “Balıkesir Basınından Bir Sayfa: Çağlayan Mecmuası”, I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Bildirileri, Balıkesir 1999, s. 469-475.
- Polat, Zerrin: Masal Gezegenine Yolculuk, Kültür Bakanlığı Yayınları, (t.y.)
- Propp, Vladimir: (Çev: Doç. Dor. Hüseyin Gümüş), Masalların Yapısı ve İncelenmesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 744, Ankara.
- Rayman, Hayrettin: Afrika Masalları (Derleme/İnceleme/Çeviri), Temmuz 2004.

- Sakaoğlu, Saim: “Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası III”(1975’ten ayrı basım), Türk Folkloru Araştırmaları Yıllığı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1976.
- Sakaoğlu, Saim (Hızl.): Folklor Bibliyografyaları Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme, Konya 1991.
- Sakaoğlu, Saim: “Masal-Fıkra İkिलisinin Ortak Noktalarının Doğurduğu Problemler”, V. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri ve Sevgi Yılı Kongresi, 14-16 Şubat 1991 Eskişehir.
- Sakaoğlu, Saim: Masal Araştırmaları, Akçay Yayınları, Ankara 1999.
- Sakaoğlu, Saim: Gümüşhane ve Bayburt Masalları, Akçay Yayınları, Ankara 2002.
- Sakaoğlu, Saim: “Masallar”, Türk Dünyası Edebiyatı Tarihi, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2004, C. 2, S.s. 131-195.
- Salman, Mustafa: Gü-lünç Halk Hikayeleri, C.H.P. Halkevleri Bürosu Yayınları, Ankara 1950.
- Saran, Şevket: İvrindi Yöresinin Masalları, Balıkesir 1988. (Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Lisans Tezi).
- Seyidoğlu, Bilge: Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar (Metinler ve Açıklamalar), Baylan Matbaası, Ankara 1975.
- Seyidoğlu, Bilge: “Masal”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul 1986, C. 6, s.s. 149-153.

- Sezginler, İnci: Bandırma Yöresi Folklor ve Ağız Özellikleri, Balıkesir 1982. (Balıkesir Necati Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bitirme Tezi).
- Su, Kamil: Balıkesir ve Civarında Yörük ve Türkmenler, Resimli Ay Matbaası T.L.Ş., İstanbul 1938.
- Şahin, Halil İbrahim: Balıkesir Çepni Kültürü, Balıkesir 2004. (Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi).
- Şimşek, Esmâ: “Yukarıçukurova Masallarının Yapı Özellikleri”, III. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi Bildirileri, 9-11 Ekim 1995 Konya.
- Şimşek, Esmâ: “Türk Masallarında Kadının Yeri”, VIII. Uluslar arası Türk Halk Edebiyatı Semineri, 7-9 Mayıs 2000 Eskişehir.
- Şimşek, Esmâ: Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması (C. 1-2) Kültür Bakanlığı, Ankara 2002.
- Tan, Nail: Folklor (Halk Bilimi) Genel Bilgiler, İstanbul 1997.
- Tekin, Mehmet - Nakip, Bülent: Dr. Edip Kızıldağı'nın Derlediği Hatay Masalları, Antakya 1994.
- Tekdurmaz, Başak: Balıkesir Halk Evi Çalışmaları ve Kaynak Dergisinin Sistemik İndeksi, Balıkesir 2004. (Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi).
- Tezel, Naki: Türk Masalları (C.I-II), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

- Türkmen, Halis: Bandırma Ağzı ve Folkloru, Balıkesir 1984. (Uludağ Üniversitesi Balıkesir Necatibey Eğitim fakültesi Lisans Tezi).
- Uludağ, Erdoğan: “Türkoloji İle İlgili Tez Bibliyografyaları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi I, Erzurum 1993.
- Uyanık, Yücel: Türk Halk Edebiyatı Bitirme Çalışmaları Kaynakçası, Balıkesir 1996, (Balıkesir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi)
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı: Karesi Meşahiri,Hzl. Yrd. Doç. Dr. Mehmet Sarı, Ahmet Karaman, Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı, Balıkesir 1999.
- Üğüden, Ali: Çağlayan Dergisi Bibliyografyası ve Halk Edebiyatı Folklor Yazıları, Balıkesir 1999. (Balıkesir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi)
- Ünlüyol, Aynur: “XVIII. Yüzyılda Balıkesir’de Kullanılan Giyim Malzemeleri”, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Balıkesir 1999, 356-367.
- Ünsal, İrfan: Kürse Köyü Folklorundan Örnekler, Balıkesir 1982. (Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve edebiyatı Eğitimi Bölümü Lisans Tezi).
- Ünsal, Nil: Kont Lucanor: Bir Masal Yumağı ve İletileri, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.
- Yalnızuçanlar, Sadık: Mavi Kanatlı Bir Kuş-Masallar, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991.

- Yardımcı, Mehmet: Yaşayan Malatya Masalları (Metinler ve İncelemeler), İnönü Üniversitesi Vakfı Yayınları, Malatya 1996.
- Yavuz, Muhsine Helimoğlu: Masallar ve Eğitimsel İşlevleri, Kültür Bakanlığı, Ankara 2002.
- Yavuz, Muhsine Helimoğlu: Kim Uyur Kim Uyanık, Ankara 1992.
- Yazıcı, Nesimi: “Örnekleriyle Balıkesir Folklorunun Kaynağı Olarak Karesi Gazetesi”, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Balıkesir 1999, s.s. 443-448.
- Yeşil, Hülya: “Balıkesir Merkez İlçedeki Cadde ve Sokak Adları Üzerinde Bir Araştırma, **I. Halk Bilimi Bilgi Şöleni Bildirileri**, Karşı Basım Yayın Matbaacılık, Ankara 1997, s.s. 146-159.
- Yeşil Hülya: Balıkesir İli Türkali Köyü Halkbilim Ürünlerinin Derlenmesi ve Değerlendirilmesi, Bursa 2000. (Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Tezi).
- Yazıcı, Nesimi: “Örnekleriyle Balıkesir Folklorunun Kaynağı Olarak Karesi Gazetesi”, I. Balıkesir Kültür Araştırmaları Bildirileri, Balıkesir 1999, s.443-447.
- Yetiş, Kazım: “Türkiyat (Araştırmaları) Enstitüsü Kütüphanesi’ndeki Tezlerin Bibliyografyası (1986-1993)”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C. XXVI, İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1993.
- Yıldırım, Ali: Dilek Dergisi’nden Seçme Yazılar ve Bibliyografya, Balıkesir 2000. (Balıkesir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi)

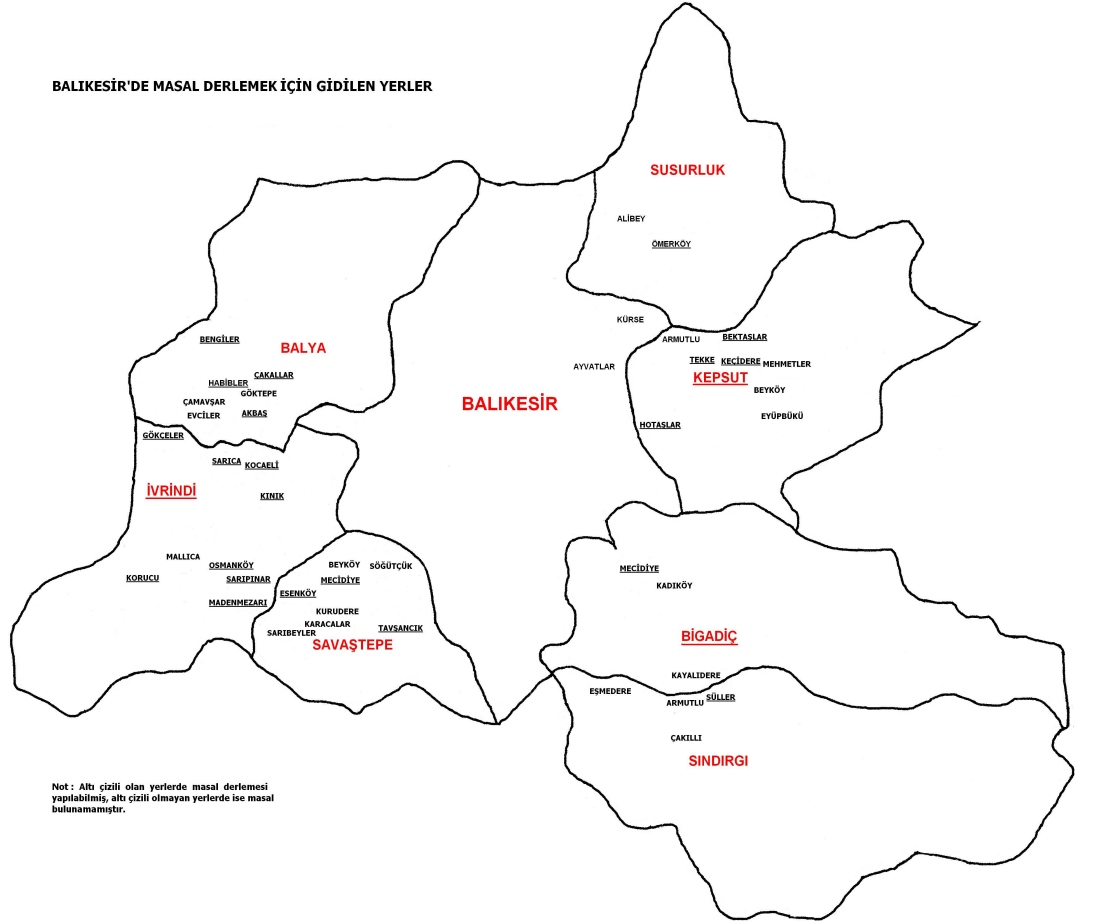
Yıldırım, Dursun: Türk Bitiği (Araştırma- İnceleme Yazıları), Akçay Yayınları, Ankara 1998.

Yurdakök, Abdullah: Balıkesir Basın Tarihi (1886-1991), 1992.

Yusufoğlu, Hicran: “Kunos'ta Türk Masal Dünyası Halkı”, III. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi Bildirileri, 9-11 Ekim 1995 Konya.

EK-1

BALIKESİR'DE MASAL DERLEMEK İÇİN GİDİLEN YERLER

Not : Altı çizili olan yerlerde masal derlemesi yapılabilmis, altı çizili olmayan yerlerde ise masal bulunamamıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Satı KUMARTAŞLIOĞLU, 03.03.1981 Afyonkarahisar doğumludur. İlk ve ortaöğrenimini Afyonkarahisar'da tamamladıktan sonra 1998 yılında Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü'ne girmiş ve bu bölümde eğitimini 2003 yılında tamamlamıştır. Aynı yıl Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde tezli yüksek lisansa başlamıştır. 2003 Eylül'ünden itibaren de Balıkesir'in İvrindi İlçesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

SÖZLÜK

A

Ağılı: Zehirli.

Ahlat: Yabani armut.

Alhat: Yabani armut.

Aktarmak: Vazgeçmek, caymak.

Aparmak: Alıp götürmek, çalmak.

Appacık: Tertemiz, ak pak.

Ardırıvermek: Atıp bırakmak.

Ardmak: Asmak, sarkıtmak.

B

Bağa: kaplumbağa.

Bicik: Bir kere, bir tane.

Bunar: Pınar, çeşme.

C

Cıscıldak: Çırlıçiplak.

Cingen: Çingene.

Ç

Çalkalaşmak: Dalaşmak, sataşmak.

Çekiş: Çekişme, kavga.

Çepel: Kötü.

Çığırmaq: Bağırmaq, ağlamak.

Çıplacık: Çırılçıplak.

D

Dabacan: Damacan, su bidonu.

Dada: Bebek, çocuk.

Dağarcık: Başlık.

Dam: Ahır.

Dambeş: Dam, çatı.

Deşirmek: Devşirmek, toplamak.

Dızılmak: Tızılmak, koşmak.

Didilmek: Dağılmak.

Dikilmek: Ayakta durmak.

Dineltmek: Dikeltmek.

Dinlence: Rahat, huzur.

Dörmek: Karşıdan belli Olmak.

Dözer: Toprağı kazan makine.

E

Encik: Yavru.

Erişmek: Yetişmek, büyüme.

F

Funi: Köpek.

G

Gali: Artık.

Gari: Artık.

Gögermek: Morarmak.

Göynek: Gömlek.

Guli: Hindi.

Güpür güpür: Kıpır kıpır.

H

Hayat: Giriş, hol.

Herhal: Herhalde.

Hizmetlenmek: Hizmet etmek, çalışmak.

I

Ingattan: Yeniden.

İ

İbrik: Su koyulan kap.

İleşber: Rençber, Çiftçi.

İlvan: Gömlek.

K

Kahırlanmak: Üzölmek, kederlenmek.

Kakalamak: Başından atmak.

Kavil: Söz.

Keri: Sonra.

Kırtıklamak: karıştırmak, kurcalamak.

Kıskıç: Yengeç.

Kile: Ağırılık Birimi.

Kobak: Meşe tohumu, meşe palamudu.

Kolaç: Lokma, akıtma hamuru.

Kopay: Köpek.

Kupay: Köpek.

M

Malçılık: Hayvancılık.

Mecidiye: Para birimi.

Mezelemek: Alay etmek.

Mışınğa: Ocak, soba.

N

Nacak: Balta.

O

Ortan: Ortanca.

P

Paklamak: Temizlemek.

Pirket: Tuğla.

S

Sapıtmak: Bırakmak, bırakıp kaçmak.

Sepi: Kına gecesinden bir gün önce yapılan çeyiz serme âdeti.

Seyirtmek: Koşmak.

Sığırtmaç: Çoban.

Sındık: Makas.

Sinmek: Saklanmak.

Susa: Yol

Ş

Şavk: Işık.

Şih: Şah.

Şinik: teneke ile ölçülen ağırlık birimi.

T

Tef: Çalgı Aleti.

Tokaç: Çamaşır dövülen sopa.

Tülenmek: Dolaşmak.

Tüymek: Çıkmak, atlamak.

Tüylemek: Atlamak.

U

Urba: Elbise, kıyafet.

Ü

Üleşmek: Paylaşmak.

Ünnemek: Çağırarak, bağırarak.

Y

Yalım: Galiba, herhalde.

Yapağı: Koyun, keçi yünü.

Yaslağaç: Hamur yapılan tahta.

Yaygı: Örtü.

Yerişmek: Yetişmek, ulaşmak.

Yumak: Yıkamak.

Yumuş yumuş: Çok, kalabalık.

Z

Zebil: Düşkün, perişan, fakir.

Zümrane: Zümrüdü anka.